

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ADAPAZARI-İZMİT BÖLGESİNDEKİ KIRSAL
MİMARİNİN KORUNMASI KONUSUNUN GÖÇ
OLGUSU ÜZERİNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma ŞAHİN

Enstitü Anabilim Dalı : MİMARLIK

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi H. Senem DOYDUK

Şubat 2020

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ADAPAZARI-İZMİT BÖLGESİNDEKİ KIRSAL
MİMARİNİN KORUNMASI KONUSUNUN GÖÇ
OLGUSU ÜZERİNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma ŞAHİN

Enstitü Anabilim Dalı : MİMARLIK

Bu tez 04.02.2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

**Dr. Öğr. Üyesi
H. Senem DOYDUK
Jüri Başkanı**

**Prof. Dr.
Murat ÇETİN**

**Dr. Öğr. Üyesi
Tuğba AYAS ÖNOL
Üye**

BEYAN

Tez içindeki tüm verilerin akademik kurallar çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, görsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uygun şekilde sunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezde yer alan verilerin bu üniversite veya başka bir üniversitede herhangi bir tez çalışmasında kullanılmadığını beyan ederim.

Fatma ŞAHİN

04.02.2020

TEŞEKKÜR

Tez yazma sürecimde her konuda bilgi ve deneyimlerimden faydalandığım, beni sürekli çalışmaya teşvik eden ve çalışmalarımı titizlikle inceleyip yön veren değerli danışman hocam Dr. H. Senem DOYDUK'a teşekkür ederim.

Yaşadığım bu zorlu süreçte beni sürekli destekleyen, kızımdan ayrı tutmayan birim müdürüm Siber AKIL'a, tüm zorlu süreci benimle paylaşan Ufuk YAYLA'ya teşekkür ederim.

Tez süresince bilgilerinden faydalandığım kıymetli hocalarım İsmail TEKDAL'a, Metin BERBEROĞLU'na ve Adem ARI'ya, varlığını her zaman yanımda hissettiren kıymetli arkadaşlarım Mimar Ayşegül KAYA ve İnşaat Mühendisi Fatih Serkan AYNALI'ya, tez süresince her zaman yanımda olan değerli arkadaşım İnşaat Mühendisi Halime SOYKAN'a, yazılarımı eleştirerek olumlu yönde ilerlememi sağlayan lise ve üniversite arkadaşım Yüksek Mimar Büşra GÜMÜŞ'e ve Ali BAĞCI'ya, yüksek lisans arkadaşlarımdan Melikenur SARAYLI, Nurşah UZUNCA ve Ayşenur DEMİR'e, başta sosyolog Cennet KILIÇASLAN olmak üzere tüm ev arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yapmış olduğum alan çalışmalarında yanımda olan kardeşim Avukat Selem ŞAHİN'e, Eren YAYLA'ya, Mustafa GÜMÜŞ'e, Ali BULUT'a, Talip YEŞİL'e, İsa İNCELER'e ve başta Muhammed KARGI ve Enes MUT olmak üzere tüm Ortaköy ve Işıklar Köyü sakinlerine ve muhtarlarına teşekkür ederim.

Babam Kemal ŞAHİN ve annem Beyhan ŞAHİN olmak üzere DEĞERLİ AİLEME teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	v
RESİMLER LİSTESİ	vi
HARİTALAR LİSTESİ	ix
ÇİZİMLER LİSTESİ	x
ÇİZELGELER LİSTESİ	xii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
ÖZET.....	xvi
SUMMARY	xvii

BÖLÜM 1.

GİRİŞ	1
1.1. Tezin Problemi ve Amacı	1
1.2. Tezin Kapsamı ve Yöntemi	2

BÖLÜM 2.

KIRSAL ÇEVRELERDE GÖÇ HAREKETLİLİĞİNİN KORUMAYA ETKİLERİ 6

2.1. Kırsal Mimari.....	7
2.1.1. Kırsal mimari ile ilgili kavramlar	7
2.1.2. Dünya’da kırsal mimari koruma tarihi.....	15
2.1.3. Türkiye’de kırsal mimari koruma tarihi.....	18
2.1.4. Türkiye’de kırsal mimari koruma örnekleri.....	27
2.2. Kırsal Mimaride Göç Olgusu.....	32
2.2.1. Kırsal göç ile ilgili kavramlar	32

2.2.2. Kırsal mimari iç göç olgusu	34
2.2.3. Kırsal mimari göç nedenleri.....	35
2.2.3.1. Ekonomik nedenler	38
2.2.3.2. Sosyo-kültürel nedenler	40
2.2.4. Kırsal mimari göç olgusunun sonuçları	41
2.2.5. Göç olgusunun mimari korumaya etkileri ve sonuçları	42

BÖLÜM 3.

KIRSAL MİMARİ ALAN ÇALIŞMALARI	45
3.1. Göç Alan Adapazarı Işıklar Köyü Kırsal Mimari Tanımlaması	45
3.1.1. Işıklar köyü kırsal mimari fiziki nitelikler	45
3.1.1.1. Köyün konumu	45
3.1.1.2. Köyün tarihi	49
3.1.1.3. Köyün topoğrafik yapısı	50
3.1.1.4. Köyün iklim ve bitki örtüsü.....	53
3.1.1.5. Malzeme	55
3.1.2. Işıklar köyü kırsal mimariyi belirleyen sosyo-ekonomik-psikolojik etkenler	57
3.1.2.1. Sosyo-ekonomik etkenler	57
3.1.2.2. Sosyo-psikolojik etkenler	59
3.1.2.3. İdari etkenler	62
3.1.2.4. Devlet politikaları ve uygulamalar	64
3.1.2.5. Arazi kullanımı ve mülkiyet yapısı.....	66
3.1.3. Işıklar köyü kırsal mimarinin mekânsal nitelikleri	69
3.1.3.1. İşlev durumu	69
3.1.3.2. Kat adedi	73
3.1.3.3. Yapım sistemi	76
3.1.3.4. Plan şeması	81
3.2. Göç Veren İzmit Ortaköy Köyü Kırsal Mimari Tanımlaması	125
3.2.1. Ortaköy Köyü kırsal mimari fiziki nitelikler	125
3.2.1.1. Köyün konumu	125
3.2.1.2. Köyün tarihi	130

3.2.1.3. Köyün topoğrafik yapısı	130
3.2.1.4. Köyün iklim ve bitki örtüsü	133
3.2.1.5. Malzeme	135
3.2.2. Ortaköy köyü kırsal mimariyi belirleyen sosyo-ekonomik- psikolojik etkenler	138
3.2.2.1. Sosyo-ekonomik etkenler	138
3.2.2.2. Sosyo-psikolojik etkenler	140
3.2.2.3. İdari etkenler	141
3.2.2.4. Devlet politikaları ve uygulamalar	142
3.2.2.5. Arazi kullanımı ve mülkiyet yapısı.....	145
3.2.3. Ortaköy köyü kırsal mimarinin mekânsal nitelikleri	151
3.2.3.1. İşlev durumu	151
3.2.3.2. Kat adedi	154
3.2.3.3. Yapım sistemi	156
3.2.3.4. Plan şeması	165
3.3. Göç Alan Adapazarı Işıklar Köyü ve Göç Veren İzmit Ortaköy'ün Kırsal Mimari Niteliklerinin ve Göç Etkilerinin Karşılaştırılması	200
 BÖLÜM 4.	
SONUÇ	207
4.1. İzmit Ortaköy için koruma önerileri	209
4.2. Adapazarı Işıklar köyü için koruma önerileri	210
 KAYNAKLAR	213
EKLER.....	220
ÖZGEÇMİŞ	224

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ECOVAST	: Avrupa Köy ve Kasaba Konseyi (European Council for the Village and Small Town)
ICCROM	: Uluslararası Koruma Çalışmaları Merkezi ve Kültür Varlıklarının Restorasyonu (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property)
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites)
IYTE	: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
KAFZ	: Kuzey Anadolu Fay Zonu
PVC	: Polivinil Klorür
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜKSEK	: Türkiye Kültür Envanteri Sistemi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
WC	: Tuvalet

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1. Bodrum’da kırsal mimari örnekleri (Mutlu, 1975) a) Değirmen, b) Su sarnıcı	9
Resim 2.2. Işıklar köyü prefabrik yapı örnekleri	15
Resim 2.3. Yapı fişi örneği	21
Resim 2.4. Kırsal yerleşim alanlarında mekânsal düzenlemeleri içeren kanunlar (Güney Mimarlık Dergisi, 2015).....	23
Resim 2.5. Konut örnekleri a) Safranbolu (Güneş ve ark., 2015) b) Ortaköy	29
Resim 2.6. Konut örnekleri a) Safranbolu (Güneş ve ark., 2015) b) Işıklar	29
Resim 2.7. Konutlarda hayat(salon) a) Dursunbey, b) Işıklar.....	30
Resim 2.8. Konutların taşıyıcı sistem birleşim detayı a) Dursunbey, b) Ortaköy ..	30
Resim 2.9. Hava fotoğrafları a) Osmaneli, b) Işıklar	31
Resim 2.10. Osmaneli konut örnekleri a) Geleneksel Konut, b) Yeni Konut.....	31
Resim 2.11. Işıklar konut örnekleri a) Geleneksel konut, b) Yeni konut.....	32
Resim 2.12. Işıklar köyü ekonomik faaliyetleri a) Sera, b) Tavuk yetiştirme tesisi	39
Resim 3.1. Işıklar Mahallesi konumu hava fotoğrafı (URL-8, 2019).....	46
Resim 3.2. Işıklar köyü ulaşımı a) Köy içi yolu otobüs güzergâhı, b) Köy durakları	46
Resim 3.3. Işıklar köyü yerleşimi	47
Resim 3.4. Işıklar köyü fotoğrafları	52
Resim 3.5. Işıklar köyü konut çatıları	53
Resim 3.6. Hakim rüzgar yönü grafiği (Ustaoğlu, 2018).....	53
Resim 3.7. Işıklar köyü Sketchup’ta hazırlanmış geleneksel konut modelleme.....	54
Resim 3.8. Işıklar köyü Sketchup’ta hazırlanmış yeni betonarme konut modelleme	54
Resim 3.9. Işıklar köyü toprak çeşitleri a) Vertisol toprak, b) Kırmızı humuslu toprak	56
Resim 3.10. Işıklar köyü yapılarında bağlama harcı a) Konut, b) Fırın.....	57
Resim 3.11. Işıklar köyü kurutma alanları a) Fındık, b) Mısır, c) Süpürge	58

Resim 3.12. Işıklar köyünde tarım faaliyetleri a) Fındık bahçeleri, b) Mısır tarlası, c) Su deposu	59
Resim 3.13. Satılık taşınmazlar (URL-10, 2019 a) Arsalar, b) Prefabrikler.....	59
Resim 3.14. İstanbul'dan gelen kullanıcıların villa tipindeki konutları.....	60
Resim 3.15. Yerel halkın inşa etmiş olduğu konutlar	61
Resim 3.16. Aynı kullanıcıya ait yeni ve eski yapılar a) Aynı parsel içerisindeki, b) Farklı parsel içerisindeki.....	62
Resim 3.17. Işıklar köyü ile Karaman-Korucuk-Camili bölgesi hava fotoğrafı.....	63
Resim 3.18. Işıklar köyü ulaşım olanakları a) Eski otobüs durağı, b) Yeni otobüs durağı, c) Köy yolu ve otobüs	63
Resim 3.19. Işıklar köyü kamusal ve özel alan kullanımları (URL-13, 2019)	66
Resim 3.20. Işıklar köyü konut-bahçe-sokak ilişkisiyle ilgili görseller.....	68
Resim 3.21. Yeni konutların bahçe duvarları ve çitleri	68
Resim 3.22. Yeni konutların bahçe duvarları-çitleri.....	68
Resim 3.23. Işıklar köyü yeni konut ek yapıları a) Depo, b) Havuz.....	69
Resim 3.24. Köy iç yerleşiminden çekilmiş olan fotoğraflar.....	70
Resim 3.25. Ortaköy köyü konumu hava fotoğrafı (URL-14, 2019).....	126
Resim 3.26. Bağlıca Mahallesi yerleşimi hava fotoğrafı (URL-15, 2019)	127
Resim 3.27. Kandıra Erikli köyünden Ortaköy'e bakış.....	131
Resim 3.28. 16 numaralı yapı ön cephe-sağ cephe	132
Resim 3.29. Ortaköy köyü Sketchup'ta hazırlanmış modelleme	133
Resim 3.30. 6 numaralı yapı çatı saçağı-14 numaralı yapı kırma çatısı	134
Resim 3.31. Ortaköy'de fırın yapıları	137
Resim 3.32. Ortaköy konut duvarı örnekleri a) 13 numaralı yapı dış cephe, b) 12 numaralı yapı iç cephe.....	137
Resim 3.33. Ortaköy vertisol toprak örnekleri.....	137
Resim 3.34. Ortaköy'de ekonomik faaliyetler a) İpekböceği yetiştirmek için yapılan konut çatısı, b) Hindi yetiştirmek için yapılan kümes.....	139
Resim 3.35. 17 numaralı konut iç mekân fotoğrafları salon-oturma odası-mutfak .	141
Resim 3.36. 13 numaralı konut iç mekân fotoğrafları oturma odası-mutfak	141

Resim 3.37. Ortaköy yapı örnekleri a) 15 numaralı yapı, b) 7 numaralı yapı, c) 4 numaralı yapı, d) 19 numaralı yapı, e) 9 numaralı yapı, f) 12 numaralı yapı	144
Resim 3.38. Yapı-müştemilat-sokak ilişkisi	145
Resim 3.39. Ortaköy parsel sınırları (URL-15, 2019)	146
Resim 3.40. Sokağa açılan konut örnekleri.....	146
Resim 3.41. Ortaköy konutlarında konut-peyzaj ilişkisi a) 15 numaralı yapıdan sokağa bakış, b) 14 numaralı yapının arka bahçesi-sokak ilişkisi.....	147
Resim 3.42. Ortaköy konut eklentileri a)13 numaralı yapı, b) 14 numaralı yapı .	149
Resim 3.43. Ortaköy oturma birimleri a) 13 numaralı yapı önü, b) 7 numaralı yapı bahçesi.....	150
Resim 3.44. Ortaköy oturma birimleri a) 11 numaralı yapı önü, b) 17 numaralı yapı önü, c)14 numaralı yapı önü.....	150
Resim 3.45. Ortaköy’de gündelik pratikler a) 16 numaralı yapı önü, b) 14 numaralı yapı önü	151
Resim 3.46. Ortaköy Işıklı Cami.....	152
Resim 3.47. 14 numaralı yapı ahşap karkas kerpiç dolgu.....	159
Resim 3.48. 16 numaralı yapı ahşap karkas tuğla dolgu.....	159
Resim 3.49. 13 numaralı yapı ahşap karkas ahşap dolgu.....	159
Resim 3.50. Ortaköy yapıları oluklu kiremit çatı örtüsü a) 10 numaralı yapı, b) 12 numaralı yapı.....	160
Resim 3.51. Ortaköy mısır çitleri a) 16 numaralı yapı, b) 17 numaralı yapı, c) 6 numaralı yapı, d) 14 numaralı yapı	161
Resim 3.52. Fırınlr a) 14 numaralı yapı, b) 12 numaralı yapı, c) 6 numaralı yapı, d) 17 numaralı yapı.....	162
Resim 3.53. Samanlık örnekleri a) 13 numaralı yapı, b) 10 numaralı yapı	163
Resim 3.54. Ahır örnekleri a) 16 numaralı yapı, b) 7 numaralı yapı	164
Resim 3.55. Kümes ve ambar a) 17 numaralı yapı, b) 19 numaralı yapı, c) 6 numaralı yapı, d) 14 numaralı yapı, e) 14 numaralı yapı, f) 6 numaralı yapı...	165
Resim 3.56. Ortaköy geleneksel konutların zemin kat kullanımı a) Ardiye, b) Ambar, c) Ahır, d) Odunluk	167
Resim 3.57. Ortaköy samanlık yapısı	167

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 3.1. 1923 yılına ait harita ve Işıklar köyü (URL-9, 2019)	50
Harita 3.2. Sakarya ili yükselti basamakları (Yalçın, 2019) (HGM'nin 1/25 000'lik topoğrafya haritalarından üretilmiştir)	51
Harita 3.3. Yükseklik analizi profili Google Earth'de hazırlanmıştır.	52
Harita 3.4. Sakarya ili bitki örtüsü haritası (Koç, 2018:310)	55
Harita 3.5. Türkiye platoları haritası Çatalca-Kocaeli Platosu (URL-17, 2019) ..	131
Harita 3.6. Yükseklik analizi profili Google Earth'de hazırlanmıştır.	132
Harita 3.7. Türkiye bitki örtüsü haritası (URL-17,2019)	135
Harita 3.8. Türkiye toprak çeşitleri haritası(URL-17, 2019)	136
Harita 3.9. Bağlıca Mahallesi yerleşimi hava fotoğrafı (URL-14, 2019)	140

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 3.1. Işıklar köyü numaralandırma.....	48
Çizim 3.2. Işıklar yol kesiti	52
Çizim 3.3. Geleneksel konutlarda bahçe-konut-sokak ilişkisi.....	67
Çizim 3.4. Göçle gelmiş kullanıcıların yeni inşa ettikleri konutların bahçe-sokak ilişkisi	68
Çizim 3.5. Işıklar köyü tüm yapıların işlev durumu	71
Çizim 3.6. Işıklar köyü göçle gelen kullanıcıların yapılarına ait işlev durumu	72
Çizim 3.7. Işıklar köyü tüm yapıların kat adedi analizi	74
Çizim 3.8. Işıklar köyü göçle gelen kullanıcıların yapılarına ait kat adedi analizi ..	75
Çizim 3.9. Işıklar köyü tüm yapıların yapım sistemi analizi	77
Çizim 3.10. Işıklar köyü göçle gelen kullanıcılara ait yapıların yapım sistemi analizi	78
Çizim 3.11. Geleneksel konutların plan şemaları	83
Çizim 3.12. Betonarme konutların plan şemaları-1	86
Çizim 3.13. Betonarme konutların plan şemaları-2	87
Çizim 3.14. Betonarme konutların plan şemaları-3	88
Çizim 3.15. Betonarme konutların plan şemaları-4	89
Çizim 3.16. Prefabrik konutların plan şemaları-1	91
Çizim 3.17. Prefabrik konutların plan şemaları-2	92
Çizim 3.18. Ortaköy vaziyet planı	128
Çizim 3.19. Ortaköy konutlarının numaralandırılması	129
Çizim 3.20. Ortaköy yol kesiti	132
Çizim 3.21. 16 numaralı konuta ait şematik kesit.....	133
Çizim 3.22. Konutlar ve etrafında yer alan konuta ait müstemilatlar	148
Çizim 3.23. Ortaköy işlev durumu analizi	153
Çizim 3.24. Ortaköy kat adedi analizi.....	155
Çizim 3.25. Ortaköy yapım sistemi analizi.....	157

Çizim 3.26. 10 numaralı yapı döşeme detayı (Şahin, 2019)	155
Çizim 3.27. 10 numaralı yapı taşıyıcı sistem detayı (Şahin, 2019).....	157
Çizim 3.28. Mısırlık taşıyıcı sistem birleşim detayı (Şahin, 2019).....	157
Çizim 3.29. Fırın ön cephesi (Şahin, 2019)	157
Çizim 3.30. Samanlık ön cephesi (Şahin, 2019)	157
Çizim 3.31. Ortaköy geleneksel konut plan şemaları-1	157
Çizim 3.32. Ortaköy geleneksel konut plan şemaları-2	157
Çizim 3.33. Ortaköy betonarme konut plan şemaları-1	157
Çizim 3.34. Ortaköy betonarme konut plan şemaları-2	157
Çizim 3.35. Ortaköy prefabrik konut plan şemaları.....	157

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.1. Bağlıca Mahallesi 2013-2018 nüfus verileri (URL-2, 2019).....	4
Çizelge 1.2. Işıklar Mahallesi 2013-2018 nüfus verileri (URL-3, 2019).....	4
Çizelge 2.1. Konut biçimlenmesine etki eden faktörler	10
Çizelge 2.2. Yıllara göre fındık fiyatları (Fındık Raporu, 2018)	40
Çizelge 3.1. Konut yapan kullanıcıların göç sebepleri	60
Çizelge 3.2. Farklı yapım sistemlerine sahip olan konutların mimari elemanlarında kullanılan malzemeler	80
Çizelge 3.3. Işıklar köyünde yerel halka ve göçle gelen kullanıcılara ait konut özellikleri karşılaştırması	94
Çizelge 3.4. Ortaköy geleneksel konutların işlev değişiklikleri	200
Çizelge 3.5. Işıklar ve Ortaköy kırsal mimari niteliklerinin karşılaştırılması.....	204

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1. Kamusal alan ve özel alan kullanım alanları grafiği	67
Grafik 3.2. Kamusal alan ve özel alan kullanım alanları grafiği	146
Grafik 3.3. Konutlarda ikamet etme süresi a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü.....	201
Grafik 3.4. Yapım sistemi a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü	202
Grafik 3.5. Geleneksel konut kullanım durumu a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü	202
Grafik 3.6. Geleneksel konut yapı durumu a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü	203
Grafik 3.7. Yaş dağılımı a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü	203

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. 5 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	96
Şekil 3.2. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	97
Şekil 3.3. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	98
Şekil 3.4. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	99
Şekil 3.5. 12 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	100
Şekil 3.6. 12 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	101
Şekil 3.7. 15 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	102
Şekil 3.8. 15 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	103
Şekil 3.9. 15 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	104
Şekil 3.10. 19 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	105
Şekil 3.11. 19 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	106
Şekil 3.12. 27 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	107
Şekil 3.13. 27 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	108
Şekil 3.14. 30 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	109
Şekil 3.15. 30 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	110
Şekil 3.16. 30 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	111
Şekil 3.17. 33 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	112
Şekil 3.18. 35 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	113
Şekil 3.19. 35 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	114
Şekil 3.20. 36 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	115
Şekil 3.21. 37 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	116
Şekil 3.22. 46 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	117
Şekil 3.23. 46 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	118
Şekil 3.24. 48 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	119
Şekil 3.25. 49 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	120
Şekil 3.26. 49 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	121
Şekil 3.27. 57 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	122

Şekil 3.28. 57 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	123
Şekil 3.29. 3 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	175
Şekil 3.30. 4 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	176
Şekil 3.31.5 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	177
Şekil 3.32. 6 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	178
Şekil 3.33. 6 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	179
Şekil 3.34. 6 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	180
Şekil 3.35. 7 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	181
Şekil 3.36. 8 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	182
Şekil 3.37. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	183
Şekil 3.38. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	184
Şekil 3.39. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	185
Şekil 3.40. 13 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	186
Şekil 3.41. 13 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	187
Şekil 3.42. 13 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	188
Şekil 3.43. 14 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	189
Şekil 3.44. 14 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	190
Şekil 3.45. 14 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	191
Şekil 3.46. 16 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	192
Şekil 3.47. 16 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	193
Şekil 3.48. 16 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	194
Şekil 3.49. 17 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1	195
Şekil 3.50. 17 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2	196
Şekil 3.51. 17 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3	197
Şekil 3.52. 18 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	198
Şekil 3.53. 19 numaralı konuta ait çizim ve resimler.....	199

ÖZET

Anahtar Kelimeler: Kırsal Mimari, Kırsal Miras, Mimari Koruma, Göç

Kırsal mimari, yerel halkın doğal çevre verilerini kullanarak sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel faktörlerin etkisiyle yerel malzemelerle ve geleneksel tekniklerle inşa etmiş olduğu yapıları çevreden oluşmaktadır. Yere özgü çözümlemelerle bölgedeki koşullar doğrultusunda meydana gelen kırsal yerleşimler özgün mimari niteliklere sahiptir. Günümüzde sosyo-ekonomik değişimlerin etkisiyle gerçekleşen göç, kırsal yerleşim alanlarının tahrip olmaya başlamasına neden olmakta ve çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında göç alan ve göç veren iki köy incelenmiş, köylerin kırsal mimari tanımlamaları yapılmış ve korunmuşluk durumları tespit edilmiştir. Plan şemaları ve fotoğraflar aracılığıyla yapılmış olan tespit çalışmalarıyla göç olgusunun kırsal dokuda meydana getirdiği etkiler ortaya konmuştur. Göç alan Işıklar köyünde geleneksel konutların kullanılmayarak yeni konutların hızla çoğalmaya başladığı gözlemlenmiş, göç veren Ortaköy’de ise geleneksel konutların kullanımına devam edildiği ancak genç neslin göç etmesiyle zamanla konutlarda boşalma başlayacağı öngörülmüştür. Bunun sonucunda Işıklar köyünde yeni konutların bölgenin yerel verileri dikkate alınmadan ve işbirliği olmadan ortak kültürel unsurlardan bağımsız inşa edilmesiyle ve Ortaköy’de konutların kullanılmamasıyla zamanla fiziki ve kültürel yapının yok olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda kırsal mimarinin gelecek nesillere aktarılabilmesi için çalışma kapsamında incelenmiş köylerle ilgili koruma önerilerinde bulunulmuştur. Kırsal mimarinin göç olgusu üzerinden incelenmesi bakımından yapılan çalışmaların azlığı nedeniyle hem yerel köylerin belgelenmesine hem de göç-kırsal mimari koruma sorunlarına odaklanılmıştır.

INVESTIGATION OF THE CONSERVATION OF RURAL ARCHITECTURE IN ADAPAZARI-IZMIT REGION ON MIGRATION

SUMMARY

Keywords: Rural Architecture, Rural Heritage, Architectural Conservation, Migration

Rural architecture consists of a built environment built by local people with local materials and traditional techniques under the influence of socio-economic and socio-cultural factors by using the natural environment data of the local people. Today, migration, which takes place under the influence of socio-economic changes, causes rural settlements to begin to be destroyed and constitutes the main subject of the study.

Within the scope of the study, two migrant and migrant villages were examined, rural architectural definitions of the villages were made and their conservation status was determined. With the documentation studies made through architectural survey and photographs, the effects of the migration phenomenon in the rural texture were revealed. It is observed that reinforced concrete and prefabricated houses started to increase rapidly by not using traditional houses in Işıklar Village, which was migrated, and it was predicted that traditional houses were continued to be used in the emigrated Ortaköy, but with the migration of the young generation, ejaculation will start in time. As a result, it is thought that the physical and cultural structure will disappear over time with the construction of new houses in Işıklar Village, regardless of the local data of the region and without cooperation, and by not using the residences in Ortaköy.

In this context, in order to transfer rural architecture to future generations, conservation suggestions were made regarding the villages that were examined within the scope of the study. Due to the scarcity of studies on the study of rural architecture through the phenomenon of immigration, both the documentation of local villages and the problems of migration-rural architectural protection were focused on

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. Tezin Problemi ve Amacı

Kırsal mimari kırsal alanlarda çevresel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik verilere bağlı olarak şekillenen uzun yıllar boyunca oluşmuş tecrübe ve bilgi birikiminin aktararak inşa edildiği yapılardan meydana gelmektedir. Kırsal mimarinin korunması konusu; köylerdeki mimari dokunun korunması kadar, kültürel pratikler, kırsal üretim araçları, demografik dönüşüm, kırsal hafızaya ait izler ve aidiyet olgusu konularıyla da ilişkilidir. Bu çalışma, kırsal mimarinin korunması konusunu göç ve göçün etkileriyle birlikte meydana gelen mekânsal dönüşüm ve üretim biçimindeki değişimleri problemleştirmekte ve sorgulamaktadır. Bu değişim ve dönüşümün koruma konusuna olumlu-olumsuz etkilerini araştırmakta ve tartışmaktadır.

Bu tez çalışmasının amacı; kültür mirasının korunması bağlamında kültürel pratiklerin, gündelik alışkanlıkların ve tecrübelerin, göç alan ve göç veren kırsal yerleşim alanlarının mevcut fiziki varlığının oluşumuna etkilerini plan şemaları ve fotoğraflar aracılığıyla tespit ederek bilgi sahibi olmak ve koruma önerileri geliştirmektir. Kent hayatının ritminden ve yıpratıcı hızından uzaklaşmayı tercih ederek kırsal alanlara göç eden kullanıcıların kent kimliği, kentsel pratikler ve gündelik yaşam alışkanlıklarını kır yerleşimlerine taşıyarak kırsala ait dokuyu hızla dönüştürmeye başlamaları sebebiyle fiziki dokuda ve gündelik pratiklerde oluşan hızlı dönüşümün sebep olduğu olumsuz gelişmeleri önlemenin yollarını aramak amacıyla bu çalışmada kırsal mimariyi koruma önerileri sağlamaya çalışılmıştır. Birinci çalışma alanı olarak seçilen Adapazarı Işıklar köyünde kırsal mimarinin sürdürülmesi ve yeni yapılarla olan ilişkisinin sağlanması için geliştirilebilecek yöntemler araştırılmıştır. Çalışma kapsamında, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin yaşam faaliyetlerini en çok gerçekleştirdiği ortamlar olması ve dokuyu meydana getiren mimari unsurların çoğunluğunu oluşturmaları nedeniyle önem taşıyan konut yapıları incelenmiştir. Kırsal

yaşamın getirdiği gündelik ve kültürel pratiklerin konut tasarımına etkisi tespit edilmiş ve bu verilerin göç etkisiyle konut yapılarında meydana getirdiği yapısal ve mekânsal değişiklikler belirlenmiştir. Çalışma kapsamı içerisinde kullanılan “bozulma” terimi geleneksel konutlarda kullanılan malzemelerin yapısında meydana gelen deformasyonlar ve kırsal yerleşim alanlarını oluşturan mimari öğelerde meydana gelen morfolojik değişimler için kullanılmıştır.

Kırsal mimari verilerinin konut tasarımındaki etkisi; fiziksel çevre, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve idari faktörler etkisiyle kırsal yerleşim alanlarındaki göç hareketliliği üzerinden incelenmiştir. Göç hareketliliği olan bölgeler arasındaki yerleşim biçimlerindeki ve yapı tasarımındaki farklılıklar belirlenmiştir. Yapılmış olan analizlerde köyün kültürel mirasına, gündelik yaşam pratiklerine, çevreyle ilişkilerine, sosyal ve ekonomik yaşamın konut tasarımını nasıl şekillendirdiğine dair bulgular ortaya konulmuştur. Göç alan Adapazarı’nın Işıklar köyünde göç sonrası meydana gelen yeni yerleşimlerin, günümüz teknolojisiyle kırsal verilerin de göz önünde bulundurularak, konut tasarımında kullanılmasıyla daha nitelikli mimari çevreler elde edileceği düşünülmektedir.

1.2. Tezin Kapsamı ve Yöntemi

Tez çalışması; giriş, literatür taraması, alan çalışması ve sonuç kısımlarıyla birlikte toplam dört bölümde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amaç, kapsam ve yönteminin açıklandığı giriş bölümünden sonra ikinci bölümde kırsal mimari ve göçle ilgili yapılmış literatür taramalarında çalışmaya yön veren kavramlar irdelenmiş; kırsal çevrelerde göç hareketliliğinin mimari korumaya etkileri incelenerek tartışılmıştır. Üçüncü bölümde çalışma alanı olarak seçilmiş olan kırsal yerleşim alanlarındaki yapıların konumları ve bu yapıları oluşturan mimari özelliklerin ardından günümüzde bulundukları fiziksel duruma etki eden sosyo-ekonomik ve sosyo-psikolojik etkenler belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç bölümünde ise çalışmayla ilgili genel değerlendirme yapılmış, Işıklar ve Ortaköy’ün göç olgusu üzerinden meydana gelen fiziksel değişimleri karşılaştırılmış ve koruma önerilerinde bulunulmuştur.

Alan çalışması olarak kırsal mimarinin özgün niteliklerinin gözlemlendiği bir coğrafi bölge olan Kocaeli ve Sakarya illeri seçilmiştir. Kocaeli ve Sakarya illeri sınır bölgesinde yer alan köyler, çalışma alanı olarak iki farklı kente bağlı olduğu halde fiziksel, sosyal ve kültürel yapılarının benzer olmasından dolayı seçilmiştir. Sınır bölgesinde yer alan otuz sekiz köyden Sakarya/Adapazarı Işıklar ve Kocaeli/İzmit Ortaköy çalışma alanı olarak tercih edilmiştir. Köyler seçilirken TUİK (URL-2, 2019) verilerine göre göç hareketliliğinin değişken olduğu yerleşimlere odaklanılmış, göç faktörünün konut yapıları üzerindeki etkisinin belirlenebilmesi için bu yerleşimlerdeki yerel halkın aynı kültüre sahip “Manav” olarak isimlendirildiği iki köy seçilmiştir. Göç alan yerleşim yerine örnek olarak Adapazarı ilçesine bağlı Işıklar köyü seçilirken, göç veren yerleşim yerine örnek olarak da İzmit ilçesine bağlı Ortaköy seçilmiştir. Işıklar ve Ortaköy seçilmesinin sebepleri arasında, çalışma alanı olarak belirlenen bölge içerisinde Işıklar köyünde kullanılan geleneksel konut sayısının en az, yeni konut sayısının en fazla; Ortaköy köyünde ise kullanılan geleneksel konut sayısının en fazla, yeni konut sayısının en az olması bulunmaktadır.

İstanbul’a yakınlığı ve yapılan Doğu Marmara 2014-2023 Bölge Planı Kocaeli İli Katılımcı Planlama Çalışmaları Bölgesel Gelişme Anketi Öncelikli Sektör Belirleme Sonuçlarına (URL-1, 2019) göre sanayi, lojistik ve bilişim alanına verilen önemin artmasından dolayı tarımsal üretimden sanayi faaliyetlerine geçişlerdeki artış, kırdan kente göçü hızlandırmıştır. Ancak alan seçiminde göç vererek boşalan bir köy yerine genç neslin göç ettiği fakat bir önceki neslin köyde yaşamaya devam etmesiyle konutlarda boşalmaların henüz meydana gelmediği, konut ve gündelik yaşam pratikleri ilişkisinin gözlemlenebileceği konutların bulunduğu, ancak göç edildiği için yakın gelecekte konutlarda boşalmanın da yaşanacağı öngörüldüğünden bu özellikleri taşıyan köy olarak İzmit Ortaköy seçilmiştir. Aynı zamanda kent yaşamının ritminden, kentin yıpratıcı hızından uzaklaşmayı tercih eden ve gelir seviyesi yüksek olan kullanıcı grubunun kırsal alana göç etme isteği de belirmiş olan son beş yıl içinde artan bir hızla yeni yapılaşma örneklerinin bulunduğu Sakarya Işıklar köyü çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

Ortaköy, Bağlıca Mahallesi'nin bir köyüdür. TUIK verilerinde Ortaköy'e ait nüfus verileri bulunmadığından Bağlıca Mahallesi nüfus verileri araştırılmıştır. Bağlıca Mahallesi göç veren bir yerleşim olduğu halde, Çizelge 1.1.'e göre 2018 yılında nüfus miktarındaki artış göze çarpmaktadır. Mahalle muhtarı Turgay Yılman ile 16.06.2019 tarihli yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda, 2018 yılı nüfus artış sebebinin oy kullanmak için ikametgâhını köye aldırان bireylerden kaynaklı olduğu aslında köydeki genç nüfusun köy dışına göç etmeye başladığı öğrenilmiştir. Göç alan Işıklar köyünün Çizelge 1.2.'de yer alan nüfus verileri incelendiğinde 2018 yılında nüfus artışı gözlemlenmiş ancak bunun sebebinin de seçimlerden kaynaklandığı mahalle muhtarı Orhan Malçok ile 27.08.2019 tarihli yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda öğrenilmiştir. Asıl nüfus artışını sağlayan göçle gelen kullanıcılardır ancak nüfus kayıtlarını köye aldırmadıkları için Çizelge 1.2.'den köyde meydana gelen nüfus artışı tespit edilemeyeceğinden bu veriler sağlıklı sonuç vermemektedir.

Çizelge 1.1. Bağlıca Mahallesi 2013-2018 nüfus verileri (URL-2, 2019)

MAHALLE ADI	YIL	TOPLAM NÜFUSU
2018	Bağlıca Mahallesi	291
2017	Bağlıca Mahallesi	283
2016	Bağlıca Mahallesi	293
2015	Bağlıca Mahallesi	304
2014	Bağlıca Mahallesi	319
2013	Bağlıca Mahallesi	325

Çizelge 1.2. Işıklar Mahallesi 2013-2018 nüfus verileri (URL-3, 2019)

MAHALLE ADI	YIL	TOPLAM NÜFUSU
2018	Işıklar Mahallesi	140
2017	Işıklar Mahallesi	120
2016	Işıklar Mahallesi	137
2015	Işıklar Mahallesi	141
2014	Işıklar Mahallesi	137
2013	Işıklar Mahallesi	137

Çalışma kapsamında konutların günümüzdeki durumları, plan şemaları ve fotoğraflar aracılığıyla ortaya çıkarılmış genç neslin göç etmeye başladığı Ortaköy'de ve

İstanbul’da çalışarak emekli olup köye yerleşmiş ya da hafta sonunu geçirmek için köye gelen ve bu sebeplerle göç almaya başlamış olan Işıklar köyünde meydana gelen fiziki yapıdaki değişimler karşılaştırılarak ortaya konulmuştur. Alan çalışmasında kırsal yerleşimlerde doku analizleri ve mimari rölöve çalışmaları yapılarak günümüzdeki fiziki durumları tespit edilmiştir. Yapılan doku analizlerinde kırsal yapılar çevreleriyle birlikte incelenmiştir. Kırsal yerleşim alanlarında yapılacak olan çağdaş uygulamaların; kırsal yapıların topoğrafya ile olan ilişkisi, yapıda kullanılan yerel malzemeler, mekânsal özellikleri gibi kırsal yerel dokuya özgü çözümlemelerden elde edilen bulgular, teknoloji ve kullanıcılarla birlikte saptanan kırsal yerleşimlerin güncel ihtiyacından ortaya çıkması gerekir. Bulguların elde edilebilmesi için kırsal yapıların plan şeması, işlev durumu, kat adedi, yapım sistemi tespit edilmeye çalışılmıştır. Tarihsel süreç içerisindeki biçim değişiklikleri ve bu biçim değişikliklerine etki eden fiziki, sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik ve idari unsurlar incelenerek korunmuşluk durumu tespit edilmiştir.

BÖLÜM 2. KIRSAL ÇEVRELERDE GÖÇ HAREKETLİLİĞİNİN KORUMAYA ETKİLERİ

“Kök salmak insan ruhunun belki de en önemli fakat en az bilinen ihtiyacıdır. İnsanın bir toplumun hayatına gerçek, aktif ve doğal katılımıyla kazandığı kökleri vardır... Bu katılım doğal bir olaydır... Her insan bir süre köke gerek duyar... Ahlaksal, entelektüel ve manevi yaşamının hemen hemen tümünü, doğal bir parçasını oluşturduğu çevreden almak onun için bir ihtiyaçtır.”

Sennett, Richard, 1999

Dört bölümden oluşan tez çalışmasının literatür taraması yapılarak oluşturulan ikinci bölümünde; kırsal mimari ile ilgili kavramlara, Dünya’da ve Türkiye’de kırsal mimarinin koruma tarihine ve Türkiye’de kırsal mimari uygulama örneklerine yer verilmiştir. Çalışma kapsamında Türkiye kırsal mimari örnekleri belirlenirken; literatürde yapılmış olan çalışmalar incelenmiş, çalışmaya katkı sağlayabilecek bulgular saptanmış ve bu deneyimlerden çıkarımlar yapılarak faydalanılmıştır.

Çalışmada kırsal mimariyi koruma kavramı, göç hareketliliğinin etkileri üzerinden ele alınmaktadır. Göçle birlikte kullanıcı değişikliğine bağlı olarak yapılarda ve yapı çevrelerinde meydana gelen dönüşümler saptanmaktadır. Bu sebeple ikincil olarak göç ile ilgili kavramlar incelenmiş, kırdan kente ve kentten kıra yapılan iç göçler ve bu göçlerin nedenleri irdelenmiştir.

Göç alan ve göç veren bölgelerde meydana gelen fiziksel değişimler birbirinden farklılık gösterdiğinden çalışmanın son kısmında yapılmış olan alan çalışmalarından elde edilen bulgularla göçün sonuçları ve göç olgusunun mimariye etkileri üzerine tartışılmış, olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilerek koruma önerilerinde bulunulmuştur.

2.1. Kırsal Mimari

2.1.1. Kırsal mimari ile ilgili kavramlar

Kırsal mimarinin çeşitli şekillerde tanımı yapılmakta olup vernaküler mimari ile eşdeğer anlamda kullanılabildiği görülmektedir. “Verna” Latince de esir, “vernaküler” ise bir yere özgü, yöreye ait anlamına gelmektedir. Vernaküler mimarlık; halk mimarlığı, mimarsız mimarlık, sivil mimarlık, ilkel mimarlık, yerel mimarlık, spontane mimarlık, geleneksel mimarlık, indigene mimarlık, etnik mimarlık, bölgesel mimarlık, folklorik mimarlık gibi çok farklı terimlerle ifade edilmektedir (Sezgin, 1984). Çalışma kapsamında birbirine çok benzer tanımları olduğu halde vernaküler mimari yerine kırsal mimari terimi kullanılmıştır. Çünkü vernaküler mimari kent veya kır alanlarını kapsarken kırsal mimari sadece kırsal alan yerleşimlerini konu edinmektedir.

Kır ile ilgili tanımlamalar nüfus, şekil-biçim, konum ve fonksiyon özelliklerine göre çeşitlilik göstermekte ancak nüfus ve idari etkenlere odaklanıldığı dikkat çekmektedir. TDK (2019)’ye göre kır; “şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer, dağ bayır” olarak tanımlanırken (URL-4, 2019), Türkiye’de kırsal yerleşimlere ait ilk düzenleme olan 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu’nda köy “nüfusu 2000’den az olan yerleşim yerleri” olarak tanımlanmıştır (URL-5, 2019). TÜİK tarafından köy olarak kabul edilen yerleşim birimleri idari bölünme esas alınarak yapılmış, “il ve ilçe merkezleri dışında kalan yerler” olarak tanımlanmıştır (İspir ve Açma, 2005).

1985 tarihinde yayımlanmış 3194 sayılı İmar Mevzuatında köy; konut, hayvancılık için inşa edilmiş yapılar ve tarımsal üretim alanlarını kapsayan çevre olarak tanımlanırken, 1985’ten 2012 yılına kadar çıkartılmış olan kanun ve yönetmeliklerde köy ya da kır tanımı yapılmamış, kırsal alanların ekonomik faaliyetlerinin artırılmasına yönelik çalışmalara yer verilmiştir. 2012 yılında çıkartılan 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ”da (URL-6, 2019) büyükşehir olan il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak

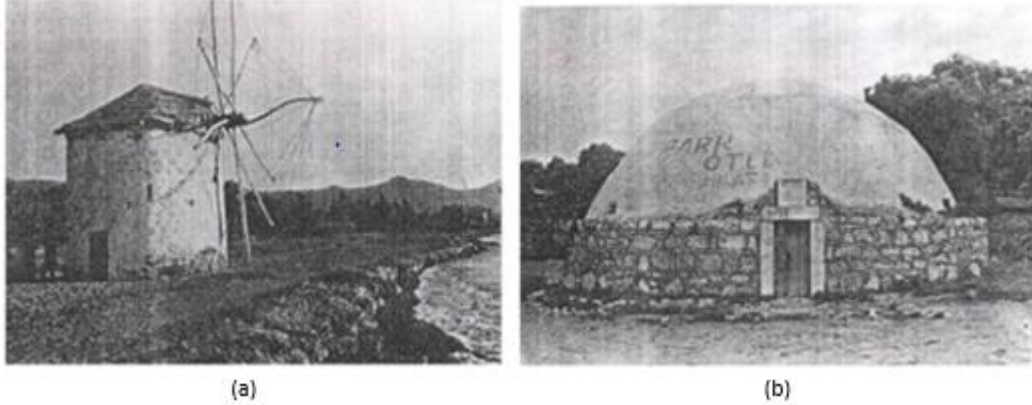
bağlı bulundukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılması ancak büyükşehir olmayan illerde köy kavramının devam ediyor olması, köy ve mahalle tanımının muğlaklaşmasına sebep olmuştur. Bir diğer deyişle benzer özelliklere sahip kırsal yerleşimler idari olarak kimi yerde köy, kimi yerde mahalle olarak tanımlanmaktadır.

Kırsal alan tanımlamalarında genellikle kırsalın kentselin karşısına yerleştirildiği göze çarparken kentsel alanın dışındaki tüm alanlar kırsal alan olarak tanımlanmaktadır (IYTE Çalışma Grubu, 2012). Tütengil (1979), Kırsal Türkiye denildiğinde köylük yerlerin oluşturduğu kesim anlaşıldığından kır ve köy kavramlarının birbirinden farklı olmadığından söz etmektedir. Köy aslında idari, nüfus ya da sosyal ölçütlere göre kırsal alanların ortak adıdır.

Kırsal mimarlık ise, profesyonel mimarlık hizmetine ihtiyaç duymadan basit araç ve gereçler kullanılarak yapı kullanıcısının inşa ettiği ya da usta çırak ilişkisi içerisinde yetişmiş olan yapı ustaları tarafından, yöresel malzemeler kullanılarak ihtiyaçlar doğrultusunda mekanların oluşturulmasıyla ortaya çıkmış olan mimarlıktır (Özkan ve ark., 1979). Dünya Vernaküler Mimarlık Ansiklopedisi'nde kırsal mimarlık; “[...] halk tarafından yapılmış tüm evler ve diğer yapıları kapsamaktadır. Seçilen çevrenin olanakları ve elde var olan malzemelerle, çoğunlukla konut sahibi ya da yerel yapı ustaları tarafından geleneksel tekniklerle inşa edilmiştir. Halk mimarlığının tüm formları belirli gereksinimleri karşılamaya yöneliktir; bu gereksinimlerin ardındaki kültürün, yaşam tarzının, ekonomik faaliyetin ve değerlerin izlerini taşır.” (Oliver, 1998) şeklinde tanımlanmış olup sosyo-ekonomik yaşantının, kültürün kırsal mimariyi şekillendirdiğinden söz edilmiştir.

Bu bağlamda Davulcu (2005) kırsal mimari ürünlerinin kültürel bir olgu olduğundan söz ederken kullanıcı grubuna göre biçimlenen, kullanıcısının yaşam tarzını, gündelik pratiklerini, üretim ve tüketim biçimlerini, inanışlarını, toplumun birbiriyle olan ilişkilerini sergileyen mekânlar organizasyonu olduğundan bu ürünlerde yapı tasarımında işlevselliğin daha önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Mutlu (1975) kullanıcıların, mimari ürünleri neredeyse tamamen ihtiyaçlarına dönük üretmek yörede bulunan doğal malzemelerle inşa ettiklerinden söz etmiştir. Bodrum’da

yapılmış olan Resim 2.1.'de görülen yerel halkın geçim kaynağı olan tahılların öğütülmesi için değirmen ve bu ürünlerin yetiştirken sulanması için ihtiyaç duyulan su sarnıcı gibi yerel malzemeler kullanılarak inşa edilmiş bu yapılar, tamamen yerel halkın ihtiyacına yönelik yapılmıştır.

Resim 2.1. Bodrum'da kırsal mimari örnekleri (Mutlu, 1975) a) Değirmen, b) Su sarnıcı

Geray (1985) köy yerleşimlerinde geniş aile türlerinin ve komşulukların yaygın bir şekilde görüldüğünden, ekonominin tarıma dayalı olduğundan söz etmiştir. Çalışma alanı olarak seçilmiş olan kırsal yerleşimlerde cami, kahvehaneler, dini yapılar, okul, park vs. gibi mekân kullanımalarının ortak kullanım alanları olduğu; konut, ahır, samanlık, ambar, mısırlık, kümes, fırın ve depo yapılarının ise özel mülkiyete ait olduğu bilinmekte, ortak ve bireysel tüm bu yapılar kırsal mimariyi oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında kırsal alanlarda yaşayan bireylerin yaşam faaliyetlerini en çok gerçekleştirdiği ortamlar olması nedeniyle önem taşıyan konutlar incelenmektedir.

Konut yapılarının kırsal mimari olgusu içinde kendine özgü bir yeri bulunmaktadır. Barınma ihtiyacı, toplumun en küçük nüvesi olan aile kurumu için eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçların başında gelmektedir. Yapı sahibi, yapım aşamasında kendisi aktif olarak rol alsa da bir usta ya da kalfayla birlikte yapının biçimine karar verir. Böylece konut biçimi, kullanılan malzemesi ve teçhizatı ile kullanıcısının kişiliğini yansıtmaktadır. Bu sebeple toplumdan topluma konut kavramı farklılık göstererek farklı konut tipleri ortaya çıkmıştır (Alga, 2005). Konut formunu şekillendiren etmenler; kültür grupları, aile tipolojisi ve strüktürü, aileyi oluşturan bireylerin yaş ve cinsiyetleri, ailenin gelir durumları ve yaşam biçimleridir (Çağdaş ve Ergenoğlu, 2003). Bu etmenlerden herhangi birinde meydana gelen değişim konut formunu da

etkileyerek değiştirmektedir. Kadının çalışmaya başlaması, çekirdek ailelere yaşlı bireylerin katılması, aile içindeki birey sayısının artması konut formunun değişikliğinde ihtiyaç meydana getirmektedir.

Kırsal konutun biçimlenmesini etkileyen faktörler belirlenirken çalışma kapsamında çeşitli literatür taramaları yapılmış ve konu hakkında farklı görüşlere ulaşılmıştır. Bu görüşler kapsamında Çizelge 2.1.'de konut biçimlenmesine etki eden ortak etkenler saptanmıştır.

Çizelge 2.1. Konut biçimlenmesine etki eden faktörler

	Çevresel etkenler	Kültürel etkenler	Sosyal etkenler	Bireysel etkenler	Ekonomik etkenler
Rapoport'a göre;	●	●			●
Sümerkan'a göre;	●	●			●
Gür'e göre;	●	●	●	●	
Batur'a göre;	●	●	●	●	●
Aydın ve Çınar'a göre;	●	●	●		
Şengül'e göre;	●	●	●		

Kırsal yerleşim alanlarında konut biçimlenmesine etki eden faktörler çalışma kapsamında yapılmış kaynak araştırmalarında Çizelge 2.1.'de görüldüğü üzere farklı şekillerde sınıflandırılmış olup çevresel etkenler, sosyo-kültürel-ekonomik etkenler ve bireysel etkenler olmak üzere üç ana başlıkta ele alınmıştır.

1. Çevresel Etkenler: Kırsal mimarinin biçimlenmesinde iklim, topoğrafya, bitki örtüsü, jeolojik yapı son derece etkiliyken bunlara bağlı olarak ortaya çıkan malzeme, depremsellik ve ulaşım gibi birçok faktör de kırsal yerleşimlerin biçimlenmesinde etkilidir. Topoğrafya yerleşme karakterini etkileyen önemli bir faktördür. Nehir, göl, dere gibi doğal su kaynakları topoğrafyanın biçimlenmesinde etki eden faktörlerdendir (Kantar, 1998). Çalışma alanlarındaki bu faktörlere bakıldığında, Kocaeli Platosunda

yer alan Işıklar ve Ortaköy'ün penneplen olarak adlandırılan dalgalı düzlüklerin olduğu bölgede yer alması sebebiyle yerleşim alanlarının taşkınlardan korunmak için tepelik alanlara yapıldığı gözlemlenmektedir. Topoğrafyanın etki ettiği diğer faktörlerden ulaşım, topoğrafyanın imkân verdiği ölçüde sağlanabilmektedir. Ortaköy'ün Işıklar'a göre taşıtla erişiminin güç olması köyde yaşayan bireylerin ilçe merkezinde bulunan sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalanmasında olumsuz etken halindeyken, köyün farklı kültürlerle etkileşime açık olamaması geleneksel dokusunu korumasında olumlu bir etken halindedir.

Dokunun biçimlenmesi, iklim ve yeryüzü şekilleriyle doğrudan ilişkiyken sanayi faaliyetleri ve tarımsal faaliyetler de yerleşimi etkilemektedir. İklim; yapıların plan şemalarını, giriş yönlerini, üst örtüsünü ve yapının sokakla ilişkisini belirleyen önemli faktörler arasındadır. İklim farklılıkları beraberinde malzeme farklılıklarını da getirmektedir. Rapoport (1969) malzemenin yapı üzerindeki etkisinden bir araya gelmiş mekânların çevrelenmesi ve yenilenebilmesine imkân sağlaması olarak söz etmektedir. Yapı malzemeleri yapıda kullanılmadan önce belirli işlemlerden geçmekte olup geleneksel yapılarda kullanılan malzemelere yapılan işlemlerin minimum ölçüde olduğu görülmektedir. Malzeme temini yapıların bulunduğu konum ile ilgilidir. Bu bağlamda çalışma alanı olarak seçilmiş aynı bölgede yer aldığı için iklimsel özellikleri benzer olan Adapazarı Işıklar ve İzmit Ortaköy'ün etrafında dere ve ormanlık alanların olması yapılarda kullanılan malzemeyi belirlemiştir. Ormanlık alanlardan elde edilen ağaçlar işlenerek ahşaba dönüştürülmüş ve bu ahşap yapı strüktürünü oluşturmuş, yakın çevrede bulunan derelerin getirmiş olduğu taşlar ise yapıların subasmanlarında kullanılmıştır.

Topoğrafya, iklim ve malzemenin dışında depremsellik de konut biçimlenmesini etkileyen faktörler arasındadır. Köyler fay hattının geçtiği bölgede yer aldığından köylerdeki geleneksel konutlar 1963 ve 1999 depremlerinden etkilenmiştir. Deprem sonrasında AFAD tarafından yapılan incelemeler sonucu Adapazarı Işıklar ve İzmit Ortaköy'de bulunan geleneksel konutların orta hasarlı olarak tespit edilmiş olması konutların yıkılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

2. Sosyo-Kültürel-Ekonomik Etkenler: Kırsal yerleşmelerin kendine özgü yapı tipolojileri ve yerel kültürün bir özgünlük ifadesi olduğu görülmektedir. Yapılar inşa edilirken aynı malzeme kullanıldığı halde farklı formlar elde edilebilmektedir. Formlarda olan çeşitliliği malzeme ve teknikle açıklamanın yetersiz kalacağını belirten Amos Rapoport (1969), “House Form and Culture” adlı kitabında yapı biçimini belirlemede birincil etkenin kültür olduğunu; iklim, teknoloji gibi etkenlerin ise ikinci sırada geldiğini belirtmiştir. Bu bağlamda kültür tanımlamaları çeşitli kaynaklarda incelenmiş, genel tanımıyla toplulukların üretmiş olduğu maddi ve manevi tüm değerlerin kültür kavramını oluşturduğu tespit edilmiştir.

Kültür tanımını TDK (2019) “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” (URL-4, 2019) olarak yaparken; Güvenç (2010) “İnsan ve Kültür” adlı kitabında kültürü “Doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı her şey.” biçiminde tanımlayarak kültürün her yapının oluşumunda büyük ölçüde etkili olduğundan söz etmiştir. Kültür evrensel olup bulunduğu bölgedeki etkenlere bağlı olarak bölgeler arası çeşitlilik göstermektedir. Bölgedeki etkenler çeşitli olmakla birlikte çalışma kapsamında incelenen köylerde kültür öğelerini oluşturan faktörlerden yaşam biçimi, akraba ve aile bağları, beslenme, inanç, toprak paylaşımı, ekonomi ve nüfus etkisinden söz edilmiştir. Turgut (1990) bu etkenlerden en önemlisinin yaşam biçimi olduğunu; yaşam biçiminin kişinin toplumsal çevredeki rolü, inançlar, gelenekler, kişinin mesleği ve sosyo-ekonomik statüsü gibi çeşitli etkenlere bağlı olarak değişebileceğini ileri sürmüştür. Yaşam biçimi, soyut bir kavram olan kültürün somut bir kavram olan yapıya dönüşmesinde önemli bir etkidir (Turgut, 1990).

Kantar (1998) kırsal yerleşim alanlarında bulunan geleneksel yerel konutların yaşam biçimlerini yansıttığından ve genellikle kırsal alanlarda geniş ailelerin yaşadığından söz etmektedir. Çalışma alanı olan Ortaköy’de geleneksel konutların yaşama katında bulunan birden fazla yatak odası, köyde geniş ailelerin yaşadığının göstergesi olup her aileye ait bir yatak odası bulunmaktadır. Zemin kattan yaşam katı olarak adlandırılan birinci kata çıkan merdiven salona ulaşmakta ve diğer odalara dağılım buradan

sağlanmaktadır. Aynı zamanda salon yeme, içme, oturma gibi faaliyetlerin gerçekleştiği ortak kullanım alanıdır. Yeme-içme faaliyetleri için geleneksel konutların oturma odalarına ocak yapılmış; yapı dışında ise fırın, ambar ve mısırlık gibi yapı öğeleri konutlara eklenmiştir. Yaşam biçiminin etkileri yapıların plan şemalarında gözlemlenmiş, aile ve akrabalık bağları da Işıklar ve Ortaköy’de parsel kullanımlarını etkilemiştir. Aynı aile grubuna mensup olan bireylerin birbirine yakın konutlar yaptığı tespit edilmiştir. Bir diğer etken olan inanışlar konutlardan çok cami, Kur’an kursu ve mezarlık gibi köy dokusunu oluşturan ortak kullanım alanlarında etkisini göstermektedir. Ortaköy Mezarlığı köyde bulunan Işıklı Cami yakınına yapılmıştır. Cami etrafında bulunan boş bir alanda yılda bir defa herkesin katıldığı yerel halkın “Mezarlık Mevlidi” olarak isimlendirdiği bir faaliyet gerçekleşmektedir. Işıklar köyünde ise önceden her aileye ait birer mezarlık olduğu ancak günümüzde sözü edilen mezarlıklardan iki adet kaldığı tespit edilmiştir.

Sosyo-kültürel etkenlerden bir diğeri de nüfus etkisi olup çalışma alanları kapsamında, nüfusun azalması ve artması olmak üzere iki şekilde değerlendirilmektedir. Nüfusun azaldığı Ortaköy’de zamanla boşalacağı öngörülen konut yapılarının kendiliğinden yıkılmaya başlamasıyla kırsal dokunun yok olmaya başlayacağı düşünülmektedir. Nüfusun arttığı Işıklar köyünde ise ihtiyaçların değişmesiyle birlikte işlevsel olarak biçimlenmiş olan mevcut geleneksel konutların çağın ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalması nedeniyle doğal ve çevresel veriler dikkate alınmadan teknolojiye uygun çağdaş malzemeler kullanılarak farklı gündelik ve kültürel pratiklere hizmet eden yeni konutların inşa edilmesi kırsal dokunun morfolojik yapısının değişmesine neden olmuştur.

Geleneksel konutlarda sosyo-kültürel etkenlerin dışında konut büyüklüğünün değişmesinde, konuta yapılan eklentilerin meydana gelmesinde, kullanılan malzemenin süslemesinde ve işçiliğinde etkili olan ekonomik faktörler kırsal konutun belirleyici unsurudur. Adapazarı Işıklar köyü ve İzmit Ortaköy’de yerel halkın hayvancılık ve tarımla uğraşması sebebiyle konutların zemin katlarının ahır ve ambar olarak kullanılması, yün eğirme işleminin yapılabilmesi için konutların doğrudan sokağa açılıyor olması ekonominin konutlar üzerindeki etkisini gösterirken toprak

paylaşımı ise parsel kullanımlarını etkilemiştir. Sosyo-kültürel ve ekonomik etkenler çevresel etkenlerle birlikte kırsal mimarlığın yapı taşlarını oluşturmakta, zaman içerisinde herhangi birinde meydana gelen değişimler konut yapılarının değişmesine neden olmaktadır.

3. Bireysel Etkenler: Bireyin çevreyle kurmuş olduğu ilişkiler sonucunda barınma ihtiyacından dolayı mekânlar ortaya çıkmaktadır. Bireyin eylemleriyle oluşan yaşam pratikleri, mekân organizasyonunu etkilemektedir. Bireylerin istek ve eğilimlerinin değişmesiyle birlikte konut tiplerinde farklılıklar meydana gelmeye başlamıştır. Örneğin Işıklar köyüne il dışından gelerek köye villa yapan kullanıcılardan etkilenen yerel halktan bazıları yeni konut inşaatlarında villa tipinde yapılar yapmaya başlamışlardır. Gelen kullanıcılar köydeki yerel halkla iletişim halinde olmayıp kendilerini izole ederek konutlarının etrafına bahçe duvarları yapmakta ve bahçe kapılarını kilitli tutmaktadır.

Çevresel etkenler, sosyo-kültürel etkenler ve bireysel etkenleri Özkan, Üstüncök ve Turan (1979) anlamsal, deneysel ve katılımsal olmak üzere üç temel özellikten söz ederek özetlemiştir. Anlamsal olması toplum ve birey arasındaki değer yargıları ilişkisinin ortaya çıkan ürünü etkilemesi, deneysel olması asırlar boyunca doğa ile etkileşim halinde kalarak uyum sağlaması, katılımsal olması ise insan doğa ya da insanlar arasındaki birliktelik sonucu ortaya çıkmış olmasıdır. Çalışma alanı olarak seçilmiş köylerde, alan çalışmalarında yapılan analizler sonucu bu özelliklerin mevcut olduğu tespit edilmiş ve bunlardan çalışmanın kırsal mimari tanımlamaları başlığı altında söz edilmiştir. Ancak göç almaya başlamış olan Işıklar köyünde işbirliği olmadan ortak kültürel değer yargılarının yitirilerek inşa edilmeleri sebebiyle kırsal mimari dokuyu hızla bozmaya başlamış olan prefabrik yapılar için yukarıda sözü edilen özellikler görülmemektedir. Müteahhidin emlakçılığını da yaptığı, köy dışından gelen yerli olmayan kullanıcılara sattığı ya da yapı sahipleri tarafından yaptırılmış olan prefabrik yapılar birbirinin benzeri olarak çoğalmaktadır. Değişen bireysel gereksinimlerle birlikte, teknolojinin beraberinde getirdiği malzeme ve tasarımı uygulama olanakları sayesinde el işçiliğiyle yapılan inşaat malzemelerinin yerini fabrikasyon ürünlerinin aldığı görülmektedir. Prefabrik yapıların ihtiyaç gereği inşa

ediliyor olması ve geleneksel konutların da bu sebeple inşa edilmiş olması yapım amaçlarının aynı olduğunu göstermektedir. Ancak prefabrik yapıların yerel-spesifik olmamasıyla birlikte standart bir iklim ve kültür kabulünden ötürü topoğrafik, iklimsel ve kültürel bir unsura referans vermemesi ve ortak değer yargılarını yansıtmamaları sebebiyle kırsal mimari dokuya uyum sağlayamadıkları görülmektedir. Kırsal yaşam alanlarına sızmış durumda olan prefabrik yapılar hızla çoğalarak anonimleşmiş, yapılar fabrikasyon ürünü olan standartlaşmış modüllerden oluştukları için nötr bir şekilde geleneksel dokuda biçimlenmiştir. Konutların doğrudan kamusal alan olan sokakla ilişkisi bulunmamakta ve konutlar bahçe içerisinde yer almaktadır. Köyün farklı yerleşim alanlarında prefabrik yapım sistemine sahip aynı konut tipolojisinin gözlemlenmiş olması konut biçimlenmesinde topoğrafyanın referans alınmadığının göstergesidir. Topoğrafyayla ilişkisi bulunmayan, herhangi bir üretim pratiği sonucu meydana gelmemiş olan bu yapıların çevresinde, geleneksel yapıların üretim pratikleri sonucu biçimlenen ahır, samanlık, ambar gibi yapılar yer almamaktadır. Bazı prefabrik konutlara ihtiyaç gereği yapıya bitişik bir şekilde ek olarak garaj ve depo mekânları yapıldığı gözlemlenmiştir. Sadece hafta sonları ve tatil günlerinde kullanılan bu yapılar barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik yapılmıştır. Işıklar köyünde bu amaçla kullanılan yapı örnekleri Resim 2.2. ile gösterilmiştir.

Resim 2.2. Işıklar köyü prefabrik yapı örnekleri

2.1.2. Dünya’da kırsal mimari koruma tarihi

Mimari koruma fikri İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yapılan tahribatlarla yok olmaya başlayan yerleşimlerin gelecek nesillere aktarılamayacağı endişesi ile gelişmeye

başlamıştır. Koruma düşüncesi anıtların korunması fikriyle ortaya çıkmış, sivil mimarinin korunmasıyla devam etmiştir. Daha sonra yapıların tek tek korunması yerine yapının çevresiyle birlikte korunması gerekliliği düşünülmüş ve sit kavramı ortaya çıkmıştır. Önce kentsel alanlar korunmaya başlanmış sonrasında kırsal alanları da kapsayacak şekilde düzenlemeler yapılmıştır (Songülen, 2009). Kentsel ve kırsal mimarinin korunması gerekliliği farklı yöntem ve koruma yaklaşımlarıyla sağlanmaya çalışılmıştır.

Kırsal mimarinin korunmasına yönelik ilk önemli adımlar 20. yy. başında kırsal mimarinin fazlaca olduğu İtalya’da atılmıştır. Yerleşimleri olduğu gibi korumaya çalışan Alfredo D’Andrade, 1884 yılında yapılan Torino sergisi için Kaleiçi yerleşkesi inşa etmiştir (Jokilehto, 1999). 1962 yılında Paris’te UNESCO’nun düzenlemiş olduğu “Yerleşmelerin ve Doğal Çevre Ortamlarının Kimliğinin ve Çekiciliğinin Korunması” konferansında kırsal yerleşimlerin ve bu yerleşimlere bağlı natürel çevrelerin koruma kararları alınmış olan tedbirlerdendir (Eres, 2008). 1964 tarihli Venedik Tüzüğü’nün birinci maddesi: “Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kaplar.” der. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsamakta ve yapının çevresiyle birlikte korunması gerekliliğinden söz etmektedir (Erder, 1977).

1971 yılında Çekoslovakya’da yapılmış olan ICOMOS sempozyumunda halk mimarisinin korunması gerekliliğinden, 1973’te Yunanistan’da ikincisi düzenlenen sempozyumda kırsal-vernaküler mimarlığın korunması ve canlandırılmasından söz edilmiş, 1975 yılında Bulgaristan’da Fransızca olarak “L’architecture Vernaculaire” ismi altında toplanılan sempozyumda yöresel mimarlık üzerinde durulmuştur (Binan, 1999). 1977 yılında Macaristan’da 1979 yılında Kanada’da olmak üzere dördüncü ve beşinci sempozyumlar düzenlenmiştir. 1977 yılında yapılmış olan “Bölgesel Planlama İçinde Kırsal Mimari” sempozyumunda yapılmış olan bölgesel planlamalarda kırsal mimarinin de korunması gerekliliğinden söz edilmiştir (Granada Sempozyumu, 1977). “Yaşamsal belleğin göstergesi” şeklinde nitelendirilmiş olan kırsal mimarinin somut

ve soyut kavramları ile bir bütün olduğu ve bu şekilde korunması gerekliliğine vurgu yapılmıştır (Madran ve Özgönül, 1999). 1978 Ferrara sempozyumunda politikanın amacı, kent ve kır arasındaki gelişme dengesini sağlayarak birlik/dayanışma yaratmaktır. Bu politikanın koşul olarak getirdiği madde ise korunacak alanların envanterini çıkarmak ve kırsal alanda yaşayan bireylere sahip oldukları kültürel mirasın bilincini aşılmasıdır (Therand, 1983).

1980'lere gelindiğinde koruma kavramı genişlemeye başlamış; 1990'larda ise kırsal mimari miras, kırsal yerleşim alanlarıyla birlikte onu kuşatan doğal çevreyle bir bütün olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Eres, 2013). 1985 yılında Granada'da yapılmış olan Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde mimari miras tanımı yapılarak korunması gerekli varlıkların tespitinin yapılmasından ve koruma politikalarından söz edilmektedir. Bu sözleşmenin 1. ve 10. maddeleri doğrudan kırsal mimariyle ilgili olup kırsal çevrelerde bulunan değerli yapıların korunması hedeflenmiştir. Korunmayı gerektirmediği halde bulunduğu bölge bakımından değer taşıyan yapıların ise çevresiyle birlikte korunması hedefler arasında gösterilmiştir (Granada Sempozyumu, 1985).

1989 yılında Strazburg'da Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Komitesi tarafından kabul edilen "Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve Değerinin Arttırılması Hakkında Tavsiye"de kırsal mimarinin korunma konusuyla ilgili önerilerde bulunulmuş, 1999'da yapılmış "ICOMOS Mimari Miras Tüzüğü"nde dünyada meydana gelen sosyo-ekonomik değişimlerin beraberinde getirdiği kırdan kente göçlerle birlikte geleneksel konutlarda boşalmaların meydana gelmeye başlamasıyla geleneksel kültürün yitirilmesinden söz edilmiş, kırsal mimari mirasın korunmasının sağlanabilmesi için Venedik Tüzüğü'ne eklenmesi gerekli ilkeler anlatılmıştır (Ahunbay, 2007).

Kırsal mimarinin korunması konusunda yapılan tüm sözleşme ve antlaşmalar dünyanın ortak kültür mirasına sahip çıkmak amacıyla hazırlanmıştır. Özellikle Avrupa ülkeleri ICOMOS ve ICCROM gibi organizasyonlarla belirlenen programlar ve ortak yöntemlerle kırsal mimariyi korumaya çalışmaktadır. Farklı değerlerin

korunabilmesi için farklı koruma yöntemleri, sözleşmeler oluşturularak bölgeler arası bütünlük ve koruma sürekliliği sağlanmaya çalışılmaktadır.

ECOVAST (Avrupa Köy ve Küçük Ölçekli Kentler Birliği) 1994 yılında hazırlamış olduğu raporu 2006 yılında güncellemiş ve Kırsal Avrupa için strateji başlığı altında öneriler demeti halinde sunmuştur. Kırsal kültür mirası kapsamının tanımlandığı raporun amacı kırsal mimariyi tanıtmak, bakım ve onarım yapma yöntemleri aracılığıyla korunmasını sağlayacak stratejiler geliştirmektir. Rapor tüm kültür mirasının birlikte korunmasından söz ederken, koruma sorunlarına da çözüm önerileri sunmaktadır (Çekül, 2012).

Dünya genelinde birçok ülkede kabul edilen sözleşme ve düzenlemelerle birlikte kırsal mimari mirasın değerinin anlaşılmasıyla geçmişten günümüze kadar gelen bu kültürel değerlerin korunması için çeşitli koruma yaklaşım ve yöntemleri geliştirilmiştir. Yaşam koşullarının değişmesi, geleneksel konutların mevcut fiziki durumları ile günümüz gereksinimlerini karşılayamayacak halde olması ve kırdan kente göçler, kırsal mimari dokunun korunamamasına ve belgeleme çalışması yapılmadan yok olmasına neden olmaktadır.

2.1.3. Türkiye’de kırsal mimari koruma tarihi

Kırsal mimarinin korunması fikri ülkemizde 1950’li yıllarda kırdan kente göçlerle birlikte boşalmaya başlayan geleneksel konut yapılarının yok olmaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Günümüzde Türkiye kırsal mimarisi, hızla yok olmaya başladığından koruma gündeminin bir parçası haline gelmiştir. Literatürde kırsal mimari koruma konusu 20. yy. sonlarından itibaren yer almaya başlarken, uygulama alanında yeterince yerini bulamamıştır.

Günümüzde kırsal mimarlık ürünleri, bölgede yaşayan farklı kültürdeki bireylerin tarihsel süreç içerisinde deneme yanılma yoluyla kazanmış oldukları kültürel ve gündelik pratiklerin, yoğun kentleşme süreci sonrasında değişen malzeme kullanımı ve sosyal hayat nedeniyle incelenmeye başlanmıştır (Bayram, 2014). Tanju (1999)

“Geleneksel dünyada kimlik ve değerlerle birlikte var olunurken modern dünyada kimlik ve değerler edinilmeye çalışılır.” demiştir. Çünkü kırsal mimarlığın gündelik yaşam gerçekliğiyle pratiğinin ilişkisi açıktır. Tasarımsız bir üretim olan bu pratik; ihtiyaçların karşılanmasını temel aldığından hayatın bütünselliğiyle iç içedir. Ancak ekonomik, teknolojik ve kültürel süreçlerin komplike hale gelmesiyle kırsal üretim biçimleri yetersiz kalmış 1950’lerden bugüne kadar devam eden apartman mimarlığı ortaya çıkmıştır (Tanju, 1999). Bu bağlamda kırdan kente göçler başlamış ve zamanla boş kalan kırsal yerleşim alanları yok olma sürecine girmiş ve yitirilen bir kültürel değer olarak korunması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde kırsal alanlarla ilgili kararların alındığı ilk çalışma 1942 yılında yayınlanmış olan 442 sayılı Köy Kanunu’dur (Köy Kanunu, 1942). Bu kanunda köy sınırları tanımlanarak köyün tanımı yapılmıştır. Ancak kırsal korumayla ilgili herhangi bir konuya değinilmemiştir. Dünya genelinde kabul edilmiş olan Venedik Tüzüğü (1964 tarihli) ülkemizde 1967 yılında 3674 sayılı kararla birlikte kabul edilmiştir. Bu tarihten itibaren yapılmış olan sözleşme ve antlaşmalarda kırsal mimarinin korunmasıyla ilgili çeşitli kararlar alınmaya başlanmıştır. 1970’li yıllarda Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından gündeme gelmiş olan koruma kanununda kırsal sit alanlarından söz edilmiş, kırsal sit “yerleşme düzeni ve boyutları, dokuyu oluşturan yapıların türü ve yapım tekniği, malzemesiyle köy, bağ, yazlık niteliği taşıyan yerler” olarak tanımlanmıştır (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, 1970). Kırsal yerleşim alanlarında ekonominin tarıma dayalı olması ve bunun beraberinde getirmiş olduğu ahır, samanlık, mısırlık, ambar gibi müstemilatların her ailenin yaşamını sürdürdüğü konutun çevresinde yer alması ve bunların bir araya gelerek topoğrafyayı kullanma biçimleri kırsal yerleşimlerde farklı dokular oluşturduğundan yapıli çevrenin korunmasının gerekliliğinden söz edilmiştir. Bu kapsamda 1985’te onaylanmış, 1983 tarihli Granada Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi’nin Bakanlar Kurulu tarafından 22 Temmuz 1989 tarihinde 3534 sayılı yasayla ülkemizde kabul edilmesiyle kırsal mirasın belgelenmesi, bakımı ve korunması taahhüt altına alınmıştır (Granada Sempozyumu, 1985).

2000 yılına gelindiğinde kırsal yerleşim alanlarıyla ilgili yapılmış olan sözleşmelerle korumanın sağlanamadığı görülmüş, TÜBA ve Kültür Bakanlığı'nın yapmış olduğu protokolde TÜKSEK adı verilen Türkiye Kültür Envanteri Sistemi kentsel ve kırsal olmak üzere mimarlık envanterini ikiye ayırmış, kırsal envanteri daha iyi tanımlamak için kırsal mimarlık yerleşme ve yapı fişi geliştirmiştir. Ancak Resim 2.3. ile bir örneği gösterilen bu fiş sistemi Kültür Bakanlığı'nın dahil olduğu bir düzlemde gelişmişse de yasal uygulamalar içinde yer almamıştır (Akın ve ark., 2003).

KIRSAL YERLEŞİM ENVANTERİ			Envanter no: 38.Y. 04. 05
			Coğrafi konum: 38°55'52.31"K 35°28'04.51"D
Adı:	Çevril Orman Köyü	Yerleşme türü:	Köy
Eski adı:		Alt yerleşme türü:	
İli:	Kayseri	Nüfus:	175 (2000 sayımı)
İlçesi:	Güneşli (eskiden Kocasinan)	Hane sayısı:	
Köyü:		Yükseklik:	335m
Özgünlük durumu:	Yerleşim dokusu ve yapı	Coğrafi konum:	Tepe
Doku türü:	Toplu	Topoğrafik durum:	Yamaç / sonradan baraj gölü kıyısı
Özgün yapı sistemi:	Yığma / Taş / hatlız	Ormanla ilişkisi:	
Özgün kat sayısı:	iki	Yerleşme sürekliliği:	köy nakdedilmiş
Özgün çatı biçimi:	toprak dam	Demografik süreklilik:	köy terk edilmiş
Plan tipolojisi:	Avlulu evler	Göç veren bölge:	
Seçkin yapılar:		Göç veren yer:	
Kamusal yapılar:	camii, okul	Mülkiyet durumu:	kamulaştırılmış
Alt yapı:	su kanalizasyon elektrik telefon	Özellikli doğa:	kayalık yamaç
Tarihsel izi:			
Yerel konumu ve genel özellikleri:	Köy yerleşim merkezlerine uzak, köyler arasında coğrafi engeller (tepe vb) var.		
Mimarî özgünlük durumu:	Köy alanı Yamula Barajının etki alanında olduğundan kamulaştırılarak nakdedilmiştir. Parsellenen devlet arazileri halka dağıtılmış ve köy yeni yerine taşınmıştır. Yeni kurulan yerleşim alanı eski yerleşim alanından mimari izler taşımamaktadır. Terkedilen köy genel yerleşiminin özgün yapısını korumaktadır. Ancak baraj sularının etkisi ile köyün bugünkü kıyı bölgesi bozulmaya uğramış, evler sahipleri tarafından sökülerek (taş, ahşap ve metal malzemeleri için) harab edilmiştir.		
Doku ve plan özellikleri:	Köyün planı, dar sokaklar, ara geçitlerin birbirine bağladığı avlulu evlerin oluşturduğu organik bir karakter yansıtmaktadır. Köyün girişinden aşağı mahallede yer alan camiye dek uzanan yol eğime paralel ana caddede niteliğindedir. Bu yol üzerindeki yapıların karakteri, yapıların birbirleri ile ilişkileri yerleşimin kırsal karakterden çok kentsel izler taşıdığını düşündürmektedir.		
Yapı sistemi özellikleri, malzeme temini ve usta sorunları:	Evlerin büyük bölümü ardıcık olarak tekrar eden kemer taşıyıcı (Tol) ahır mekanları üzerine oturmaktadır. Yığma taş duvarlı yapıların döşemeleri ardıcık gövdeleri ile geçilmiştir. Çatı örtüsü ardıcık kırşer üzerine oturtulan toprak damdır.		
Su sağlama olanakları:	Evlerin avlusundan genellikle kuyulardan sağlanmakta ve aşağıda yer alan yeni caminin önünde bir tatlı su kaynağı çeşmesi bulunmaktadır.		
Tarihsel iz ve özellikli doğa:			
Geçim kaynakları:	Tarım ve hayvancılık.		
Sosyal durum ve mülkiyet ilişkileri:	Kamulaştırılmış.		
Gözlem ve değerlendirme:	Yerleşim dokusu, sokak karakteri, ev tipleri özgün olan köy terk edildikten sonra kısa sürede çok harap duruma gelmiştir.		
Hazırlayan:	NEZİH R. AYSEL	Fotoğraf klasörü:	KS/ çevr.
İlgili yayın:			
İlgili yayın env.:		Çizim no:	Tarih:EYLÜL 2008

Resim 2.3. Yapı fişi örneği

Kırsal mimaride yerel kültürün peyzajla birlikte biçimlendiği ve yaşam kalitesinin önemli parçalarından biri olduğu, 2000 tarihli Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nin 2003 yılında ülkemizde kabul edilmesiyle yeniden gündeme gelmiştir. 2004 yılında sözleşmeden doğmuş olan zorunluluklar sebebiyle Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında söz edilen sit kavramına "Kültür varlıklarının yoğun

olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş yerler” açıklaması da eklenmiştir. Ancak kırsal yerleşimlerdeki bireyler küreselleşmenin beraberinde getirdiği dönüşümlerden etkilenmekte olup yalnız ülkemizde değil birçok ülkede kırsal mimarinin korunması sağlanmaya çalışılırken birçok sorunla karşılaşılmıştır (ekl Vakfı, 2012). Bu sorunlardan başlıcaları; kırsal alanlarda meydana gelen g sebebiiyle nüfusun azalmasından kaynaklı üretim azalmasıyla kırsal ekonomilerin çökmesi, kamusal ve ticari alanlardaki merkezileşmenin standartlaşmaya yol açarak köylerdeki yerel kültür çeşitliliğinin kaybolması ve yerel halkın sesini duyuracağı platformların bulunmaması günümüze kadar olan süreçte ekonomik politikaların kent odaklı olup kırsal bölgeleri temsil etmemesidir. Bu sorunlardan dolayı göçle boşalmaya başlayan geleneksel konutların ve konut etrafında biçimlenmiş olan müştemilatların yok olmaya başlamasıyla köyün morfolojik yapısında meydana gelen değişimler, kırsal yerleşim alanlarındaki sorunlara çözüm ve öneriler geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda ECOVAST’ın 1994 yılında hazırladığı ancak 2006 yılında Avrupa Konseyi’ne sunmuş olduğu “Kırsal Avrupa için Strateji” raporu kırsal yerleşimlerdeki sorunlara çözüm ve öneriler geliştirme amacını taşıdığından ülkemizde kabul edilmiştir. 2006 yılında Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı’nın hazırlamış olduğu Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi’nde çevresel ve kültürel değerlerin korunarak geliştirilmesi, kırsal yerleşkelerdeki potansiyel ve dinamiklerin dikkate alınması için yapılacak olan kırsal alanlarda yerleşim planlaması süreci, altyapı ihtiyaçlarının karşılanarak zanaat ve el sanatlarına önem verilmesi, yöresel ürün satış ve pazarlamasının yapılabilmesi gibi faaliyetlerden söz edilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2006).

Kırsal yerleşim alanlarını içeren çeşitli sözleşme ve antlaşmaları kabul eden ülkemizde düzenlenmiş olan kanunlarda kırsal alanlarla ilgili mekânsal kararlar geliştiren kanunlar Resim 2.4. ile gösterilmiştir.

Kırsal Alanlarda Mekânsal Düzenlemeleri İçeren Kanunlar	Kanun veya KHK No	Resmî Gazete
Köy Kanunu	442	07.04.1924
Umumi Hıfzıssıhha Kanunu	1593	06.05.1930
İl İdaresi Kanunu	5442	18.06.1949
Orman Kanunu	6831	08.09.1956
Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yap. Yard. Dair Kanun	7269	25.05.1959
Su Ürünleri Kanunu	1380	04.04.1971
İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hk. Kanun	2560	23.11.1981
Anayasa	2709	09.11.1982
Toplu Konut Kanunu	2985	17.03.1984
Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu	3083	01.12.1984
İmar Kanunu	3194	09.05.1985
Köy Kanunu değişikliği	3367	26.05.1987
Mera Kanunu	4342	23.02.1998
Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu	5104	12.03.2004
Büyükşehir Belediyesi Kanunu	5216	10.07.2004
Köye Yönelik Hizmetler Hk. Kanun	5286	28.01.2005
İl Özel İdaresi Kanunu	5302	04.03.2005
Mahalli İdare Birlikleri Kanunu	5355	11.06.2005
Belediye Kanunu	5393	13.07.2005
Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu	5403	19.07.2005
Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hk. Kanun	5449	08.02.2006
Tarım Kanunu	5488	25.04.2006
İskân Kanunu	5543	29.06.2006
Tarım ve Kırsal kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş Kanunu	5648	18.05.2007
İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelir. Pay Verilmesi Hk. Kanun	5779	15.07.2008
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hk. Kanun	5902	17.06.2009
İller Bankası Anonim Şirketi Hk. Kanun	6107	08.02.2011
Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hk. KHK	639KHK	08.06.2011
Kalkınma Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hk. KHK	641KHK	08.06.2011
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hk. KHK	644KHK	04.07.2011
Orman ve Su İşleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hk. KHK	645KHK	04.07.2011
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bk. Teşkilat ve Görevleri Hk. KHK	655KHK	01.11.2011
Orman Köylüleri ve Orman Sınırları Dışına Çık. Yerler ile Tarım Arazilerinin Satışı Hk. Kanun	6292	26.04.2012
Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun	6306	31.05.2012
14 ilde büyükşehir bel ve 27 ilçe kurulması ile bazı K.KHK 'de değişiklik yapılmasına dair kanun	6360	06.12.2012
2012 yılından günümüze kadar olan düzenlemeler yazar tarafından metin içerisinde anlatılmıştır.		

Resim 2.4. Kırsal yerleşim alanlarında mekânsal düzenlemeleri içeren kanunlar (Güney Mimarlık Dergisi, 2015)

Birbiri ardına geliştirilmiş kırsal yerleşim alanlarına ilişkin hedef ve stratejiler arttırılmış olsa da bunun gelişmesinde kullanılacak araç ve yöntemler açıkça tanımlanmamıştır. Yapılmış olan çalışmalarda kırsal kalkınma projeleri seçili bazı iller için hazırlanmış ve tüm kırsal alanlarda uygulaması düşünülmüş ancak her kırsal yerleşimin kendine özgü koruma sorunları olduğundan başarılı olmamıştır. Arazi

birleştirme uygulamaları gerçekleştirilememiş, kardeşler arasında miras yoluyla parçalanmış olan araziler tarım faaliyetleri için yetersiz kalmaya başlamıştır. Yerleşimlerdeki eğitim ve sağlık hizmeti problemleri çözülememiştir. Tarım ve kalkınma politikaları arasında bütünlük oluşturulamamış, devlet destekli tarım ürünlerinin artışı sonrasında ekonomiye kazanç sağlanmamıştır (Çelik, 2005). Bu nedenlerle yerel yönetimler kırsal yerleşim alanlarındaki yaşam koşullarını ve ekonomik faaliyetleri iyileştirmeyi hedeflemiş, günlük yaşam faaliyetlerinin devam ettiği yapıları korumaya yönelik politika ve uygulamaları ise göz ardı etmiştir.

Köylere götürülen hizmetler 1970 yılından sonra köy enstitülerinin açılmasıyla birlikte mekân tasarımlarını dolaylı olarak etkilemeye başlamıştır. 2000’li yıllarda ise kentleşmenin artmasıyla köy yerleşimleri alternatif/doğa/eko turizm gibi alanlarda mekânsal ve ekonomik dönüşüm süreçlerine girmiş ve kırsal yerleşim karakteri değişmeye başlamış, bu sebeple 2013 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu’na eklenmiş olan maddeyle “köy tasarım rehberleri” mevzuata girmiştir. Rehberler, kırsal yerleşim alanlarında yeni tasarım konularını içermekle birlikte, yerleşimlerin sürdürülebilir olmasını hedeflemektedir. Yerel kullanıcı ve yöneticiler için yol gösterici olan bu rehberler kırsal yerleşmeler için yeni yapılaşma ilkelerine ilişkin önerileri içermektedir. Kırsal yerleşim aktörleri bu planlamalara dahil edilmiştir (Olgun ve ark., 2015). Hazırlanmış olan bu rehberlerin kırsal mimarlığın sürdürülebilmesinin sağlanmasında faydalı olacağı düşünülse de kendiliğinden meydana gelen kırsal yerleşim alanlarının planlanması tartışma konusudur. Çünkü bu yerleşimler kentsel alanlar gibi planlanarak meydana gelmemiş, kırsal morfolojiyi oluşturan etmenler doğal büyüme süreci içerisinde var olmuştur. Ekonomisi tarıma dayanan, birincil ilişkilerin önemli olduğu köylerde zaman içerisinde morfolojik yapının oluşmasında önemli olan sosyo-kültürel ve ekonomik etmenlerde meydana gelen değişim ve dönüşümler göz ardı edilerek belirli bir sistematığe dayalı hazırlanan bu planlamaların mekânsal problemleri çözmekte ve kırsal alanları tasarlamakta yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Yapılmış olan tasarım rehberlerinin genel ve anonim olmaları kırsal yerleşim alanlarının ise topoğrafya, iklim ve kültürel veriler referans alınarak meydana geldikleri göz önünde bulundurulduğunda planlamaların kırsal mimari terimiyle çeliştiği söylenebilmektedir.

Kırsal yerleşim alanlarının çevre, ulaşım ve benzer sorunları çözümlemede tek başlarına yeterli olmayışları, mali kaynaklarının sınırlı oluşu gibi sorunlara çözüm üretmek için 30.03.2014 tarihinde, 12.11.2012 tarihli 6360 sayılı yasayla çıkarılmış olan büyükşehir il sınırları içerisinde kalan bütün köylerin mahalleye dönüştürülme kararı uygulamaya konulmuştur. Ancak yerel yönetimlerden çıkarılmış olan köylerin idari yapısının değişikliğe uğramasıyla muhtarların bütçe yapma, harcama yapma gibi var olan tüzel kişilik haklarının kaldırılmış olması ve köylülerin vergiye tabi olmaları gibi olumsuz sonuçlarının mahalle olduktan sonra büyükşehir belediyesinin çöp toplama, kar temizleme, elektrik ve su hizmetleri vs. gibi olumlu sonuçlarından daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca kırsal yerleşimlerde yapılan planlama süreçlerinde kaymakam, muhtar ve ihtiyar heyeti devre dışı kalarak kırsal alanları iyi tanımayan kent yönetimine yönelik kurumlar olan belediyeler planlama sürecinde yer almaktadır. Kırsal alan planlaması oldukça sınırlı olan İmar Kanunu, yapılacak olan çalışmalarda geçerli olmaktadır. Zaman içerisinde kentsel alanlar daha da genişleyerek kırsal alanlara zarar verecek, hizmet alanındaki genişleme arazisi kentsel arsaya dönüşen köylüyü geleneksel üretim biçimlerinden kopartarak köylünün yoksullaşmasına sebep olacaktır (URL-7, 2019).

Bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi konusunda önemli bir araç olan kırsal kalkınma için yapılmakta olan çalışmalar, mahalleye dönüşmüş kırsal alanlar için arka planda kalmıştır. Bu değişiklikten sonra büyükşehir olmayan kentlerdeki kırsal yerleşim alanları için 2014-2020 yılları arasını kapsayan ve günümüzde geçerliliğini koruyan Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'nde (2014-2020) alınmış olan kararlar:

1. Kırsal ekonominin geliştirilerek istihdamın arttırılması,
2. Kırsal yerleşimlerin ve çevrelerin iyileştirilerek doğal kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması,
3. Kırsal yerleşimlerin altyapılarının geliştirilmesinin sağlanması,
4. Kırsal yerleşimlerdeki bireylerin sermayesinin geliştirilmesi ve yoksulluk oranlarının düşürülmesi,

5. Kırsal bölgelerdeki kurumsal kapasitelerin arttırılması, biçimindedir (Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, 2014-2020).

Yukarıdaki maddeler arasında yer alan kırsal yerleşimlerin ve çevrelerin iyileştirilerek doğal kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması maddesinde bu çevre iyileştirmelerinin nasıl yapılacağıyla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Altyapı iyileştirmelerinin sağlanması gerekliliğinden söz edilmiş, ancak bu iyileştirmelerin kırsal mimariye yansıyacak olan olumsuz etkilerinden söz edilmemiştir. Madde içerikleri genellikle ekonominin iyileştirilmesi üzerine olup korumaya dair çalışmalar yöntem önerisi içermemektedir.

Ülkemizde kabul edilen sözleşme ve düzenlemelerle kırsal mimari mirasın önemi anlaşılmaya başlanmış ancak yapılmış olan düzenlemeler siyasi etkenlerle yapıldığı için mekân ya da yapı korumasından çok kentlerde meydana gelen nüfus artışlarını önleyebilmek için kırsal alanlardan göçün engellenmesi ve ekonominin düzenlenmesi üzerine olmuştur. Kırsal yerleşim alanlarında neyin nasıl korunması gerektiği bilinmemekle birlikte, toplum ve bireylerin değişen-gelişen ihtiyaçlarına bağlı olarak yaşadıkları fiziksel çevrenin değişmesiyle farklı yapı tiplerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Dokudaki sokakların ve ortak kullanım alanlarının kullanım biçiminin değişmesiyle; kıra ait peyzajın değişmesi ve yerele ait izlerin yok olmaya başlaması kırsal yerleşim alanlarının korunması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Kuban (2001) ülkemizde kırsal mimarinin korunmasının kültürel ve ekonomik boyutunu ele almıştır. “Toplumsal, kültürel ve ekonomik nitelikler göz önüne alınacak olursa, bireylerin eski konutları sıhhileştirmesi için yatırım yapamayacağı ve yatırım yapma gücüne sahip birkaç kişinin de kültürel eğilimleri yüzünden böyle bir tutuma sahip olmayacakları bir olgu olarak kabul edilebilir.” içeriğiyle tartışmaktadır. Tartışılan bu olgu, bu tezin çalışma alanı olarak seçilmiş İzmit Ortaköy ve Adapazarı Işıklar köyünde görülmektedir. Köylerde yaşayan yerel halk, korumayı gerektirecek değer atfetmedikleri ve çağdaş gereksinimlere uygun bir evde yaşamak istedikleri için geleneksel konutunu onarmak yerine yenisini yapmayı tercih etmektedir. Çünkü Işıklar köyünde kullanılmayan dört adet geleneksel konut hissedarlık gibi durumlar

sebebiyle boş bırakılmıştır. Ortaköy’de ise bir adet geleneksel konutla aynı bahçe içine yapılmış olan yeni konut geleneksel evin kullanılmasına engel olmaktadır. Işıklar köyü ve Ortaköy’de yöre malzemeleri kullanılarak inşa edilmiş konut, ahır, mısırlık, kümes, samanlık ve ambar gibi yapıların bir araya geliş biçimleriyle var olan dokunun zamanla yok olacağı düşünülmektedir. Bunun sebepleri arasında yerel halkın içinde yaşadığı dokuyu korumaya gerek görmemeleri ve içinde yaşamaya devam ettikleri konutları eski olarak nitelendirmeleri yer almaktadır. Kırsal yerleşim alanlarında yaşamın yitirilerek özgün köy mimarisinin ve yerleşim dokusunun yok olmaya başlaması Ortaköy ve Işıklar köyünün korunması gerekliliğinin sebepleri arasındadır.

Kırsal mimarlığı koruma kapsamında 2004 yılı düzenlemeleriyle daha duyarlı yaklaşımlar sergilendiği gözlenmiştir. Ancak tanımlamalar kısmında çok açık biçimde yer almayan sit alanı olarak belirtilmiş ifade “kentler ve sosyal yaşama konu olmuş yerler” biçiminde tanımlanmaktadır. Son zamanlarda bu tanımın genişletilerek kırsal sit tanımından söz edilmiş olması ancak koruma kavramı ve konusunun tam olarak belirlenmemiş olması kırsal alana yönelik koruma amaçlı imar planlarının doğru ve yeterli düzeyde hazırlanabilmesine engel olmaktadır.

2.1.4. Türkiye’de kırsal mimari koruma örnekleri

Türkiye, geçmişten günümüze birçok farklı kültürün bir araya gelerek oluşturduğu kültürel mirasa sahiptir. Kendi mimari kimliğini oluşturmuş yerleşim biçimi, kullanılan malzeme ve mimari özellikleriyle birçok yerleşim alanına sahiptir. Kırsal mimarinin gelenekselleşmesi, bu yerleşimlerin yöreye özgü değerlerini koruyarak sürekli hale gelmesiyle oluşmuştur. Tez kapsamında literatür taraması sonucunda çalışma alanına katkı sağlayacağı düşünülen üç örnek seçilmiştir. Bu örnekler karşılaştıkları koruma problemleri açısından çalışmaya fikir vermektedir.

Birinci olarak Safranbolu örneğinde, Safranbolu konutlarının yapım sistemlerinin ve konut biçimlenmesine etki eden faktörlerin Işıklar ve Ortaköy ile benzerlik gösterdiği yapılmış olan analiz çalışmalarıyla tespit edilmiştir. Özgün kültürel ve tarihi bir yerleşim alanı olan Safranbolu’da geleneksel konutların varlığını sürdürüyor olması

bu bölgede kültür turizmini ortaya çıkarmıştır. Ancak turizmin plansız yapılması sebebiyle turizmle otel sayısının artması ve yerleşim alanındaki birey sayısının nüfus taşıma kapasitesinin üzerine çıkması sebebiyle trafik problemlerinin yaşanması gibi olumsuz sonuçların meydana geldiği görülmüştür. Safranbolu, çalışma kapsamında belirlenmiş olan köyler için koruma önerilerinde bulunurken köylerin turizme uygun altyapıya sahip olup olmadığına dair değerlendirilmesinin yapılması için örnek olmuştur. İkinci olarak Dursunbey örneğinde, Dursunbey geleneksel konutlarının yapım sistemleri ile Ortaköy ve Işıklar köyünün geleneksel konutlarının yapım sistemleri ve yapıda kullanılan malzemelerin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. 2009 yılında Ersan Çavdar tarafından “Geleneksel Dursunbey evlerinin malzeme ve taşıyıcı sistemlerinin incelenmesi” üzerine yazılmış tez çalışmasında kullanılan ahşap malzemelerin birleşim detayları tespit edilerek malzeme analizleri yapılmış ve edinilmiş olan bilgilerin Ortaköy ve Işıklar köyünde kullanılmayacak durumda olan konutların onarımlarına ışık tutacağı düşünülmüştür. Üçüncü olarak Osmaneli örneğinde, geleneksel konutlar ve yeni konutların bir arada olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel dokuda kırsal mimari veriler dikkate alınmadan imar plan ve yönetmeliklerine göre yapılmaya başlanmış yeni konutlar, organik dokuda gridal sisteme sahip yeni bir doku ortaya çıkarmış, üst ölçekten bakıldığında köyde iki farklı doku meydana geldiği tespit edilmiştir. Osmaneli, çalışma kapsamında yeni konutların yapılmaya başlandığı Işıklar köyü için koruma önerileri yapılırken kırsal mimari verilerin dikkate alınması gerektiğinin örneği olmuştur.

1. Karabük-Safranbolu, yöreye özgü geleneksel konutları barındırmasıyla ülkemizde ön plana çıkan yerleşimler arasındadır. Çevresel ve yapısal dokusunu korumuş olan Safranbolu günümüzde varlığını devam ettirmektedir. İzmit Ortaköy ve Adapazarı Işıklar köyünde mevcut geleneksel konutlar, Safranbolu geleneksel konutlarında olduğu gibi doğrudan sokağa açılmakta ve konutların yaşam katında çıkmalar bulunmaktadır. Bu benzerlik Resim 2.5.’te görüldüğü gibi geleneksel konutlarda kullanıcıların sokak-ev kullanım ilişkisinin bahçe-avlu gibi bir ara mekân olmadan doğrudan olduğunu göstermektedir.

Resim 2.5. Konut örnekleri a) Safranbolu (Güneş ve ark., 2015) b) Ortaköy

Aynı zamanda çalışma alanları ve Safranbolu arasında iklim ve kültür benzerlikleri olduğundan yapım sistemleri benzerlik göstermektedir. Konutların zemin kat subasmanlarında taş malzeme, üst katlarında ahşap karkas sistem duvarlar yapabilmek için çeşitli dolgu malzemeleri kullanılarak hımiş yapım tekniği kullanılmıştır. Geleneksel konutların doğramalarında malzeme olarak ahşap doğrama kullanılmıştır. Işıklar ve Ortaköy yapılarında hımiş tekniği kullanılarak yapım sistemleri oluşturulmuş, duvar dolgu malzemeleri konutlara göre çeşitlilik göstermiş, pencere ve kapı doğramalarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Safranbolu ve Işıklar konutlarının pencere ve kapı doğramalarına ait örnekler Resim 2.6. ile gösterilmiştir.

Resim 2.6. Konut örnekleri a) Safranbolu (Güneş ve ark., 2015) b) Işıklar

2. Balıkesir iline bağlı Dursunbey ilçesinde bulunan geleneksel konutlar çevresel nitelikleri ve tarihi mimarisi ile önem taşımakta, plan şemalarının oluşumunda üretim pratikleri etkili olduğundan Ortaköy ve Işıklar köyü geleneksel konutlarıyla benzerlik göstermektedir. Geleneksel dokuyu oluşturan konutlarla samanlık, ahır gibi yapıların olması Dursunbey ilçesi geleneksel konutlarıyla çalışma alanında bulunan geleneksel

konutların ortak özellikleri arasındadır. İki katlı olan konut planlarında zemin katlar genellikle hayvan barınağı ve depo olarak kullanılmakta, birinci kat oda boyutları aile büyüklüğüne göre değişmekte, yeme-içme-uyuma gibi gündelik yaşam pratikleri bu katta gerçekleşmektedir. Dursunbey ve Işıklar konutları hayat/salon mekânı örnekleri Resim 2.7. ile gösterilmiştir.

Resim 2.7. Konutlarda hayat(salon) a) Dursunbey, b) Işıklar

Zemin kat duvarlarının yapı malzemesi taş, üst katların ise ahşap çatma arası kerpiç olan Dursunbey konutlarının yapım sistemi Işıklar ve Ortaköy geleneksel konutlarıyla benzerlik göstermekte olup taşıyıcı sistem birleşim detayları birbiri ile aynıdır. Dursunbey ve Ortaköy konutları taşıyıcı sistem birleşim detayı örnekleri Resim 2.8. ile gösterilmiştir.

Resim 2.8. Konutların taşıyıcı sistem birleşim detayı a) Dursunbey, b) Ortaköy

3. Bilecik ili Osmaneli ilçesinde geleneksel ve günümüz yapım teknikleri ile inşa edilmiş konutlar çalışma alanı olan Adapazarı Işıklar köyüne göçle yeni konut inşa edilmeye başlamasından dolayı iki köyün yapılmış olan doku karşılaştırılması benzerlik göstermektedir. Resim 2.9.'da görüldüğü üzere Osmaneli'nde yeni konutlar eski organik yapıdan farklı olarak gridal şekilde konumlanırken Işıklar'da organik

biçimde konumlanmış eski köy yerleşiminin çeperlerine yapılmaya başlamış olan yeni konutlar Osmaneli yeni konut yerleşimlerinin tersine organik biçimde dağılım göstermiştir.

Resim 2.9. Hava fotoğrafları a) Osmaneli, b) Işıklar

Köy dokularının parsel kullanımları benzerlik göstermekte olup konutlar bahçe içerisinde yer almaktadır. Geleneksel konutlara giriş sokaktan yapılırken yeni konutlarda giriş doğrudan sokağa değil öncelikle bahçeye, bahçeden bahçe kapısıyla sokağa açılmaktadır. Osmaneli geleneksel ve yeni konut örnekleri Resim 2.10. ile Işıklar geleneksel ve yeni konut örnekleri Resim 2.11. ile gösterilmiştir.

Resim 2.10. Osmaneli konut örnekleri a) Geleneksel Konut, b) Yeni Konut

Resim 2.11. Işıklar konut örnekleri a) Geleneksel konut, b) Yeni konut

İncelenmiş olan kırsal yerleşim alanları farklı coğrafik bölgelerde bulundukları halde yerleşimlerde yer alan konutların yapım sistemi, kullanılmış olan malzemeler ve konut formları tez kapsamında incelenen Işıklar köyü ve Ortaköy’le benzerlik göstermektedir. Yerel ustalar ve yerel halk tarafından yapılmış olan bu konutlar coğrafi özelliklerin yanı sıra, beşeri faaliyetlerin ürünleri olduğu için geleneksel yerel konutun her birimi bu çerçeve etrafında şekillenmiştir. İklim koşulları benzerlik gösteren ve yerel malzemeleri aynı olan bölgelerdeki geleneksel konutlar sosyal, kültürel ve ekonomik koşullardan etkilenmekte bu koşulların benzerlik göstermesiyle de konutlarda benzerlikler ortaya çıkmaktadır. Günümüzde köylerde teknolojinin beraberinde getirdiği çeşitli malzeme ve yapım teknikleriyle inşa edilen konutlar ve köylere göçle gelen kullanıcıların yaptıkları yeni konutlar, köy morfolojisini değiştirmeye başlamıştır.

2.2. Kırsal Mimaride Göç Olgusu

2.2.1. Kırsal göç ile ilgili kavramlar

“İnşa etmiş olduğumuz için oturmuyoruz, oturdukça inşa ettik ve ediyoruz.”

Heidegger (1996)

Bu bölümde, kırdan kente ve kentten kıra göçün kırsal mimari dokuya etkilerinin incelenebilmesi için göç kavramından söz edilmiştir. Göçün çeşitleri ve farklı yönlerini ortaya koymak için göç olgusuna ait tanımlamalara yer verilmiştir.

Ekonomik, kültürel ve sosyal faktörlerin etkisiyle gerçekleşmiş olan göçün kırsal mimaride meydana getirdiği sonuçların neler olduğu, çalışma alanı olarak seçilmiş kente göç veren İzmit Ortaköy ve kentten göç alan Adapazarı Işıklar köyü üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır.

Akkayan (1979) göçü, “bireylerin yaşamlarının belirli bir kısmını yahut tamamını geçirmek için bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine geçmek üzere yapılan coğrafi yer değiştirme olayı” olarak tanımlamıştır. Marshall (1999) göçün tanımını “insanların ve insan topluluklarının yeni yerleşim alanlarına ve insan topluluklarına doğru yapılan kalıcı hareketler” olarak yaparken Stark (1991) göçü “bir aile stratejisi” olarak tanımlamıştır. Bu terim üzerinden çalışma alanı olan İzmit Ortaköy incelendiğinde, genç neslin ekonomik şartların kente göç edildiği zaman daha iyi olacağı düşüncesinin sadece bireyin kendinin değil mensubu olduğu ailenin fertlerinin ve parçası olduğu toplumun da etkisiyle oluştuğu gözlemlenmiştir. Ortaköy’de tüm ailenin göç etmeyip çalışabilecek güçte olan genç bireylerin göç etmesi Stark’ın göçün bir aile stratejisi olduğu tanımını destekler niteliktedir.

Marshall (1999) göç tanımlaması yaparken daha çok toplumsal ilişkiler, akrabalık, ekonomi ve iktisadi gelişmelerin birer parçası olan göçlerin çeşitliliğinden söz etmiştir. Marshall’ın bu yaklaşımı Adapazarı Işıklar köyüne yapılmış olan göçün ve İzmit Ortaköy’den kentlere yapılan göçün sebeplerini açıklayabilecek veriler ortaya koymaktadır. İstanbul’da çalışıp emekli olmuş ve akrabalarının aracılığıyla köye gelen bireylerin köyü tercihleri arasında birinci sebep olarak İstanbul’a yakınlığı ve ulaşım kolaylığı gelmektedir. Çünkü köye gelmiş olan anne ve babalar olup çocuklar yaşamına İstanbul’da devam etmekte, ilişkilerin devam edebilmesi için birbirine yakınlık önem arz etmektedir. İkinci sebep ise yapılmış olan görüşmeler sonucunda akrabalarının burada olması ve birlikte vakit geçirme isteğidir.

Göç, farklı kişiler tarafından tanımlanarak farklı bilim alanlarına konu olmuş, farklı çalışma alanlarına göre göçün çeşitli tanımlamaları yapılmıştır. Birden fazla nedeni ve sonucu olan göçün tek bir nedene indirgenerek tanımlanması yetersiz kalmaktadır (Castles ve Miller, 2008). Bu tanımlamalar içinde ortak olarak söz edilebilecek

kavramlardan birisi yer değiştirme hareketidir. Diğer ortak bir kavram ise gn birey veya toplum olarak gerçekleştirilmesidir (Yıldırım, 2019). G olgusu farklı disiplinler tarafından ele alındığından karmaşık bir kavramdır. Çalışma alanı olan Ortaköy ve Işıklar köylerinde meydana gelen gler bireysel veya bireyin ailesiyle gerçekleşmektedir. Işıklar köyündeki bireyler geçici veya kalıcı olarak kentten kıra, Ortaköy'deki bireyler ise kalıcı olarak kırdan kente yer değiştirme eylemi içerisinde bulunmaktadır.

2.2.2. Kırsal mimari i g olgusu

G olgusunun tam anlamıyla kavranabilmesi için geçmişten günümüze devam etmekte olan ve tarihsel süreç içerisinde çeşitli şekillerde sınıflandırılmış olan g türlerine göz atmak gerekmektedir. Tarih öncesinden günümüze bireyler kendini doğa şartlarından koruyarak gereksinimlerini karşılayabilmek için mekan arayışı içine girmişlerdir. G, lkemizde kentlerin ve kırsal yerleşim alanlarındaki mekânsal, kültürel, toplumsal ve ekonomik değişimler boyunca en önemli etkenlerden biri olmuştur. G olgusu göçü alan ve göçü veren yerlerin niceliksel ve niteliksel özelliklerinin belirlenebilmesi için tek yönlü incelenmesi yetersiz kalan bir olgu olduğundan çeşitli kaynaklardan göçü eşitleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında meydana gelen göçü hareketliliği ülke sınırı esasına göre i g kapsamı altında yer aldığından i göç hareketinin nedenleri ve sonuçları irdelenmiştir. lke içerisinde kentsel veya kırsal yerleşim alanlarından bir diğerine gerçekleştirilen nüfus hareketi i göçü olarak tanımlanmaktadır (ner, 1972). İ gler yapıldığı yönlere göre çeşitlilik göstermektedir. Bunlar:

1. Kırsal yerleşimlerden kırsal yerleşimlere doğru
2. Kırsal yerleşimlerden kentsel yerleşimlere doğru
3. Kentsel yerleşimlerden kırsal yerleşimlere doğru
4. Kentsel yerleşimlerden kentsel yerleşimlere doğru

yapılan i gler şeklindedir (ner, 1972).

Ülkemizde iç göçler daha çok kırdan kente olmuştur. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle, 1950’lerde yaşanan kırdan kente göçler hızlı bir kentleşmeye sebep olmuştur (Bağlı, 2005). Göçle ilgili yapılmış olan literatür çalışmalarında göçle kentte meydana gelen değişimler incelenirken zamanla boşalmaya başlayan köylerde meydana gelen değişiklikler inceleme alanına girmediğinden İzmit Ortaköy örneği çalışma alanı seçilirken aynı zamanda son yıllarda kentleşmenin yoğunluğundan uzaklaşma ve kıra göç etme isteğinin ortaya çıkmasıyla da buna örnek olarak Adapazarı Işıklar köyü çalışma alanı olarak seçilmiştir. Işıklar köyüne yapılmış olan göçler İstanbul’dan ve diğer illerden emekli olup köye yerleşenler, İstanbul’dan veya Sakarya kent merkezinden gelip hafta sonları vakit geçirmek isteyenler ve İstanbul’daki yaşam koşullarının zor olmasından kaynaklı köye yerleşenler olmak üzere üç şekilde sınıflandırılabilir.

Sosyal ve ekonomik sebeplerle meydana gelen iç göçler kırdan kente ya da kentten kıra yapılan basit bir yer değiştirme hareketi olmadığı gibi neden ve sonuçları toplum ve bireyleri önemli derecede etkilemektedir. Göçün meydana getirdiği etkiyi göçün sonuç ve neden ekseninde açıklayan İçduygu ve Sirkeci (1999): “Kuşkusuz, toplumların tarihsel gelişiminden çıkartacağımız en temel bulgulardan birisi de göçün toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığıdır, bu anlamda göç bir sonuçtur. Bu arada göçün kendisinin de toplumsal ve ekonomik dönüşümlere katkıda bulunan bir etken olduğu unutulmamalıdır, bu çerçevede göç bir nedendir.” diyerek göçün tek yönlü bir değişim olmadığından söz etmektedir. Çünkü göç eden kullanıcıların göç ettiği ya da geldiği yerde kurduğu ilişkiler değişikliğe uğramaktadır.

2.2.3. Kırsal mimari göç nedenleri

Ülkemizde kırdan kente yapılan göçler daha çok ekonomik faaliyetlere bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İş olanaklarının genellikle kentte veya kent çeperlerinde kurulmuş sanayi ve hizmet yapılarında olması, kentlerden elde edilen gelirin fazlalığı, kırsal yerleşim alanlarına göre daha iyi eğitim, sağlık ve sosyal faaliyet imkânı ile kent yaşamındaki hareketliliğin kenti cazip hale getirmesi kente yapılan göç nedenleri arasındadır. Kırsala teknolojinin girmiş olmasıyla kır insanının köylülükten

uzaklaşarak modern kentsel toplumla tanışması, kırsal bölgelerde yaşayan insanların ulaşım olanaklarının zorluğu, gelişmişlik açısından geri planda kalmaları sebebiyle daha iyi bir gelecek sunacağını düşünmesi kentlere göçü arttıran faktörler arasında yer almaktadır (Kongar, 1995).

Kırdan kente devamlı olarak yapılan göçler kentleşmeyi beraberinde getirmiş ve zamanla kentleşme 20. yy.ın en önemli olgularından biri haline gelmiştir. Özellikle 1950'lerden sonra kentleşmedeki artışlar liberal ekonomi politikasının izlenerek sanayi kuruluşlarının büyük kentlerin olduğu bölgelere ve bu bölgelerin çeperlerine yerleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu yüzden belirli kentlerde nüfus yoğunluğu daha hızlı artmıştır. Çalışma kapsamında yer alan köyler sanayileşmenin en çok olduğu Marmara Bölgesi'nin Kocaeli ve Sakarya illerinde yer almaktadır. Sakarya ili sanayi işletmesi sayısı bakımından Marmara Bölgesi'nde % 2,6'lık oran ile altıncı sırada, Kocaeli ili sanayi işletmesi sayısı bakımından % 5,5'lik oran ile üçüncü sırada yer almaktadır (Sanayi Genel Müdürlüğü, 2017). Sanayileşmenin hızla arttığı bu illerde artan nüfus hızı sanayileşmeden daha fazla olmuş, bu da sanayi haricindeki iş imkânı olan tüketim ve hizmet sektörlerinde de yoğunlaşmaların başlamasına neden olmuştur.

1950'lerden sonra tarımsal modernleşmeyle kırsal yerleşim dışında kalan alanlardaki verimsiz topraklar tarım arazisine dönüştürülmüş, tarımda pazar ekonomisine geçilmiş ve kırsal alanlarda üretilmiş olan ürünlerin satılamamasından kaynaklı işsizlik ortaya çıkmış ve bu kesim iş bulmak için sanayileşen kente göç etme sürecine girmiştir (Bilgin, 1998).

1960-1980 yılları arasında devam eden tarımın piyasalaşması yerel halkı buğday, arpa, meyve ve sebze gibi günlük ev halkının tükettiği ürünler yerine dönem içerisinde ekonomik değeri yüksek olan ürünleri yetiştirmeye yöneltmiştir. Ancak halkın bu ürünleri daha önce yetiştirmemiş olmasının verdiği tecrübesizlikle bölgedeki arazi ve toprak yapısının ürüne uygun olmayışı sonucu halk bu ürünlerden verim alamamıştır. Çalışma alanı olan Ortaköy'de yerel halkla yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda ekonomik değeri yüksek olduğu için ayçiçeği yetiştirilmeye çalışılmış ancak verim alınamadığı öğrenilmiştir. Ortaköy örneğinde görüldüğü üzere bu sebeplerden kırsal

alanlarla ilgili tarım ve hayvancılık alanında düzenlemelere gidilmiş ancak bu düzenlemeler Avrupa'dan uyarlanmış sözleşmelerden ibaret olduğu için kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık alanında gerileme başlamıştır (Kongar, 1997). Çalışma alanı olan Ortaköy'de de yerel halk tarafından söz edilen miras yoluyla tarım arazilerinin bölünmeye başlaması ve kent çeperlerinde bulunan tarımsal işletmelerin büyüklüğünün ve yapısının değişmesi, kırsal kesimde yaşayanların tarımsal üreticilik vasfını yitirmeye başlaması sonucu bireylerin köy alanlarında işsiz kalmaları kırdan kente göçü hızlandıran etkenler arasında yer almaktadır. Kent alanlarındaki iş imkânları ve ekonomik faaliyetlerin yanı sıra kırsal bölgedeki ekonomik ve sosyal yapıdaki sıkıntılar kentlerin çekim gücünü arttırmıştır.

1980'li yıllardan sonra kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru devam eden göç kentlerde nüfus yoğunluğunun artmasına sebep olmuş ve bu yoğunluk ekonomik, sosyal, kültürel sorunları da beraberinde getirmiştir (Yenigül, 2005). Kırsal yerleşim alanlarından kente göç eden birçok aile kentin yaşam koşullarına adapte olmakta zorlanmıştır. Göç eden bireylerin kentsel yapıya uygun bir biçimde kentlilerle ilişki kuramamaları, eğitim ve ekonomik eşitliğin olmaması köylere göçlerin nedenleri arasında yer alırken diğer bir neden ise kentlerde konut yapılacak alanların kalmamasıdır. Bu bağlamda 1990 yılından sonra Tekeli'nin "geriye dönüş" olarak söz ettiği kentten köye göçler yaşanmaya başlanmıştır. Tekeli (1998)'ye göre "... Yaşam döngüsünün sonuna gelmiş emeklilik aşamasına girmiş kişilerin güdülleri ve gerçekleştirmeye çalıştıkları şeyler ise değişecektir. Göçler, iş fırsatlarının yoğun olduğu yerlerden çok, iklimi ve doğa koşulları iyi olan yerlere yönelecektir. Bazı hallerde geriye dönüş göçleri ortaya çıkacaktır." Ayrıca bunların ilk zamanlarda yazları ve bayramları olmak üzere devamlılığı olmayan göçler olacağından, sonrasında ileride emekli olunca devamlı kalmak amacıyla göç edileceğinden söz etmiştir.

Günümüzde inceleme alanı olan Adapazarı Işıklar köyü bu göç süreciyle karşı karşıya kalmıştır. Muhtar Orhan Malçok ile 04.04.2018 tarihinde yapılan yüz yüze görüşmeler sonucu kentten köye başlamış olan göçlerin son beş yıl içinde hızla arttığı, köydeki nüfusun ise kırdan kente doğru göç etmediği öğrenilmiştir. Bunun sebepleri arasında Woodruff ve Zerlena'nın (2007) söz ettiği kırsal alanlarda tarımsal aletlerin

çeşitliliğinin ve tarımsal destekleme politikalarının artması, yol ve araçların modernleşmesi, kırsal bölgelerde tarımda sürdürülebilir politikaların uygulanması ve kitle iletişim araç kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber kent-kır arasındaki farklılıkların azalmaya başlaması bulunmaktadır. 2000’li yıllardan sonra kentlere göç edenlerin sosyo-ekonomik düzeyleri 1900’lü yıllarda göç edenlere göre daha iyi düzeydedir. Kırdan kente göç, eğitim ve nitelikli işgücüne duyulan ihtiyaçtan kaynaklıdır. Bu dönemde işsizlik ve beraberinde getirdiği yoksulluk nedeniyle yapılan göçler devam etse de azalmıştır (Koyuncu, 2015).

Göç olgusu çeşitli faktörlere bağlı olarak değişmekte olup sonuç itibariyle bireylerin yer değiştirme hareketiyle eyleme dönüşen ve eylem bittiği halde etkileri devam eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Ancak süreç içerisinde bu gelişimin basit olmadığı ve göç olgusu içerisinde birçok etmenin yer aldığı bilinmektedir (Erip, 1998). Göçün nedenleri arasında çok sayıda etken bulunmakla birlikte bu tezde çalışma kapsamında incelenen Adapazarı Işıklar ve İzmit Ortaköy için göç nedenleri olarak ekonomik ve sosyo-kültürel etkenlerden söz edilmektedir.

2.2.3.1. Ekonomik nedenler

Ülkemizde bireyleri göçe iten nedenlerin başında ekonomi gelmektedir. Kentlerin çekim gücünü oluşturan gelir faktörü göçü etkileyen önemli etkenler arasındadır. Yoksulluk, işsizlik, tarımsal faaliyetlerde yeterince ürün elde edememe ve sanayi kentlerine yönelme gibi nedenler bireyleri göçe zorlamaktadır (Kongar, 1997). Diğer yandan çalışma alanı olarak seçilmiş olan köyler Türkiye’nin hızla sanayileşen bölgesinde yer alan İzmit/Kocaeli ve Adapazarı/Sakarya’da bulunmaktadır. Sanayileşme göçün temel sebepleri arasında değildir ancak göçün yönünü belirlemektedir. Bu yön iş imkânlarının daha çok olduğu bölgelere doğrudur. Ancak zamanla kırdan kente yapılan göçlerle kentsel alanlarda nüfus yoğunluğunun hızla artmış olmasından dolayı emekli olan, ekonomik durumu iyi olan ve kent hayatının yoğun temposundan uzaklaşmak isteyen ikincil konutunu inşa edebilecek olan kullanıcılar kentten kıra göç etmeye başlamıştır.

İzmit Ortaköy’de göç hareketlerinin temel nedenleri arasında tarımsal faaliyetlerdeki değişimler ve bireylerin kendi kendine yetemez hale gelmesi yer almaktadır. Mazot fiyatlarının yükselmesi, gübre fiyatlarının ve tarımsal ilaçlama için kullanılan ilaç fiyatlarının yükselmesi ve köylünün daha çok para elde edeceğini düşündüğü ürünleri, iklim koşullarının ve toprak yapısının uygun olmadığını bildiği halde yetiştirme çabalarının sonucunda ürün elde edememesi gibi nedenler göç sebepleri arasındadır. Yerel hakla yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda “Merdiven silme işi için bile kente gidiyorlar.” ifadesinden gençlerin iş çeşitliliğinin ve iş imkânlarının daha çok olduğu kentlere mesleği olmasa bile göç ettiği anlaşılmıştır.

Işıklar köyüne yapılan göçlerin ekonomik nedenleri arasında ise İstanbul’a yakın olduğu halde arsa fiyatlarının ucuz olması, İstanbul’da hayalini kurduğu villayı oradaki arsa fiyatlarının çok yüksek olmasından dolayı yapamazken köyde yapabiliyor olması gelmektedir. Ucuza alınan arsalarda bazı bireylerin sera ve tavukçuluk yaparak pazarlama işine girmesi ve kendi ihtiyacını karşılayacak nitelikte bahçe sebzeleri yetiştirebiliyor olması köyü cazip kılan nedenler arasında yer almaktadır. Işıklar köyü, sera ve tavuk yetiştirme tesisi örnekleri Resim 2.12. ile gösterilmiştir.

Resim 2.12. Işıklar köyü ekonomik faaliyetleri a) Sera, b) Tavuk yetiştirme tesisi

Işıklar köyünde yaşayan yerli halk ise fındık üretimi yapmaktadır. Çizelge 2.2.’de görüldüğü gibi son yıllarda artan fındık fiyatlarıyla köylüler geçimlerine devam edebilmektedir. Büyükbaş hayvancılığın aktif olarak devam ediyor olması da yerel halkın köyden göç etmemesini sağlayan gelir kaynaklarından biridir. Ayrıca Adapazarı merkeze yakınlığı ve ulaşım kolaylığı köyde yaşayan bireylerin kente iş için gün içinde gidip gelmelerine imkân sağlamıştır.

Çizelge 2.2. Yıllara göre fındık fiyatları (Fındık Raporu, 2018)

YILLAR	SERBEST PİYASA FİYATI (TL/KG)
2014/2015	9,00-20,40
2015/2016	7,50-14,50
2016/2017	8,00-15,75
2017/2018	7,50-12,50
2018/2019	13,00-17,50

2.2.3.2. Sosyo-kültürel nedenler

Çalışma kapsamında incelenmiş olan İzmit Ortaköy’de meydana gelen göç nedenleri arasında sosyo-kültürel etkenler de yer almaktadır. Bu etkenler hakkında İzmit Ortaköy halkı ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda maddi durumu iyi olan ailelerin sosyal imkânlardan yararlanmak ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla göç ettiği öğrenilmiştir. Kentlerde eğitim şartlarının ve sağlık hizmetlerinin daha iyi olması, genç nüfusun kalabalık ve kapalı aile yapısına sahip olmasından dolayı bireysel özgürlüğün olduğu, daha serbest yaşayabileceği bölgeleri tercih etmek istemesi ve köyde yapılacak olan sosyal aktivitelerin bulunmaması sebebiyle köyden göç vermeye devam etmektedir. Ataerkil aile yapısının bozulmaya başlaması ve evlenen her erkeğin aile yakınında kalmak istemeyerek kendine bir ev yapma isteği içine girmesi ve beğeni kavramının değişmiş olması da kente yapılan göçün sebepleri arasındadır.

Ülkemizde iç göç nedenleri ile göçün yönü incelendiğinde kırsal ve kentsel alanlardan gelişmiş metropol kentlere göç devam ederken, kentlerden kırsal yerleşim alanlarına doğru tersine bir iç göç başladığı göze çarpmaktadır. Buna örnek olan çalışma alanı Adapazarı Işıklar köyüne yapılan göç nedenleri arasında İstanbul’dan gelen kullanıcıların betonlaşmanın beraberinde getirdiği yeşil alana olan özlemle birlikte evinin etrafındaki alanları bahçe olarak kullanmak istemesi, köy kökenli olan bireylerin kendilerini daha rahat hissettikleri ortamda bulunma isteği, kent hayatının yoğunluğundan kurtulma, metropol olan kentlerin yüksek yaşam standartlarına ayak

uydurmanın zorlaşması, köyde trafik problemlerinin olmaması gibi etkenler bulunmaktadır.

Göç olgusunun oluşumunda diğer bir etken de akraba ilişkileri olmuştur. Köye gelen bireyler, akrabalarının da göç edecekleri yerleşim merkezlerine karar vermelerinde aktif rol oynayarak köye olan göçün artmasına neden olmuşlardır.

2.2.4. Kırsal mimari göç olgusunun sonuçları

Ülkemizde köyden kente göç etmek isteyen genç bireyler, kentte iş bulamayarak geri dönen bireyler ve aynı zamanda kentlerin yoğun hayatından uzaklaşmak isteyerek köye dönme planları yapan emekliler Türkiye’de kentsel ve kırsal sorunları beraberinde getirmiştir. Günümüze kadar uygulanmış olan politikalarda Türkiye’de göç ederek kente gelmiş olan nüfusun başarılı bir şekilde sanayi sektörüne aktarılamamasından dolayı göçün olumsuz sonuçları ortaya çıkmıştır (Kurt, 2006).

Genç neslin göç ettiği Ortaköy’de köy geleneksel hayatını devam ettiren yaşlı nüfusun ölümüyle geleneksel yaşamın yok olmaya başlama sürecine girilmiştir. Göç alan Adapazarı Işıklar köyünde ise İstanbullu bireylerin köydeki diğer konutlardan tasarım ve uygulama olarak farklı inşa ettikleri yapılar göze çarpmaktadır. İl dışından gelen kullanıcıların köyde yaşayan yerel halk tarafından tanınmıyor olması köyde güven problemi yaratmaktadır. Özellikle yapılmış olan prefabrik yapıların kime ait olduğu ve kullanıcısının hangi ilden geldiği bilinmemektedir.

Göç veren Ortaköy’de taş ve ahşap malzemeyle yapılmış olan yapılarda bakım ve onarımın zor olmasından kaynaklı yapıların kullanılmak istenmemesi, ulaşım ve iletişimin artmasıyla çağdaş yapı malzemelerinin ulaşılabilir hâle gelmesi ve daha uygun fiyatlara alınabilmesi, ekonomik yapının değişimine bağlı olarak üretim sistemine göre şekillenen geleneksel konutlar yerine yeni konutlarda yaşamak isteyen kullanıcıların artması köy dokusunun değişmesine neden olmaya başlayan faktörler arasındadır. Göç alan Işıklar köyünde ise göçün beraberinde getirdiği farklı tipolojideki konutlar ve bu konutların bazılarının köy yerleşkesi içerisinde kalması köy

dokusunun değişmeye başlamasına sebep olmuştur. Bazı kullanıcıların yaptığı yapıları yalnızca hafta sonu kullanmaları ya da yaptıktan sonra hiç kullanmamaları tarım ve hayvancılığın devam ettiği köyde, bu kullanıcıların kolektif üretime dâhil olmamalarına neden olmaktadır.

2.2.5. Göç olgusunun mimari korumaya etkileri ve sonuçları

Mimari koruma kapsamında kentsel ve kırsal alanların korunmasıyla ilgili kavramsallaştırma ve tanımlamalar yapılırken literatür çalışmalarında çoğunlukla kent merkezli yaklaşımların benimsendiği görölmüştür. Yapılmış olan akademik çalışmalarda, kitap ve dergilerde kırdan kente göçün kentte meydana getirdiği değişimler çalışılmış; ancak kırdan göç edildiğinde ya da kıra göç edildiğinde kırdaki meydana gelebilecek değişimlerle ilgili çalışmalar son derece az olduğundan bu çalışma kapsamında göçün kırsal mimariye olan etki ve sonuçları araştırılmıştır.

Ekonomik ve sosyal faaliyetlerin kentin çekim gücünü artırması sebebiyle yapılan göçler, kırsal bölgelerin boşalarak özgün dokunun yok olmaya başlamasına neden olmaktadır. Aynı zamanda kentlerde yaşayan ve kent hayatının yoğunluğundan uzaklaşmak isteyen bireylerin köylere olan özleminin artmasıyla kırsal alanlara yapılan göçler kırsal dokunun korunması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Kırsal mimarinin sosyo-költürel, ekonomik, inanış, toplumsal davranışlar, mekânsal boyutları içeren kompleks bir yapıya sahip olması koruma önerilerinin geniş ve bütöncöl bir kapsamla ele alınmasını gerektirmektedir. Son yıllarda uluslararası ve ulusal platformlarda hazırlanmış olan yönetmelik ve belgelerle kırsal mimariye özgü olan değerler ve koruma sırasında karşılaşılan problemler üzerinde durularak çözüm önerileri geliştirilmektedir. Tez alışmasında Adapazarı Işıklar ve İzmit Ortaköy’de yok olmaya başlayan kırsal mimarinin korunmasına yönelik önerilerde bulunmaktadır.

1980 sonrasında sanayileşmenin desteklenmesi, yanlış uygulanan tarım ve hayvancılık politikaları, kırsal alanlardaki üretimin azalması gibi başta gelen ekonomik

nedenlerden dolayı kırsal alanlardan göçler başlamıştır. İşsizlik, genç bireylerdeki daha iyi yaşam koşullarına kavuşma isteği, eğitim, sağlık, kültür hizmetlerine daha kolay ulaşabilme imkânının olması gibi nedenlerden dolayı kentlere göç artmıştır. En belirgin olarak ortaya çıkan sebep ise çağdaş koşullarda yaşamının getirdiği teknolojik imkanlarla yeni yapılarda oturma istediği, kırsal mimari ürünleri olan konutların korunması önünde psikolojik bir engeldir (Olgun ve ark., 2015).

Yapılan araştırmalar kapsamında mimari araştırma konuları içerisinde kırsal alanlarda meydana gelen değişim ve dönüşümler dikkat çekici bulunmamaktadır. Bu konuyla ilgili yapılmış olan ilk çalışma alanları olarak turizmin yoğun olduğu bölgelerin belirlenmiş olması, turizm potansiyeli olmayan kırsal alanlarda bunun gerekliliğinin daha az önemli bulunması ve bu bağlamda kırsalda koruma bilincinin oluşmamasından kaynaklı geleneksel yaşam ve geleneksel konutlar bir sonraki nesle aktarılamadığından yok olma sürecine girmiştir (Eres, 2016).

Kentlerin kalabalıklığından ve yoğun temposundan uzaklaşmak ve manzara görmek isteyen bireylerin kırsal yerleşim alanlarına göç etmeye başlamalarıyla köyü soylulaştırma süreci başlamıştır. Bu süreçte köye özgü yaşam yok olmaya ve yerel halk mülksüzleşmeye başlamıştır. Çalışma kapsamında incelenmiş olan Adapazarı Işıklar köyünün turizm potansiyeli olmadığı halde İstanbul'a ve Sakarya merkeze yakınlığı tercih sebebi olmasında etkili olmuştur.

Kırsal yerleşim alanlarında hızla artmaya başlayan yeni konutlar, niteliksiz ve kontrolsüz olmakla birlikte, müdahale etme isteği olumlu; kırsal mimarinin yer ve bağlamla olan ilişkisi üzerine gelişmiş olan koruma ilkeleri açısından bakıldığında ise olumsuzdur. Çalışmanın kırsal mimari ile ilgili kavramlar kısmında yer alan tanımlamalarda, kırsal mimarinin yörenin fiziksel nitelikleri ve gelenekleriyle yöre malzemesinin kullanımının imkân dâhilinde zaman içerisindeki deneyimlerle elde edildiğinden söz edilmiştir. Bu süreç içerisinde yapılan yapılar birbirine benzerdir ve kırsal dokuda uyumu meydana getirmektedir. Günümüzde kırsal alanlarında yapılmaya başlamış olan yapılar ise kırsal mimarinin oluşum sürecinden, bağlamından ve yer ile ilişkisinden kopuktur. Yok olma sürecine girmiş olan kırsal yerleşim alanlarında

öncelik bakımsızlık ve kullanılmama sorunlarına çözüm bulmaktır (Olgun ve ark., 2015). Geleneksel yapıların basit onarımlar yapılarak kullanılmaya devam etmesi ve yeni inşa edilecek konutların kırsal mimari verilerinden faydalanılarak yapılması önerilmektedir.

BÖLÜM 3. KIRSAL MİMARİ ALAN ÇALIŞMALARI

Tez çalışmasının bu bölümünde çalışma alanı olan kırsal mimari yerleşimlerin günümüzdeki durumlarının tespit edilebilmesi için kırsal mimariyi oluşturan fiziki niteliklerden söz edilmiş, kırsal mimariyi belirleyen sosyo-ekonomik-psikolojik etkenler incelenmiş ve kırsal mimarinin mekânsal tanımlamaları yapılmıştır.

Alan çalışmalarından Adapazarı Işıklar köyü göç alan, İzmit Ortaköy göç veren köy olarak incelenmiştir. Fiziki nitelikler başlığı altında köylerin konumu, topoğrafik yapısı, iklim ve bitki örtüsü, yapılarda kullanılan malzeme anlatılırken; kırsal mimariyi belirleyen sosyo-ekonomik ve psikolojik etkenler başlığı altında, köylere ait yerel dokusunu etkileyen sosyo-ekonomik, sosyo psikolojik ve idari etkenler, devlet politikaları ve uygulamaları, arazi kullanımı ve mülkiyet yapısından söz edilmiştir. Kırsal mimari mekânsal tanımlar başlığı altında ise, köylerin günümüzdeki işlev durumu, kat adedi, yapım sistemi, plan şeması, yapısal ve mekânsal müdahale durumlarının saptanarak korunmuşluk durumları anlatılmıştır.

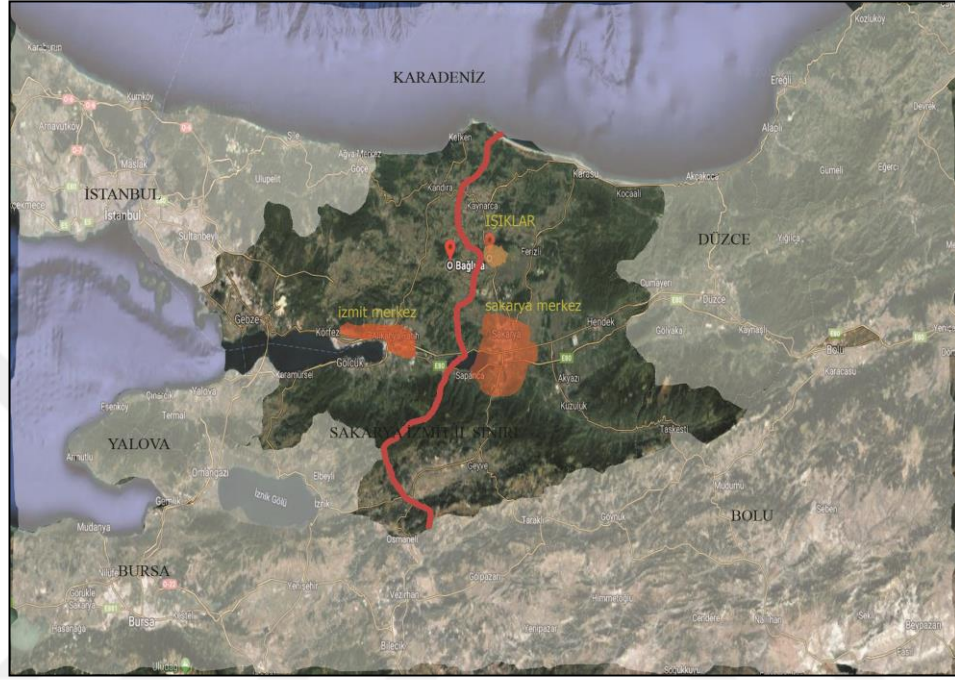
3.1. Göç Alan Adapazarı Işıklar Köyü Kırsal Mimari Tanımlaması

3.1.1. Işıklar köyü kırsal mimari fiziki nitelikler

3.1.1.1. Köyün konumu

Adapazarı Işıklar köyü, Sakarya ili Adapazarı ilçesinde bulunmaktadır. Marmara Bölgesi'nin kuzeydoğusunda yer alan Sakarya ili Anadolu'yu diğer bölgelere bağlayan ana ulaşım hattı üzerinde bulunmaktadır. Rakımı 31 metre olan ilin kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Düzce, batısında Kocaeli, güneyinde Bilecik ve güneydoğusunda Bolu bulunmaktadır. Kocaeli ve Sakarya il sınırı bölgesinde yer alan köy Sakarya ili Adapazarı ilçesinin idari bölünmeye esas haritasında görüldüğü gibi

ilçenin İzmit’le olan sınır bölgesindeki köydür. Köyün çevresinde Salmanlı, Kaymaz, Büyükhataplı köyleri bulunmaktadır. Resim 3.1.’de Işıklar köyünün Adapazarı merkez ve İzmit merkeze olan yakınlığı gösterilmiştir. Işıklar köyü bağlı olduğu Adapazarı ilçe merkezine 19 kilometre mesafe uzaklıktadır.

Resim 3.1. Işıklar Mahallesi konumu hava fotoğrafı (URL-8, 2019)

Işıklar köy yerleşiminin girişi Adapazarı-Kandıra yolu güzergâhından yapılmaktadır. Adapazarı/Sakarya merkezinden hareket eden halk otobüsleriyle ve şahsi araçlarla köye ulaşım sağlanabilmektedir. Halk otobüslerinin köyü dolaştığı köyün iç yolu otobüs güzergâhı ve dört adet köy duraklarından biri Resim 3.2. ile gösterilmiştir.

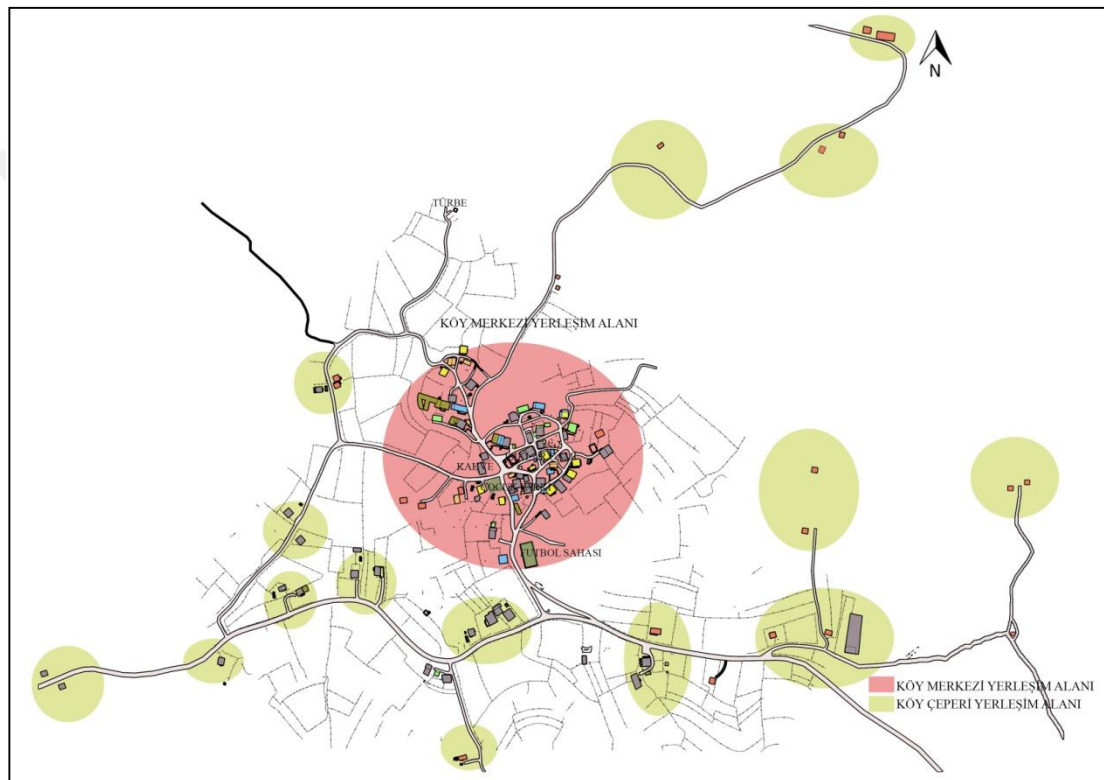
(a)

(b)

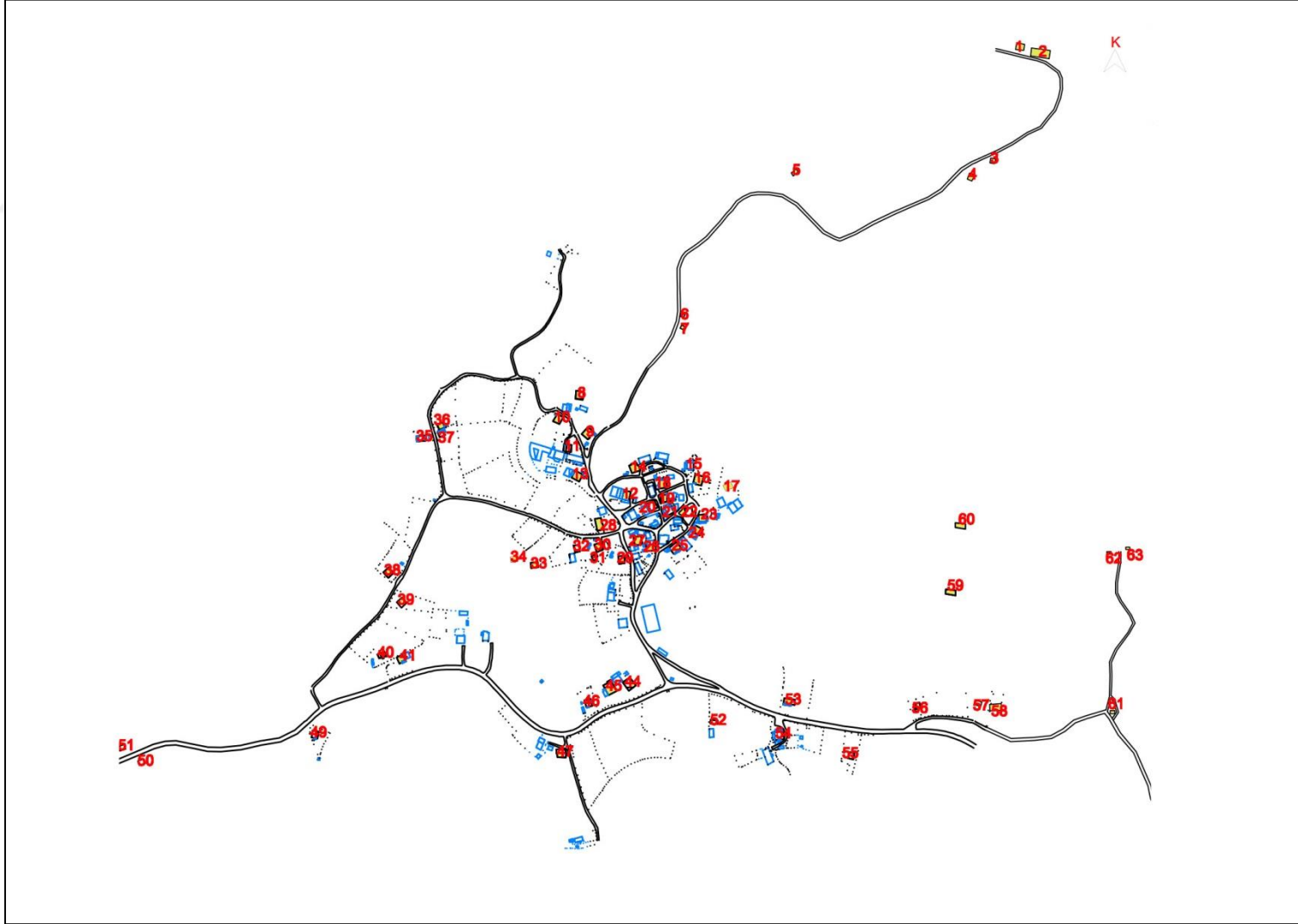
Resim 3.2. Işıklar köyü ulaşımı a) Köy içi yolu otobüs güzergâhı, b) Köy durakları

Köy dalgalı düzlüklerin bulunduğu az eğime sahip olan Çatalca-Kocaeli platosunda yer aldığından yerleşimler topludur. Ancak köye göçle birlikte gelen kullanıcılar tarafından köy yerleşiminin çeperine yapılmış olan konutlar Resim 3.3. ile görüldüğü üzere dağınık biçimde bulunmaktadır. Manzara görmek amacıyla tercih edilen köyün farklı bölgeleri yerleşimin yayılmaya başlamasına sebep olmuştur. “Manzara görmek” kentten gelen kullanıcıların bir talebi olmakla birlikte kırsal mimarinin dinamikleri arasında yer almamaktadır.

Resim 3.3. Işıklar köyü yerleşimi

Köydeki konutlar Çizim 3.1.'de numaralandırılmış olup çalışma kapsamında bu numaralar kullanılacaktır.

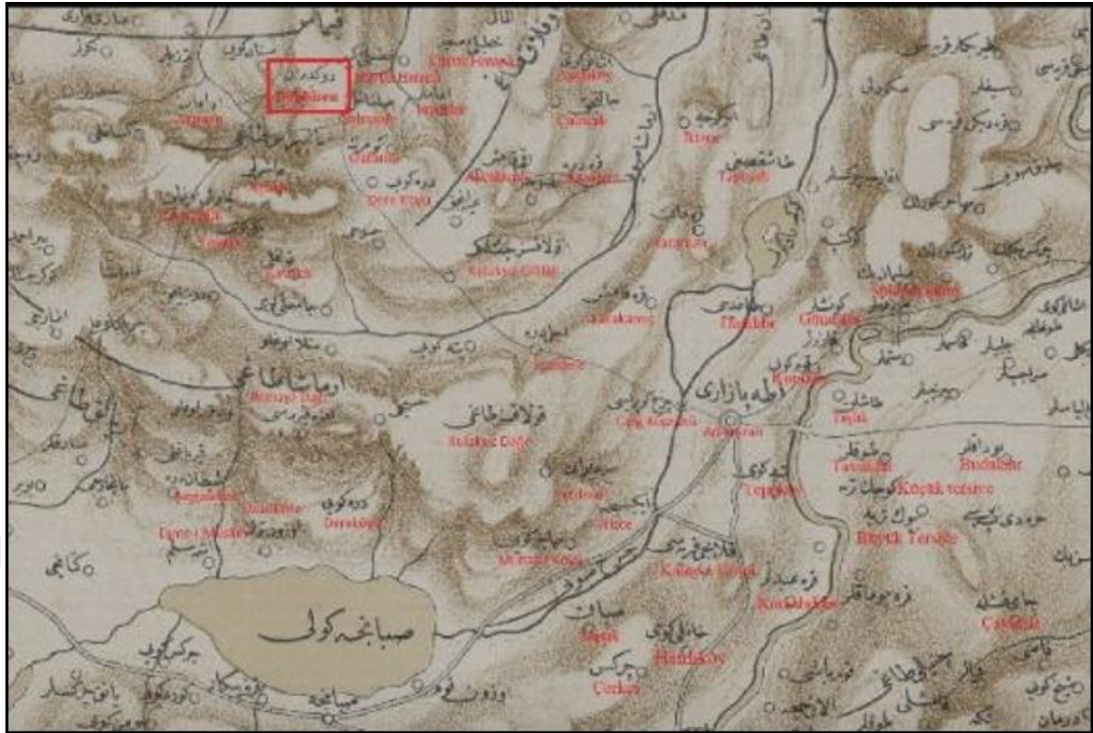
Çizim 3.1. Işıklar köyü numaralandırma

3.1.1.2. Köyün tarihi

Işıklar köyü Sakarya ilinin Adapazarı ilçesine bağlı olduğu için köy yerleşimi ilçeyle aynı dönemlere tarihlenmektedir. MÖ 12. yy.a dayandığı görülen yerleşim bölgesinde önce Frigyalılar sonrasında Bitinya Krallığı bir süre sonra Roma hâkimiyetinin hüküm sürdüğü bilinmektedir. Roma'nın bölünmesiyle Doğu Roma devletinde kalan yerleşim bölgesine Osmanlı döneminde Konur Alp, Orhan Karacebiş ve Akça Koca tarafından fetih hareketleri gerçekleşmiştir. Orhan Bey döneminde bölgenin ele geçirilmesiyle Osmanlı Devleti buradaki yönetimi güçlendirmiştir. İstanbul'un fethedilmesiyle Sakarya'nın bağlı olduğu Kocaeli sancak olmuştur. Sakarya o dönemdeki ismiyle Adapazarı köy konumundadır. 1837 yılı II. Mahmut döneminde Adapazarı Kocaeli'ne bağlı bir kaza olmuştur (URL-9, 2019).

12-13. yüzyıllar arasında bölgeye Doğu Karadeniz, Balkanlar ve Kafkaslardan göçler gerçekleşmiş olsa da Osmanlı Devleti 1305-1329 yıllarında Işıklar köyünün de yer aldığı bölgeye Türk yerleştirmeleri yaparak egemenliğini sağlamlaştırmıştır. 1841 yılında İzmit sancağının İzmit ve Adapazarı olmak üzere yirmi dört kazası bulunmakta, Işıklar köyü eski adıyla Döğdüren köyü Harita 3.1.'de görüldüğü üzere bu sancakta yer almaktadır (Konukçu, 2009).

1900'lü yıllara gelindiğinde yaşanan göçler beraberinde nüfus artışını meydana getirmiş ve Adapazarı kazasındaki nahiyelerin ve köylerin arttığı görülmüştür. 1923 yılına ait Harita 3.1. ile gösterilen Işıklar köyünde bir süre Ermenilerin yaşadıkları yerel hakla yapılan sözlü görüşmeler neticesinde öğrenilmiştir. Kurtuluş Savaşı döneminde Rum ve Ermeni çeteleri, işgalci devletlerin de kışkırtmaları ile Adapazarı ve çevresinde birçok karışıklık yaşanmasına sebep olmuş ve Kuvayi Milliye birlikleri tarafından etkisiz hale getirilmiştir. Bölgede yarattıkları huzursuzluk ve karışıklık nedeniyle birçok Ermeni tehciye tabi tutulmuş, Işıklar köyündeki Ermeniler de köyden uzaklaştırılmıştır. Göçlerle birlikte Işıklar köyünde daha önceki kullanıcıların yerleşimlerine ait olan mimari öğeler korunmadığından zamanla yok olmuş, günümüzde bu öğelerin bulunmadığı tespit edilmiştir. Köyün günümüzdeki nüfusunu Orta Asya'dan gelen Türkler oluşturmuştur (Türüt, 2019).

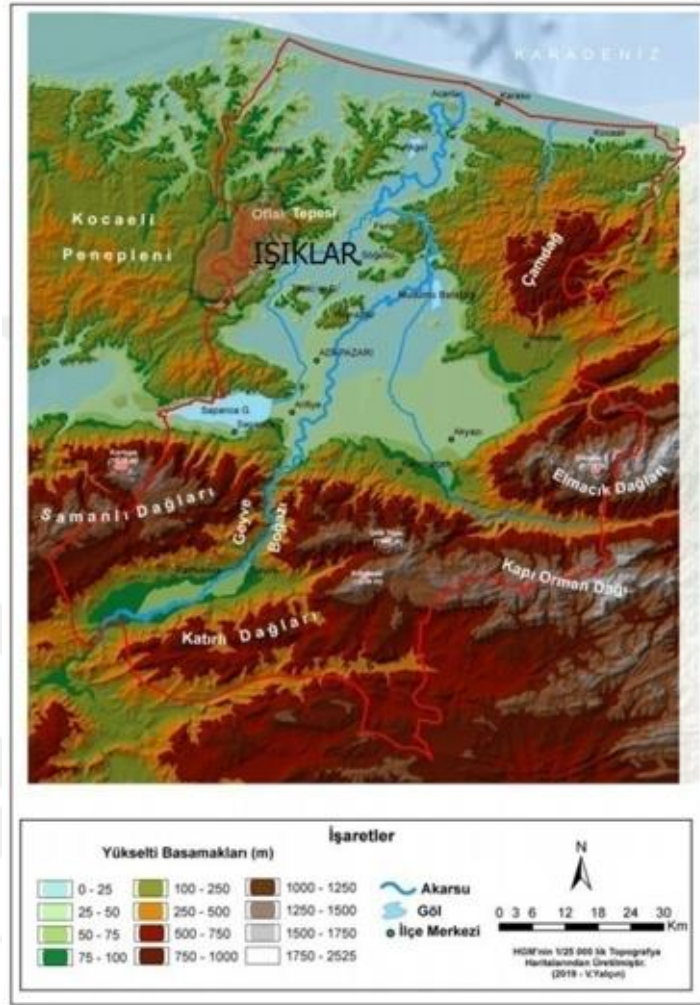

Harita 3.1. 1923 yılına ait harita ve Işıkclar köyü (URL-9, 2019)

3.1.1.3. Köyün topoğrafik yapısı

Işıkclar köyü Harita 3.2.'de gösterildiği üzere Marmara Bölgesi'nde Kocaali penesininde yer almaktadır. Adapazarı Ovası, Akova, Pamukova ve kıyı kuşağında düz ve düze yakın araziler, bu arazilerin çevresinde az eğimli ve eğimli yamaçlar, dağlık sahalarda ise dik eğimli araziler bulunmaktadır (İkiel, 2018).

Harita 3.2.'den bakıldığında Işıkclar köyü ovanın çevresinde olan az eğimli-eğimli yamaçlar kısmına girmekte, 50-75 m yükseklik basamağı arasında bulunmaktadır. Yerel halk yükseklik farkının en az olduğu bölgede konutlarını inşa ettiği halde, 2013 yılından itibaren İstanbul'dan gelen köy kullanıcıları manzara görmek için köy yerleşiminin dışında, yüksekliğin arttığı bölümlere konutlarını inşa etmiştir.

Harita 3.2. Sakarya ili yükselti basamakları (Yalçın, 2019) (HGM'nin 1/25 000'lik topoğrafya haritalarından üretilmiştir)

Işıklar köyü yolu başı ve sonu A ve B noktası olarak isimlendirilmiş ve Harita 3.3.'te yapılmış olan yükseklik profili analizinde bu noktalar arasındaki eğim tespit edilmiş ve bu bilgilerden faydalananarak Çizim 3.2. kesiti oluşturulmuştur.

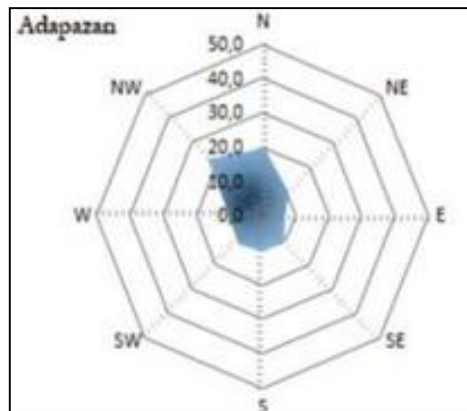
3.1.1.4. Köyün iklim ve bitki örtüsü

Coğrafi konum itibariyle Marmara Bölgesi'nde bulunan Işıklar köyü, Karadeniz ve Akdeniz iklim özelliklerini bir arada barındırmaktadır. Yıllık sıcaklık ortalaması 14-15 °C'dir. İl sınırları içerisinde ortalama yağış 1650 mm'yi bulurken köyün yıllık yağış ortalaması 700-900 mm arasında değişmektedir (Ustaoğlu, 2018). Yağış miktarının fazla olmamasına bağlı olarak Resim 3.5.'te görüldüğü üzere köyde bulunan konutlara, yağış miktarının fazla olduğu bölgelerde eğimi % 45 olan beşik çatı yerine, eğimi % 33 olan kırma çatı yapıldığı ve saçak uzunluğunun 60 cm'yi geçmediği görülmüştür.

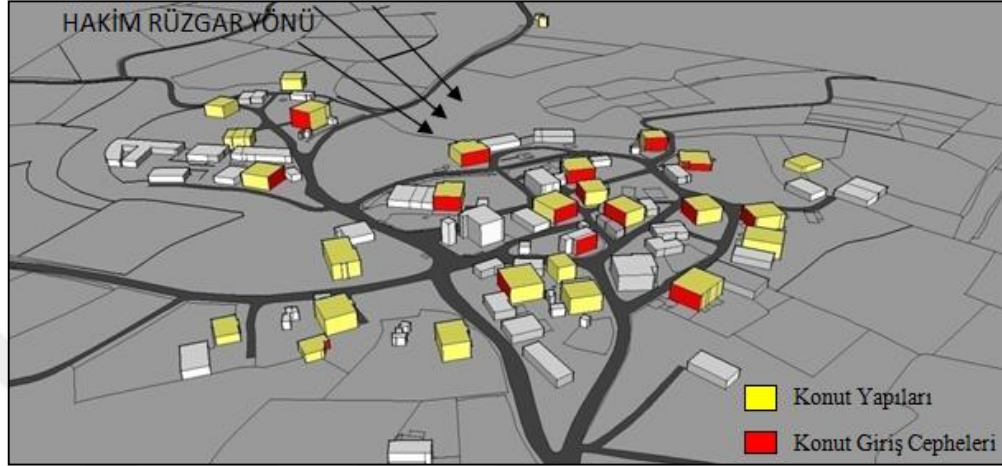
Resim 3.5. Işıklar köyü konut çatıları

Resim 3.6.'da Ustaoğlu'nun hazırlamış olduğu hâkim rüzgâr yönü grafiğinde Işıklar köyünün bulunduğu Adapazarı ilçesinde kuzeybatı rüzgârlarının hâkim olduğu görülmektedir (Ustaoğlu, 2018).

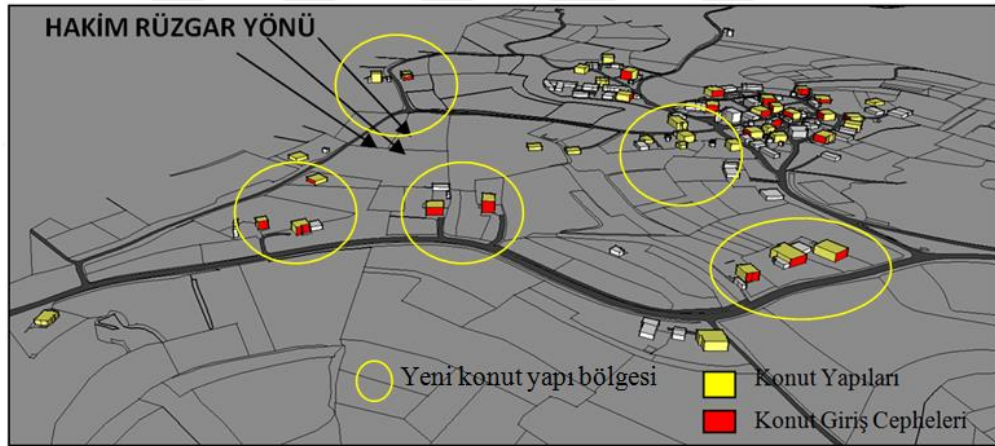

Resim 3.6. Hakim rüzgar yönü grafiği (Ustaoğlu, 2018)

Köyün konut giriş cephelerinin gösterildiği Resim 3.7.'de girişler genellikle hâkim rüzgâr yönünün tersine konumlandırılmıştır. Yeni yapılan konutlarda ise Resim 3.8.'de görüldüğü üzere konut giriş cephelerinin yola göre konumlandığı dikkat çekmektedir.

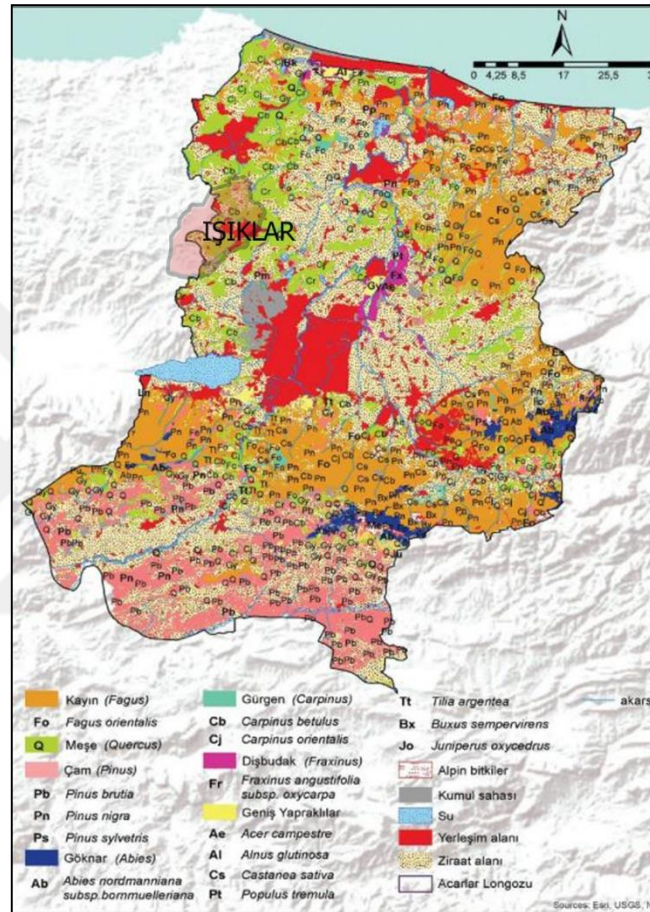
Resim 3.7. Işıklar köyü Sketchup'ta hazırlanmış geleneksel konut modelleme

Resim 3.8. Işıklar köyü Sketchup'ta hazırlanmış yeni betonarme konut modelleme

Işıklar köyünün yer aldığı Sakarya ilinin bitki örtüsü dağılımı Harita 3.4. ile gösterilmiştir. Nemli, ılıman iklim özelliğine ve kısa mesafede değişen yükselti eğrilerine sahip olduğu için bitki örtüsü açısından zengin bir bölgede yer alan ilin yerleşim yerlerinde ve tarım yapılmak üzere yerleşim çevresindeki alanlarda ormanlık alanların tahrip edilmiş olmasına rağmen orman varlığı geniş yer tutmaktadır. Kot seviyesi daha düşük alanlarda kestane, ıhlamur, gürgen, palamut yüksek kotlarda ise kayın, karaçam, köknar daha az yağış alıp karasal iklimin arttığı yerlerde meşe, karaçam, çalı formasyonu bulunmaktadır (Ustaoğlu, 2018).

Işıklar köyü kot seviyesinin daha düşük olduğu alanda yer almakta, bitki örtüsü olarak da yoğun olarak meşe bulunmaktadır. Bölgede bulunan meşe ağaçlarının işlenerek geleneksel konut strüktüründe kullanıldığı bilinmektedir. Çevre köylerde bulunan kavak ağaçları konut kapı ve pencere doğramalarında kullanılmaktadır.

Harita 3.4. Sakarya ili bitki örtüsü haritası (Koç, 2018:310)

3.1.1.5. Malzeme

Işıklar köyünün bulunduğu Adapazarı ilçesinde farklı jeolojik dönemlere ait araziler bulunmaktadır. Kuzeyde Çam Dağı ve Kocaeli penesininin uzantısı olarak Ofiak Dağı bulunmakta, bu dağ çevresinde kırıntılı tortul kayalar ve karbonatlı kayalar mevcut olduğu bilinmektedir.

Adapazarı ovasının kapladığı alanın ortalarında Kuaterner Dönemi alüvyonlar ve dağ eteklerinde alüvyon yelpazeleri, molozlar ve kırıntılı kayaçlar yer almaktadır. (Erturaç, 2018). Derelerin beraberinde getirdiği taşınmış toprak ve taşlar Işıklar köyü geleneksel konutların subasman kısımlarında kullanılmıştır.

1. jeolojik döneme ait dalgalı düzlükte oluşan platoya eklemelenen karstik kıvrımları ile marnlı (kil taşı) tabakalar ve dere yatağında ise yakın zamanda meydana gelen tortullar, kum, çakıl taşı ve alüvyon birikintileri vardır (Erturaç, 2018). Adapazarı Işıklar köyünde rendzina ve vertisol toprak çeşitleri de bulunmaktadır. Resim 3.9.'da görüldüğü üzere köy yerleşim alanında vertisol topraklara rastlanırken köy sınırları içerisinde kalan tepelik kısımlarda kırmızı humuslu topraklara rastlanmakta ve mineral içeriği zengin olan bu topraklarda tarım yapılmaktadır.

Resim 3.9. Işıklar köyü toprak çeşitleri a) Vertisol toprak, b) Kırmızı humuslu toprak

Resim 3.10.'da görüldüğü gibi yapı duvarlarında ve fırınlarda kil taşı yapı malzemelerini bağlayıcı özelliğe sahip olduğu için kullanılmıştır. Duvar kaplama malzemesi olarak da kireç kullanılmaktadır. Fırın strüktürü çevreden toplanmış taşlarla inşa edilmiştir.

Resim 3.10. Işıklar köyü yapılarında bağlama harcı a) Konut, b) Fırın

3.1.2. Işıklar köyü kırsal mimariyi belirleyen sosyo-ekonomik-psikolojik etkenler

3.1.2.1. Sosyo-ekonomik etkenler

Işıklar köyünde altmış üç adet konut bulunmakta, bunların sekiz tanesi geleneksel konut olup beş tanesi kullanılmamaktadır. Geriye kalan köy yerleşimini oluşturan konutların yirmi üç tanesi prefabrik, otuz iki tanesi betonarmedir. İki adet prefabrik yapı köyün yerlisine ait olup yirmi bir tanesinin yapı sahipleri İstanbul ve diğer illerden gelmiştir.

Köyde bulunan eski ve yeni yapılar incelendiğinde eski yapılarda konutta üretim pratiğinin tasarıma etkisi tespit edilirken yeni olup köyün yerlisi tarafından kullanılan yapılarda geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olması sebebiyle bu pratiğin devam ettiği gözlemlenmiştir.

Konut genelinde zemin katlar depo ve motor garajı, birinci katlar yaşam mekânı olarak kullanılmıştır. Yapılar doğrudan sokağa açılmakta ancak zaman içinde bazı yapıların etrafına bahçe duvarlarının yapılmasıyla, yapı sokak arasına ara mekan olarak bahçe girmektedir. Konut çevresinde yer alan açık alanlar genellikle Resim 3.11.'de görüldüğü üzere fındık kurutma, süpürge kurutma ve mısır kurutma için kullanılmaktadır. Daha önce süpürgecilik ve ipek böcekçiliği yapılan köyde çatı

döşemesi yapılmayarak süpürgeler orada kurutulurken günümüzde çatı döşemeleri kapatılmış süpürge kurutma işlemi konut önlerinde yapılmaya başlamıştır.

(a)

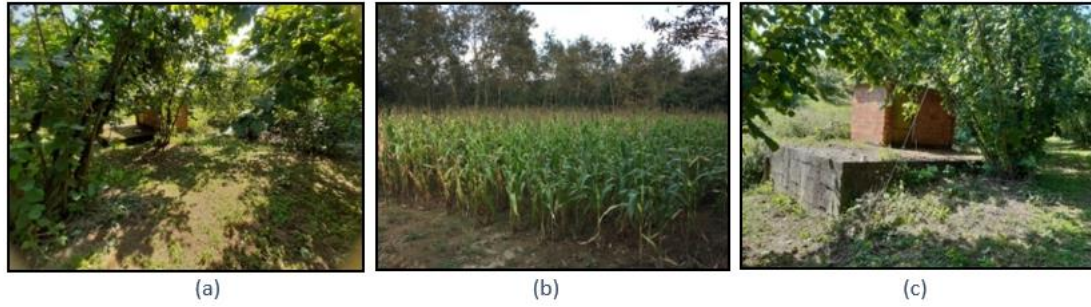
(b)

(c)

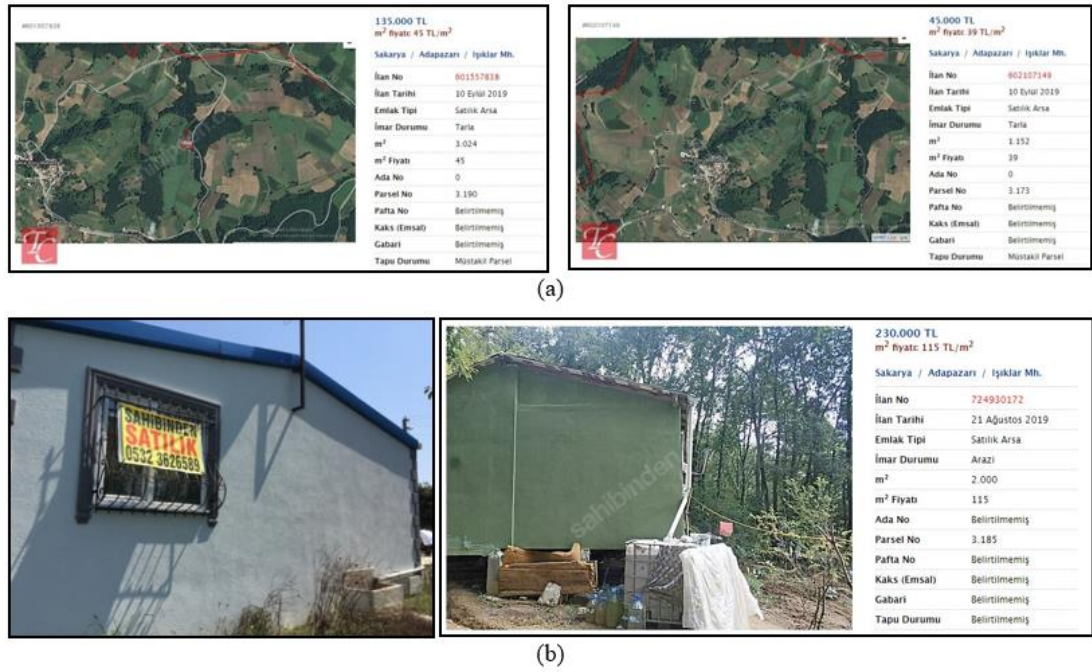
Resim 3.11. Işıklar köyü kurutma alanları a) Fındık, b) Mısır, c) Süpürge

Tarım arazileri konutların dışında kalan alanlar olup köyü çevrelemiştir. Arpa, buğday, mısır, ayçiçeği gibi ürünler yetiştirilen ve geçim kaynağı fındık olan köyde tarım arazilerinde sulama yapılabilmesi için Resim 3.12.'de gösterilen su depoları bulunmaktadır.

Resim 3.12. Işıklar köyünde tarım faaliyetleri a) Fındık bahçeleri, b) Mısır tarlası, c) Su deposu

Köyün yerlisi olmayıp hafta sonları veya tatillerde kullanılmak üzere konut sahibi olan kullanıcıların genellikle uygun fiyatlı olmaları sebebiyle prefabrik yapılar yaptıkları görülmüştür. İnternet sitelerinde ya da konutların kendi üzerine asılmış olan afişlerde arsaların ticari amaçlı alınarak konut yaptıktan sonra kullanılmadan satıldıkları Resim 3.13.'te görülmektedir.

Resim 3.13. Satılık taşınmazlar (URL-10, 2019 a) Arsalar, b) Prefabrikler

3.1.2.2. Sosyo-psikolojik etkenler

Işıklar köyü Adapazarı merkeze yakın olması ve Adapazarı'nın İstanbul'a yakınlığı sebebiyle yaşam alanı olarak tercih edilmektedir. İstanbul ve diğer illerden emekli olup köye yerleşen, İstanbul'daki yaşam koşullarının zor olması nedeniyle gelen ve köye yerleşen, İstanbul veya Sakarya kent merkezinden hafta sonları vakit geçirmek için

gelen kullanıcılar tarafından Işıklar'da yeni yapılan konutların yaklaşık olarak % 40'ı İstanbul'dan gelen ve yerleşen kullanıcılar tarafından yaptırılmış olup Çizelge 3.1. ile konut sayıları gösterilmiştir. Aile ve akrabalık ilişkilerinin ön plana çıktığı Işıklar köyünde İstanbul'dan gelen ailelerin birbirlerini bu köye gelmekte etkilediği gözlemlenmiştir.

Çizelge 3.1. Konut yapan kullanıcıların göç sebepleri

KONUT YAPAN KULLANICILAR	KONUT SAYISI
İstanbul ve diğer illerden emekli olmuş veya İstanbul'daki yaşam koşullarının zor olmasından dolayı köye yerleşmiş kullanıcılar	12
İstanbul veya Sakarya kent merkezinden hafta sonu vakit geçirmek için gelen kullanıcılar	18
Toplam	30

Kentin kalabalıklığından uzaklaşmak isteyen veya emekli olmuş bireyler köyde arsa fiyatlarının ucuz olması nedeniyle emlakçı vasıtasıyla aldıkları arsalarla kentte yaşamak isteyip de pahalı olması sebebiyle yapamadıkları Resim 3.14.'te görüldüğü üzere villa tipinde konutlar inşa etmişlerdir.

Resim 3.14. İstanbul'dan gelen kullanıcıların villa tipindeki konutları

Köyün yerlileri de yıkıp yeniden yaptıkları konutlarını villa türünde inşa etmesiyle Resim 3.15.'te görüldüğü üzere köyün dokusu değişmeye başlamıştır.

Resim 3.15. Yerel halkın inşa etmiş olduğu konutlar

Geleneksel köy evlerinin cephesinde ve çatısında kullanılmış yapı malzemelerinin ve bu malzemeleri inşa eden yapım ustasının günümüzde zor bulunması, teknolojinin gelişmesiyle birlikte günümüzde kullanılan yeni ısıtma ve tesisat sistemlerinin geleneksel konutlara uygulanmasında problemlerin yaşanması gibi sebeplerden dolayı yerel halkın mevcut geleneksel konutlarda yaşama yaklaşımının olumlu olmadığı gözlemlenmiştir. Ataerkil toplum yapısındaki köy yerel halkının atadan kalan evlerini koruma isteği devam ederken çağdaş gereksinimler sonucu yeni ihtiyaçlarının ortaya çıkması nedeniyle yeni bir konut sahibi olmayı da istemesi üzerine geleneksel konutlarını yıkmayıp boş bıraktıkları ve aynı veya farklı parsel içerisine yeni bir konut inşa ettikleri tespit edilmiş, Resim 3.16.'da gösterilmiştir.

(a)

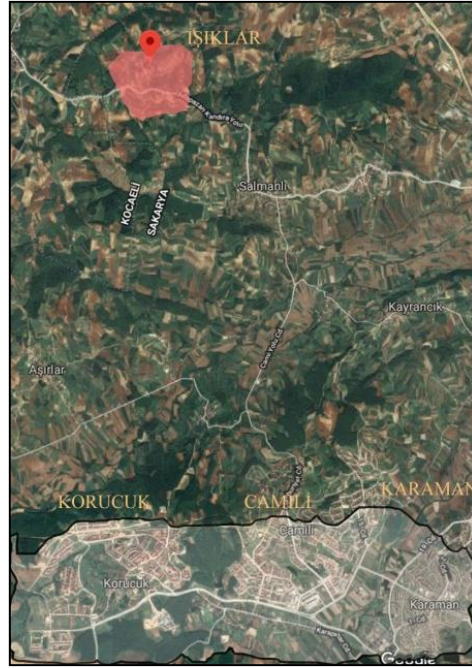

(b)

Resim 3.16. Aynı kullanıcıya ait yeni ve eski yapılar a) Aynı parsel içerisindeki, b) Farklı parsel içerisindeki

3.1.2.3. İdari etkenler

Işıklar köyünün eski adı Döğdüren köyüdür. 1916 yılında on dokuz hane ve yüz on dört nüfusa sahip olan ve aynı zamanda divan yerleşimi olan Döğdüren'e Salmanlı ve Gümrük köylerinin de bağlı olduğu bilinmektedir (URL-11, 2019). Osmanlı döneminde Kaymas nahiyesine ve 1954 tarihine kadar Kocaeli'nin Kandıra ilçesine bağlı olan Döğdüren köyü Sakarya'nın vilayet haline gelmesiyle Küçükhataplı, Büyükhataplı, İmamlar ve Karadere köyleri ile birlikte Adapazarı ilçesine bağlanmıştır (Çetin, 2004). Resim 3.17.'de gösterilen Adapazarı ilçesinde depremlerle yaşanan yıkımlardan sonra şehrin merkezinin Karaman-Camili-Korucuk bölgesine kaymaya başlamasıyla yapılan altyapı-üstyapı çalışmaları ve bağlantı yolları bu bölgeye yakın olan Adapazarı Işıklar köyünün Resim 3.18.'de görüldüğü üzere ulaşım olanaklarının gelişmesini sağlamıştır.

Resim 3.17. Işıklar köyü ile Karaman-Korucuk-Camili bölgesi hava fotoğrafı

Resim 3.18. Işıklar köyü ulaşım olanakları a) Eski otobüs durağı, b) Yeni otobüs durağı, c) Köy yolu ve otobüs

Ülkemizde 2012 yılında çıkan 6360 Sayılı Kanun'la birlikte büyükşehir sayısı otuza ulaşırken İl Özel İdareleri, köyler ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Tüm büyükşehirlerde 2014 yılının Nisan ayından itibaren bir veya birkaç köy birleştirilerek aynı isimle mahalleye, beldeler de beldenin ismiyle tek mahalle olarak ilçeye bağlı mahallelere dönüştürülmüştür (Demirkaya ve ark., 2017). Bu kapsamda Işıklar köyü de Işıklar Mahallesi'ne dönüştürülmüştür.

Yerel yönetimlerden çıkarılmış olan köy yönetimlerinin idari yapısı değişikliğe uğramıştır. Muhtarlıkların bütçe yapma, harcama yapma ve gayrimenkul edinme gibi var olan tüzel kişilik yetkileri kaldırılmıştır. Köyün idari işlerinin tamamından sorumlu olan muhtarların yetkileri ve sorumlulukları da azalmıştır. Köyde meydana gelen yeni yapılaşmalardan yerel halkın haberi olmamakta ve muhtarda gelen kişilerin bilgileri

bulunmamaktadır. Köy arsalarının il dışından satılmaları kullanıcıların gelip yapı yapana kadar kimsenin gelecek olan kişiyi tanımıyor olması güven problemi yaratmaktadır.

Işıklar köyünün göç alması bu denetimsizlikle artmıştır. 08.06.2018 tarihinde başvuruları başlamış olan İmar barışıyla birlikte denetimsiz yapılar çoğalmaya başlamıştır. İmar mevzuatına veya ruhsata aykırı 31.12.2017 tarihinden önce yapılmış olan yapılara imar sorununu çözebilmek için yapı kayıt belgesi verilmesi düşünülürken bu tarihten sonra yapılmış olan ve bu tarihten önce yapımı gösterilmiş olan yapılar olmuştur (URL-12, 2019). Özellikle prefabrik yapılar hızla çoğalmaya başlamıştır. Çalışma kapsamında Işıklar köyünde yapılmış olan konut yapım sistemleri analizinde elde edilen sayısal verilerde prefabrik yapıların son beş yıl içerisinde % 36'lık bir artış gösterdiği tespit edilmiştir.

3.2.2.4. Devlet politikaları ve uygulamalar

Kırsal mimarlık alanında meydana gelen hızlı yapılaşmalar, kırsal mimarideki geleneksel yapılarda görmüş olduğumuz, yüzyıllar boyunca oluşmuş bilgi birikimine dayalı çözümleri çağdaş olarak nitelendirdiğimiz, kullanıcı isteklerine önem verilmeden ve yere özgü mimari elemanları meydana getiren faktörler dikkate alınmadan kültüre aykırı olarak inşa edilmiş yapılar, kırsal mimari dokunun değişmeye başlamasına neden olmuştur. Bu değişimin sebepleri arasında kırsal alanlarla ilgili yapılan yanlış devlet politikaları ve uygulamalar yer almaktadır.

Kırsal yerleşim alanlarına 3194 sayılı İmar Kanunu kapsamında konutlar yapılmakta, bu kanunda yapılacak olan yapılarda kırsal verileri göz önünde bulunduracak herhangi bir madde bulunmamaktadır. Adapazarı Işıklar köyünde yaşamakta olan bireylerle yapılmış yüz yüze görüşmeler sonucunda kırsal yerleşim alanlarındaki geleneksel yapılarda meydana gelen sorunlar;

1. Cepheye Bağlı Malzeme Sorunları: Dış cephede kullanılmış olan sıva malzemelerinin bakım gerektirmesi ve yerel halkın ekonomik sebeplerden dolayı bakım yapmak istememesi,
2. Çatıya Bağlı Bakım Sorunları: Kullanılmayan köy evlerinde çatıya bağlı sorunlar ve çökmeler meydana gelmesi,
3. Isıtmaya Bağlı Sorunlar: Geleneksel konutlarda ısınmanın sağlanabilmesi için teknolojinin getirmiş olduğu donanımların yetersiz kalması ve tüm mekânlarda istenilen konforun elde edilememesinden dolayı bireylerin bu yapıları yıkarak yeni yapılar yapmaya başlaması,
4. Tesisat Sorunları: WC'lerin konut içlerine girmeye başlamasıyla atık giderleri sorunlarının ortaya çıkmış olması.

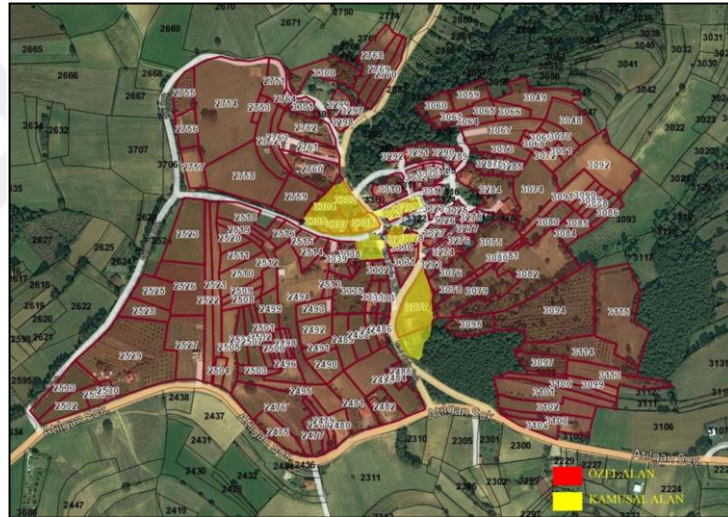
Işıklar köyü geleneksel yerel konutları tehdit eden diğer bir etmen de yeni gelişen yollarla sağlanan ulaşım imkânıdır. Hızlı ulaşılabilme sayesinde dokuda meydana gelen yerleşimlerin hızlı bir şekilde çoğalması kimliksiz yapıların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Hızla büyüyen İstanbul, İzmit ve Sakarya şehirleri arasında ulaşım imkânı arttıkça köylere daha rahat ulaşım sağlanması bu alanların gelişerek ekonomilerinin büyümesine neden olmakta ve böylelikle Büyükşehirlerin arasında kalmış özgün kırsal mimariler önem kazanmaktadır. Ancak bu konu planlı bir devlet politikası haline gelmediği durumda kırsal alanlar küçük şehir parçaları haline gelmeye devam edecektir.

Konutlarda yaşanmakta olan kullanım sorunları ve ulaşım imkânının bölgenin hızlı bir dönüşüm yaşamasına sebep olması devlet politikalarının yetersiz kalmış olmasının ve kırsal alanlarda etkili bir idari yapılanmanın söz konusu olmamasının sonuçlarıdır. Uygulanmış olan politikalarda kırsal yerleşim alanlarının problemleri zamanında ve yerinde tespit edilememiş olup yerel halkın sorunlarını ya da ihtiyaçlarını iletebilecekleri bölgeye yakın bulunan herhangi bir hizmet birimi de bulunmamaktadır (Kartal, 2013). Kırsal alanlarla ilgili çalışmaları merkez belediyeler yürütmekte ve bu alanlara hizmet götürmede yetersiz kalmaktadır.

Çizelge 1.2.'de köydeki nüfus verileri incelendiğinde nüfus değişiminin aynı kaldığı gözlemlenmiş, aslında köye gelmeye devam eden bireylerin tabloya yansımadağı görülmüştür. Yerel yöneticiler bu verilere bakarak köy nüfusunda meydana gelen değişimleri tespit edememekte ve kullanıcıların kendi isteklerine göre dokuya uygun olmayan yapılar inşa ettiklerini problemleştirmemektedir.

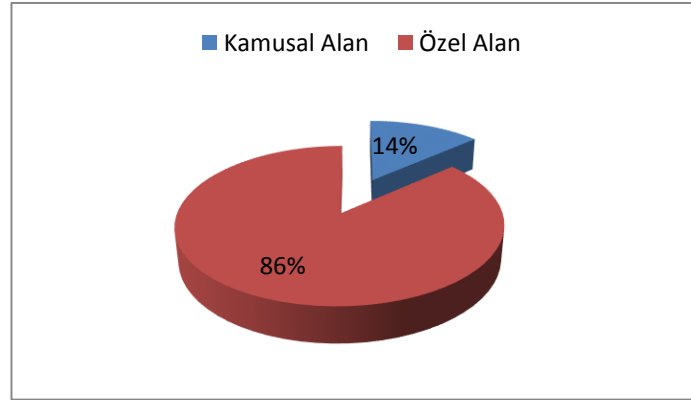
3.1.2.5. Arazi kullanımı ve mülkiyet yapısı

Adapazarı Işıklar köyünde kamusal kullanım alanları ve özel kullanım alanlarının gösterildiğı Resim 3.19.'da parsel alanları ve yerleşimlerin organik bir şekilde dağıldığı görülmektedir.

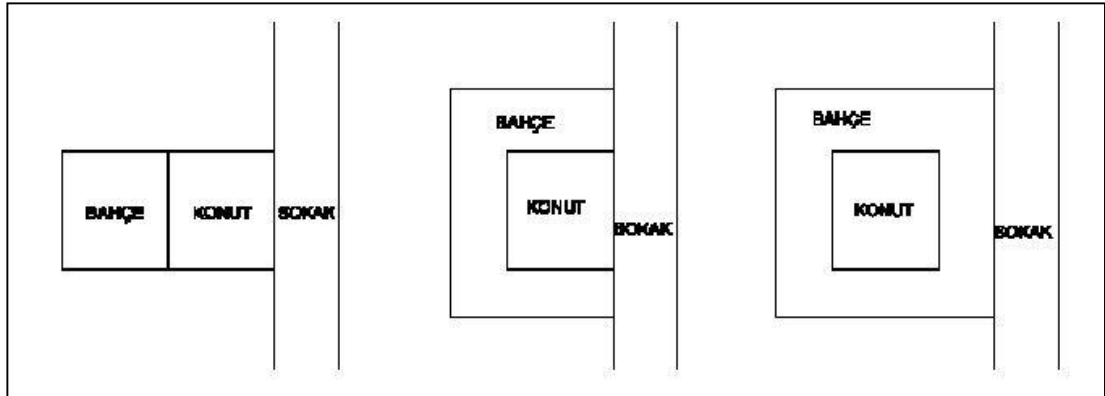
Resim 3.19. Işıklar köyü kamusal ve özel alan kullanımları (URL-13, 2019)

Kamusal alan kullanımına üç adet su deposu, bir cami, iki kahvehane, bir Kur'an kursu, bir türbe, bir çocuk oyun parkı, bir futbol sahası ve kullanılmayan bir adet okul girmektedir. Köyde bulunan kahvehaneler ve futbol sahası özel işletmeye ait olup ücret ödenerek kullanılmakta ancak herkese açık olan ortak kullanım alanları olması sebebiyle kamusal alan olarak değerlendirilmektedir. Grafik 3.1. ile gösterildiğı gibi özel kullanım alanları daha yoğunlukta olup kamusal alanlar daha azdır.

Grafik 3.1. Kamusal alan ve özel alan kullanım alanları grafiği

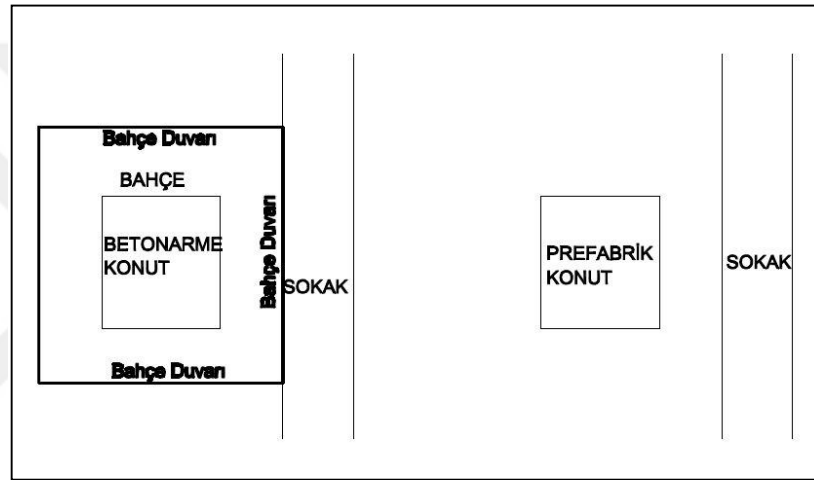
Özel kullanım alanlarında konutlar yer almaktadır. Konutların parsel kullanımları incelendiğinde Çizim 3.3. ve Resim 3.20.'de görüldüğü üzere geleneksel konutlarda konut etrafında herhangi bir çit ya da bahçe duvarı bulunmamakta, göçle başlayıp köye yerleşmeye başlayan kullanıcı yapılarında ise çit ve bahçe duvarı gibi sınırlar bulunmaktadır. Özellikle betonarme konutlarda gözlemlenen bu sınırlar, prefabrik konutlarda yapılmamıştır. Prefabrik konut kullanıcıları yılın belirli dönemlerinde köye geldikleri için fazla eşya kullanmamakta, bu sebeple Çizim 3.4., Resim 3.21. ve Resim 3.22.'de görüldüğü üzere konutların korunaklı olmasına gerek duymamakta ve sınır oluşturmamaktadır.

Çizim 3.3. Geleneksel konutlarda bahçe-konut-sokak ilişkisi

Resim 3.20. Işık köyü konut-bahçe-sokak ilişkisiyle ilgili görseller

Çizim 3.4. Göçle gelmiş kullanıcıların yeni inşa ettikleri konutların bahçe-sokak ilişkisi

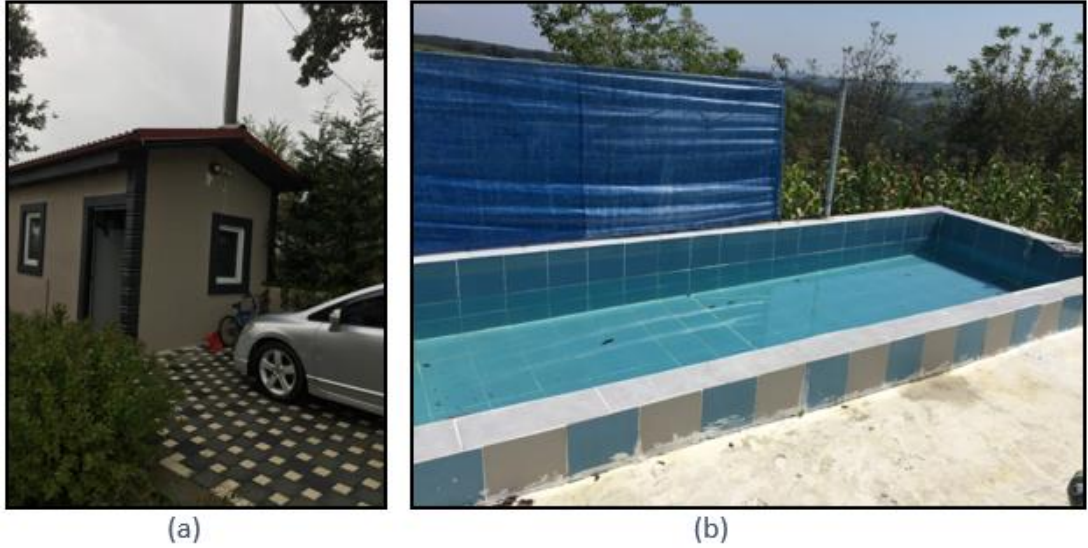

Resim 3.21. Yeni konutların bahçe duvarları ve çitleri

Resim 3.22. Yeni konutların bahçe duvarları-çitleri

Köyde tarım alanları yerleşim alanlarının dışındadır. Parsel büyüklüğü daha fazla olan konutların dışında kalan alanlarda bahçeler bulunmakta, sebze-meyve ihtiyacı bahçelerden karşılanmaktadır. Yapı ve müstemilatlar aynı parselde bulunabileceği gibi farklı parsellerde de bulunmaktadır. Bunun sebepleri arasında aile ilişkileri gelmekte olup babadan kalmış olan arsalar çocuklar arasında tam olarak paylaştırılmamış, ilişkilerin bozulmadan devam etmesi için ihtiyacı olan bireyler diğerinin parselini kullanmıştır. Köyde yaşamakta olan yerel halka ait yirmi bir konuttan on tanesi Malçok ailesine aittir. Geleneksel konut kullanımı dışında göçle gelmiş olan kullanıcıların parsel kullanımlarına bakıldığında genellikle konut ve konut yanına yapılmış depo göze çarpmaktadır. Parsel çizgileri bahçe duvarı ya da çitle çevrilmiştir. Resim 3.23.'te görüldüğü gibi bazı konutların yanına havuz yapılmıştır.

Resim 3.23. Işıklar köyü yeni konut ek yapıları a) Depo, b) Havuz

3.1.3. Işıklar köyü kırsal mimarinin mekânsal nitelikleri

3.1.3.1. İşlev durumu

Adapazarı Işıklar köyünün işlev durumu incelendiğinde köyde konutların çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle son beş yıl içerisinde göçle birlikte yaklaşık iki katına çıkan konut sayısı altmış üçe ulaşmıştır. Kırsal geleneksel konutlarda ve köylülerin yapmış olduğu yeni yapılarda konut ve onun çevresinde biçimlenmiş ahır,

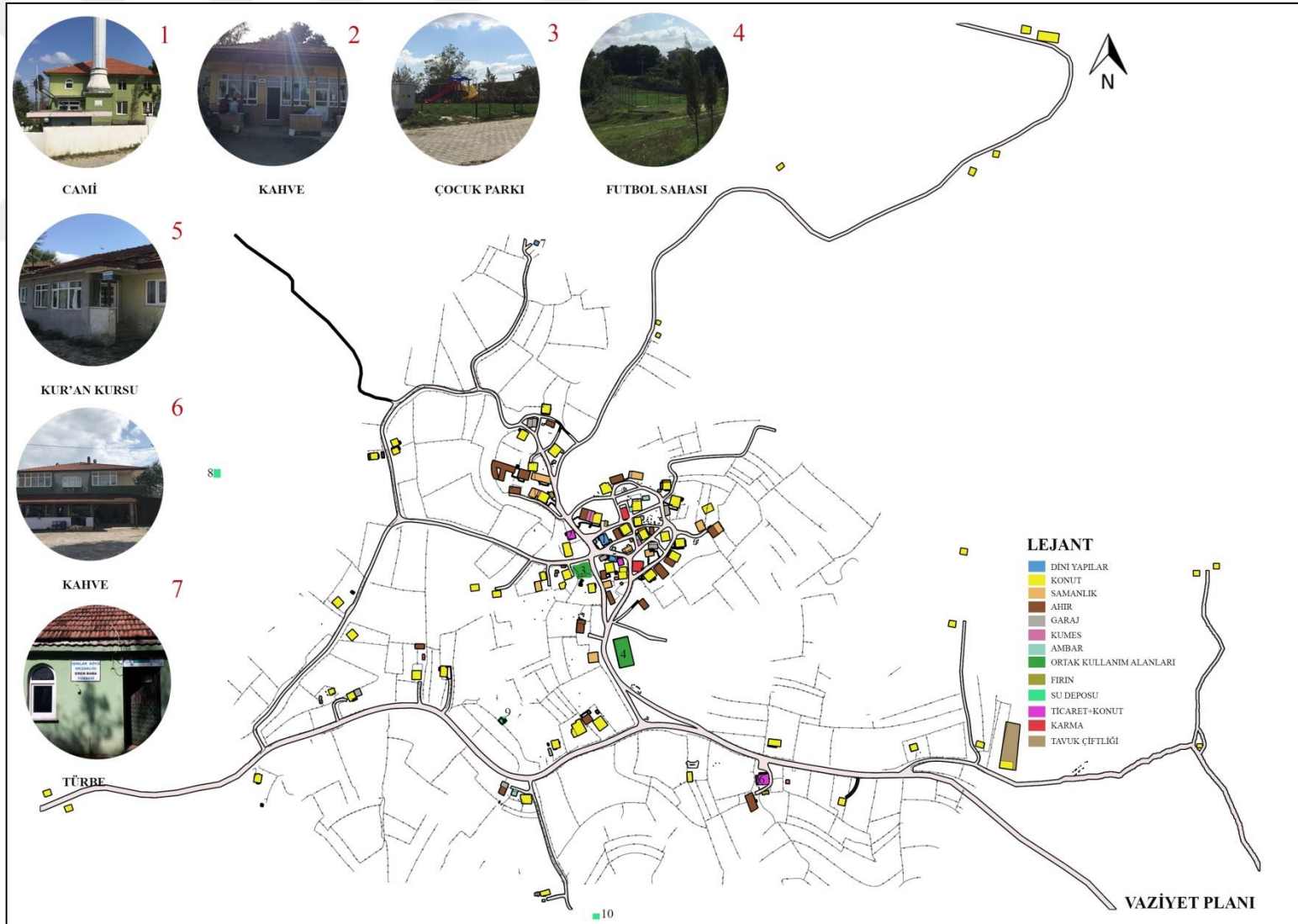
samanlık, garaj, fırın, depo gibi yapılar gözlemlenirken göçle gelen bireylerin yapılarında depo hariç bu müstemilatlarla rastlanmamaktadır.

Her biri bir birim oluşturan fırın, samanlık, ahır, ambar, mısırlık, garaj, depo ve konutların yer seçimleri ve birbiriyle konumlanma biçimleri kırsal yerleşimin akrabalık ilişkilerini, sokak dokusunu ve köyün toplumsallaşma ilişkilerini tanımlayacak biçimdeyken göçle gelmiş olan kullanıcıların köy yerleşim çeperlerine yapmış oldukları konutlar tek başına bir yapıdan meydana geldiği için köyün doku kavramı yitirmeye başlanmıştır. Işıklar köyünün merkeze yakınlığı, ulaşım olanakları ve Resim 3.24.'te görüldüğü üzere çevresindeki köylere göre rakım olarak daha yüksekte bulunması tercih edilmesinin sebepleri arasındadır.

Resim 3.24. Köy iç yerleşiminden çekilmiş olan fotoğraflar

Işıklar köyünde bulunan dini yapılar, konut, samanlık, ahır, garaj, kümes, ambar, fırın, su deposu, tavuk çiftliği ve ortak kullanım alanları olmak üzere tüm yapıların işlev dağılımı Çizim 3.5. ile gösterilmiştir. Göçle gelen kullanıcılara ait yapıların işlev dağılımı ise Çizim 3.6. ile gösterilmiştir.

Çizim 3.5. Işıklar köyü tüm yapıların işlev durumu

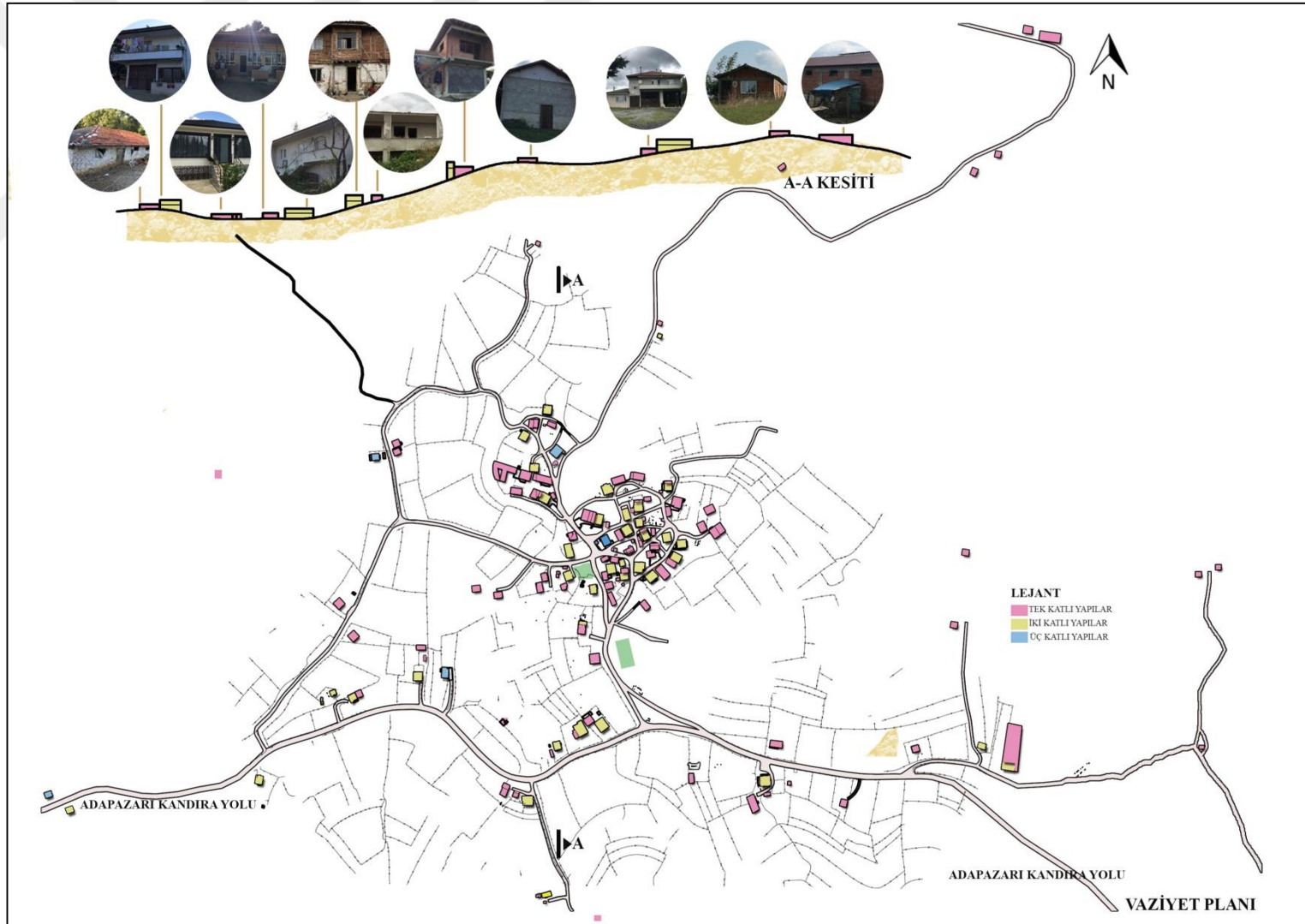
Çizim 3.6. Işıklar köyü göçle gelen kullanıcıların yapılarına ait işlev durumu

Köy muhtarlığının, kahvehanenin ve caminin olduğu bölge köyün meydanı olarak tanımlanmakta ve bu birimlerle geleneksel konutların ilişkisini sağlamakta olan sokak ve yollar bulunmaktadır.

Ortak kullanım alanlarında kullanılmakta olan iki adet kahvehane konut zemin katlarında yer almaktadır. Yeni yapılmış olan futbol sahası da köyde yoğun yapılaşmanın olduğu bölgede yer almaktadır. Kahvehanelerden biri meydanda biri köy girişinde bulunmaktadır. Meydanda bulunan kahvehanenin yanında 04.10.2019 tarihinde Aza Enes Mut'tan öğrenilen bilgiye göre yaklaşık yirmi yıldır kullanılmayan okul ve okulun yanında bir adet çocuk oyun parkı bulunmaktadır. Öğrenciler okul servisiyle yedi km uzaklıkta bulunan Karadere köyündeki okula gitmektedir. Köyde bulunan Kur'an Kursu'na yazın öğrenciler, kışın ise köyde yaşamakta olan kadınlar gitmektedir. Köy yerleşiminin dışında kalan iki adet mezarlıktan birisi komşu köyle ortak, diğeri ise köyün bazı aileleri tarafından kullanılır. Mezarlığın yanında türbe bulunmakta, İslami inançlara göre önemli gün ve gecelerde bu türbe ziyaret edilmektedir.

3.1.3.2. Kat adedi

Işıklar köyünde bulunan toplam altmış üç adet konut yapılarının Çizim 3.7.'de görüldüğü gibi beş tanesi üç katlı, yirmi dokuz tanesi iki katlı, yirmi dokuz tanesi tek katlıdır. İki katlı inşa edilmiş olan sekiz adet geleneksel konut, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Tek katlı konutlar genellikle prefabrikten üç katlı konutlar betonarmedir. Samanlık, ahır, garaj, ambar, mısırlık gibi konutla aynı veya başka parselde yer alan müştemilat yapıları genellikle tek katlıdır. Ortak kullanım alanı olan okul ve kahvehaneler iki katlı, Kur'an Kursu, türbe ve muhtar odası tek katlıdır. Göçle gelen kullanıcılara ait yapıların kat adetleri ise Çizim 3.8. ile gösterilmiştir.

Çizim 3.7. Işıklar köyü tüm yapıların kat adedi analizi

Çizim 3.8. Işıklar köyü göçle gelen kullanıcıların yapılarına ait kat adedi analizi

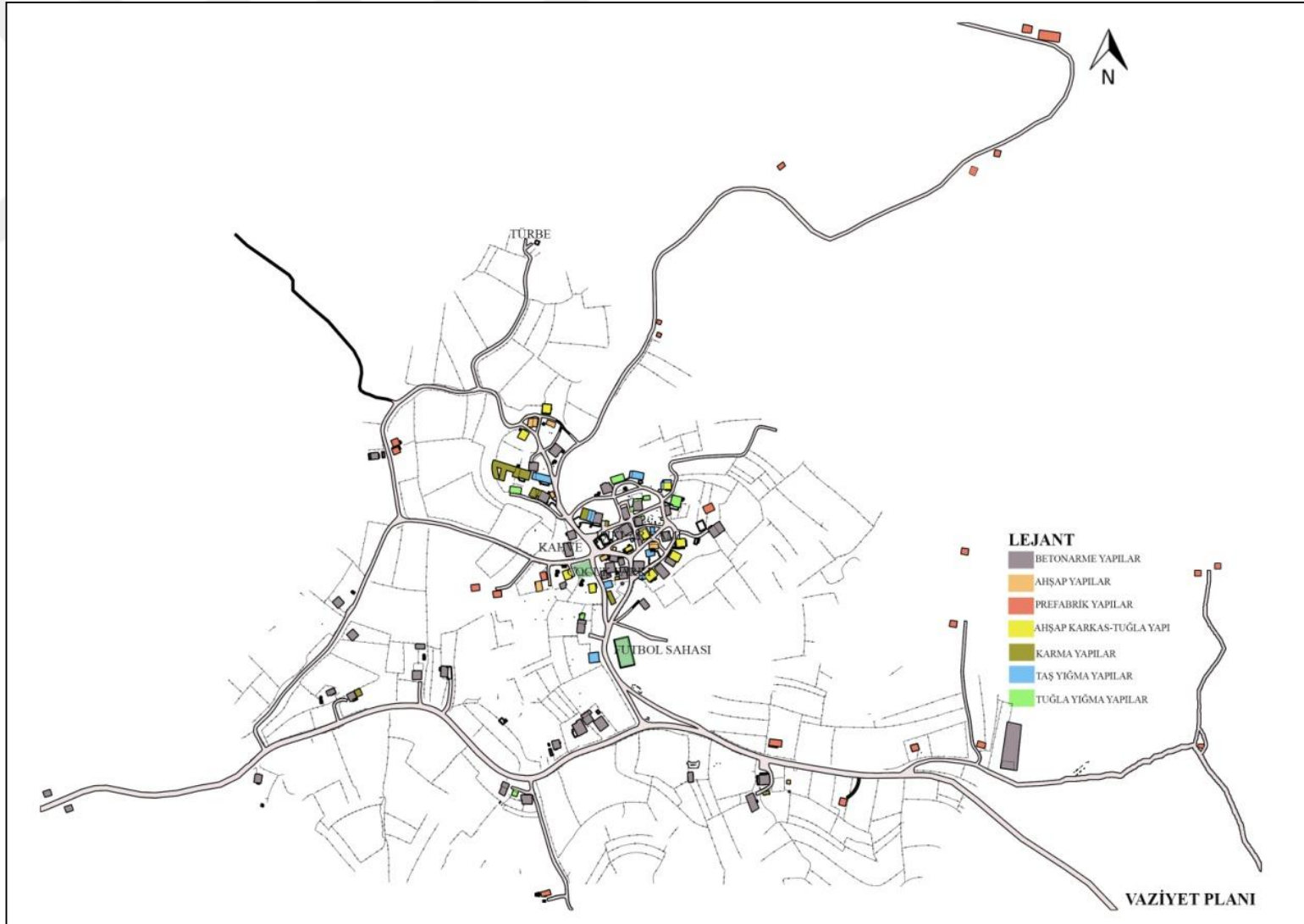
3.1.3.3. Yapım sistemi

Geleneksel kırsal mimaride iklimden, yapım teknolojisi ve malzemeden gelen birçok özellik, kırsal yapıların daha sağlıklı, daha az enerji harcayan, doğayla uyumlu yapılar olmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda yapım sistemi ve kullanılan malzemelerin incelenmiş olduğu Işıklar köyünde geleneksel konutların yapım sisteminin ahşap karkas, tuğla dolgu olduğu görülmüştür. Konutların subasman seviyesi taş malzemeden yığma bir biçimde yapılmıştır. Müştemilat yapılarında ise genellikle ahşap malzemeden yapılmış yığma sistemler görülmektedir.

Işıklar köyünde tespit edilen sekiz adet geleneksel konut, yirmi üç adet prefabrik konut ve otuz iki adet betonarme konut olmak üzere tüm yapıların yapım sistemi Çizim 3.9. ile, göçle gelen kullanıcılara ait yapıların yapım sistemi ise Çizim 3.10. ile gösterilmiştir. İki katlı olan geleneksel konutlarda bölgenin ormanlık alana yakın olması sebebiyle taşıyıcı sistemlerinde ahşap malzemeler görülmektedir. Konutların taşıyıcı sistemlerinde daha dayanıklı olduğu bilinen meşe ağaçlarından elde edilen ahşap malzemeler kullanılmıştır.

Dış cephe kaplamalarında, kapı ve pencere doğramalarında ve çatı strüktürünün oluşturulmasında dayanıklılığı yönünden meşe ağacından elde edilen ahşap malzemeler kullanılmıştır. Pencerelerdeki ahşap detaylarda ise kavak ağacından elde edilmiş malzemelerin uygulandığı gözlemlenmiştir.

Yerel halkla yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda taşıyıcı sisteme ait bilgiler öğrenilmiştir. Tavan kaplamalarında hafif olduğu için kavak ağacından elde edilen ahşap malzeme kullanılmıştır. Bölgede derelerin getirmiş olduğu taş malzemeler temellerde ve subasmanlarda kullanılmıştır. Sağlam zemin bulunana kadar kazılan zemine büyük temel taşları konulmuş çamur harç ile temel duvarı oluşturulmuş zeminden 50-70 cm yükseltilerek taş ya da dolgu tuğla olarak devam eden zemin kat duvarına örülmüştür. Ahşap iskelet arasına taş ve tuğla gibi malzemeler dolgu olarak kullanılmış hımış olarak adlandırılan ahşap karkas dolgu duvar tekniği uygulanmıştır.

Çizim 3.9. Işıklar köyü tüm yapıların yapım sistemi analizi

Çizim 3.10. Işıklar köyü göçle gelen kullanıcılara ait yapıların yapım sistemi analizi

Hımış tekniğini düşeyde ahşap dikmeler, yatayda ahşap kirişler kullanılarak taşıyıcıların birlikte hareket ettiği çerçeve sistemi oluşturmaktadır. Hafif olması, kat adedinin çoğalmasına olanak sağlaması, taşıyıcı sistem kesitlerini küçültmesi ve diğer yapı malzemeleri ile ortak kullanıma imkân sağlaması tercih edilmesinde önemli etkenler arasındadır (Çakır, 2000). Hımış sistem oluşturulurken kâgir/yığma zemin veya temel üzerine dış cephe köşelerinde 12×12 veya 15×15 cm, dış cephe duvar aralarında 10×10 veya 12×12 cm ölçülerinde dikmeler 1-1,5 m aralıklarla yerleştirilmiştir. Taşıyıcı dikmeler yapı köşelerinde, pencere ve kapı için oluşturulmuş olan duvar boşluklarının üst kısmında lento olarak ve bu boşlukların sağına ve soluna yerleştirilen payandalar şeklinde tasarlanmaktadır. Taşıyıcı dikmelerin daha güçlü hale getirilebilmesi için yapılan ahşap payandaların eğimleri 45-60 derece arasında değişmektedir. Dikmeler, payandalar ve alt-üst tabanlardan oluşan iskelet sistem dolgu malzemesiyle birlikte duvarları meydana getirmektedir. Kafesçioğlu (1955) dolgu sistemlerini ahşap dolgu, kerpiç dolgu ve tuğla dolgu olarak üç ana başlık altında sınıflandırırken Işıklar köyündeki geleneksel konutların yapım sistemlerinde tuğla dolgu tespit edilmiştir. Tuğla dolgu, dikme aralarına sağlamlığı artırmak için genellikle kireç harçla birlikte uygulanmıştır. Işıklar köyünde kireç ve çamur harcın birlikte kullanıldığı, yalnızca kireç ya da yalnızca çamur harcın kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Çatı yapım sistemi konutlarda kırma, müştemilatlarda beşik çatı biçiminde olup çatı kaplaması kiremittir.

Geleneksel konutlar dışında kalan betonarme konutlar betonarme elemanlar olan döşeme, kiriş, kolon ve temelden oluşmaktadır. Yapının strüktürü tamamlandıktan sonra duvarların genellikle boşluklu tuğla ya da gaz betonla örüldüğü yapı kullanıcılarından öğrenilmiştir. Duvar örülürken çimento harcı kullanılmakta, duvar örüldükten sonra üzerine kaba sıva, alçı sıva yapılmakta üzeri boyanmaktadır. Tavan döşemeleri bazı konutlarda alçıpan asma tavanla kapatılmış bazı konutlarda ise döşeme üzeri sıva yapılarak boyanmıştır. Pencere doğramaları alüminyum ve PVC'den yapılmış, dış kapılar çelik malzemeden, iç kapı doğramaları ahşap malzemeden yapılmıştır. Çatı kaplama malzemesi kiremit ya da alüminyum sac trapezdir.

Köy konutlarında görülen diğer bir yapım sistemi de prefabrik sistemlerdir. Yapı endüstrisinde meydana gelen hızlı değişimler yapıların inşa edilirken birçok el işlerinin makine ile yapılıyor olması, günden güne artan işçilik ücretleri ve yapıların kısa zamanda tamamlanabilmesi, nakliyesinin kolaylığı, çabuk inşa edilmesi, ısı ve rutubete karşı yalıtılmış olması gibi özelliklerinden dolayı da prefabrik yapılar tercih edilmektedir. Hasol (2008) prefabrikasyon tanımını ön üretim şeklinde yapmış, “fabrika ortamında hazır üretilmiş olan elemanların şantiye ortamında birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan yapılar” şeklinde tanımlamıştır. Öncelikle yapı için temel hazırlanmakta, konut yapımını oluşturan taşıyıcılar, merdivenler, duvarlar ve döşemeler gibi prefabrikasyon elemanları ise çeşitli malzemelerden oluşmaktadır. Işıklar köyünde yapılmış olan prefabrik yapılarda ahşap ve kompozit malzemenin kullanıldığı tespit edilmiştir. Panellerin birbirine montajı bağlantı elemanları ile sağlanmıştır. Kapı doğramaları ahşap ya da PVC, pencere doğramaları PVC olarak yapılmıştır. Bu yapıların çatı kaplama malzemesi alüminyum sac trapezdir.

Işıklar köyünde bulunan ve farklı yapım sistemlerine sahip olan konutların mimari elemanlarında kullanılan malzemeler Çizelge 3.2. ile özetlenmiştir.

Çizelge 3.2. Farklı yapım sistemlerine sahip olan konutların mimari elemanlarında kullanılan malzemeler			
Yapım sistemi	Geleneksel ahşap karkas konutlar	Betonarme konutlar	Prefabrik konutlar
Düşey taşıyıcılar	Ahşap malzeme	Beton+Demir	Ahşap malzeme ya da kompozit malzeme modülü
Yatay taşıyıcılar	Ahşap malzeme	Beton+Demir	Ahşap malzeme ya da kompozit malzeme modülü
Döşemeler	Ahşap malzeme	Beton+Demir	Ahşap malzeme ya da kompozit malzeme modülü
Merdivenler	Ahşap malzeme	Beton+Demir	Ahşap malzeme ya da kompozit malzeme modülü
Dış duvarlar	Dolgu tuğla	Boşluklu tuğla ya da gaz beton	Ahşap malzeme ya da kompozit malzeme modülü
İç duvarlar	Dolgu tuğla, dal ahşap örme	Boşluklu tuğla ya da gaz beton	Ahşap malzeme ya da kompozit malzeme modülü
Yapım harcı	Çamur harcı, Kireç harcı	Çimento harcı	Bağlantı Elemanları
Pencere doğramaları	Ahşap malzeme	PVC ya da alüminyum	PVC
Kapı doğramaları	Ahşap malzeme	Dış kapı çelik, iç kapılar ahşap	PVC ya da laminant
Çatı örtüsü	Kiremit	Kiremit ya da sac trapez	Sac Trapez
Cephe kaplaması	Cephe kaplaması yok ya da kireç yapılmış	Isı yalıtımı ve dış cephe sıva, boyası	Kompozit Malzeme

3.1.3.4. Plan şeması

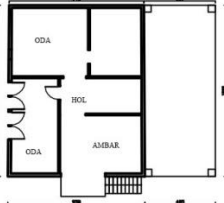
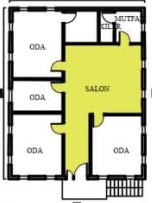
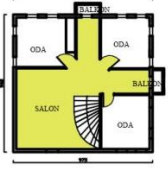
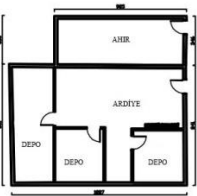
Konutların plan şemaları bulundukları coğrafi bölgeye göre değişiklik göstermektedir ancak aynı coğrafyada olduğu halde plan tiplerinde yine farklılıklar görülmekte, plan şemalarını etkileyen tek etmenin iklim ve yapı malzemesi olmadığı bilinmektedir. Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etmenler de konut tiplerini farklılaştırmaktadır (Karpuz 1993). Çalışma alanı olan Işıklar köyünde konutlar çok çeşitli plan tipolojisine sahiptir. Köylülere ait geleneksel ve betonarme konutlarla köye göçle gelen kişilere ait betonarme ve prefabrik konutların plan şemaları birbirinden farklılık göstermektedir. Çağdaş gereksinimler ve teknolojinin geleneksel konut plan şemalarına etkilerinin tespiti için geleneksel konutların plan tipleri incelenmiştir. Betonarme konutların plan tipleri, aynı sahiplerin geleneksel konutlarındaki plan şemalarının, belli bir süre sonra inşa ettikleri betonarme konutlarla benzer veya farklı olup olmadığını tespit edebilmek ve buna etki eden faktörleri belirleyebilmek için incelenmiştir. Aynı zamanda göçle gelmiş olan bireylerin inşa etmiş olduğu betonarme konutlarla yerel halkın inşa etmiş olduğu betonarme konutların plan tipolojileri arasındaki farklar ortaya konulmuştur. Üretim pratiği olmadan inşa edilmiş prefabrik konutların ise mekânların bir araya geliş biçimlerinin tespiti için plan şemaları incelenmiştir.

1. Geleneksel konutların plan şemaları

Köyde toplamda sekiz adet bulunan geleneksel konutlardan üç tanesine yapı sahipleri izin vermediği için girilememiş, girilmiş olan beş tanesinin mimari rölöve ölçüleri alınmış ve plan şemaları oluşturularak Çizim 3.11. ile gösterilmiştir. Sarı olarak boyanmış alanlar konut içerisinde yaşam alanlarındaki sirkülasyon alanlarını göstermektedir. Çizim 3.11.'deki 8 ve 10 numaralı konutlar kullanılmamakta 15, 21, 30 numaralı konutlar kullanılmaktadır. Konutların plan şemaları incelendiğinde 15 numaralı yapının zemin katı depo olarak birinci katı yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Yapıya ek olarak yapılmış olan ahır zemin katta bulunmaktadır. 21 numaralı yapının zemin katı depo, odunluk olarak birinci katı yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. 30 numaralı yapının zemin katı ve birinci katı yaşam faaliyetlerinin gerçekleştiği odalardan meydana gelmektedir. Kullanılmayan yapıların plan

şemalarında ise zemin katların ambar ve depo olarak kullanıldığı yapı sahibinden öğrenilmiştir. Birinci katın yaşam faaliyetlerinin gerçekleştirildiği kat olduğu bilinmekte, bu katlarda yüklük, ocak, gusülhane bulunmaktadır. Çağdaş gereksinimler sonucu kullanılmaya devam eden geleneksel konutlarda bu birimlere rastlanılmamış yüklüklerin yerini dolaplar, gusülhanelerin yerini banyolar, ocakların yerini ise mutfaklar almıştır. Ahır ve ambar olarak kullanılan zemin katlar ise ahırların konut dışına taşınmasıyla depoya dönüştürülmüştür.

GELENEKSEL KONUT PLAN ŞEMALARI	30 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	

Çizim 3.11. Geleneksel konutların plan şemaları

2. Betonarme konutların plan şemaları

Işıklar köyünde tespit edilen otuz iki adet betonarme konutun on dokuz tanesinin rölöve ölçüleri alınarak Çizim 3.12., Çizim 3.13., Çizim 3.14. ve Çizim 3.15. ile oluşturulan plan şemaları gösterilmiştir. Yapılan rölöve çalışmalarında konutların çeşitli plan şemalarının olduğu tespit edilmiştir. Bu yapıları köyün yerlisi veya yerlisi olmayan kullanıcılar inşa ettiğinden ya da mimarlar tarafından tasarlanıp uygulamaya geçtiğinden konut plan tiplerinde çeşitlilik artmıştır. Sarı olarak boyanmış alanlar konut içerisinde yaşam alanlarındaki sirkülasyon alanlarını göstermektedir.

Konut yapım sistemleri birbirinden farklı olan yapıların inşa edilmiş olduğu dönemler birbirinden farklıdır, ancak konutların yapımı esnasında daha önceki konutta yaşamış olan kullanıcılar tasarımı etkilemiştir. Köyün yerlisi olup geleneksel evini yıkarak yenisini betonarme olarak inşa etmiş 45, 54, 27, 9, 13, 47, 18, 20 numaralı yapı kullanıcılarının yeni konutlarında, konut biçimlenmesinde etkili olan üretim ve kültürel pratiklerin devam etmesinden dolayı geleneksel plan şemalarının etkileri görülmektedir.

Geleneksel konutların zemin katı ahır, ambar olarak birinci katı ise yaşam katı olarak kullanılmaktadır. Zemin kattan birinci kata içeriden merdivenle ulaşılmaktadır. Merdivenin ulaştığı yer hayat/salon olarak adlandırılan, ortak faaliyetlerin gerçekleştiği ve diğer odalara dağılımın sağlandığı mekândır. Salonun köşesine yeme içme faaliyetleri için mutfak eklenmiştir. Yatak odalarının içinde gusülhaneler bulunmaktadır. Betonarme konutlarda ise geleneksel konutlarda olduğu gibi zemin kat garaj ve depo olarak birinci kat yaşam katı olarak kullanılmaktadır. Ancak zemin kattan birinci kata dışarıdan merdivenle ulaşılmaktadır. Birinci kat giriş kapısı salona açılmakta olup odalara dağılım yine buradan sağlanmaktadır. Yatak odalarında birer banyo bulunmaktadır.

Geleneksel konutlara göre salon ebatları küçülmüş ve odalar büyümüştür. Salonun köşesinde yer alan mutfak ve WC mekânları özelleşmiş ve birer oda haline getirilmiştir. Bu yapılara örnek olarak aynı kullanıcıya ait 2 konuttan 8-13 numara, 9-10 numara, 23-45 numara olan konutlar verilebilir. Rölöveleri alınmış aynı kullanıcıya

ait 8, 9 numaralı geleneksel ve 10, 13 numaralı betonarme yapıların plan şemaları birbiriyle benzerlik göstermektedir. Bu benzerliğin sebepleri arasında köydeki ekonomik faaliyetlerin aynı şekilde devam ediyor olması ve üretim pratiklerinin konut biçimlenmesindeki etkisi yer almaktadır. Geleneksel konutun yerine yeni konut inşa eden yerel halk geleneksel konuta ait samanlık, ahır, garaj gibi müştemilat yapılarını kullanmaya devam etmektedir.

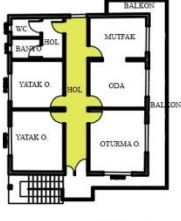
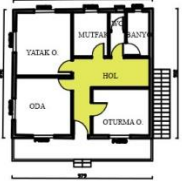
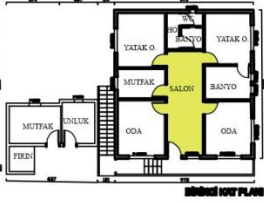
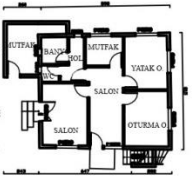

BETONARME KONUT PLAN ŞEMALARI			
ZEMİN KAT PLANI	BİRİNCİ KAT PLANI	45 NUMARALI YAPI	
ZEMİN KAT PLANI	BİRİNCİ KAT PLANI	İKİNCİ KAT PLANI	43 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI	BİRİNCİ KAT PLANI	54 NUMARALI YAPI	
ZEMİN KAT PLANI	BİRİNCİ KAT PLANI	46 NUMARALI YAPI	
ZEMİN KAT PLANI	BİRİNCİ KAT PLANI	İKİNCİ KAT PLANI	35 NUMARALI YAPI

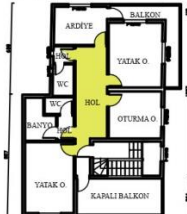
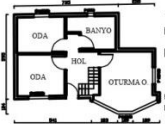
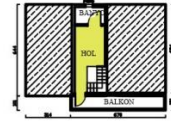
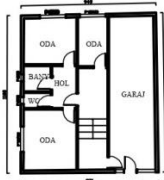
Çizim 3.12. Betonarme konutların plan şemaları-1

BETONARME KONUT PLAN ŞEMALARI ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	12 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	27 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	9 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	49 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	13 NUMARALI YAPI

Çizim 3.13. Betonarme konutların plan şemaları-2

BETONARME KONUT PLAN ŞEMALARI ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	47 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI	42 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	18 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI	16 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	19 NUMARALI YAPI

Çizim 3.14. Betonarme konutların plan şemaları-3

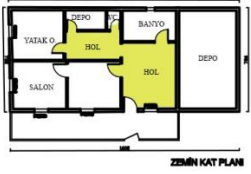
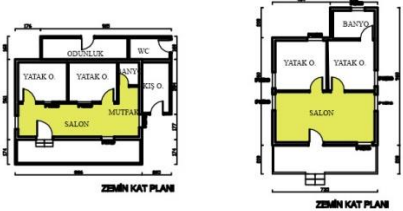
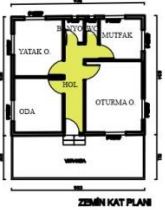
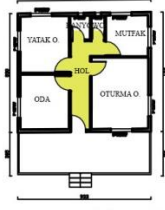
BETONARME KONUT PLAN ŞEMALARI ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	14 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	26 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	40 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	20 NUMARALI YAPI

Çizim 3.15. Betonarme konutların plan şemaları-4

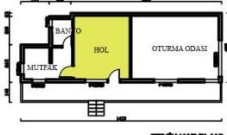
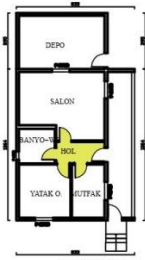
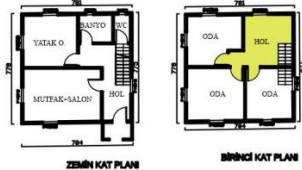
3. Prefabrik konutların plan şemaları

Işıklar köyünde tespit edilen yirmi üç adet prefabrik konutun on bir tanesinin mimari rölöve ölçüleri alınmış ve oluşturulan plan şemaları Çizim 3.16. ve Çizim 3.17. ile gösterilmiştir. Modüllerden inşa edilmiş bu yapılar farklı büyüklüklere sahiptir. Minimum kullanım alanına sahip 33 ve 34 numaralı konutlara eklentiler yapılarak oda büyüklükleri arttırılmış, konut kullanım alanları genişletilmiştir. Konutlarda genellikle bir adet oturma odası, bir adet yatak odası ve bir adet banyo bulunmaktadır; bazı konutlarda bir modül genişletilerek yapılmış olan bir odanın daha olduğu gözlemlenmektedir. Modüllerin ihtiyaç gereği arttırıldığı tespit edilmiştir.

PREFABRİK KONUT PLAN ŞEMALARI ZEMİN KAT PLANI	53 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI ZEMİN KAT PLANI	30-31 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI	55 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI	56 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI	5 NUMARALI YAPI

Çizim 3.16. Prefabrik konutların plan şemaları-1

PREFABRİK KONUT PLAN ŞEMALARI	
 ZEMİN KAT PLANI	48 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI	32 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI	33 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI	34 NUMARALI YAPI
 ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	57 NUMARALI YAPI

Çizim 3.17. Prefabrik konutların plan şemaları-2

Çalışma kapsamında plan tiplerinin araştırılmasının amacı konut tipleri ile sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel durumlar arasında nasıl bir ilişki olduğunu tespit edebilmektir. Geleneksel konutların plan şemalarının oluşumunda sosyo-ekonomik faaliyetlerin etkisi daha çok zemin katlarda görülmektedir. Zemin katın ahır, ambar olarak kullanılması üretim pratiklerinin sonucudur. Yaşam katı olan birinci katta bulunan hayat/salon mekânının oluşumunda sosyo-kültürel etkiler görülmektedir. Aile ilişkilerinin ön planda olduğu köyde geniş ailelerin yaşadığı konutlarda yeme, içme, oturma gibi ortak faaliyetler hayat/salon mekânlarında gerçekleşmektedir. Her aileye ait yatak odası ve odanın içerisinde banyo bulunmaktadır.

Komşuluk ilişkilerinin güçlü olması ve keten eğirme faaliyetinin yapılabilmesi için zemin kat doğrudan sokağa açılmakta, kamusal yaşamla olan mekânsal ilişki dolaysız gerçekleşmektedir. Göçle gelmiş olan kullanıcıların inşa ettikleri konutların zemin ve birinci katları ise yaşam katı olarak kullanılmakta; genellikle zemin katlarda salon ve mutfak, birinci katlarda yatak odaları ve banyo bulunmaktadır. Köyde geçirdikleri zaman diliminde tarımsal ya da ticari herhangi bir üretim pratiği bulunmadığından zemin katlar garaj, depo, ambar gibi mekânlardan oluşmamaktadır. Konutlar bahçe içerisinde yer almakta, diğer konutlarla mekânsal ilişkisi zayıflamaktadır. Konutlarda geniş aileler yaşamadığından geleneksel konutlarda bulunan hayatların (sofa) ebatları küçülerek koridorlara dönüşmüştür. Tarım ve hayvancılığın devam ettiği köyde geleneksel konutların etrafında bulunan samanlık, ahır, ambar, kümes gibi müstemilatlar, göçle gelmiş olan bireylerin tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle uğraşmaması sebebiyle konutlarının çevresinde yer almamaktadır. Işıklar köyünde yerel halka ve göçle gelen kullanıcılara ait konut özelliklerinin karşılaştırması Çizelge 3.3.'te gösterilmiştir.

Çizelge 3.3. Işıklar köyünde yerel halka ve göçle gelen kullanıcılara ait konut özellikleri karşılaştırması
Yerel Halka Ait Konut Özellikleri Göçle Gelen Bireylere Ait Konut Özellikleri

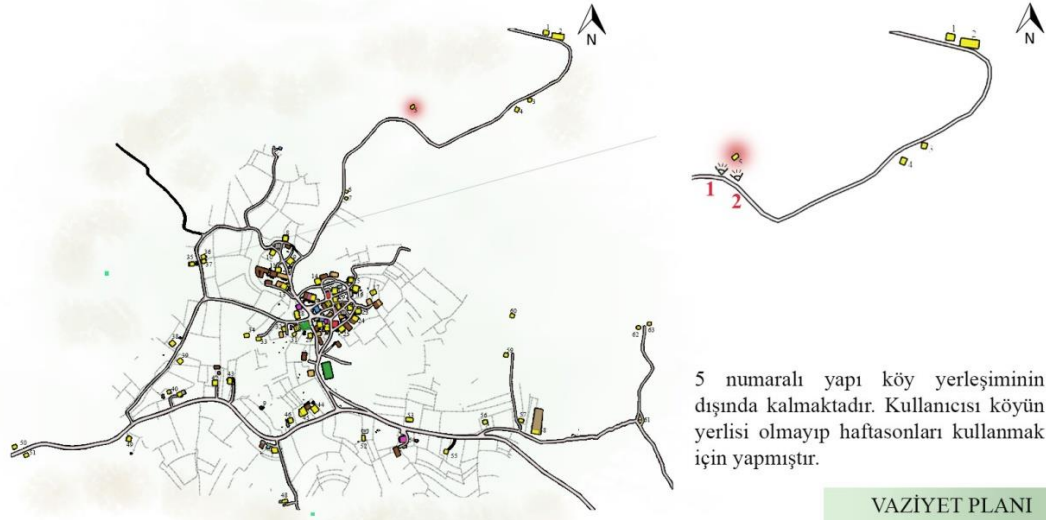
Zemin katın garaj, depo, ahır, ambar olarak kullanılması üretim pratiklerinin sonucudur.	Tarımsal ya da ticari herhangi bir üretim pratiğiyle uğraşmadıklarından zemin katlar garaj, depo, ambar gibi mekânlardan oluşmamakta; genellikle salon, mutfak, WC ve banyo olarak kullanılmaktadır.
Yaşam katı olan birinci katta hayat/salon, yatak odaları, banyo, WC bulunmakta; hayat/salon mekânının oluşumunda sosyo-kültürel etkiler görülmektedir.	Yaşam katı olan birinci katta yatak odaları, WC ve banyo bulunmaktadır.
Aile ilişkilerinin ön planda olduğu köyde geniş ailelerin yaşadığı konutlarda yeme, içme, oturma gibi ortak faaliyetler hayat/salon mekânlarında gerçekleşmektedir.	Konutlarda geniş aileler yaşamadığından geleneksel konutlarda bulunan hayatların(sofa) ebatları küçülerek koridorlara dönüşmüştür.
Her aileye ait yatak odası ve odanın içerisinde banyo bulunmaktadır	Banyo ve WC her katta olduğundan ortak olarak kullanılmaktadır.
Komşuluk ilişkilerinin güçlü olması ve keten eğirme faaliyetinin yapılabilmesi için zemin kat doğrudan sokağa açılmakta, kamusal yaşamla olan mekânsal ilişki dolaysız gerçekleşmektedir.	Konutlar bahçe içerisinde yer almakta, sokakla ve diğer konutlarla mekânsal ilişkisi zayıflamaktadır.

Yapılmış olan mimari rölöve çalışmaları ve fotoğraflama aracılığıyla bölme duvarlar, döşeme ve tavan kirişlemeleri, yüzey kaplamaları, pencere ve kapılar, merdivenler tespit edilmiş, bu mimari öğelerin geleneksel konutlarda ahşap, kireç, saman, kil kullanılarak doğal malzemelerle, betonarme konutlarda beton, demir ve çeşitli çağdaş malzemelerle; prefabrik konutlarda ise fabrika ortamında hazırlanmış olan panellerle yapıldığı gözlemlenmiştir. Geleneksel konutlarda kullanılan malzemelerin doğal çevreden elde edilmesi ve geleneksel yapı malzemelerinin strüktürel kapasitelerinin sınırlılığı nedeniyle mekânsal çeşitliliğin daha az olduğu, betonarme konutlarda ise hem çeşitli malzeme kullanımı hem de çağdaş malzemelerin strüktürel kapasitelerinin olanakları sayesinde daha çeşitli tasarımların ortaya çıktığı görülmüştür. Konutların sokakla ilişkisi, kapı ve pencere formu, kullanılan malzeme ve yapım tekniği, cephelerde süsleme yapılması ve doluluk-boşluk oranı yapı karakteristiğini

belirlemede etkilidir. Geleneksel yapılarda düzenli tekrarlar ile ortaya çıkan fiziki doku çeşitlilik içermemekle birlikte özgün bir homojen yapı gözlenmektedir. Yeni yapılan konut yapılarının bu köye özgü bir mimari unsur barındırmamasına ek olarak inşa edildiği yerdeki topoğrafik, iklimsel, kültürel bir unsura da referans vermemesi Işıklar köyündeki özgün kırsal dokunun okunurluğunun azalmasına sebep olmaktadır.

Yapı sahibi tarafından incelenmesine izin verilen konutlarda yapılara ait tanımlamalar yapılarak yapım sistemleri incelenmiş ve elde edilen bulgular girilmesine izin verilen her konut için ayrı ayrı hazırlanmış yirmi sekiz adet şekille aşağıda gösterilmiştir. 5 numaralı prefabrik yapı, 10 numaralı geleneksel yapı, 12 numaralı betonarme yapı, 15 numaralı geleneksel yapı, 19 numaralı betonarme yapı, 27 numaralı betonarme yapı, 30 numaralı geleneksel yapı, 33 numaralı prefabrik yapı, 35 numaralı betonarme yapı, 36 numaralı prefabrik yapı, 37 numaralı prefabrik yapı, 46 numaralı betonarme yapı, 48 numaralı prefabrik yapı, 49 numaralı betonarme yapı ve 57 numaralı prefabrik yapıdır. Geleneksel, betonarme ve prefabrik konutların yapılara ait tanımlamaları yapılmış, geleneksel ve betonarme yapıların yapım sistemleri ve geleneksel konutların korunmuşluk durumları ayrı ayrı şekillerde gösterilmiştir.

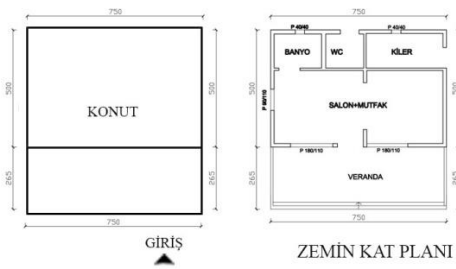
5 NUMARALI KONUT

YAPININ TANIMI

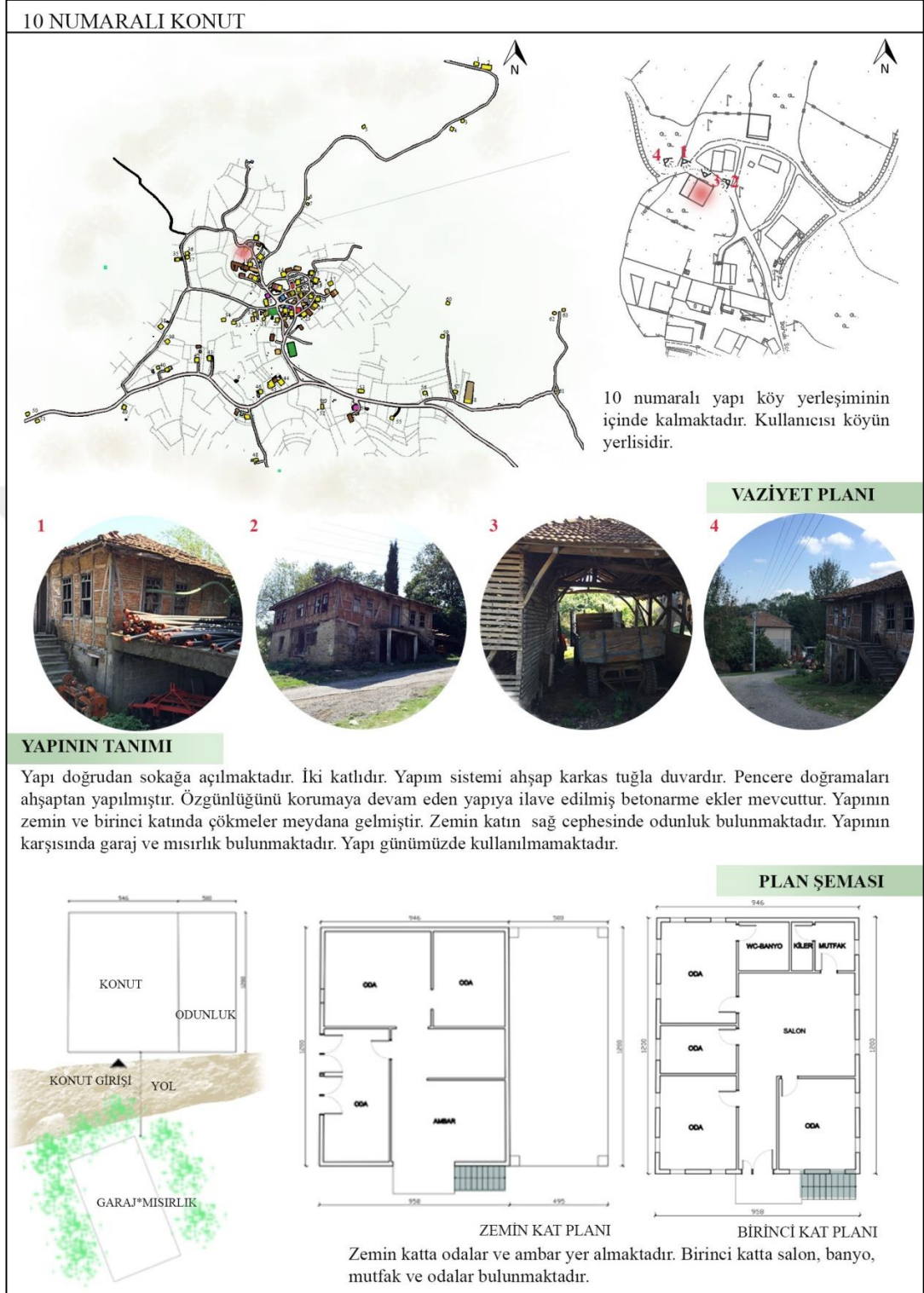
Yapı tek katlı ahşap prefabrikattır. Girişe verandadan ulaşılmaktadır. Çatı kaplaması alüminyum sac trapez kaplamadır. Yapıda salon ve mutfak tek bir mekanda yer almakta, 1 adet banyo bulunmaktadır. Yapının sağ cephesinden kilere, arka cephesinden WC'ye ulaşılmaktadır. Yapı önünde ekim-dikim alanı oluşturulmuştur.

PLAN ŞEMASI

Bölme duvarları, tavan ve döşemeleri ahşap panellerden yapılmış 6 cm kalınlığındadır. Banyo zemin ve duvar kaplamaları seramiktir. Kapı doğramaları henüz takılmamış olup pencere doğramaları ahşap görünümlü PVC'dir. Veranda zemin kaplaması seramiktir.

Şekil 3.1. 5 numaralı konuta ait çizim ve resimler

Şekil 3.2. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

10 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı değişmekte olup yaklaşık 12 cm'dir. Duvar taşıyıcısı ahşap malzemedir ve duvar kireçle boyanmıştır.
Zemin kat oda	Birinci kat oda	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olan yapının alt katın tavan üst katın zeminini oluşturan döşemesi aralıksız olarak yerleştirilmiş ahşap malzemeden yapılmıştır.
Zemin kat oda	Zemin kat ambar	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminini tespit edilememiş olup salon ve odaların zeminleri döşemeyi oluşturan ahşaptır. Oda duvar kaplaması kireçtir.
Birinci kat oda	Birinci kat oda	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ve pencere doğramaları ahşaptır.
Birinci kat oda	Zemin kat hol	
		Merdivenler: Zemin kattan birinci kata dışarıdan merdivenle ulaşılmaktadır. Merdiven yapıya sonradan ilave edilmiş olup betonarmedir. Korkuluğu bulunmamakla birlikte merdiven sahanlığı birinci katın giriş kapısına ulaşmakta ve buradan odalara dağılım sağlanmaktadır.
Merdiven çıkışı	Merdiven sahanlığı	

Şekil 3.3. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

10 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

BİÇİMSEL BOZULMALAR**Yapı Planında Bozulma**

Yapı kullanılmamakta olup birinci kattaki odaları depoya dönüştürülmüştür.

Odalarda bulunan dolaplar kullanılabilir durumdadır. Birinci kattan zemin kata buğday kullanımını kolaylaştırmak için yapılmış olan kapak kapatılmıştır.

Yapı sahibinden öğrenilen bilgiye göre ahır ve ambar olarak kullanılan zemin kat bir süre depo olarak kullanılmıştır.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Yapı taşıyıcı sistemi birinci katta ahşap karkas dolgu tuğla, zemin katta yığma taşır. Zemin katta yıkılmış olan duvarlar briketle örülmüştür.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmıştır. İç kapılar orjinal halini korurken, bazı pencereler deforme olmuştur. Merdiven yapı ön cephesinde olup betonarme olarak inşa edilmiştir.

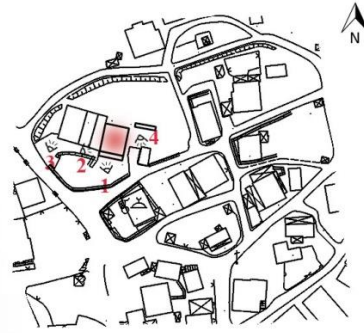

Malzeme Bozulmaları: Birinci katta olan bölme duvarlar ahşap dolgudan yapılmış olup üzerindeki sıva dökülmüştür. Dış cephedeki tuğla duvarlar bazı odalarda yıkılmıştır.

Şekil 3.4. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

12 NUMARALI KONUT

12 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

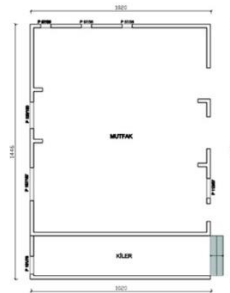
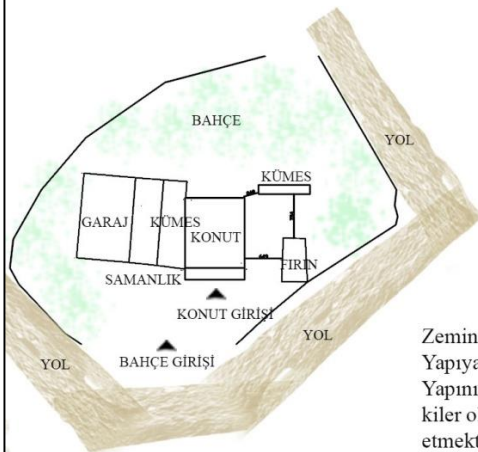
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı bahçe içerisinde olup çitle çevrilmiştir. Yapı ve bahçe girişi ayrıdır. Yapı iki katlıdır. Zemin kata merdivenle ulaşılmaktadır. Yapım sistemi betonarmedir. Pencere doğramaları alüminyumdan yapılmıştır. Yapı girişinin sağ cephesinde kümes, samanlık, garaj bulunmaktadır sol cephesinde fırın, arka cephesinde kümes bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin katta salon, odalar, yatak odası, mutfak ve banyo yer almaktadır. Yapıya giriş ön cepheden merdivenle zemin terasından sağlanmaktadır. Yapının bahçe katı girişi ise sol cepheden sağlanmaktadır. Mutfak ve kiler olarak kullanılacak olan bu kat tamamlanmamış olup yapımı devam etmektedir.

Şekil 3.5. 12 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

12 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 10 cm'dir. Duvar malzemesi üzerinde boya olduğu için tespit edilememiştir.
Zemin kat yatak odası	Zemin kat oda	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi betonarme olup döşemesi de betonarmedir. Tavan kaplaması alçıpan malzemeden yapılmış, led ve spotlarla aydınlatma yapılmıştır.
Zemin kat salon tavanı	Zemin kat oda	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminlerinde ise laminant kaplama kullanılmıştır. Banyo duvarlarında seramik, diğer odaların duvarlarında ise boya kullanılmıştır.
Zemin kat banyo	Zemin kat yatak odası	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar laminant kanattan yapılmıştır. Pencere doğrama malzemesi alüminyumdur. Konuta giriş kapısı çeliktir.
Birinci kat oda	Birinci kat mutfak	
		Merdivenler: Merdiven yapı dışında yer almaktadır. Betonarme olup kaplama malzemesi travertendir. Yapıda kot farkı kullanılmış olup zemin katın yüksekliği arka cephede arttığından bir kat kullanımına olanak sağlamıştır. Bahçe içindeki kot farkı merdivenlerle giderilmiştir.
Giriş merdiveni	Bahçe merdiveni	

Şekil 3.6. 12 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

15 NUMARALI KONUT

Şekil 3.7. 15 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

15 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 12 cm'dir. Birinci katta duvar malzemesi üzerinde boya olduğu için tespit edilememiş ancak zemin katta duvarların ahşap çatki olduğu tespit edilmiştir.
Birinci kat hol	Zemin kat girişi	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkastır. Yapının düşeyde bölünmesini sağlayan katlar arasında atılan kirişler altındaki yatay düzlem tavanı, üstündeki yatay düzlem ise döşemeyi oluşturmuştur. Tavan kaplaması ahşap lambridir.
Zemin kat depo tavanı	Birinci kat yatak odası	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminlerinde ise döşemeyi oluşturan ahşap üzeri kaplama kullanılmamıştır. Banyo duvarlarında yarıya kadar seramik, diğer odaların duvarlarında ise boya kullanılmıştır.
Birinci kat banyo	Birinci kat yatak odası	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ve pencere doğramaları ahşaptan yapılmıştır.
Birinci kat oda	Birinci kat oda	
		Merdivenler: Zemin kattan birinci kata çıkan merdiven yapı içinde yer alırken zaman içerisinde kullanımı iptal edilmiş ve dışarıdan merdivenle birinci kata ulaşım sağlanmıştır.
Giriş merdiveni	Giriş merdiveni korkuluğu	

Şekil 3.8. 15 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

15 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

BİÇİMSEL BOZULMALAR**Yapı Planında Bozulma**

Yapı arka cephesine sonradan eklenmiş olan ahır, yapı parsel ilişkilerini bozmaya başlamıştır.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Yapı taşıyıcı sistemi ön cephede ahşap karkas dolgu tuğla, arka cephede yığma dolgu tuğla şeklindedir. Yapıya sonradan ek olarak yapılmış olan ahır briketten yapılmıştır.

Birinci kattaki WC ve mutfak mahalleri günümüz malzemeleri ile yeniden dizayn edilmiştir.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmıştır. İç kapılar orjinal halini korurken, bazı pencereler deforme olmuş, PVC ile değiştirilmiştir. Daha önce içeriden bir merdivenle birinci kata ulaşılırken merdiven yapı ön cephesinde betonarme olarak inşa edilmiş ve içten kullanılan merdiven iptal edilmiştir.

Yapı sahibinden öğrenilen bilgiye göre ahır ve ambar olarak kullanılan zemin kat günümüzde depo olarak kullanılmakta, birinci kattaki holün bir kısmı da yüklük olarak kullanılmaktadır.

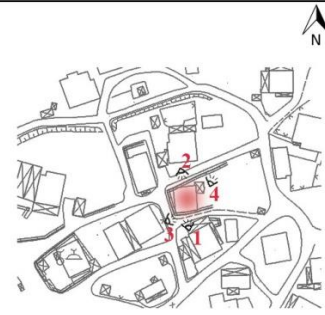

Malzeme Bozulmaları: Birinci katta olan bölme duvarlar ahşap dolgudan yapılmış olup üzerindeki sıva dökülmüştür. Dış cephedeki tuğla duvarlar bazı odalarda yıkılmıştır.

Şekil 3.9. 15 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

19 NUMARALI KONUT

19 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisi değildir.

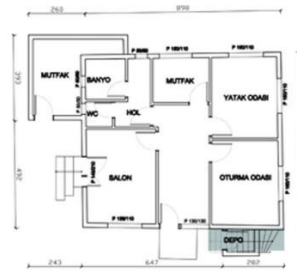
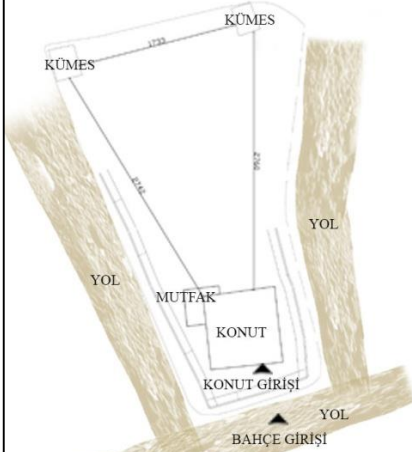
VAZİYET PLANI

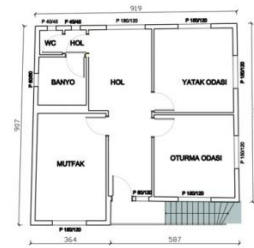
YAPININ TANIMI

Yapı bahçe içerisinde olup bahçe duvarlarıyla çevrilmiştir. Yapı ve bahçe girişi ayrıdır. Yapı iki katlıdır. Yapım sistemi betonarmedir. Pencere doğramaları PVC'den yapılmıştır. Yapı girişinin sol cephesinde yapıya ek olarak yapılmış mutfak bulunmaktadır. Yapının arka cephesinde ise iki adet kümes bulunmaktadır. Birinci kata dışarıdan merdivenle ulaşılmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

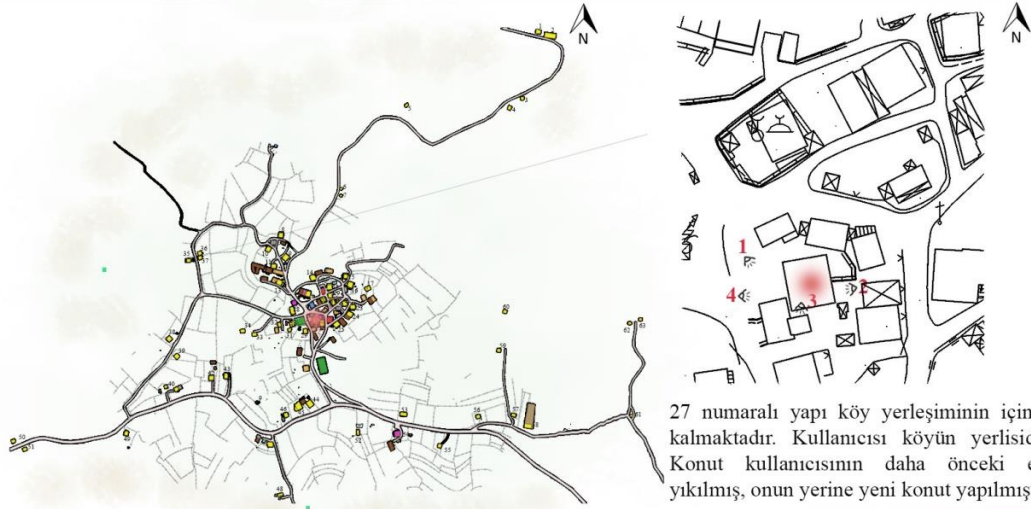
Zemin katta salon, odalar, yatak odası, mutfak ve banyo yer almaktadır. Birinci katta ise oturma odası, mutfak, yatak odası, banyo ve WC bulunmaktadır.

Şekil 3.10. 19 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

19 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 10 cm'dir. Duvar malzemesi üzerinde duvar kaplaması olduğu için tespit edilememiştir.
Zemin kat oturma odası	Birinci kat hol	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi betonarme olup döşemesi de betonarmedir. Tavanı kaplama malzemesiyle yapılmış olup köşeleri stropiyer ile süslenmiştir.
Zemin kat oturma odası	Birinci kat oda	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminleri laminant kaplama yapılmıştır. Banyo duvarlarında seramik, diğer odaların duvarlarında ise duvar kaplaması kullanılmıştır.
Birinci kat banyo	Zemin kat yatak odası	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar laminant kanattan yapılmıştır. Pencere doğramaları PVC'dir. Konuta giriş kapısı çeliktir.
Birinci kat oda	Birinci kat oda	
		Merdivenler: Merdiven yapı dışında yer almaktadır. Betonarme olup kaplama malzemesi kullanılmamıştır. Oturma odasıyla yapıya ek olarak yapılmış mutfak arasındaki sirkülasyonun sağlanabilmesi için oturma odasına dışarıdan ek olarak bir giriş verilmiş ve kot farkından dolayı girişin önüne üç basamak yapılmıştır.
Merdiven çıkışı	Oturma odası önü merdiven	

Şekil 3.11. 19 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

27 NUMARALI KONUT

VAZİYET PLANI

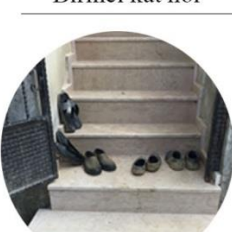
YAPININ TANIMI

Yapıya doğrudan sokaktan ulaşılmaktadır. Yapı iki katlıdır. Yapım sistemi betonarmedir. Çatı kaplaması kiremittir. Parsel içerisinde eski konuta ait ahır, fırın, garaj, ambar ve mısırlık bulunmaktadır. Zemin kat bölme duvarları yapılmış, kapı ve pencereleri takılmamıştır. Yapının zemin katı inşaat halindedir.

PLAN ŞEMASI

Şekil 3.12. 27 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

27 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 10 cm'dir. Birinci katta duvar malzemesi üzerinde boya olduğu için tespit edilememiş ancak zemin katta duvarların tuğla olduğu gözlemlenmiştir.
Birinci kat oturma odası	Birinci kat yatak odası	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi betonarme olan yapının döşemesi de betonarmedir. Zemin katta tavan kaplaması bulunmamaktadır. Birinci katta tavan kaplaması sıva üzeri boyadır.
Birinci kat hol	Zemin kat hol	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminlerinde ise laminant kaplama kullanılmıştır. Banyo duvarlarında seramik, diğer odaların duvarlarında ise boya kullanılmıştır.
Birinci kat banyo	Birinci kat salon	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ahşap, pencere doğramaları PVC'den yapılmıştır.
Birinci kat hol	Birinci kat yatak odası	
		Merdivenler: Zemin kattan dışarıdan merdivenle birinci kata ulaşım sağlanmaktadır. Betonarme taşıyıcı sisteme sahip olan merdiven basamakları mermer ile kaplanmıştır. Merdiven devamında sahanlık oluşmakta, girişte açık çıkma meydana getirmektedir.
Giriş merdiveni	Giriş merdiveni korkuluğu	

Şekil 3.13. 27 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

30 NUMARALI KONUT

30 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir. 31 numaralı yapı 30 numaralı yapı kullanıcısının yeni yapılmakta olan ikinci konutudur.

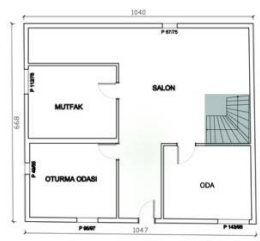
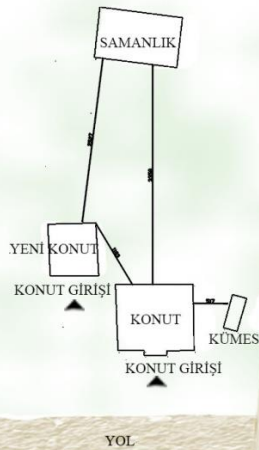
VAZİYET PLANI

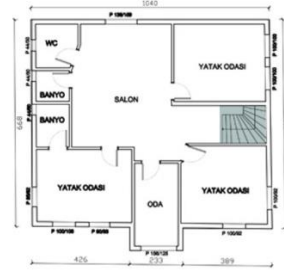
YAPININ TANIMI

Yapı doğrudan sokağa açılmaktadır. İki katlı olan yapının yapım sistemi ahşap karkas dolgu tuğladır. Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmıştır. Yapı eski durumdadır ve kullanım problemlerinden dolayı yapının sol cephesinde yapı sahiplerine ait 31 numaralı betonarme yapım sistemine sahip olan ikinci bir konut inşa edilmeye başlanmış ancak tamamlanmamıştır. Yarıya ait kümes ve samanlık bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin katta salon, oda, yatak odası, mutfak yer almaktadır. Birinci katta merdivenin ulaştığı odalara dağılımın sağlandığı bir salon bulunmaktadır; yatak odaları, WC, banyo ve odalara dağılım salondan sağlanmaktadır. Oda mahalinde sokağa doğru bir çıkma mevcuttur.

Şekil 3.14. 30 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

30 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 12 cm'dir. Duvar malzemesi üzerinde boya olduğu için tespit edilememiştir.
Birinci kat yatak odası	Zemin kat salon	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olan yapının döşeme ve tavanı da ahşaptır.
Birinci kat yatak odası	Birinci kat yatak odası	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminlerinde ise kaplama olmayıp döşeme malzemesi ahşaptır. Banyo duvarlarında seramik, diğer odaların duvarlarında ise boya kullanılmıştır.
Birinci kat banyo	Birinci kat salon	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ve pencere doğramaları ahşaptır.
Zemin kat mutfak	Zemin kat oturma odası	
		Merdivenler: Merdiven üst kata erişimi sağlamakta, odalara dağılımın sağlandığı salona ulaşmaktadır. Ahşaptan yapılmış olup dönel merdivendir. Merdiven altı depo olarak kullanılmaktadır.
Merdiven çıkışı	Merdiven inişi	

Şekil 3.15. 30 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

30 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

BİÇİMSEL BOZULMALAR**Yapı Planında Bozulma**

Yapının sol cephesinin bulunduğu alana yapılan yeni betonarme konut ve arkasına inşa edilmiş olan samanlık yapı-parsel ilişkisini bozmaktadır.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Yapı taşıyıcı sistemi ahşap karkas dolgu tuğladır. Ön cephede girişin üzerinde kapalı çıkma bulunmaktadır. Zemin kat su basmanı taştan yapılmıştır. Yapının ön ve sol cephesinde yıkılmış olan dolgu tuğlalar yerine boşluklu tuğlalar örülmüştür.

Birinci kattaki WC ve zemin kattaki mutfak iç dizaynları güntümüz malzemeleri ile yapılmıştır.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmıştır. Zemin kattan birinci kata ulaşım içten merdivenle sağlanmakta olup merdiven ahşaptan yapılmıştır. Ahşap merdiven basamak ve rıhtlarında deformasyon meydana gelmiştir.

Yapı sahibinden öğrenilen bilgiye göre zemin kattaki salon sonradan büyütülerek depo yapılmış ve duvarları boşluklu tuğla ile örülmüştür. Birinci kattaki yatak odası aile fertlerinden göç edenler olduğu için boş bırakılmıştır.

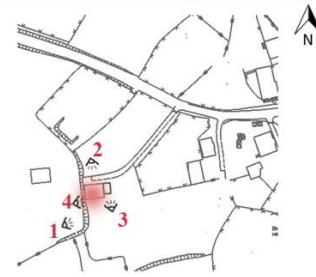

Malzeme Bozulmaları: Zemin katın dış duvarları zamanla deforme olmuş ve tesisat borularını geçirmek için yıkılmış olan dolgu tuğla duvarlar yerine boşluklu tuğla örülmüştür. Banyo ve WC'de dökülmüş boya ve sıvalar vardır.

Şekil 3.16. 30 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

33 NUMARALI KONUT

33 numaralı yapı köy yerleşimi içerisinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisi olmayıp haftasonları kullanmak için yapmıştır.

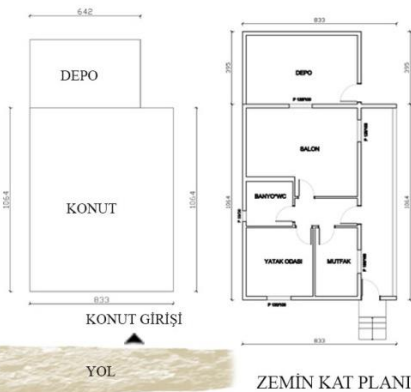
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı tek katlı prefabriktir. Girişe verandadan ulaşılmaktadır. Çatı kaplaması alüminyum sac trapez kaplamadır. Salon, mutfak, yatak odası ve banyo bulunmaktadır. Yapının arka cephesinde yapıya alüminyum sacdan ek olarak yapılmış depo yer almaktadır. Pencere doğramaları PVC'dir.

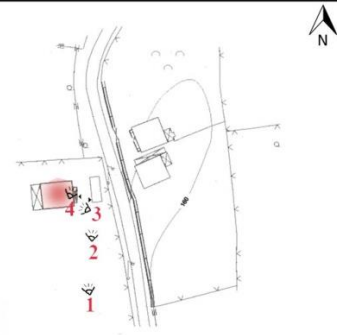
PLAN ŞEMASI

Bölme duvarları, tavan ve döşemeleri panellerden yapılmış 6 cm kalınlığındadır. Mutfak zemin kaplaması seramik olup salon ve yatak odası laminant kaplamadır. Banyo zemin ve duvar kaplamaları seramiktir. Kapı doğramaları laminant kanattır. Pencere doğramaları PVC'dir. Veranda zemin kaplaması seramiktir.

Şekil 3.17. 33 numaralı konuta ait çizim ve resimler

35 NUMARALI KONUT

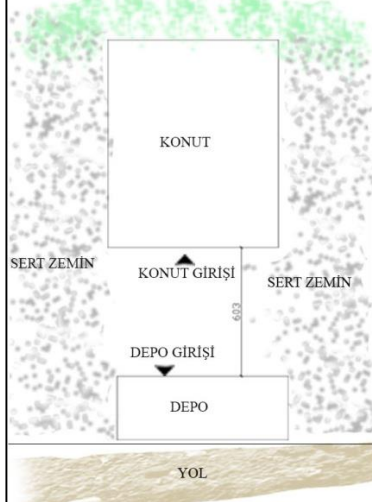
35 numaralı yapı köy yerleşiminin dışında kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisi olmayıp haftasonu kullanmak için yapmıştır.

VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı bahçe içerisinde olup çitle çevrilmiştir. Yapı ve bahçe girişi ayrıdır. Tripleks olan konutun yapım sistemi betonarmedir. Çatı kaplaması alüminyum sac kaplamadır. Pencere doğramaları alüminyum malzemeden yapılmıştır. Konut girişinin karşısında depo bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

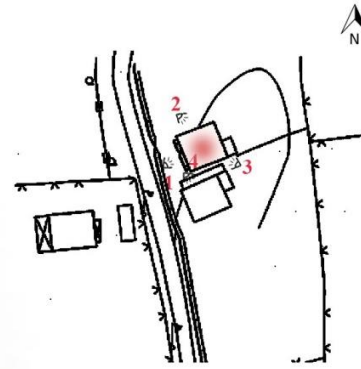
Zemin katta salon ve banyo bulunmaktadır. Salondan açık çıkma olan balkona geçilmektedir. Yapı girişinin sol tarafında dikey dolaşım alanı olarak merdiven bulunmaktadır. Birinci katta odalar ve banyo yer almakta çatı katında banyo ve yatak odası bulunmaktadır.

Şekil 3.18. 35 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

35 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 10 cm'dir. Duvar malzemesi üzerinde boya olduğu için tespit edilememiştir.
Zemin kat salon	Birinci kat hol	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi betonarme olup döşemesi de betonarmedir. Tavan kaplaması alçıpandır.
Zemin kat salon tavanı	Birinci kat oda	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminlerinde ise laminant kaplama kullanılmıştır. Banyo duvarlarında seramik, diğer odaların duvarlarında ise boya kullanılmıştır.
Birinci kat banyo	Çatı katı yatak odası	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ahşap malzemeden yapılmış olup pervazları da ahşaptır. Balkon kapısı pencerelerle aynı siyah renkli alüminyum malzeme kullanılarak yapılmıştır. Konutun giriş kapısı çeliktir.
Birinci kat oda	Birinci kat merdiven holü	
		Merdivenler: Zemin kattan başlayan merdiven birinci kata ve çatı katına ulaşmaktadır. Zemin katın giriş holünde sol kısımda yer almaktadır. Kaplama malzemesi mermerden korkulukları çelik malzemeden yapılmıştır.
Merdiven inişi	Merdiven çıkışı	

Şekil 3.19. 35 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

36 NUMARALI KONUT

36 numaralı yapı köy yerleşiminin dışında kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisi olmayıp tatillerde kullanmak için yapmıştır.

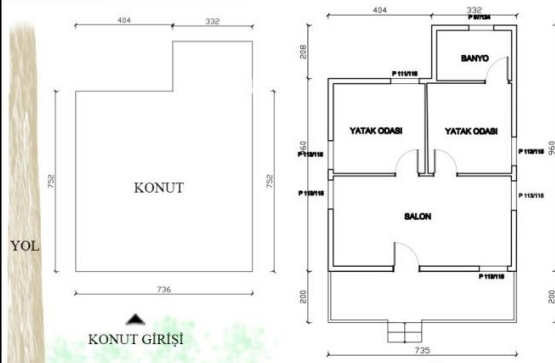
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı tek katlı prefabriktir. Girişe verandadan ulaşılmaktadır. Çatı kaplaması alüminyum sac trapez kaplamadır. Salon ve mutfak tek mekanda olup banyo ve yatak odaları bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

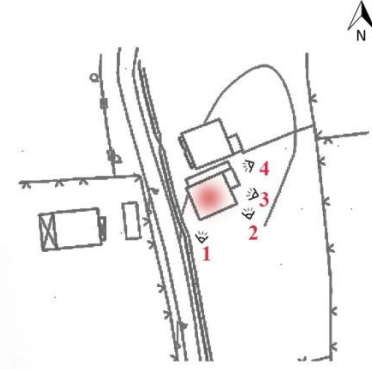
ZEMİN KAT PLANI

Bölme duvarları, tavan ve döşemeleri panellerden yapılmış 6 cm kalınlığındadır. Banyo zemin ve duvar kaplamaları seramiktir. Kapı kanatları laminant, pencere doğramaları alüminyumdur. Veranda zemin kaplaması seramiktir.

Şekil 3.20. 36 numaralı konuta ait çizim ve resimler

37 NUMARALI KONUT

37 numaralı yapı köy yerleşiminin dışında kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisi olmayıp tatillerde kullanmak için yapmıştır.

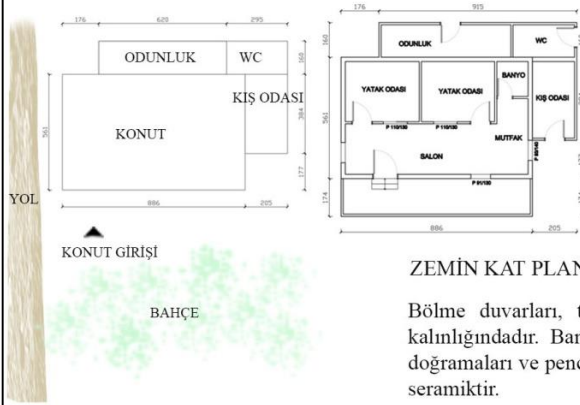
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı tek katlı prefabriktir. Girişe verandadan ulaşılmaktadır. Çatı kaplaması alüminyum sac trapez kaplamadır. Salon ve mutfak tek bir mekanda olup banyo ve yatak odaları bulunmaktadır. Yapının sağ cephesinde yapıya ek olarak kışın kullanılmak için yapılmış bir oda, arka cephesinde WC ve odunluk bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

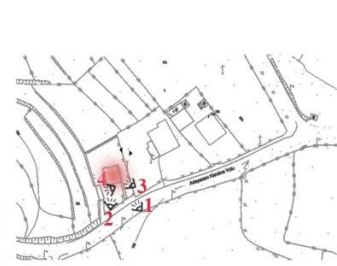
ZEMİN KAT PLANI

Bölme duvarları, tavan ve döşemeleri panellerden yapılmış 6 cm kalınlığındadır. Banyo zemini ve duvar kaplamaları seramiktir. Kapı doğramaları ve pencere doğramaları PVC'dir. Veranda zemin kaplaması seramiktir.

Şekil 3.21. 37 numaralı konuta ait çizim ve resimler

46 NUMARALI KONUT

46 numaralı yapı köyün sonradan yerleşiminin başladığı yerde yapılmıştır. Kullanıcısı köyün yerlisi olmayıp İstanbul'da çalışarak emekli olmuş ve köye sonradan yerleşmiştir.

VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı bahçe içerisinde olup çitle çevrilmiştir. Yapı ve bahçe girişi ayrıdır. Yapı dubleks olup yapım sistemi betonarmedir. Çatı kaplaması alüminyum trapez saç kaplamadır. Pencere doğramaları ahşap görünümlü PVC malzemeden yapılmıştır. Yapının sol cephesinde depo ve deponun devamında kullanıcıların ön cephesi açık, kışlık ürünlerini hazırlayabilecekleri bir alan mevcuttur.

PLAN ŞEMASI

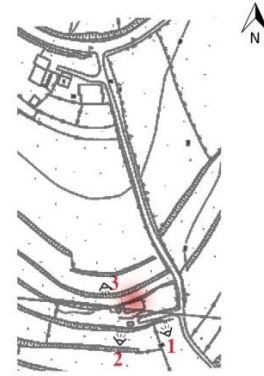
Yapıya giriş verandadan yapılmaktadır. Zemin katta salon ve mutfak bir arada, banyo ve misafir odası bulunmaktadır. Yapının arka cephesinde yer alan merdiven; birinci kattaki salon, oturma odası, yatak odası ve banyolara ulaşımı sağlamaktadır.

Şekil 3.22. 46 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

46 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
 		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 10 cm'dir. Duvar malzemesi üzerinde boya olduğu için tespit edilememiştir.
Birinci kat yatak odası Birinci kat oturma odası		
 		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi betonarme olup döşemesi de betonarmedir. Tavan kaplaması boyadır.
Birinci kat oturma o. tavanı Zemin kat salon tavanı		
 		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminlerinde ise laminant kaplama kullanılmıştır. Banyo duvarlarında seramik, diğer odaların duvarlarında ise boya kullanılmıştır.
Zemin kat banyo Birinci kat salon		
 		Pencere ve kapılar: İç kapılar laminant kanattır. Balkon kapısı pencerelerle aynı malzeme olan ahşap görünümlü PVC'dir. Konut giriş kapısı çeliktir.
Zemin kat veranda Birinci kat salon		
 		Merdivenler: Zemin kattan başlayan merdiven birinci kata ulaşmaktadır. Zemin katın salonunun arka kısmında yer almaktadır. Kaplama malzemesi olarak mermer kullanılmıştır.
Merdiven inişi Merdiven çıkışı		

Şekil 3.23. 46 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

48 NUMARALI KONUT

48 numaralı yapı köy yerleşiminin dışında kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisi olmayıp, emekli olup köye yerleşmiştir.

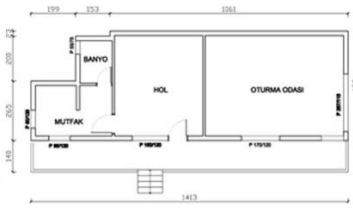
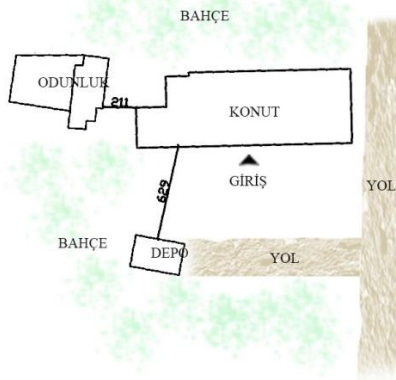
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı tek katlı prefabriktir. Girişe verandadan ulaşılmaktadır. Çatı kaplaması alüminyum sac trapez kaplamadır. Yapının sol cephesinde odunluk ön cephesinde ise depo bulunmaktadır. Yapıda oturma odası, mutfak ve banyo yer almaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

Bölme duvarları, tavan ve döşemeleri ahşap panellerden yapılmış 6 cm kalınlığındadır. Banyo zemin kaplaması seramiktir. Kapı doğramaları ahşap pencere doğramaları PVC'dir. Veranda zemin kaplaması seramiktir.

Şekil 3.24. 48 numaralı konuta ait çizim ve resimler

49 NUMARALI KONUT

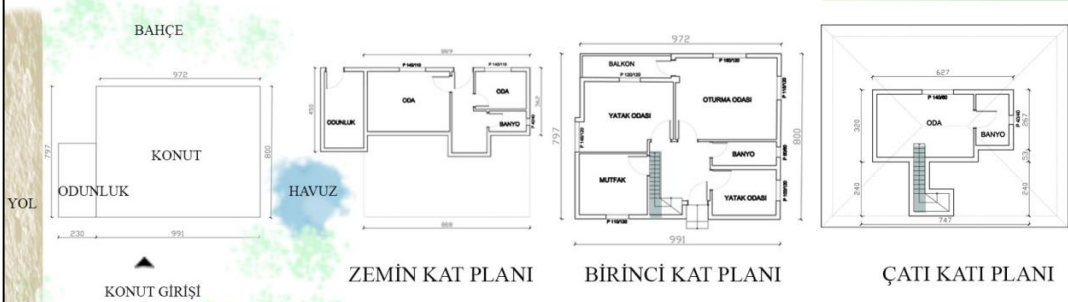
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı bahçe içerisinde yer almaktadır. Yapı ve bahçe girişi ayrıdır. Yapı, arazinin kot farkının kullanılmış olmasıyla ön cepheden tek katlı arka cepheden iki katlıdır. Yapım sistemi betonarmedir. Pencere doğramaları PVC'den yapılmıştır. Zemin katın sol cephesinde odunluk bulunmaktadır. Yapının sağ cephesinde havuz yer almaktadır.

PLAN ŞEMASI

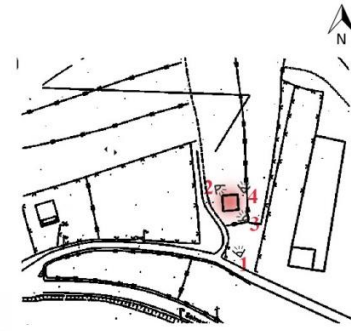
Zemin katta odalar ve banyo yer almaktadır. Birinci katta ise oturma odası, mutfak, yatak odası, banyo merdivenle çatıya çıkılan kısımda bir oda bir banyo bulunmaktadır.

Şekil 3.25. 49 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

49 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 10 cm'dir. Duvar malzemesi üzerinde boya olduğu için tespit edilememiştir.
Birinci kat mutfak	Zemin kat oda	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi betonarme olup döşemesi de betonarmedir. Birinci katın tavanı kaplama malzemesiyle kapatılmış köşeleri stropiyer ile süslenmiştir. Zemin katta tavan boyası vardır.
Zemin kat oda	Birinci kat oturma odası	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminlerinde ise laminant kaplama kullanılmıştır. Banyo duvarlarında seramik, diğer odaların duvarlarında ise duvar kaplaması kullanılmıştır.
Birinci kat banyo	Birinci kat oturma odası	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar laminant kanattan yapılmıştır. Pencere doğramaları PVC'dir. Konuta giriş kapısı çeliktir.
Birinci kat yatak odası	Birinci kat oturma odası	
		Merdivenler: Çatı katına ulaşan merdiven çatının bir kısmının kullanılabilmesi için yapılmıştır. Ahşaptan yapılmış olan merdiven genişliği 50 cm'dir.
Merdiven çıkışı	Merdiven korkuluğu	

Şekil 3.26. 49 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

57 NUMARALI KONUT

57 numaralı yapı köyün sonradan yerleşiminin başladığı yerde yapılmıştır. Kullanıcısı köyün yerlisi olmayıp İstanbul'da çalışarak emekli olmuş ve köye sonradan yerleşmiştir.

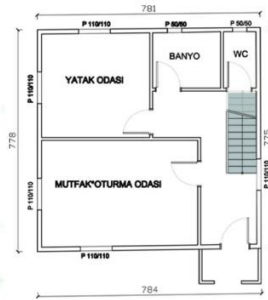
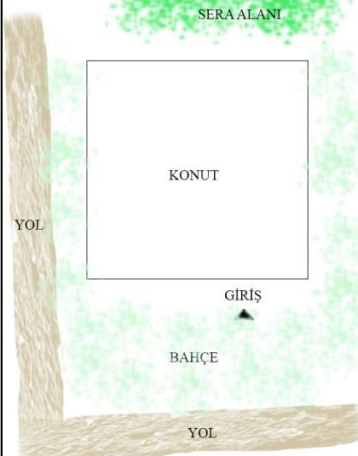
VAZİYET PLANI

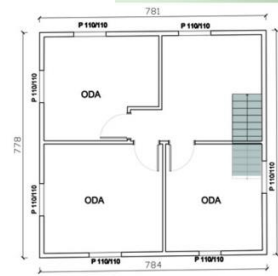
YAPININ TANIMI

Yapı bahçe içerisinde olup çitle çevrilmiştir. Yapı ve bahçe girişi ayrıdır. Yapı dubleks olup yapım sistemi prefabriktir. Çatı kaplaması alüminyum trapez saç kaplamadır. Pencere doğramaları PVC malzemeden yapılmıştır. Yapının arka cephesinde sera alanı bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

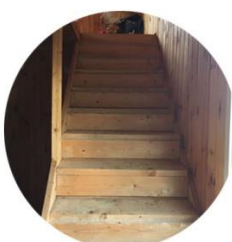
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Yapıya giriş verandadan yapılmaktadır. Zemin katta salon ve mutfak tek bir mekanda, banyo ve WC bulunmaktadır. Yapının giriş holünün sağ kısmında bulunan merdivenle birinci kata çıkılmakta birinci katta holden odalara dağılım sağlanmaktadır.

Şekil 3.27. 57 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

57 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı 6 cm'dir. Duvar malzemesi ahşaptır.
Birinci kat holü	Birinci kat oda	
		Döşeme ve tavan: Döşeme ve tavanları ahşap panellerden oluşmaktadır.
Zemin kat oturma o. tavanı	Birinci kat oda tavanı	
		Yüzey kaplamaları: Banyo zeminlerinde seramik kaplama kullanılmıştır. Salon ve odaların zeminlerinde ise ahşap paneller kullanılmıştır.
Birinci kat oda	Zemin kat banyo	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ahşaptır. Pencere doğramaları PVC'dir. Konuta giriş kapısı çeliktir.
Zemin kat mutfak	Birinci kat holü	
		Merdivenler: Zemin kattan başlayan merdiven birinci kata ulaşmaktadır. Zemin kata giriş holünün sağ kısmında yer almaktadır. Kaplama malzemesi olarak ahşap kullanılmıştır.
Merdiven inişi	Merdiven çıkışı	

Şekil 3.28. 57 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

Yapı sahipleri tarafından girilmesine izin verilmiş Işıklar köyündeki konutların köy içerisinde bulunduğu konumu, etrafındaki müştemilatlarla ilişkisi, plan şeması, yapım sistemi incelenmiş, aynı zamanda geleneksel konutların korunmuşluk durumları tespit edilmiştir. Geleneksel konutların köy ana yerleşiminin içerisinde kaldığı ve kamusal alan olan yola kapısını doğrudan açtığı, parsel içerisinde konut, ahır, samanlık, kümes, fırın gibi müştemilatların birbiriyle kullanım ilişkileri dikkate alınarak biçimlendikleri, üretim ve kültürel pratiklerin etkisiyle plan şemalarının meydana geldiği ve doğal çevreden elde edilen malzemelerle yapım sisteminin oluştuğu gözlemlenmiştir. Kullanılmaya devam eden geleneksel konutların yapısal bozulmalarının daha az olduğu tespit edilmiştir. Yerel halka ait yeni konutların da çoğunluğunun köy ana yerleşiminin içerisinde bulunduğu ve kapısını doğrudan sokağa açtığı gözlemlenmiştir. Üretim ve kültürel pratiğin devam ettiği köydeki betonarme konutların zemin kat ve birinci kat kullanımları çağdaş gereksinimler ve teknolojinin etkisiyle değişikliğe uğramış ancak geleneksel konutlarda olduğu gibi zemin katlar ambar, garaj olarak kullanılmış; birinci katlarda ise geleneksel konutlardan farklı olarak hayat/salon mekânının ebatları küçülmüş ve etrafında bulunan oda sayıları artırılmış; WC, banyo ve mutfak mekânları özelleşmiştir.

Göçle gelmiş olan bireylerin betonarme konutları ise köy ana yerleşiminin dışında olup köy çeperinde bulunmaktadır. Yerel halkla herhangi bir iletişim içerisinde bulunmayan kullanıcılar konutlarını bahçe içerisinde yapmış, kapısını doğrudan köyün kamusal alanı olan yola açmamıştır. Konut etrafında herhangi bir üretim pratiği olan ahır, ambar, kümes, fırın gibi müştemilatlar bulunmamaktadır. Zemin kat ve birinci kat yaşam alanı olarak kullanılmakta; zemin katlarda salon ve mutfak, birinci katlarda ise yatak odaları ve banyo bulunmaktadır. Yapım sistemlerinde kullanılan malzemeler doğal malzemeler olmamakla birlikte, teknolojinin beraberinde getirdiği çağdaş malzemelerdir. Geleneksel konutların bölme duvarlarında ahşap malzeme kullanılırken betonarme konutların bölme duvarlarında tuğla veya gaz beton kullanılmıştır. Döşeme ve tavan kirişlemesi geleneksel konutlarda ahşap malzemeden betonarme konutlarda demir ve beton kullanılarak yapılmıştır. Geleneksel konutların dış cephesinde yüzey kaplamaları bulunmazken betonarme konutlarda ısı yalıtım malzemesi ve dış cephe boyası bulunmaktadır. Pencere ve kapı doğramaları ahşapken

betonarme konutlarda pencere doğramaları PVC veya alüminyum, kapı doğramaları ahşap veya PVC'dir. Betonarme konutlarda cephe, tavan ve duvar süslemeleri bulunurken geleneksel konutlarda bulunmamaktadır. Göçle gelmiş olan kullanıcıların inşa ettiği prefabrik yapılar ise köy ana yerleşiminin dışında bulunmakta olup inşa edildiği yerdeki topoğrafik, iklimsel, kültürel bir unsura referans vermemekte ve genellikle tek katlı inşa edilmektedir. Zemin kattan oluşan bu yapılarda oda ölçüleri minimumda tutulmuş, bir adet salon ve mutfak, bir yatak odası ve banyo bulunmaktadır. Yapım sistemleri fabrika ortamında hazırlanmış panellerden oluşmaktadır.

3.2. Göç Veren İzmit Ortaköy Köyü Kırsal Mimari Tanımlaması

3.2.1. Ortaköy Köyü kırsal mimari fiziki nitelikler

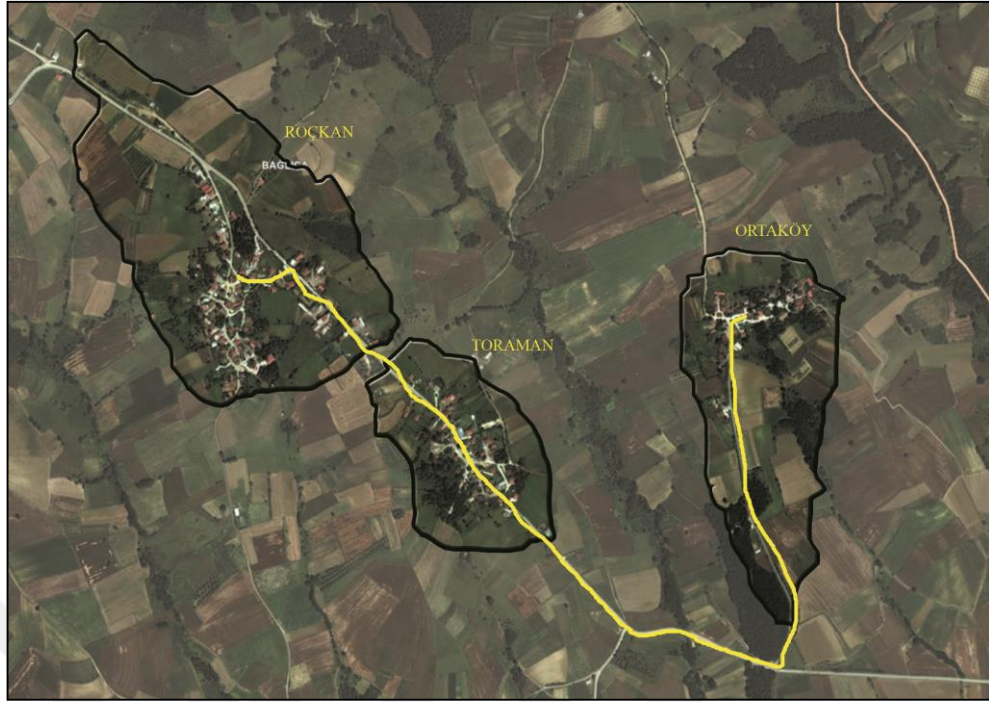
3.2.1.1. Köyün konumu

İzmit Ortaköy köyü, Kocaeli ili İzmit ilçesi Bağlıca Mahallesi'nde bulunmaktadır. Kocaeli ili Marmara Bölgesi'nin Çatalca Kocaeli bölümünde yer almakta olup doğusunda Sakarya, güneyinde Bursa, kuzeyinde Karadeniz, batısında Yalova ve İstanbul illeriyle Marmara Denizi ve İzmit Körfezi bulunmaktadır. Asya ve Avrupa'yı birleştiren Kocaeli, önemli bir kavşakta yer almaktadır. Ortaköy köyü Kocaeli Sakarya il sınırı bölgesinde yer almakta, Adapazarı ilçe merkezine 40 km uzaklıkta bulunmaktadır. Resim 3.25.'te Ortaköy'ün Adapazarı merkez ve İzmit merkeze olan yakınlığı gösterilmiştir Köyün çevresinde Düğmeciler, Çavuşoğlu, Ambarcı, Güvercinlik, Kaymaz Erikli köyleri bulunmaktadır (URL-14, 2019).

Resim 3.25. Ortaköy köyü konumu hava fotoğrafı (URL-14, 2019)

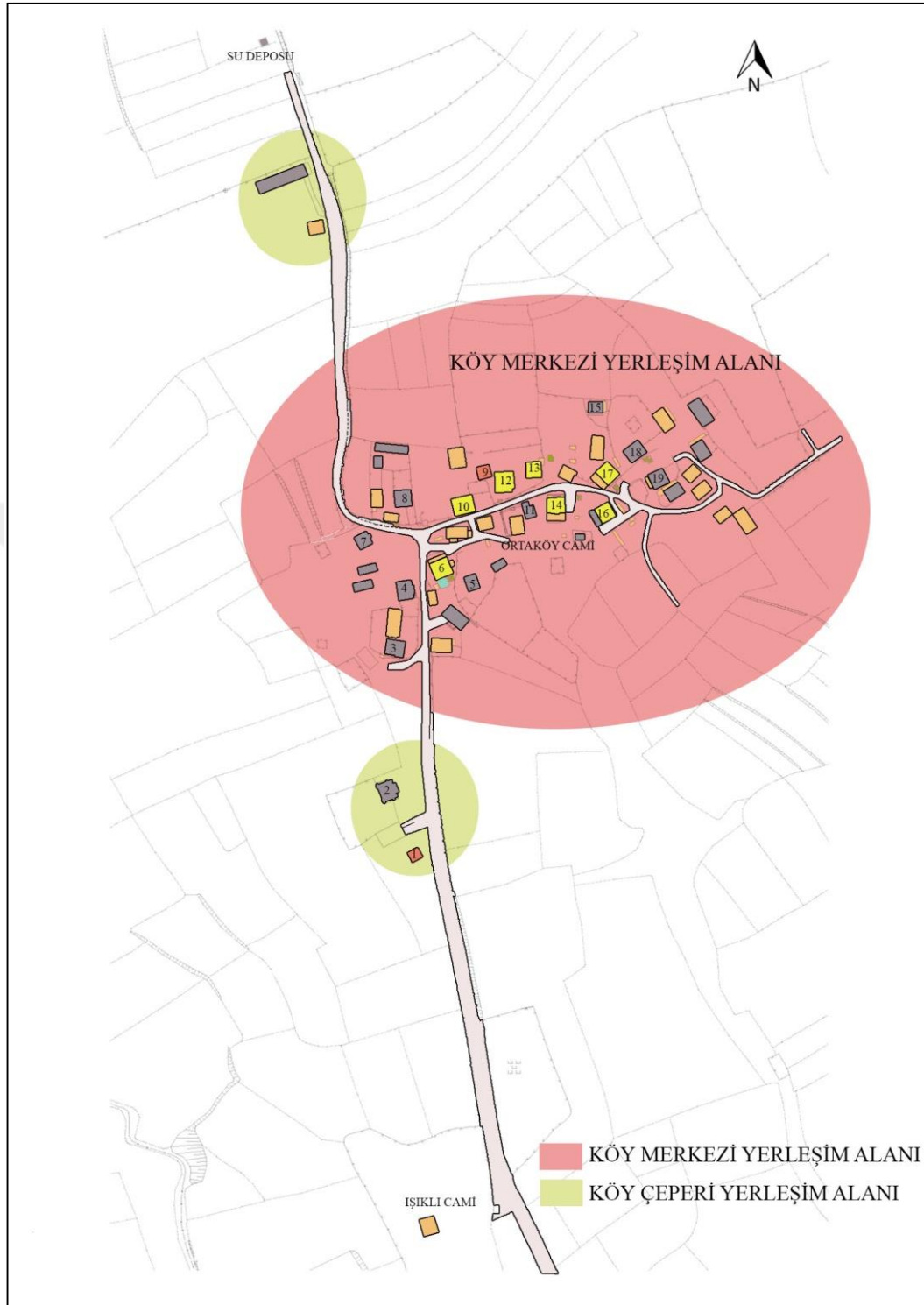
Adapazarı-Kaynarca ile İzmit-Kandıra yol güzergâhı arasında kalan yerleşke olan Bağlıca Mahallesi Resim 3.26. ile gösterildiği gibi Roçkan, Toraman ve Ortaköy köyü olmak üzere üç mevkiden oluşmakta olup çalışma alanı olarak geleneksel konutların en iyi korunmuş bölgesi olan Ortaköy seçilmiştir.

Resim 3.26. Bağlıca Mahallesi yerleşimi hava fotoğrafı (URL-15, 2019)

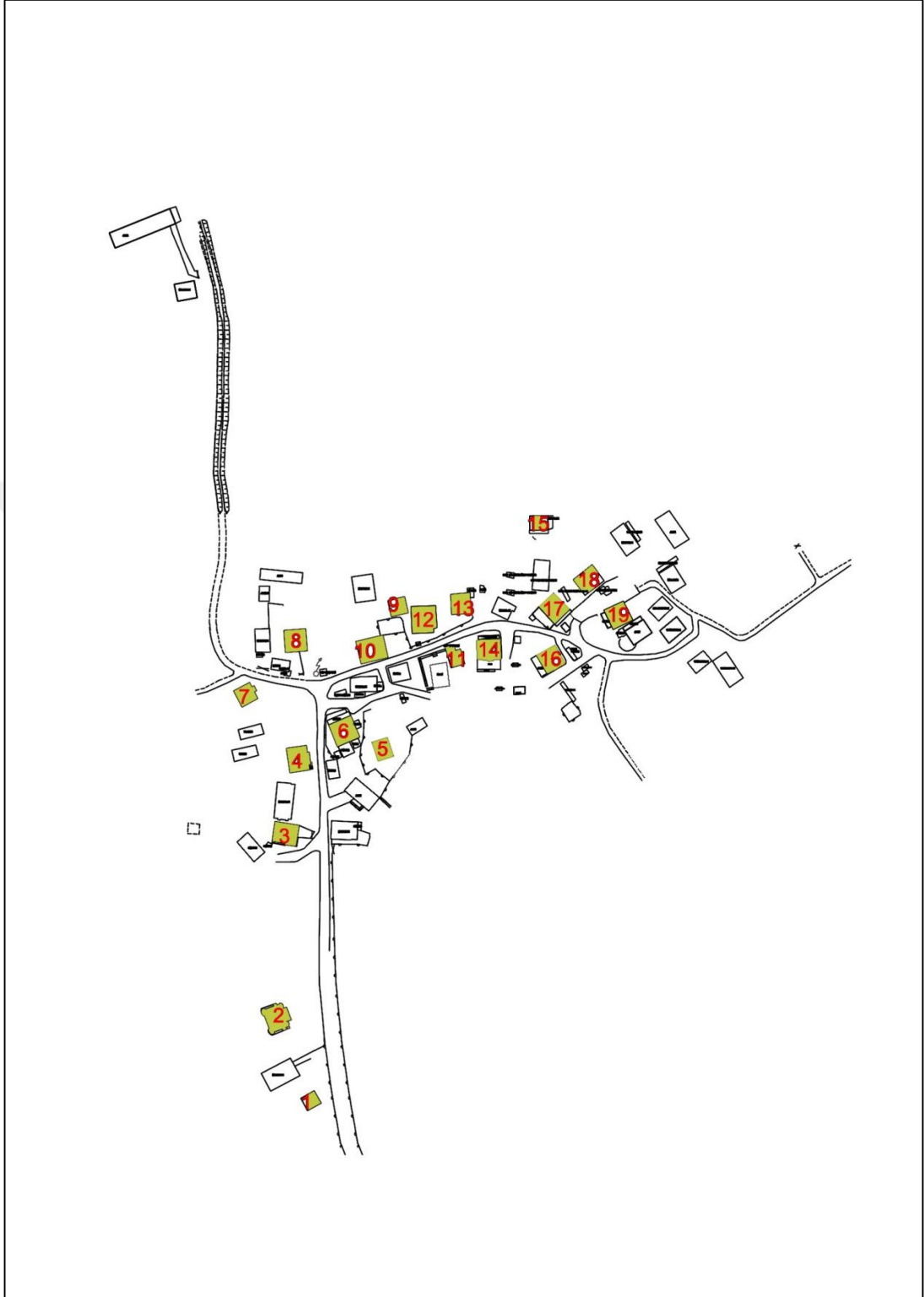
Roçkan, Toraman ve Ortaköy üç farklı köy olup 2012 tarihinde birleştirilmiş ve Bağlıca Mahallesi olarak tek bir isim verilmiştir. Bağlıca Mahallesi nüfusu TUİK (URL-2, 2019) verilerine göre iki yüz doksan bir kişi olarak belirlenmiştir. 15.08.2019 tarihinde Muhtar Turgay Yılman ve yerel halkla yapılmış olan yüz yüze görüşmeler sonucu elli sekiz kişinin köyde yaşadığı öğrenilmiş ancak resmi olarak Ortaköy nüfusu tespit edilememiştir. Köy yerleşiminin girişi Adapazarı-Kandıra yolu güzergâhından yapılmaktadır. Köye toplu taşıma ve şahsi araçlarla ulaşım sağlanmakta, toplu taşıma araçları köy içerisine kadar girmemektedir. Köyde “manav” olarak isimlendirilen yerel halk yaşamaktadır.

Köy dalgalı düzlüklerin bulunduğu az eğime sahip olan Çatalca-Kocaeli platosunda yer aldığından Çizim 3.18.’de olduğu gibi yerleşimler toplu olup organik bir dağılım göstermektedir. Köy çeperinde ve yerleşim alanı olarak yüksekte kalan bölgede yedi yüz yıllık bir cami bulunmaktadır.

Çizim 3.18. Ortaköy vaziyet planı

Köydeki konutlar Çizim 3.19. ile numaralandırılmış olup çalışma kapsamında bu numaralar kullanılacaktır. Köyde toplam on dokuz adet konut bulunmakta, yedi tanesi geleneksel ahşap karkas, iki tanesi prefabrik ve on tanesi betonarmedir.

Çizim 3.19. Ortaköy konutlarının numaralandırılması

3.2.1.2. Köyün tarihi

Ortaköy köyü İzmit ilçe yerleşimiyle tarihlenmektedir. Bölgede ilk yerleşim MÖ 8. yy.a dayanmakta olup bölgeyi sırasıyla Yunanlılar, Bitinya Krallığı, Roma İmparatorluğu ele geçirmiştir. İzmit, Roma ve Bizans dönemlerinde İmparatorluğun en büyük şehirlerinden biridir. Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan önemli yollara sahip olmakla birlikte işlek bir limanının olması Osmanlı tarafından kentin kuşatılmasına sebep olmuştur (Kaya, 2009). Orhan Gazi bölgeyi ele geçirmiştir. Sonrasında bölge Türkmenler tarafından hızla iskân edilmiştir. Fethedildiğinde topraklarda Bizans döneminden beri varlığını sürdüren Rumlara Türk hâkimiyeti altında yaşamlarını sürdürebilme hakkının tanınması üzerine Rumlar, Yeniköy, Fındıklı Mihaliç, Ortaköy gibi köylere, kasabalara ve kent merkezine yerleşmişlerdir (Çetin, 2004).

Köy girişinde yaklaşık yedi yüz yıllık olduğu bilinen Işıklı adında bir cami bulunmakta ve bu caminin Orhan Gazi tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. 1912 yılında Balkan Harbi sonrası yaşanan göçlerle bölgede bir süre Ermenilerin yaşadığı bilinmekte ancak köyde Ermenilere ait herhangi bir yapılaşma görülmemiştir. (Öztüre, 1981). 1923 yılında yapılan nüfus değişim antlaşmasından sonra İzmit Sancağı'na bağlı Ortaköy'e Çerkezler gelmiş zamanla onlar da köyden ayrılmıştır. Köyün bugünkü yapısını Orta Asya'dan gelip Anadolu'ya yerleşen Türk boylarına bağlı yerli halk olan Türkler oluşturmaktadır. Bu Türkler yerleşik hayata geçtiklerinde “manav” adını almışlardır. Köy bunun dışında göç almamıştır (URL-16, 2019).

3.2.1.3. Köyün topoğrafik yapısı

Ortaköy, Harita 3.5. ile gösterildiği gibi Çatalca-Kocaeli platosunda yer almaktadır. Plato akarsular tarafından parçalı alanlara ayrılmıştır. Resim 3.27.'de görüldüğü gibi dalgalı ve eğimli geniş düzlüklerin olduğu köy, ortalama 150-200 metre yükseklikte tepelerin bulunduğu bölgede yer almaktadır (URL-16, 2019). Resim 3.27.'de görüldüğü üzere Ortaköy'de konut yerleşimleri herhangi bir sel felaketine karşı tepelik alanlarda yapılmıştır.

Harita 3.5. Türkiye platoları haritası Çatalca-Kocaeli Platosu (URL-17, 2019)

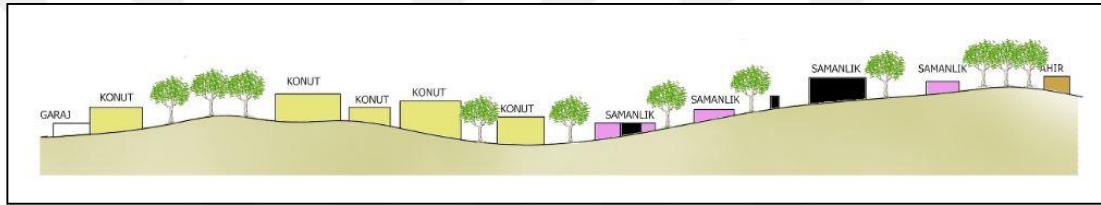

Resim 3.27. Kandıra Erikli köyünden Ortaköy'e bakış

Ortaköy köy yolu başı ve sonu Harita 3.6. ile gösterildiği gibi A ve B noktası olarak isimlendirilmiş ve Google Earth'de yapılmış olan yükseklik profili analizinde bu noktalar arasındaki eğim tespit edilmiş ve bu bilgilerden faydalanarak Çizim 3.20.'de bulunan kesit oluşturulmuştur.

Harita 3.6. Yükseklik analizi profili Google Earth’de hazırlanmıştır.

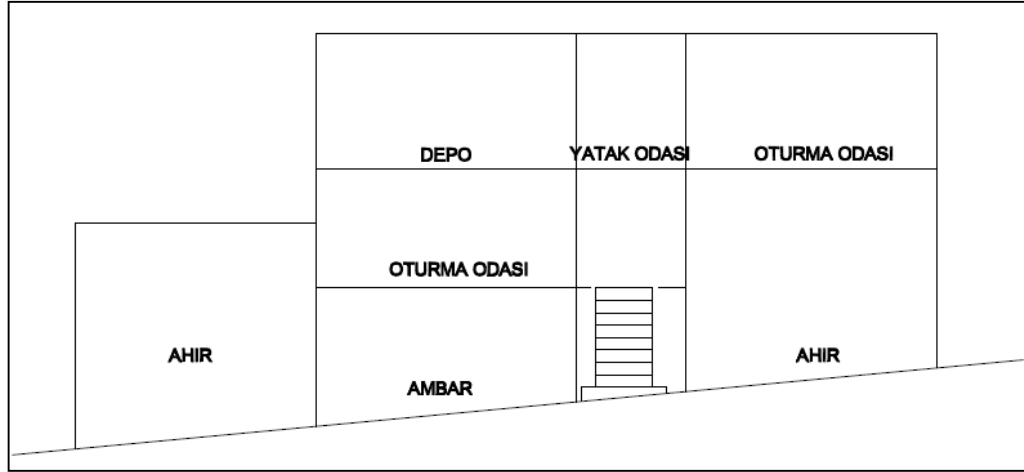

Çizim 3.20. Ortaköy yol kesiti

Ortaköy’deki konutların genellikle zemin kat yükseklikleri arazideki kot farkından dolayı birbirinden farklıdır. Kot farkının kullanıldığı en belirgin örnek Resim 3.28.’de görülen 16 numaralı yapıdır. Çizim 3.21.’de görüldüğü üzere yapı, ön cepheden üç katlıyken eğimin yükseldiği sağ cephede iki katlıdır.

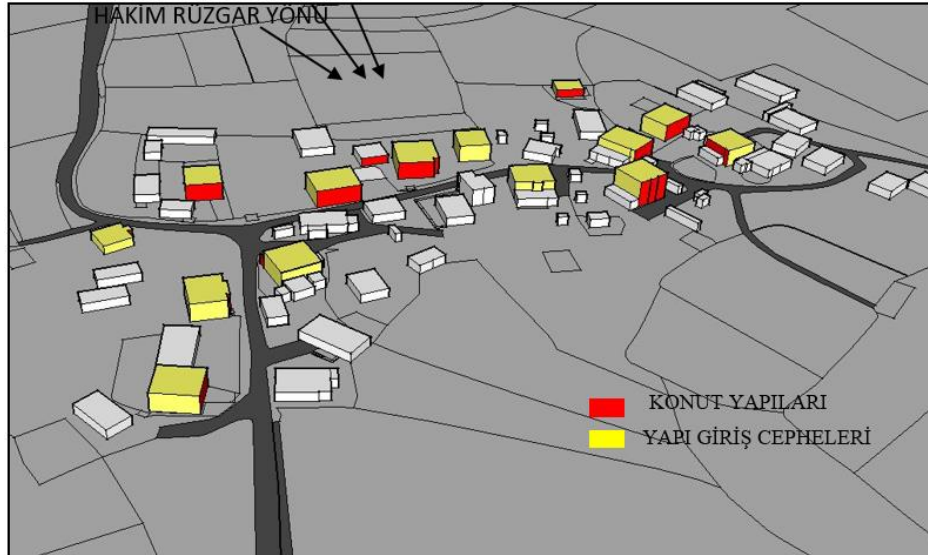
Resim 3.28. 16 numaralı yapı ön cephe-sağ cephe

Çizim 3.21. 16 numaralı konuta ait şematik kesit

3.2.1.4. Köyün iklim ve bitki örtüsü

Ortaköy ikliminin Karadeniz ve Akdeniz iklimleri arasında geçiş gösterdiği bilinmektedir. Yazlar az yağışlı ve sıcak, kışlar bazen karlı ve soğuk bazen de yağışlı geçmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 14,8 °C iken yıllık ortalama yağış miktarı 600-800 mm arasındadır. Rüzgârlar yazın kuzeydoğudan, kışın kuzey ve kuzeydoğudan esmektedir (URL-16, 2019). Resim 3.29.'da görüldüğü üzere Ortaköy'de yapı girişleri genellikle hâkim rüzgâr yönü kuzeyden olduğu için güneyden verilmiştir.

Resim 3.29. Ortaköy köyü Sketchup'ta hazırlanmış modelleme

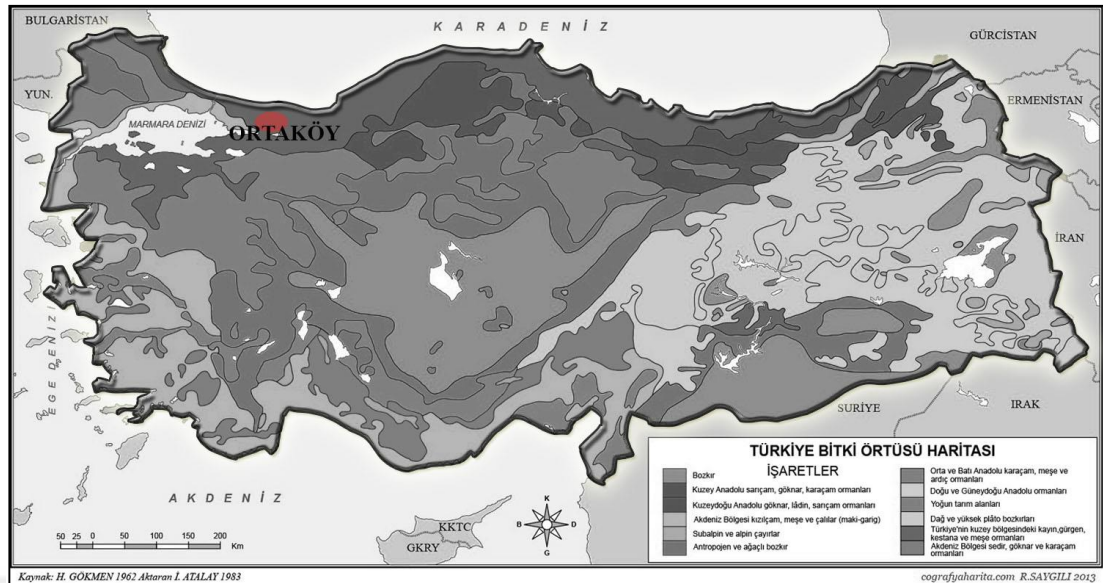
Yağış miktarı fazla olmadığı için konutların çoğunda Resim 3.30.'da görüldüğü üzere çatılar kırma olarak yapılmış ve saçaklar 60 cm'i geçmemiştir. Samanlık, ahır gibi müştemilat yapılarının çatıları beşik çatıdır.

Resim 3.30. 6 numaralı yapı çatı saçağı-14 numaralı yapı kırma çatısı

Marmara Bölgesi'nde bulunan Ortaköy'ün bitki örtüsü Marmara Bölgesi'nin bazı özelliklerini taşımaktadır. Bölgede meşe, palamut, gürgen, kayın ve kavak ağaçları bulunmaktadır. Bitki olarak arpa, mısır (dane), yem bitkileri, ayçiçeği (yağlık), yulaf, buğday üretimi yapılmakta olup sebze ve meyve üretimi geçim kaynağı olarak görülmemektedir (URL-16, 2019). Arpa, buğday gibi ürünlerin depolanma özelliği olduğu için Ortaköy'de konut etrafında ambarlar yapılmıştır. Yaklaşık her yapıya ait bir mısırlık bulunmaktadır. Ürünlerin hasadından sonra kalan ürün sapları hayvanlara yem olarak verilmekte ve samanlık olarak yapılmış olan yapılarda saklanmaktadır.

Türkiye Bitki Örtüsü'nü gösteren Harita 3.7.'de Ortaköy Türkiye'nin kuzey bölgesinde yer almakta bölgede kayın, gürgen, kestane ve meşe ormanları bulunmaktadır. Köy sınırı yakınlarında bulunan ormanlık bir alandan yerel halk ahşap malzeme ihtiyacını karşılamaktadır. Konutların ahşap konstrüksiyonunda dayanıklı olması sebebiyle meşe ağaçlarından elde edilen ahşap malzeme kullanılırken kapı ve pencere ahşap doğramalarında kayın ağacından elde edilen ahşap malzeme kullanılmıştır.

Harita 3.7. Türkiye bitki örtüsü haritası (URL-17,2019)

3.2.1.5. Malzeme

Ortaköy'ün farklı iklim tiplerine ve bitki örtüsüne sahip olması yapılarda kullanılan malzeme çeşitliliklerini arttırmıştır. Ortaköy'de yapılan geleneksel konutlarda malzemeler doğal yollarla elde edilmiştir.

Ortaköy'ün yer aldığı bölgede bulunan topraklar çeşitlilik göstermekte olup köyde intrazonal toprak grubuna giren rendzina ve vertisolün yanı sıra azonal toprak grubuna giren alüvyal topraklar bulunmaktadır (Ünal, 2011). Hazırlanmış olan Harita 3.8.'de alüvyal toprakların yoğunlukta olduğu gösterilmektedir.

Resim 3.31. Ortaköy’de fırın yapıları

Resim 3.32. Ortaköy konut duvarı örnekleri a) 13 numaralı yapı dış cephe, b) 12 numaralı yapı iç cephe

Köyde bulunan diğer bir toprak türü olan vertisoller, düz ve düze yakın eğimli arazilerde bulunmakla birlikte içeriğinde yoğun kil bulundurmaktadır. Resim 3.33.’te gösterilen ıslanırken şişen, kururken büzülüp çatlaklar oluşturan toprak tipidir. Çatlaklar, hasattan sonra güneşin sürekli ısıtması nedeniyle toprak yüzeyinde oluşabilmektedir.

Resim 3.33. Ortaköy vertisol toprak örnekleri

Bu özellikleri nedeniyle vertisol topraklar, tarımsal potansiyeli yüksek ve işlemeli tarım yapmaya uygun olan arazileri oluşturmaktadır (Bahçeci, 2019). Ortaköy’de

tarım faaliyetlerinin devam etmesi tarıma uygun arazilerin varlığından kaynaklanmaktadır.

3.2.2. Ortaköy köyü kırsal mimariyi belirleyen sosyo-ekonomik-psikolojik etkenler

3.2.2.1. Sosyo-ekonomik etkenler

Ortaköy ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı olup yapı biçimlenmesinde en önemli etkenler arasında yer almaktadır. Davulcu (2009), kırsal mimarinin çevreden elde edilen malzemenin yanında toplumun kültürünü, içerisinde bulunduğu yüzyılın teknik bilgi birikimini, üretim ve tüketim pratiklerini en yalın haliyle gösteren kültürel bir olgu olduğundan söz etmektedir.

Köyde yaşayan ailelerin sosyo-ekonomik yapısına bağlı olarak her konut ve konuta ait olan ambar, ahır, samanlık gibi ekler değişiklik göstermektedir. Konutların biçimlerindeki farklılıklar o bölgede yaşayan bireylerin ekonomik faaliyetlerine ve maddi durumlarına bağlı olarak da değişkenlik göstermektedir (Tunçdilek, 1971).

Ortaköy yapılarında üretim pratikleri konut yapılarına yansımakla birlikte iki katlı geleneksel konutlarda ahır ve ambarlar zemin katta bulunmaktadır. Bazı konutlarda zamanla ahırlar zemin kattan evin bulunduğu arazi içerisine ya da çevresine taşınmıştır. Konut çevrelerinde mısır kurutmak ve depolamak için mısır ambarları, ürettikleri buğday, yulaf gibi tahıl ürünlerini depolamak için zemin katlarda veya arazi içerisinde ambarlar, kümesler, ekmek yapmak için fırınlar bulunmaktadır.

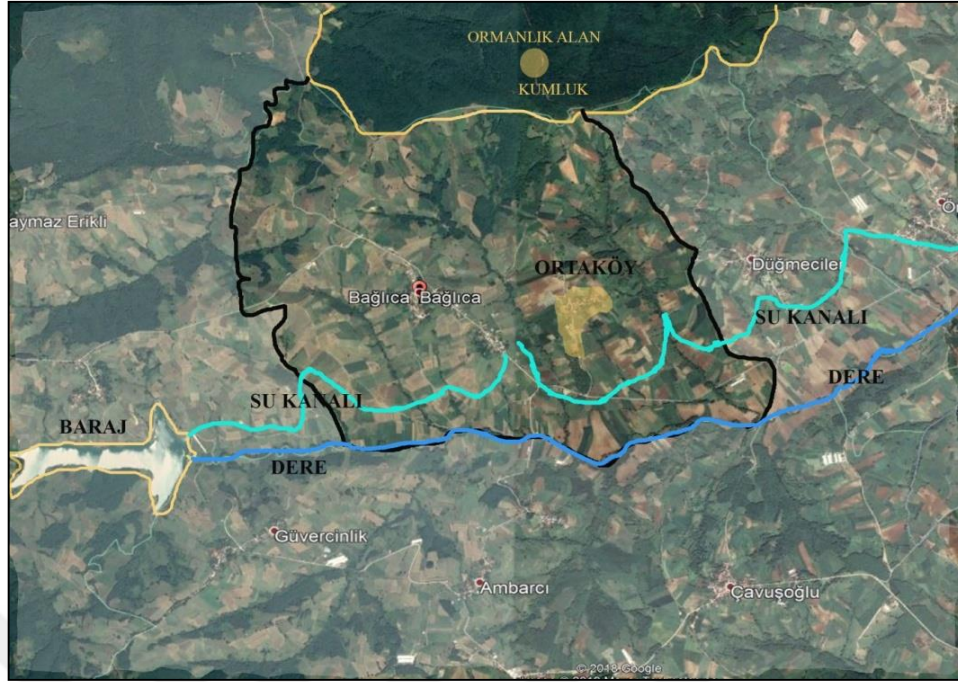
Konutlar bahçe içerisinde ya da avlu içerisinde bulunmayıp doğrudan sokağa açılmaktadır. Bunun sebebi ise evlerin önünde keten eğirmek için gerekli alanlara ihtiyaç duyulması ve sokağın istenildiği kadar kullanılabilme imkânı sağlamasıdır. Yerel halkla yapılan yüz yüze görüşmelerle köyde daha önce ipek böceği yetiştirildiği için bazı konutlarda çatı döşemesinin yapılmadığı öğrenilmiştir. Yakın dönemlerde

Resim 3.34.'te görüldüğü gibi hindi yetiştiriciliği yapılmış, kümes sayısı buna bağlı olarak artmıştır.

Resim 3.34. Ortaköy'de ekonomik faaliyetler a) İpekböceği yetiştirmek için yapılan konut çatısı, b) Hindi yetiştirmek için yapılan kümes

3394 dekar alana sahip olan Bağlıca mahallesinin 3294 dekarı tarla olarak kullanılmakta, 100 dekarı sebze yetiştirmek için kullanılmaktadır (URL-16, 2019). Konutların dışında kalan araziler olan tarım arazileri köyü çevrelemiştir. Köyde buğday, ayçiçeği, yulaf, arpa, yonca, dane ve silaj mısır yetiştirilmekte, köyün sulama imkânlarının daha iyi olan alt kısımlarında sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır. Köyün idari sınırları içerisinde ancak yerleşimlerin dışında olan bölgede dört mevsim akan bir dere bulunmaktadır. Tarım arazilerinde sulama yapılabilmesi için derenin yanında mahalle sınırları içinden geçen su kanalı da bulunmaktadır. Harita 3.9.'da gösterilen su kanalı ve dere kaynağı Erikli köyünde bulunan barajdan gelmektedir.

Harita 3.9. Bağlıca Mahallesi yerleşimi hava fotoğrafı (URL-14, 2019)

3.2.2.2. Sosyo-psikolojik etkenler

Genç nüfusun son beş yıl içinde evlilik veya iş nedeniyle göç ettiği Ortaköy'deki konutların kullanıcıları genellikle orta yaş grubudur. Ayrıca köyde evlilik oranları düştüğü için kente göçler artmıştır. Bunların başlıca sebepleri arasında kentteki yaşam standartlarının yüksek olması ve çocuklara daha iyi bir eğitim imkânı sağlanması yer almaktadır. Köyde yaşamaya devam eden çekirdek ailelerle birlikte eşi vefat etmiş aile büyükleri de yaşamaktadır. Bu faktör konutlardaki yatak odası sayısının artmasına neden olmuş, konutlar incelendiğinde yaşam katında birden fazla yatak odası olduğu tespit edilmiş ve çalışma kapsamında geleneksel konutların plan şemaları kısmında gösterilmiştir.

Köyde yedi adet geleneksel konuttan altı tanesi özgün işlevini devam ettirmektedir. Teknolojinin ve çağın etkisiyle sosyal yapıda meydana gelen değişimler Resim 3.35.'te görüldüğü üzere konut iç mekân tasarımı ve düzenlemelerinde, mekânların kullanımında ve mobilyalarda değişikliklere sebep olmaktadır. Geleneksel konutta çok amaçlı olarak kullanılan odaların özellikle "hayat" adı verilen salonların üstlenmiş olduğu fonksiyonların ve bunun beraberinde getirdiği donatıların değişime uğramaya

başlamasıyla Resim 3.36.'da görüldüğü üzere yatak odası, banyo, mutfak ve oturma odası gibi özelleşen mekânlar meydana gelmiştir.

Resim 3.35. 17 numaralı konut iç mekân fotoğrafları salon-oturma odası-mutfak

Resim 3.36. 13 numaralı konut iç mekân fotoğrafları oturma odası-mutfak

3.2.2.3. İdari etkenler

2014 yılının Nisan ayında daha öncede belirtildiği gibi büyükşehirlerin tamamında tek bir köy ya da birkaç köy birleştirilerek mahalleye beldeler de bulundukları ilçeye bağlı tek mahalleye dönüştürülmüştür (Demirkaya ve ark., 2017). Ortaköy, Roçkan ve Toramanlar köyü de birleştirilerek tek mahalle olan Bağlıca adını almıştır.

Ortaköy'de genç nüfus kentlere göç etmektedir. Ülkemizde kırsal alanlardan kentlere göçün önlenmesi için hizmet planları yapılmakta ve kırsal nüfusun köylerde kalması istenmektedir. En son hazırlanmış olan 2014-2020 Kırsal Kalkınma Planlaması'nda köylere birinci grup ve ikinci grup hizmet planlamalarının yapılması konusu yer almaktadır. Birinci hizmet grubunda ulaşım, haberleşme, eğitim, sağlık ve altyapı hizmetleri yer alırken ikinci hizmet grubunda itfaiye, sosyal yardım, bankacılık, ulaştırma, imar ve konut hizmet grupları yer almaktadır (Kırsal Kalkınma Planlaması, 2014-2020). Birinci grup hizmetleri sağlanırken köyün yerel dokusuna zarar verilmemeli, bu sebeple ikinci hizmet grubunda yer alan imar ve konut

hizmetlerinin de birinci gruba alınması gerekmektedir. Köy yerleşim alanlarında iletişim teknolojilerinin ilerlemiş olması, hizmet talepleri, kırsal yerleşim alanlarındaki demografik dönüşüm ve globalleşmenin beraberinde getirdiği iklim değişikliklerine adaptasyon sürecinin üretime etkisinin de düşünülerek hizmet uygulamalarının yeniden planlanması yapılmalı ve her köyün özgün şartları göz önüne alınarak öneriler geliştirilmelidir.

3.2.2.4. Devlet politikaları ve uygulamalar

Göç, devlet politikaları ve hizmetlerinin doğrudan etkisi ile gerçekleşmektedir. Ortaköy'den İzmit'e genç nüfus göçünün sebepleri arasında; köyde okul, sağlık ocağı, market olmayışı gelmektedir. 2012 yılında Büyükşehir yasası ile birlikte köylerin mahalleye dönüşerek belediye sınırları içerisine alınması kırsal yerleşim planlamalarının nasıl olacağı sorunsalını ortaya çıkarmıştır. Planlama sorunsalı kadar planlama sisteminin nasıl olacağı da sorgulanıp geliştirilmesi gereken konular arasındadır. 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu ve bu kanun kapsamında çıkarılmış olan Köy Yerleşme Planı Uygulama Yönetmeliği, 3194 sayılı İmar Kanunu ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Afet ve İskânla İlgili Kanun ve Yönetmelikler) kırsal alanların planlanmasında yeterli olmamıştır. Kırsal alan planlamaları yapılırken yerel dokuya ait gözlem analiz ve sentez çalışmaları yapılmadan sadece imar planının teknik ve yöntemlerinin kullanılması dokunun korunmasında yetersiz kalmaktadır.

2000-2010 yılları arasında o dönemde Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca Kırsal Alanlar Daire Başkanlığı kurulmuş kırsal alanların mekânsal planlama konuları tartışılmaya başlanmıştır. Planlama sistemi içinde kırsal planlamanın yeri ve kırsal yerleşmelerde yerel mimarinin korunması gibi iki konu ön planda tutulmuştur. Planlama sistemi içinde “kırsal mimarinin yeri” konusu günümüze kadar tartışması devam eden bir konu olmuştur. Plancıların turizm baskısı altındaki alanlarda, afet bölgelerinde, köye dönüş programları dâhilinde, metropoliten bölge içinde kalmış olan kırsal alanlarda, hızlı gelişen bölgelerde, bölge ve çevre düzeni planlarında kırsal alanlarla ilgili kararlar almaları gerekmektedir (TÜBİTAK-KAMAG, 2015).

İzmit Türkiye'nin en aktif deprem kuşağı olan Kuzey Anadolu Fay hattı (KAFZ) ile Marmara denizi çöküntü havzası içerisinde olduğundan hem KAFZ hem Marmara Denizi'nde meydana gelen depremlerden etkilenmektedir (Koç, 2011). İzmit bölgesinin deprem bölgesi olması ve geçirmiş olduğu iki deprem sonucunda Ortaköy'de Resim 3.37.'de görülen depremde yıkılmamış ancak sonrasında AFAD ekibi tarafından yıkım kararı alınmış olan 4 numaralı, 7 numaralı ve 19 numaralı geleneksel konutların yerine betonarme konutların yapıldığı, kullanıcı grubunun dönem içinde değişmiş olmasıyla 15 numaralı konutun prefabrik olarak inşa edildiği, 12 numaralı yapının ise kullanılamayacak durumda olması nedeniyle kullanıcı tarafından boş bırakılarak aynı parsel içine 9 numaralı prefabrik konutun yapıldığı tespit edilmiştir. Ortaköy'de yapılmış olan bu yeni konutların, köy yerleşim alanındaki mevcut geleneksel konutların ölçek ve oran ilişkilerine uyum sağlamaması sebebiyle köy dokusunun değişmeye başladığı tespit edilmiştir.

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

Resim 3.37. Ortaköy yapı örnekleri a) 15 numaralı yapı, b) 7 numaralı yapı, c) 4 numaralı yapı, d) 19 numaralı yapı, e) 9 numaralı yapı, f) 12 numaralı yapı

Bakanlığın önem vermiş olduğu ikinci konu olan yerelliğin korunması ile ilgili çalışma kapsamında köy tasarım rehberleri yapılmaya başlanmıştır. Ancak bir bölge için hazırlanmış olan bu rehberlerin başka bir bölge içinde uygulanması düşüncesi yerleşme konusunun ve yerel dokunun dikkate alınmadığının göstergesi olmuştur. Kırsal alanlarda yalnızca yapı yoktur. Bu yapı çevresindeki unsurlarla bir bütün halinde bulunur. Bu bağlamda Ortaköy’de Resim 3.38.’de görülen yapı-müştemilat-sokak ilişkilerinin günlük pratikler için önemli olduğu gözlemlenmiştir.

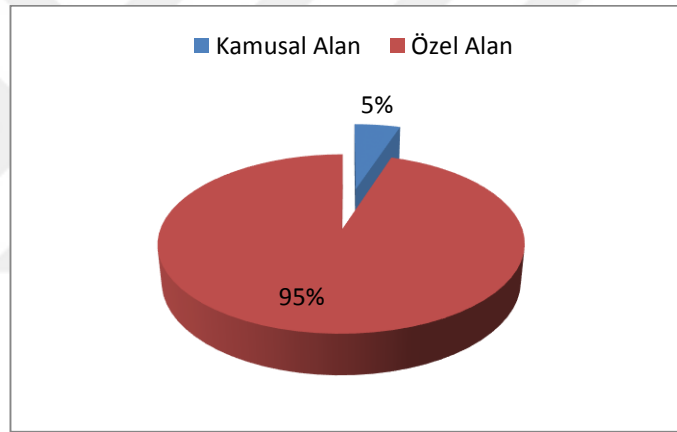
Resim 3.38. Yapı-müştemilat-sokak ilişkisi

3.2.2.5. Arazi kullanımı ve mülkiyet yapısı

Bağlıca Mahallesi üç köyden oluşan tek bir mahalle olmasına rağmen Ortaköy köy girişi Toraman ve Roçkan köy girişinden ayrılmakta, köyün yerleşim alanı çevresini tarım alanları kaplamaktadır. Köyde ortak olarak kullanılan iki adet cami bulunmakta; muhtarlık, okul vb. ortak kamusal alanlar bulunmamaktadır. Resim 3.39.'daki haritada kamusal alan ve özel alan kullanımları, Grafik 3.2. ile kamusal alan ve özel alan kullanım alanlarının yüzdesi gösterilmiştir. Cami dışında kamusal alan olmayıp kamusal alan toplam alanın % 5'lik kısmını kapsamaktadır. Parsellerin çoğu özel alan olarak kullanılmaktadır.

Resim 3.39. Ortaköy parsel sınırları (URL-15, 2019)

Grafik 3.2. Kamusal alan ve özel alan kullanım alanları grafiği

Resim 3.40.'da görüldüğü üzere Ortaköy'de yer alan konutların etrafında bahçe duvarı ve çitler bulunmamakta ve konutlar doğrudan sokağa açılmaktadır.

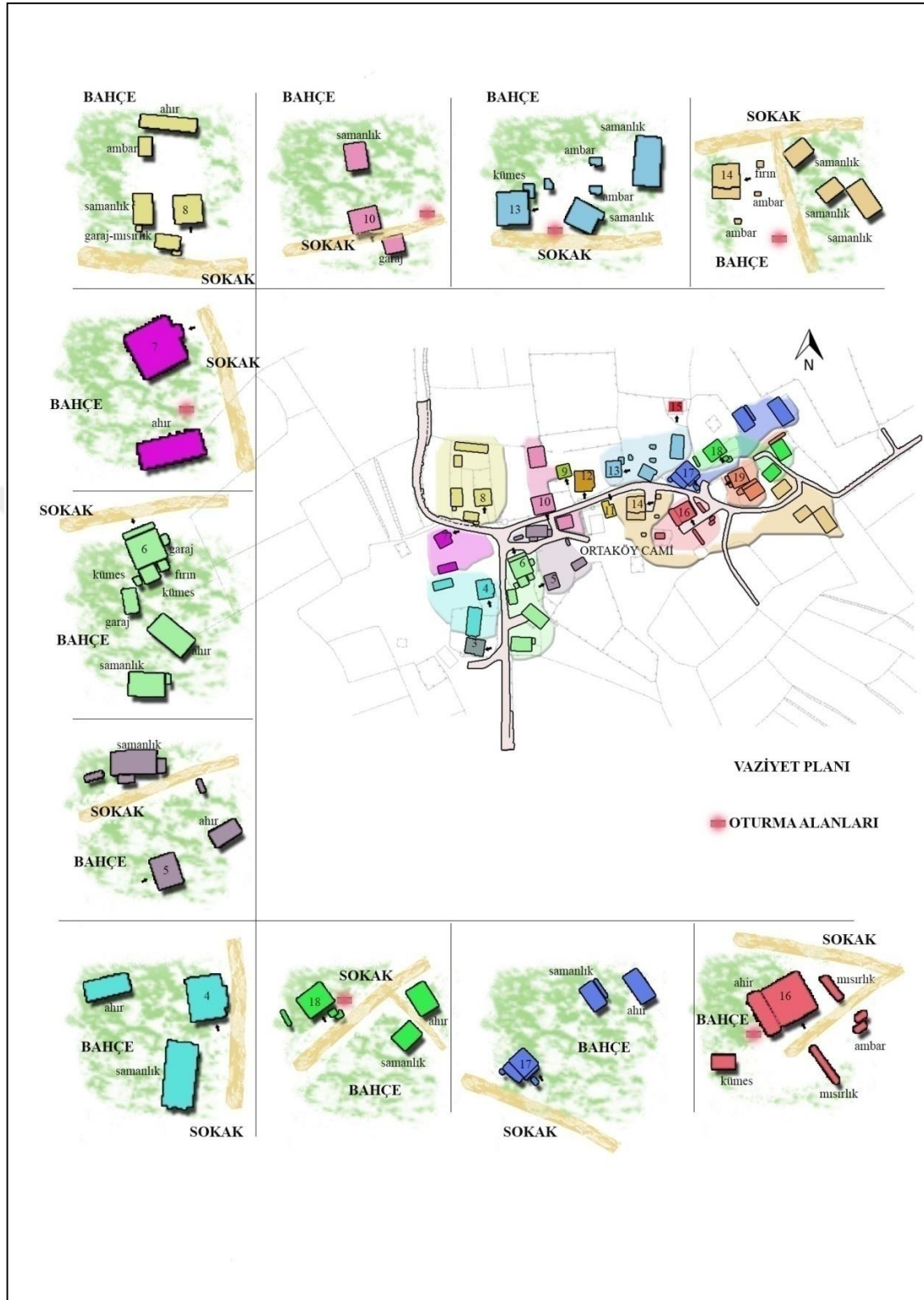
Resim 3.40. Sokağa açılan konut örnekleri

Kırsal yerel dokunun korunması için parsel kullanım biçimi ve yapılaşma alanlarının haricinde yapılaşmamış sokak, bahçe gibi ortak alanlar da kırsal karakteri belirlemede önemli etkenler arasındadır. Ortaköy konutlarının etrafında ağaçlık alanlar mevcut olup Resim 3.41.'de görüldüğü üzere köy doğayla bütünleşmiş durumdadır.

Resim 3.41. Ortaköy konutlarında konut-peyzaj ilişkisi a) 15 numaralı yapıdan sokağa bakış, b) 14 numaralı yapının arka bahçesi-sokak ilişkisi

Çizim 3.22’de konutlara ait müştemilatlar yer almakta konut ve müştemilatların parsel içerisinde nasıl konumlandığı, sokakla ilişkisi ve bahçe kullanımı gösterilmektedir. Dokuda tek bir sokak köy boyunca devam etmektedir. Tüm konutların girişleri bu sokağa açılmaktadır. Samanlık, ahır ve konut yapıları arasına bazen ara sokaklar girmektedir. Kümes, ambar gibi yapılar genellikle konut yapısına eklenti olarak yapılmaktadır. İhtiyaç arttıkça yapılmış olan müştemilatlar parsel içerisinde belirli bir plan organizasyonu olmadan konumlandırılmıştır.

Çizim 3.22. Konutlar ve etrafında yer alan konuta ait müştemilatlar

Parsel alanları organik şekilde dağılmış olup yapı ve müştemilatların aynı veya farklı parsel içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Arazi kullanımı, önce yapı inşa edilerek başlamıştır. Konut yapılarına sonradan yapılmış olan eklentiler “yanlık” olarak

isimlendirmektedir. Resim 3.42.'de görülen yanlıklar WC, banyo, mutfak olabileceği gibi ambar, depo gibi yapılar da olabilmektedir. Yapı strüktürü içerisinde yer almayıp taşıyıcı sisteme ek olarak yapılmışlardır.

Resim 3.42. Ortaköy konut eklentileri a)13 numaralı yapı, b) 14 numaralı yapı

Konutların önünde veya bahçesinde bulunan ağaç altları; oturma birimleri, kümes ve çamaşır kurutma gibi çeşitli amaçlarla kullanılmıştır. Resim 3.43. ve Resim 3.44.'te görüldüğü üzere köyde yerel halkın birlikte vakit geçirebilecekleri ortak kullanım alanları olmadığından konut yapılarının önüne eldeki malzemeler kullanılarak basit tekniklerle oturma birimleri yapılmıştır. Yerel halkın boş zamanlarını geçirdikleri, komşuluk ilişkilerinin sağlandığı bu ortamlar aynı zamanda düğün, mevlit gibi kültürel-sosyal aktivitelerin gerçekleştiği alanlardır.

(a)

(b)

Resim 3.43. Ortaköy oturma birimleri a) 13 numaralı yapı önü, b) 7 numaralı yapı bahçesi

(a)

(b)

(c)

Resim 3.44. Ortaköy oturma birimleri a) 11 numaralı yapı önü, b) 17 numaralı yapı önü, c) 14 numaralı yapı önü

Üretim pratiklerinin yapıya dönüşümünü gördüğümüz Ortaköy’de Resim 3.45.’te görüldüğü üzere ambar, kümes gibi küçük ebatlı yapılar daha çok ağaç altlarında konumlandırılmış olup iki ağaç arasına asılmış olan çamaşır ipleri gündelik pratiklerin konut dışında da devam ettiğini göstermektedir.

Resim 3.45. Ortaköy’de gündelik pratikler a) 16 numaralı yapı önü, b) 14 numaralı yapı önü

Ortaköy’de kırsal doku; konut, konut çevresinde yer alan müştemilatlarla bunları saran tarımsal alan ve peyzajla birlikte bütünlük göstermektedir. Konut-sokak ilişkileri, konut-bahçe ilişkileri ve konut-müştemilat ilişkileri dokunun ortaya çıkmasında önemli olan faktörlerdir.

3.2.3. Ortaköy köyü kırsal mimarinin mekânsal nitelikleri

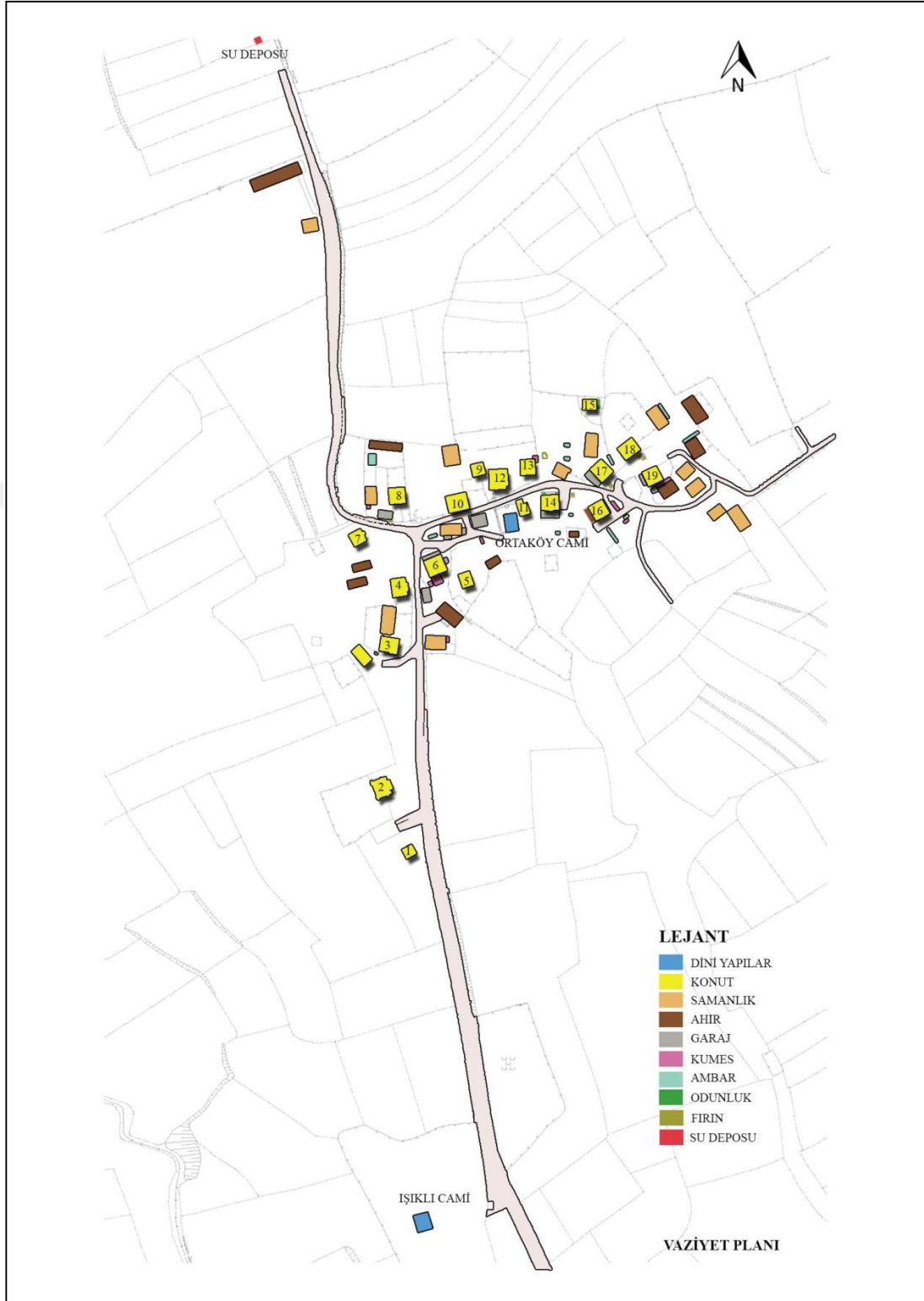
3.2.3.1. İşlev durumu

Ortaköy’de göçle birlikte boşalan bir tanesi kullanılmayan, on sekiz tanesi kullanılan toplam on dokuz konut bulunmaktadır. Konut yanlarında ambar, samanlık, kümes, garaj gibi kullanılan tek katlı yapılar bulunmaktadır. Ortak kullanım alanı olarak yıkılmış olan okula ait bir lojman, iki adet cami bulunmaktadır. Günümüzde lojman kullanılmamaktadır. İki adet camiden Ortaköy Cami köy yerleşiminin içerisinde kalmakta olup yerleşimin dışında kalan Resim 3.46.’da gösterilen Işıklı Cami’nin yedi yüz yıllık olduğu bilinmektedir. Işıklı Cami restore edilmiş olup taşıyıcı sistemi ahşap geçmedir.

Resim 3.46. Ortaköy Işıklı Cami

Çizim 3.23. ile camiler, konut, ahır, samanlık, garaj, kümes, ambar, odunluk, fırın ve su deposu gösterilmiştir. Konut ve müştemilatlar aynı veya farklı parsel içerisinde yer alabilmektedir. Konut yapısı inşa edildikten sonra ihtiyaç gereği ortaya çıkan müştemilatlar konuta ek olarak ya da konuttan bağımsız bir biçimde yapılmıştır. Çit ya da bahçe duvarı yapılmadığı için parsel sınırı belirlenmemiş olan konut yapılarının etrafında yer alan müştemilatların hangi konut kullanıcısına ait olduğu tespit edilememiş, yapı sahipleriyle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda öğrenilmiştir.

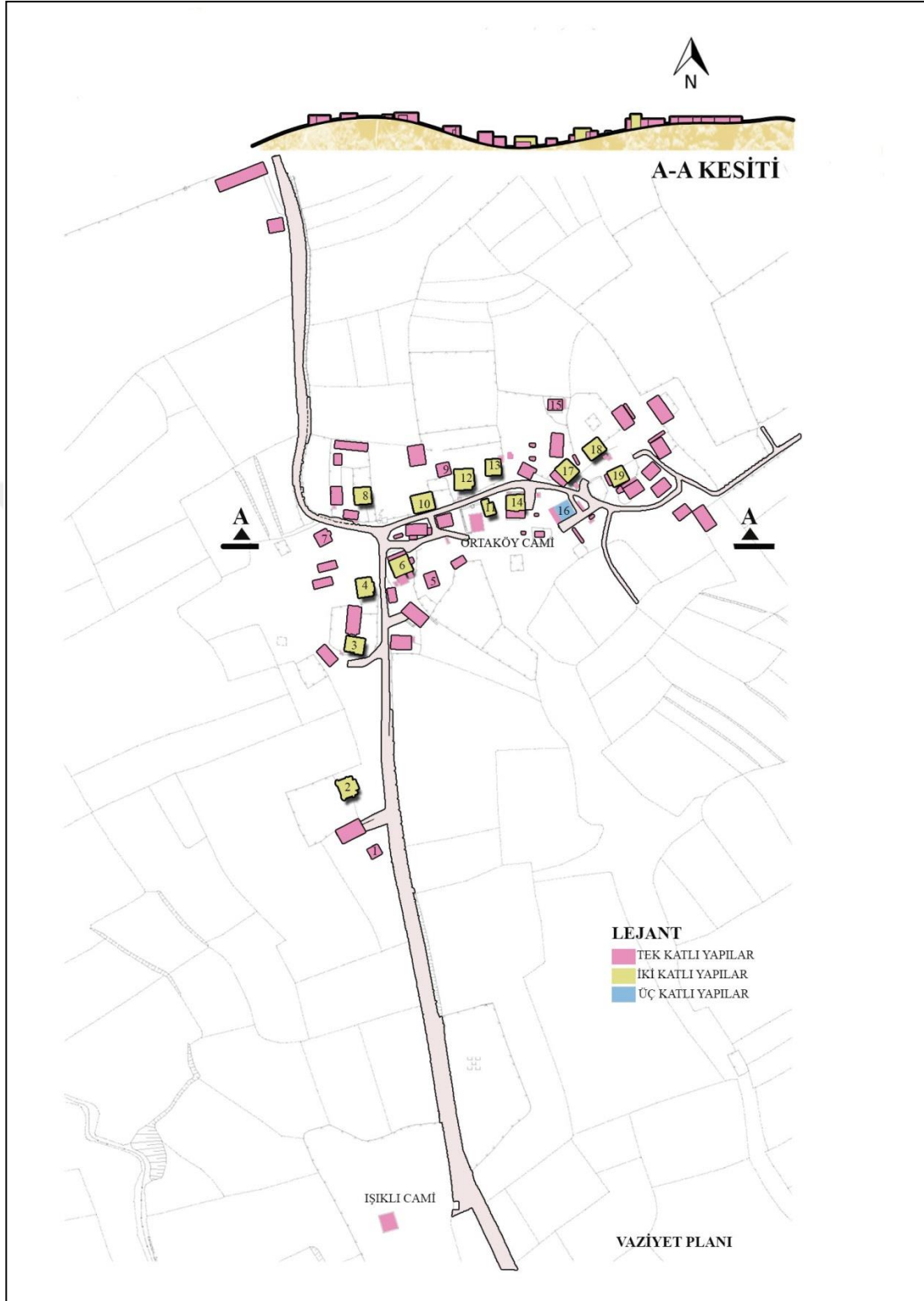

Çizim 3.23. Ortaköy işlev durumu analizi

3.2.3.2. Kat adedi

Çizim 3.24. ile gösterilen kat analizinde Ortaköy'deki toplam on dokuz adet konut yapısının on üç adedinin iki katlı, beş adedinin tek katlı, bir adedinin üç katlı olarak inşa edildiği gösterilmiştir. Müştemilat, ambar, ahır, samanlık yapıları ise tek katlıdır. Yedi adet geleneksel konuttan altı tanesi iki katlı, bir tanesi üç katlıdır. İki katlı olan geleneksel konut yapılarının zemin katı ahır, ambar, depo, odunluk; birinci katı salon, yatak odası, mutfak, banyo olarak kullanılmaktadır.

Çizim 3.24. Ortaköy kat adedi analizi

3.2.3.3. Yapım sistemi

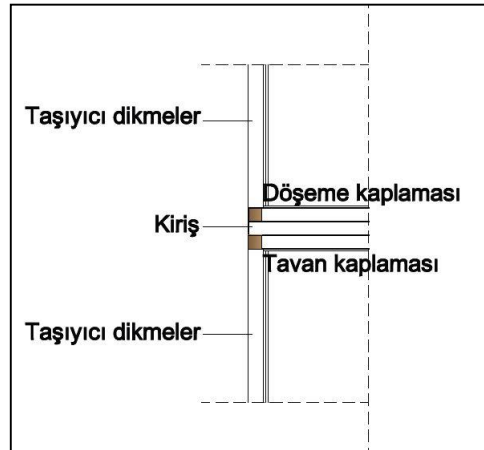
Ortaköy’de bulunan yedi adet ahşap karkas, yirmi üç adet betonarme, iki adet prefabrik, on dokuz adet ahşap yapı Çizim 3.25.’de gösterilmiştir. Bu yapılardan on dokuz tanesi konut yapısı olup yedi tanesi ahşap karkas yapım sistemine, iki tanesi prefabrik yapım sistemine ve on tanesi betonarme yapım sistemine sahiptir. Ortaköy geleneksel konut yapım sistemleri daha önce anlatılan Işıklar köyündeki geleneksel konutların yapım sistemiyle benzerlik göstermektedir. Marmara Bölgesi’nde bulunan ve birbirine yakın olan iki köyün iklim verilerinin yakın olması sebebiyle konutlarda kullanılan malzeme ve yapım teknikleri birbirine benzerdir. İki katlı olan geleneksel konutlarda bölgenin ormanlık alana yakın olması sebebiyle taşıyıcı sistemlerinde ahşaplar görülmektedir. Bölgede bol miktarda meşe, palamut, gürgen, kayın, kavak gibi ağaçlar bulunmaktadır. Konutların taşıyıcı sistemlerinde daha dayanıklı olduğu bilinen meşe ağaçlarından elde edilen ahşaplar kullanılmıştır.

Yapılan alan çalışmalarında dış cephe kaplamalarında, kapı ve pencere doğramalarında ve çatı strüktürünün oluşturulmasında da dayanıklılığı yönünden meşe ağacından elde edilen ahşap malzeme kullanıldığı tespit edilmiştir. Pencerelerdeki ahşap detaylarda ise kavak ağacından elde edilmiş malzemelerin uygulandığı gözlemlenmiştir. Kavak ağacından elde edilen ahşap malzeme hafif olduğu için tavan kaplamalarında da kullanılmıştır. Yerel halkla yapılmış olan yüz yüze görüşmeler sonucu bölgede derelerin getirmiş olduğu taş malzemelerin temellerde ve subasmanlarda kullanıldığı, sağlam zemin bulunana kadar kazılan zemine büyük temel taşları konulduğu, çamur harç ile temel duvarı oluşturulduğu, zeminden 50-70 cm yükseltilerek taş, kerpiç ya da dolgu tuğla olarak devam eden zemin kat duvarına örüldüğü öğrenilmiştir. Ahşap iskelet arasına taş tuğla, kerpiç gibi malzemeler dolgu olarak kullanılmış ahşap karkas dolgu duvar tekniği uygulanmıştır. Çizim 3.26.’da görüldüğü üzere ahşap karkas duvar tekniği; düşeyde ahşap dikmeler, yatayda ahşap kiriş ve döşemeler kullanılarak taşıyıcıların birlikte hareket ettiği çerçeve sistemi oluşturmaktadır. Hafif olması, kat adedinin çoğalmasına olanak sağlaması, taşıyıcı sistem kesitlerini küçültmesi ve diğer yapı malzemeleri ile ortak kullanıma imkân sağlaması tercih edilmesinde önemli etkenler arasındadır. Açık sofalar yapılmasına,

çıkmalara, daha çok pencere yapılmasına imkân sağlamakta, rutubetli ortamlarda nefes almaktadır (Çakır, 2000).

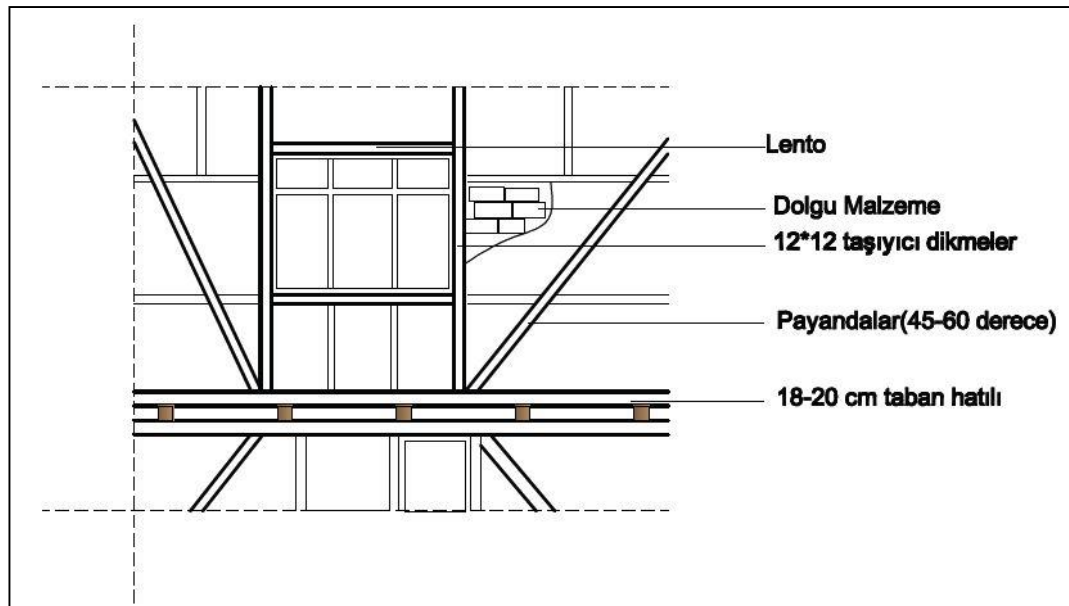

Çizim 3.25. Ortaköy yapım sistemi analizi

Çizim 3.26. 10 numaralı yapı döşeme detayı (Şahin, 2019)

Kagir (yığma) zemin veya temel üzerine dış cephe köşelerinde 12×12 veya 15×15 cm, dış cephe duvar aralarında 10×10 veya 12×12 cm ölçülerinde dikmeler 1-1,5 m aralıklarla yerleştirilmiştir. Taşıyıcı dikmeler yapı köşelerinde, pencere ve kapı için oluşturulan duvar boşluklarının üst kısmında lento olarak ve bu boşlukların sağına ve soluna yerleştirilen payandalar şeklinde tasarlanmaktadır. Taşıyıcı dikmelerin daha güçlü hale getirilebilmesi için yapılan ahşap payandaların eğimleri 45-60 derece arasında değişmektedir. Çizim 3.27.'de görüldüğü üzere dikmeler, payandalar ve alt-üst tabanlardan oluşan iskelet sistem dolgu malzemesiyle birlikte duvarı meydana getirmektedir.

Çizim 3.27. 10 numaralı yapı taşıyıcı sistem detayı (Şahin, 2019)

Kafesçioğlu (1955) dolgu sistemlerini ahşap dolgu, kerpiç dolgu ve tuğla dolgu olarak üç ana başlık altında sınıflandırırken Ortaköy'deki geleneksel yapılarda Resim 3.47. ile kerpiç dolgu, Resim 3.48. ile tuğla dolgu ve Resim 3.49. ile ahşap dolgu bulunduğu görülmüştür. Duvar dolgu dikme aralarına sağlamlığı artırmak için genellikle kireç harçla birlikte uygulanmıştır. Resim 3.47.'de görüldüğü üzere kireç harcın yanı sıra çamur harç kullanıldığı da tespit edilmiştir.

Resim 3.47. 14 numaralı yapı ahşap karkas kerpiç dolgu

Resim 3.48. 16 numaralı yapı ahşap karkas tuğla dolgu

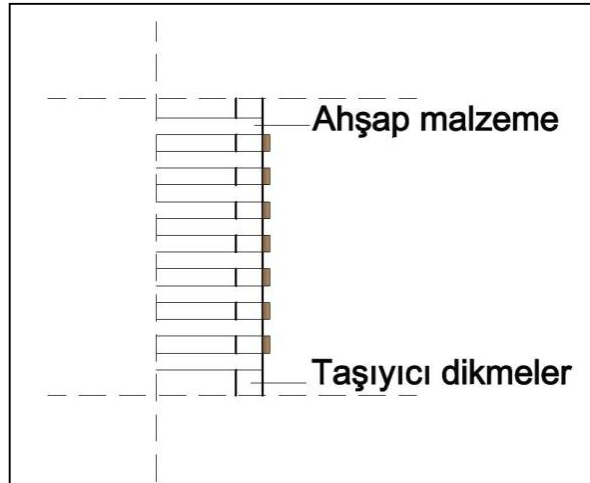
Resim 3.49. 13 numaralı yapı ahşap karkas ahşap dolgu

Çatı yapım sistemi incelendiğinde, konutlarda çatıların kırma çatı olarak ahşap konstrüksiyondan yapıldığı tespit edilmiştir. Çatı örtüsü olarak genellikle Resim 3.50.'de görüldüğü üzere oluklu kiremit kullanılmıştır. Meşe genellikle çatı taşıyıcılığında tercih edilmektedir. Köyde bulunan müstemilatlardan samanlıklar beşik çatı örtüsüne sahipken mısırları kurutmak için yapılan mekân olan mısır çitleri de beşik çatı örtüsüne sahiptir. Fırınların üst örtüsü de beşik çatı olup bunun altında ateşin yakıldığı kısımda kubbe örtü bulunmaktadır. Yerel halkla yapılan yüz yüze görüşmeler sonucu çatı kaplamalarında daha önce hayvanlara yem olarak verilen kapılca bitkisinin sap kısımlarının su geçirmediği için kullanıldığı, ancak zamanla çatılarda kiremit kaplama yapılmaya başlandığı öğrenilmiştir. Kapılca üst örtüsü günümüzde çatılarda bulunmamaktadır.

Resim 3.50. Ortaköy yapıları oluklu kiremit çatı örtüsü a) 10 numaralı yapı, b) 12 numaralı yapı

Mısır Çiti: Mısır koçanlarını kurutmak için uzun dikdörtgen yapıda ahşap çubuklarda örülerek yapılmış olan ek yapılardır. Çizim 3.28.'de yaklaşık 2 cm aralıklarla dizilerek 2-4 cm kalınlığındaki tahtaların ahşap iskelete çakılmasıyla yapıldığı görülmektedir.

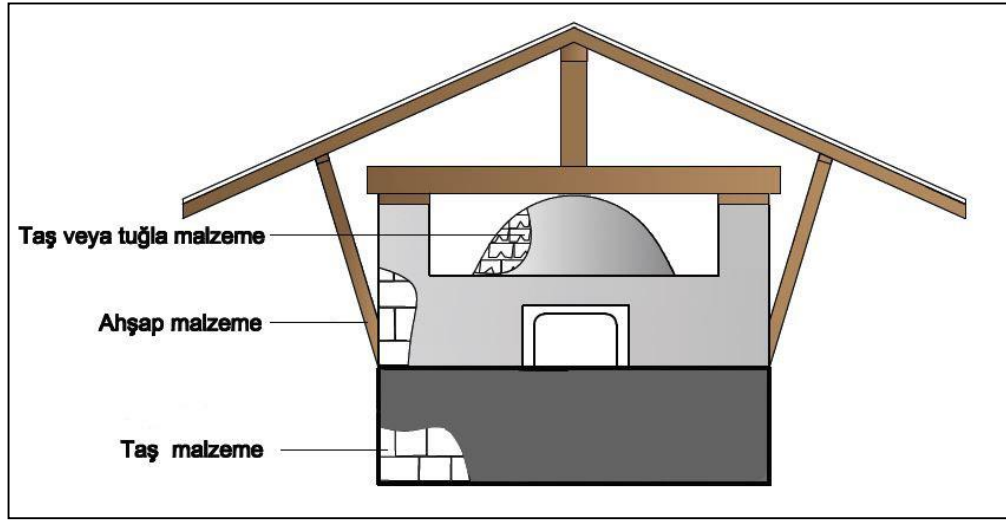
Çizim 3.28. Mısırlık taşıyıcı sistem birleşim detayı (Şahin, 2019)

Mısırların çite konulabilmesi için belirli noktalarda kapaklar bulunmaktadır. Resim 3.51.'de görüldüğü üzere evin bitişiğinde veya yakınında yer almaktadır.

Resim 3.51. Ortaköy mısır çitleri a) 16 numaralı yapı, b) 17 numaralı yapı, c) 6 numaralı yapı, d) 14 numaralı yapı

Fırınlr: Bazı evlerde ekmek yapılmaya devam edilmekte olup konut önlerinde bulunan fırınlar kullanılmaktadır. Çizim 3.29.'da görüldüğü üzere ekmek pişirilen ateşlik kısım kubbe ile örtülmüş olup kubbe biçimlenmesi her fırında farklı çaplarda yapılmıştır. Kubbeli kısmı taş veya tuğla duvar örgüsü olup iç kısmı tuğla malzeme ile örülmüştür.

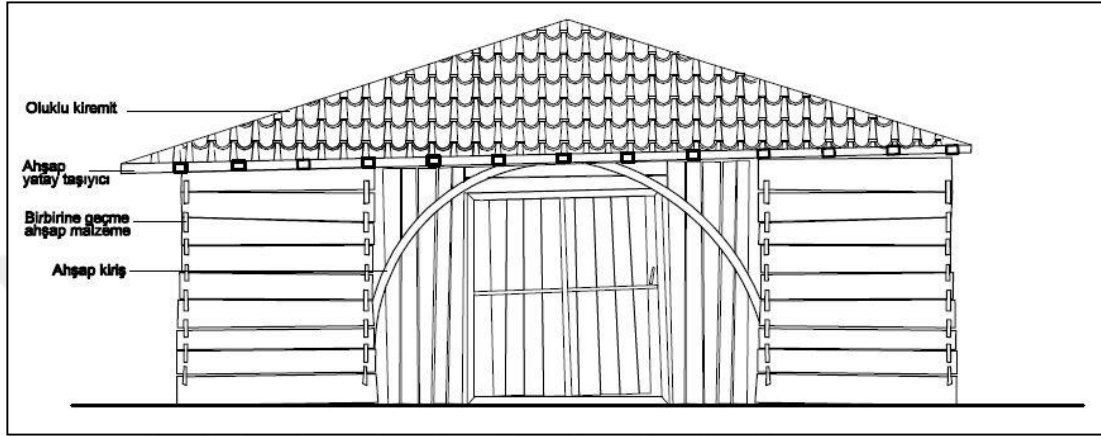
Çizim 3.29. Fırın ön cephesi (Şahin, 2019)

Resim 3.52.'de fırınların üzerinin beşik çatı ile kapatıldığı ve kiremit üst örtüsü kullanıldığı görülmektedir. Konutların yakınına yapılan fırınlar işlevini devam ettirmektedir.

Resim 3.52. Fırınlar a) 14 numaralı yapı, b) 12 numaralı yapı, c) 6 numaralı yapı, d) 17 numaralı yapı

Samanlıklar: Çizim 3.30.'da görüldüğü üzere ahşap iskelet sistemi üzerine ahşap malzeme kullanılarak veya çandı olarak adlandırılan birbirine geçme ahşap yapım sistemiyle yapılmış duvarlardan oluşan samanlıklar tek mekândan meydana gelmektedir. Kırma veya beşik çatı biçimine sahip olan samanlıkların çatı örtüsü kiremittir.

Çizim 3.30. Samanlık ön cephesi (Şahin, 2019)

Samanlıklarda kışın hayvanlar için yemler depolanmaktadır. Hayvanların besin ihtiyacının karşılanması ve yemlerin taşınmasının kolay olması için genellikle ahırların yakınına inşa edilmişlerdir. Samanlık yanlarına mısır çiti ya da garaj da yapılmaktadır. Motor veya traktörle getirilen samanların samanlıklara depolanmasının kolay olabilmesi için Resim 3.53.'te görüldüğü gibi samanlık ve garaj yan yana veya birlikte inşa edilmektedir.

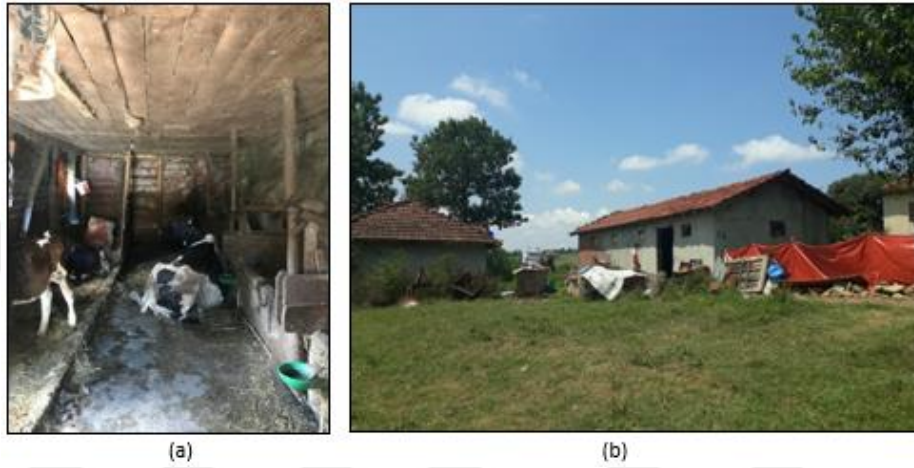
(a)

(b)

Resim 3.53. Samanlık örnekleri a) 13 numaralı yapı, b) 10 numaralı yapı

Ahırlar: Resim 3.54.'te görüldüğü üzere konutların zemin katında ya da ev dışına yapılmış yapılardır. Ev dışına sonradan inşa edildikleri için betonarme olarak yapılmışlardır. Köyde büyükbaş hayvancılık yapılmakta olup hayvan sayısına göre ahır sayısı arttırılmıştır. Büyükbaş hayvanların yaş grubuna ve cinsine göre ahır içinde farklı mekânlar yapılmıştır. Sıcaklığın muhafaza edilebilmesi için duvar kalınlığı 20 cm'den az yapılmamakta, havalandırmanın sağlanabilmesi için 40×40 cm veya 50×50 cm ebatlarında pencereler bulunmaktadır.

Resim 3.54. Ahır örnekleri a) 16 numaralı yapı, b) 7 numaralı yapı

Kümes ve ambarlar: Kümesler Resim 3.55.'te görüldüğü gibi konutlara ek olarak veya konutların çevresinde yapılmış olan yapılardır. Ambarlar tahıl depolamak için kullanılmaktadır. Kümesler tavuk ve hindiler için inşa edilmiş, hayvan sayısına orantılı olarak arttırılmıştır. Ahşaptan basit tekniklerle inşa edilen, konuta ek olarak yapılan kümes ve ambarların konuttan bağımsız yapıldığı örnekleri de mevcuttur.

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

Resim 3.55. Kümes ve ambar a) 17 numaralı yapı, b) 19 numaralı yapı, c) 6 numaralı yapı, d) 14 numaralı yapı, e) 14 numaralı yapı, f) 6 numaralı yapı

3.2.3.4. Plan Şeması

Köyde geleneksel, betonarme ve prefabrik konutlar bulunmaktadır. Genç neslin göç ettiği ancak her konutun kullanıcısının bulunduğu Ortaköy’de, yapılaşma olağan hızında değişim gösterdiğinde meydana gelen plan değişimlerini ortaya koyabilmek için, farklı yapım sistemlerine sahip olan bu konutların plan Şemaları rölöve

çalışmalarıyla oluşturulmuştur. Bu bağlamda geleneksel konutların yapım sistemleri ve korunmuşluk durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kırsal bölgede yaşayan yerel halkın yaşam kültürü, geleneksel konut plan şemalarını etkilemektedir. Kırsal mimaride oturmuş bir plan tipinden söz etmek mümkün olmasa da yapı plan şemaları birbiriyle benzerlik göstermektedir. Konutta yaşayan kullanıcıların sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel durumu plan biçimlenmesini etkileyen unsurlar arasındadır. Çevresel etmenler içinde bulunan iklim, arazi yapısı, manzara ve malzeme de plan biçimlenmesinde etkilidir (Eruzun ve Sözen, 1996).

Mekânsal organizasyonu belirleyen en önemli unsur ekonomik faaliyetlerdir. Çalışma alanında bulunan geleneksel konutların büyüklüklerinin ekonomik durumla ilişkili olduğu gözlemlenmiş, ekonomik durumu daha iyi olan ailelerin geleneksel konutların daha büyük olduğu ve daha çok müstemilata sahip oldukları tespit edilmiştir. Ekonomik durumu daha iyi olan ailelerde duvar malzemesi olarak tuğla kullanılırken, diğer ailelerde ormandan elde edilmiş ahşap malzeme kullanılmıştır. Günümüzde ahşap dolgu duvar olan bir yapıya rastlanmış, bu teknikle yapılan diğer yapıların deprem sebebiyle duvarları yıkıldığı için duvarlar tuğlayla yeniden örülmüştür.

Plan tipleri ihtiyaç doğrultusunda belli bir sistematığe uymadan oluşturulmuştur. Zemin ve birinci kattan oluşan geleneksel konutların alt katı genellikle Resim 3.56. ile gösterildiği gibi ahır, ardiye, ambar, odunluk olarak kullanılmaktadır. Birinci kat hayat/salon çevresinde yer alan odalardan meydana gelmektedir. “Çandı” olarak isimlendirilen teknikle Resim 3.57.’de görüldüğü üzere samanlık yapıları inşa edilmiştir. Ahırlar hayvan cinsine ve büyüklüklerine göre farklılaşmaktadır.

Resim 3.56. Ortaköy geleneksel konutların zemin kat kullanımı a) Ardıye, b) Ambar, c) Ahır, d) Odunluk

Resim 3.57. Ortaköy samanlık yapısı

Ardiye, ambar, gübrelerin depolandığı guruluk ve depo her yapının zemin katında bulunmamakta, yapı çevresinde ya da yapıya ek olarak da yer almaktadır. Ambarların birinci kat ile bağlantısı bulunmakta ve döşemede bulunan kapaklar aracılığıyla zemin katta bulunan ambara tahıllar depolanmaktadır. Ancak günümüzde bu kapaklar kapatılmış olup kullanılmamaktadır. Muhtelif eşyaların depolanması ve muhafaza edilmesi amacıyla yapılan ardiyeler zemin katlarda olduğu gibi, birinci katlarda da yer almaktadır.

Zemin katta üst kattan farklı olarak tuğla ve taş örme duvar olduğu gözlemlenmiştir. Ahır bölümlerinin kenarına yapılmış olan “guruluklar” bölme duvarla ayrılmıştır. Dışarıdan ahşap kapı ile ayrı bir girişi bulunan ahırlara zemin kat içinden de ulaşılabilir. Zemin kat içinden de ulaşılabilir.

Konutların birinci katlarında ise salon/hayat, odalar, mutfak, WC, banyolar bulunmaktadır. Çatı konstrüksiyonu, iki konutta tavan döşemesi yapılmadığı için açıkça gözlemlenmekte olup yerel halkla yapılmış olan yüz yüze görüşmeler sonucunda döşeme yapılmamasının sebepleri arasında ipek böceği yetiştirme ve süpürge kurutma faaliyetlerinde bulunmuş olmalarının yer aldığı öğrenilmiştir. Bazı yapılarda mutfak için ayrı bir oda yapılmayarak salonun bir köşesi mutfak olarak kullanılmıştır. Zemin katı önceden ahır olup sonrasında ahırın konut dışına inşa edilmesiyle birlikte zemin katların ardiyelere, ambarlara, mutfaklara dönüştürülmüş olduğu örnekler de mevcuttur. İki konutta açık çıkma yapılmış olup balkon olarak kullanılmaktadır.

1963 ve 1999 depremlerinde orta derecede hasar alan geleneksel konutların zaman içinde yıkılmasıyla yapı sahipleri tarafından yerine betonarme konutlar yapılmıştır. Bu sebeple yapılan konutlardaki plan şemaları genellikle geleneksel konutlara benzemekte olup içeriden merdiven yerine dışarıdan üst kata ulaşan merdivenler yapılmış, bunun sebeplerinin başında ise aynı yapıda alt kat ve üst katta oturan kardeşlerin birbirini rahatsız etmeden kendi katına ulaşma isteği yer almıştır. Zaman içinde farklı müdahaleler görmüş geleneksel konutların mekan organizasyonları da değişmeye başlamıştır.

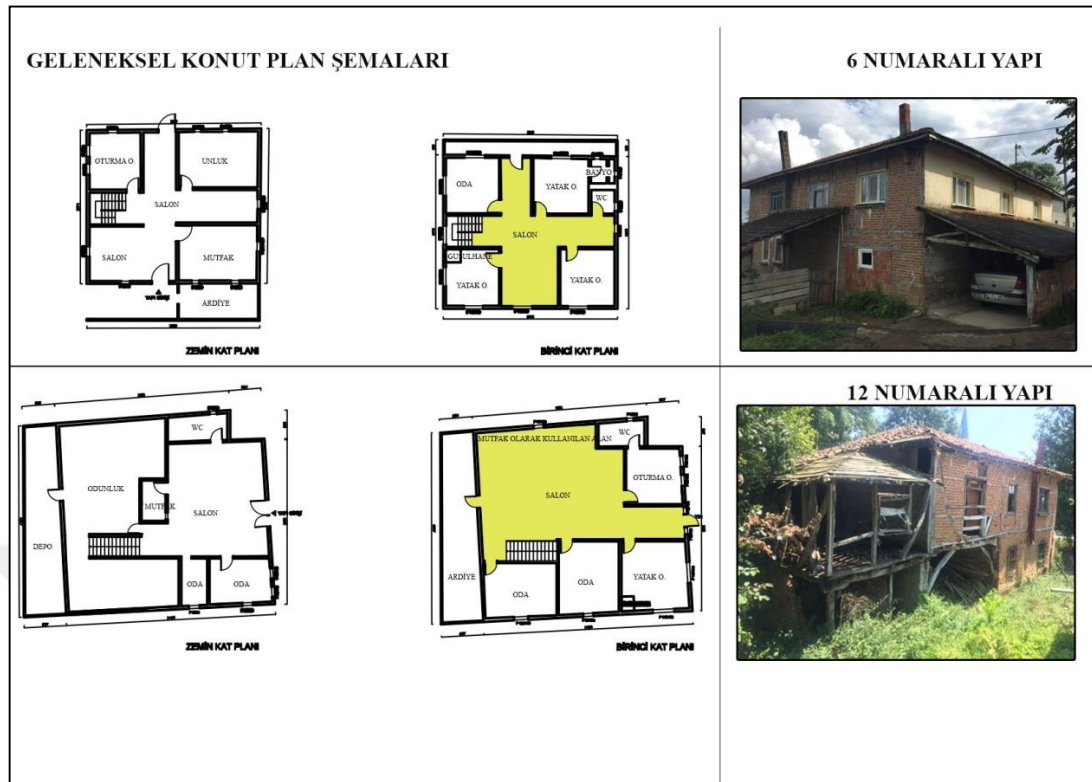
1. Geleneksel konutların plan şemaları

Tez çalışmasında incelenen köylerden biri olan Ortaköy’de bulunan yedi adet geleneksel konutun tamamının rölöve ölçüleri alınmış ve plan şemaları oluşturularak Çizim 3.31. ve Çizim 3.32. ile gösterilmiştir. Çizim 3.32.’de yer alan 12 numaralı konut kullanılmamakta olup diğer konutlar kullanılmaktadır.

Ortaköy’de bulunan geleneksel yapı plan şemaları birbirine benzerlik göstermektedir. İki katlı olan yapılarda zemin kattan birinci kata içeriden merdivenle ulaşılmaktadır. Zemin kat depo ve ahır olarak kullanılırken birinci katta yaşam alanlarını oluşturan oturma odası, salon, yatak odaları, banyo ve WC bulunmaktadır. “Merdivenle ulaşılan hayat” adını verdikleri büyük ebattaki salon, oturma birimi olarak kullanılmakta ve diğer odalara dağılım buradan sağlanmaktadır. Ekonomik durumu daha iyi olan köylülerin konutlarında salon/hayat mekân ebatlarının daha büyük olduğu, konut yapım sisteminde ise ahşap veya kerpiç dolgu malzemesi yerine dolu tuğla kullanıldığı tespit edilmiştir.

GELENEKSEL KONUT PLAN ŞEMALARI ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI İKİNCİ KAT PLANI	16 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	14 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	17 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	13 NUMARALI YAPI
ZEMİN KAT PLANI BİRİNCİ KAT PLANI	10 NUMARALI YAPI

Çizim 3.31. Ortaköy geleneksel konut plan şemaları-1

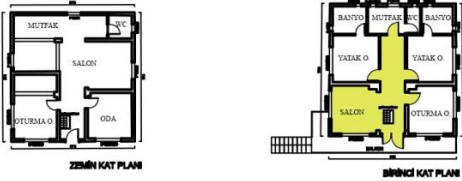
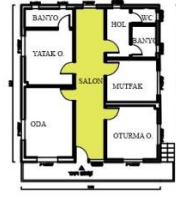
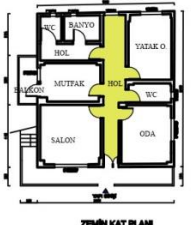
Çizim 3.32. Ortaköy geleneksel konut plan şemaları-2

2. Betonarme konutların plan şemaları

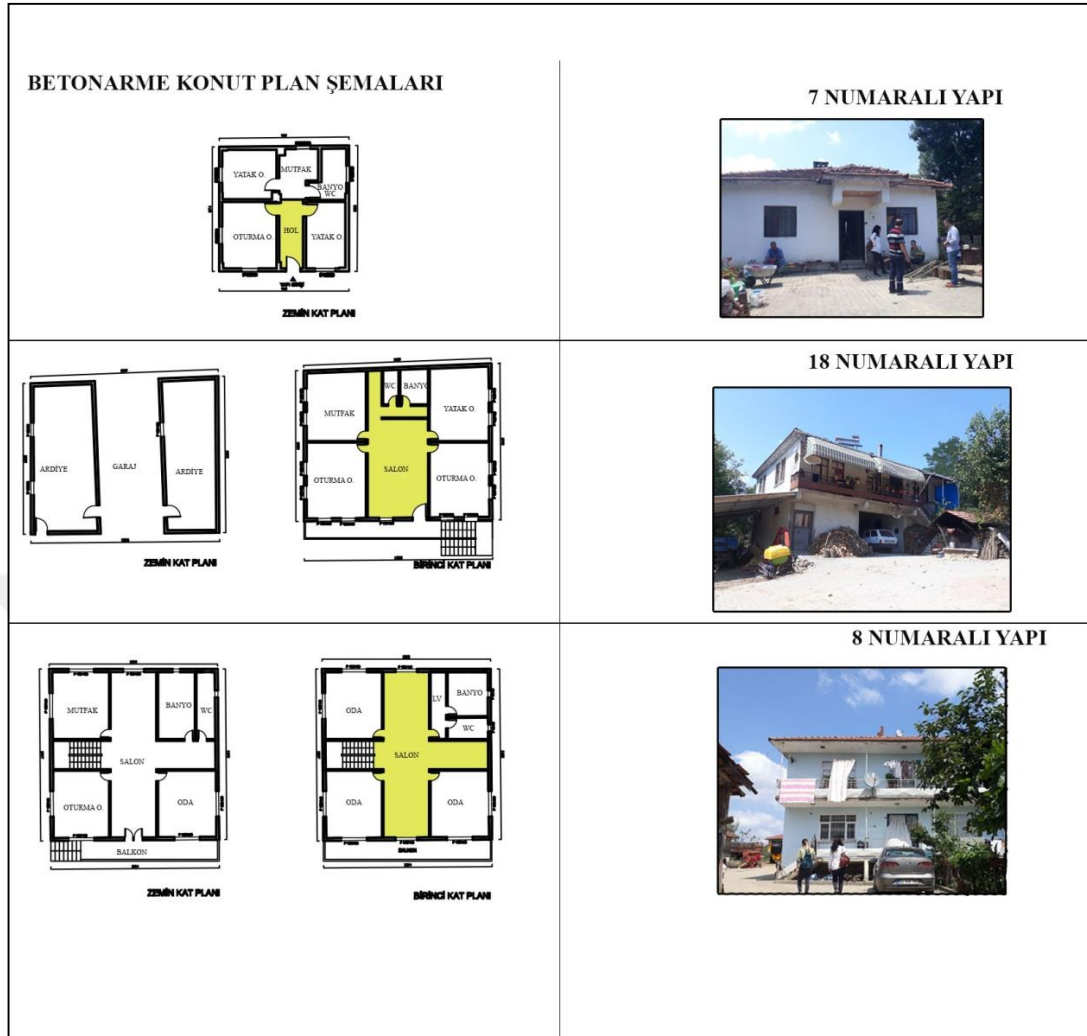
Ortaköy’de tespit edilen on adet betonarme konutun sekiz tanesine girilmesine izin verilmiş, bu konutların rölöve ölçüleri alınmış ve oluşturulan plan şemaları Çizim 3.33. ve Çizim 3.34. ile gösterilmiştir. İki katlı olan 8 ve 19 numaralı yapılarda zemin kat yaşam alanı olarak kullanılırken 18 numaralı yapıda garaj ve depo olarak kullanılmaktadır. Tek katlı olarak tespit edilmiş olan beş adet yapıdan üç tanesinin üst katlarının daha sonra yapılması planlandığı yapı sahiplerinden öğrenilmiştir.

Betonarme yapılar genellikle yıkılmış ya da yanmış, kullanılamayacak durumda olan geleneksel konutların yerine yapılmıştır. Geleneksel konut tipolojisine benzer özellikler taşıyan konutlarda genellikle bir salon/hayat bulunmakta ve odalara dağılım buradan yapılmaktadır. Zemin katları üretim pratiği sonucu olarak garaj, depo olarak kullanılmaktadır. Geleneksel konutlardan farklı olarak hayat/salon mekânlarının ebatları daha küçüktür. Geleneksel konutlarda zemin kattan birinci kata içeriden

merdivenle ulaşılırken betonarme konutlarda dışarıdan merdivenle ulaşılmaktadır. Konutların iç mekân düzenlemeleri basit ve süslemeden uzaktır.

BETONARME KONUT PLAN ŞEMALARI 	19 NUMARALI YAPI
	11 NUMARALI YAPI
	4 NUMARALI YAPI
	5 NUMARALI YAPI
	3 NUMARALI YAPI

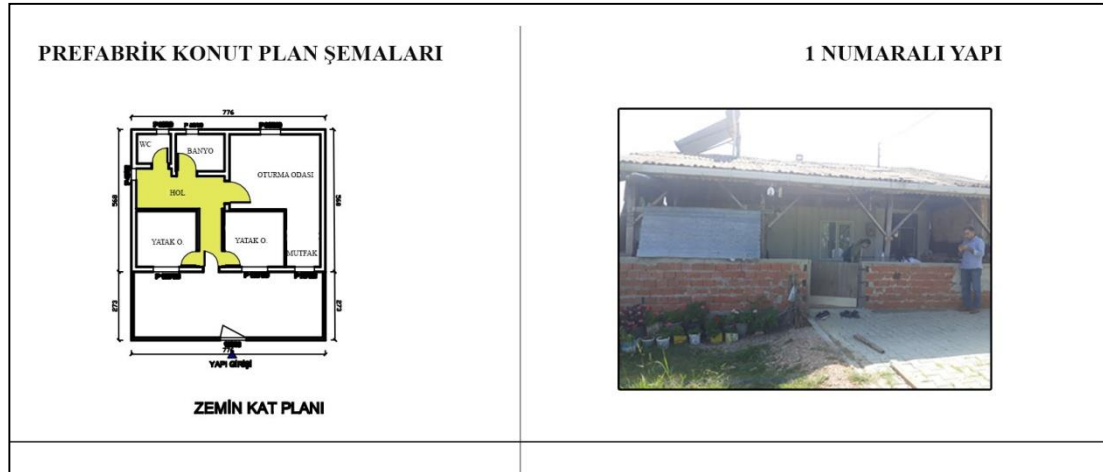
Çizim 3.33. Ortaköy betonarme konut plan şemaları-1

Çizim 3.34. Ortaköy betonarme konut plan şemaları-2

3. Prefabrik konutların plan şemaları

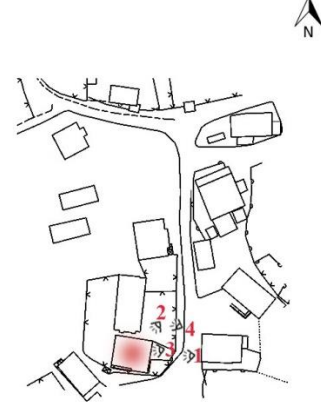
Ortaköy’de tespit edilen iki adet prefabrik konuttan bir tanesinin rölöve ölçüleri alınarak oluşturulan plan şeması Çizim 3.35. ile gösterilmiştir. Prefabrik yapım sistemine sahip olan bu 9 numaralı konuta ek yapılarak yapı genişletilmiştir. Tek katlı olan yapıda 12 numaralı konut kullanıcısı yaşamaktadır. 12 numaralı geleneksel konutun çökmeye başlaması ve kullanılamayacak duruma gelmesi sebebiyle köy yerleşiminin çeperine prefabrik konut yapılmıştır.

Çizim 3.35. Ortaköy prefabrik konut plan şemaları

İncelenmiş olan plan şemalarında değişim ve dönüşümün olağan hızında devam ettiği Ortaköy’de iki deprem görmüş olan geleneksel konutların basit onarımlar yapılarak kullanılmaya devam edildiği ancak zaman içerisinde kullanılmayacak duruma gelmesiyle birlikte yeni konutların inşa edildiği yerel halkla yapılmış yüz yüze görüşmeler sonucunda öğrenilmiştir. Göç vermeye başlayan Ortaköy’de, günümüzde kullanılmaya devam eden geleneksel konutların zamanla boşalmaya başlayacağı düşünüldüğünden çalışma kapsamında rölöve çalışmaları yapılarak plan şemaları oluşturulmuştur. Bölme duvarlar, döşeme ve tavan kirişlemeleri, çıkmalar, yüzey kaplamaları, pencere ve kapılar, merdivenler fotoğraflanmaya çalışılmıştır. Girilmesine izin verilen konutlarda yapılara ait tanımlamalar yapılarak yapım sistemleri incelenmiş ve elde edilen bulgular seçilen her konut için ayrı ayrı hazırlanmış yirmi beş adet şekilde aşağıda gösterilmiştir. 3 numaralı betonarme yapı, 4 numaralı betonarme yapı, 5 numaralı betonarme yapı, 6 numaralı geleneksel yapı, 7 numaralı betonarme yapı, 8 numaralı betonarme yapı, 10 numaralı geleneksel yapı, 13 numaralı geleneksel yapı, 14 numaralı geleneksel yapı, 16 numaralı geleneksel yapı, 17 numaralı geleneksel yapı, 18 numaralı betonarme yapı ve 19 numaralı betonarme yapıdır. Geleneksel, betonarme ve prefabrik konutlara ait tanımlamalar yapılmış, geleneksel konutların yapım sistemleri ve korunmuşluk durumları ayrı ayrı şekillerde gösterilmiştir.

3 NUMARALI KONUT

3 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

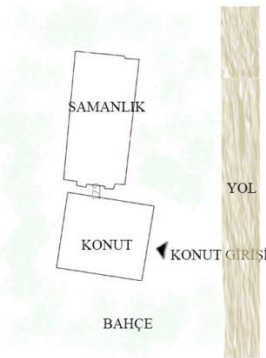
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı girişi bahçeden yapılmaktadır. İki katlı olan konutun yapım sistemi betonarmedir. Çatısı ahşap malzemeden yapılmış olup çatı kaplama malzemesi kiremittir. Pencere doğramaları ahşap görünümlü PVC'dir. Zemin katı yapılmış olan binanın birinci katı yapım aşamasındadır. Yapıya ait samanlık bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

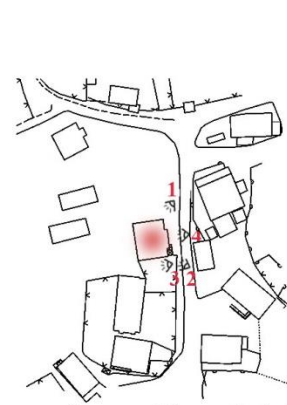
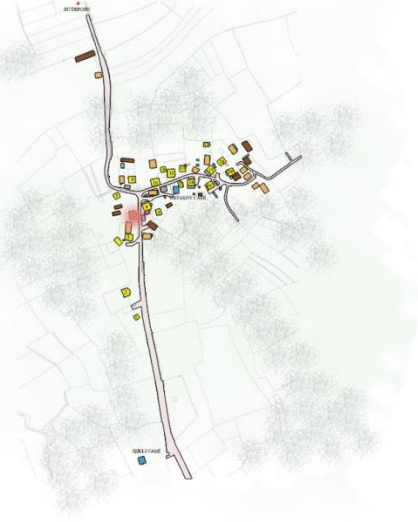
Zemin katta oturma odası, salon, mutfak, yatak odaları, banyo, WC ve oda bulunmaktadır. Birinci kata dışarıdan merdivenle ulaşmaktadır.

İÇ MEKAN FOTOĞRAFLARI

Şekil 3.29. 3 numaralı konuta ait çizim ve resimler

4 NUMARALI KONUT

4 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

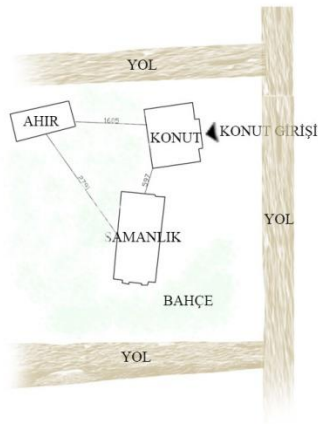
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı girişi bahçeden yapılmaktadır. İki katlı olan yapının yapım sistemi betonarmedir. Çatısı ahşap malzemeden yapılmış olup çatı kaplama malzemesi kiremittir. Pencere doğramaları PVC'dir. Zemin katı yapılmış olan binanın birinci katı yapım aşamasındadır. Yapıya ait samanlık ve ahır bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

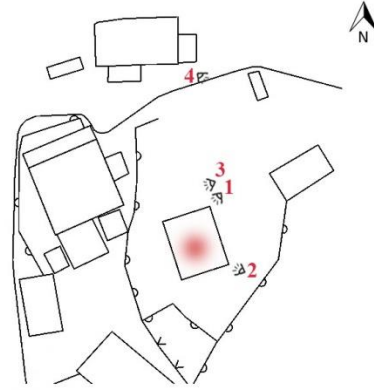
Zemin katta oturma odası, salon, mutfak, yatak odaları, banyo, WC ve oda bulunmaktadır. Birinci kata dışarıdan merdivenle ulaşılmaktadır.

İÇ MEKAN FOTOĞRAFLARI

Şekil 3.30. 4 numaralı konuta ait çizim ve resimler

5 NUMARALI KONUT

5 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

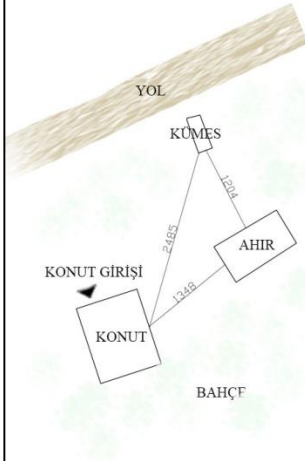
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı girişi bahçeden yapılmaktadır. Tek katlı olan yapının yapım sistemi betonarmedir. Çatısı ahşap malzemeden yapılmış olup çatı kaplama malzemesi kiremittir. Pencere doğramaları PVC'dir. Yapıya ait kümes ve ahır bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

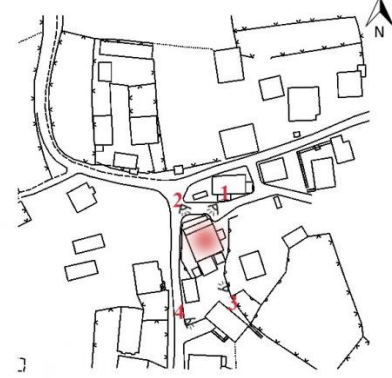

İÇ MEKAN FOTOĞRAFLARI

Yapının plan şeması tespit edilmiş olup zemin katta salon, mutfak, banyo, yatak odaları, WC bulunmaktadır.

Şekil 3.31.5 numaralı konuta ait çizim ve resimler

6 NUMARALI KONUT

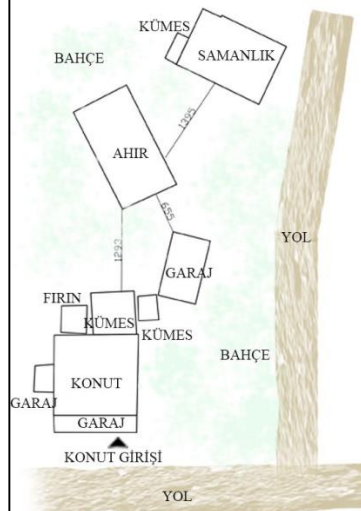
6 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı doğrudan sokağa açılmaktadır. İki katlıdır. Yapım sistemi ahşap karkas olan yapının su basmanında taş malzeme, zemin ve birinci katında dolgu malzemesi olarak dolu tuğla kullanılmıştır. Yapılmış olan onarımlarda boşluklu tuğla kullanılmıştır. Pencere doğramaları PVC olarak değiştirilmiştir. Özgünlüğünü korumaya devam eden yapıya ilave edilmiş sundurmalar mevcuttur. Yapıya ait samanlık, ahır, kümes, garaj ve fırın bulunmaktadır.

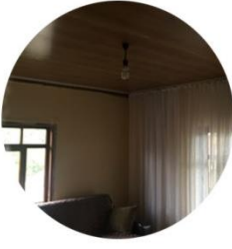
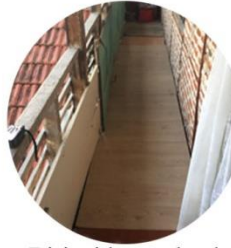
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin katta oturma odası, unluk, salon ve mutfak bulunmaktadır. Birinci katta yatak odaları, oda, banyo, WC bulunmaktadır. Yatak odasının sol köşesinde gusulhane yer almaktadır.

Şekil 3.32. 6 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

6 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı değişmekte olup yaklaşık 12 cm'dir. Duvar taşıyıcısı zemin katta ahşap arası dolu tuğladır. Birinci katta duvar üzeri boya olduğu için yapı malzemesi tespit edilememiştir.
Birinci kat salon	Zemin kat salon	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olan yapının alt katın tavan üst katın zeminini oluşturan döşemesi aralıksız olarak yerleştirilmiş ahşap malzemeden yapılmıştır. Zemin katın tavanında herhangi bir kaplama olmayıp taşıyıcı sistem gözlemlenirken birinci katta yatak odalarının tavanı ahşap lambri ile kaplanmış, oturma odasının tavanı PVC esaslı ahşap görünümlü malzeme ile kaplanmıştır.
Birinci kat oda	Birinci kat yatak odası	
		Yüzey kaplamaları: Banyo ve WC zemini seramik kaplamadır. Zemin katta döşemeyi oluşturan ahşap üzerinde kaplama malzemesi bulunmamaktadır. Birinci katta odaların zemin döşeme kaplamalarının laminant olduğu tespit edilmiştir. Banyo ve WC'lerin duvar kaplama malzemesi yarisına kadar seramikken birinci kat oda duvarları boyadır.
Birinci kat wc	Birinci kat açık çıkma	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ve pencere doğramaları ahşaptır. Ancak bazı pencereler PVC olarak değiştirilmiş, banyo ve WC kapılarının da PVC olarak değiştirilmiş olduğu öğrenilmiştir.
Birinci kat oda	Birinci kat salon	
		Merdivenler: Zemin kattan birinci kata dışarıdan merdivenle ulaşılmaktadır. Merdiven ahşaptan yapılmış olup 13 basamaklı çift kollu merdivendir. Merdiven boşluğuna gelen kısma ahşap korkuluk yapılmıştır. Merdiven doğrudan salona ulaşmakta ve buradan odalara dağılım sağlanmaktadır.
Merdiven çıkışı	Merdiven sahanlığı	

Şekil 3.33. 6 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

6 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

BİÇİMSEL BOZULMALAR

Yapı Planında Bozulma

Parsel içerisine ihtiyaçlarla birlikte eklenmiş olan samanlık, ahır, kümes gibi yapılar yapı-parsel ilişkisinin bozulmasına yol açmaya başlamıştır.

Plan şemasının değişmesinde genel olarak ihtiyaç doğrultusunda yeni mekan oluşturma, mekanı bölme gibi etkenler bulunmaktadır. Yapıda yatak odasında kullanılmayan bir adet gusulhane yer almaktadır. WC ve banyo hacimleri ise günümüz teknolojinin getirmiş olduğu malzemelerle dizayn edilmiştir.

Yapı girişine eklenmiş olan araçlar için oluşturulmuş garaj ön cepheyi bozmaktadır.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Ahşap karkas sisteme sahip olan yapının taşıyıcı sistemi bozulmamıştır.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramalarını ahşaptan yapılmış olup, bazıları PVC ile değiştirilmiştir.

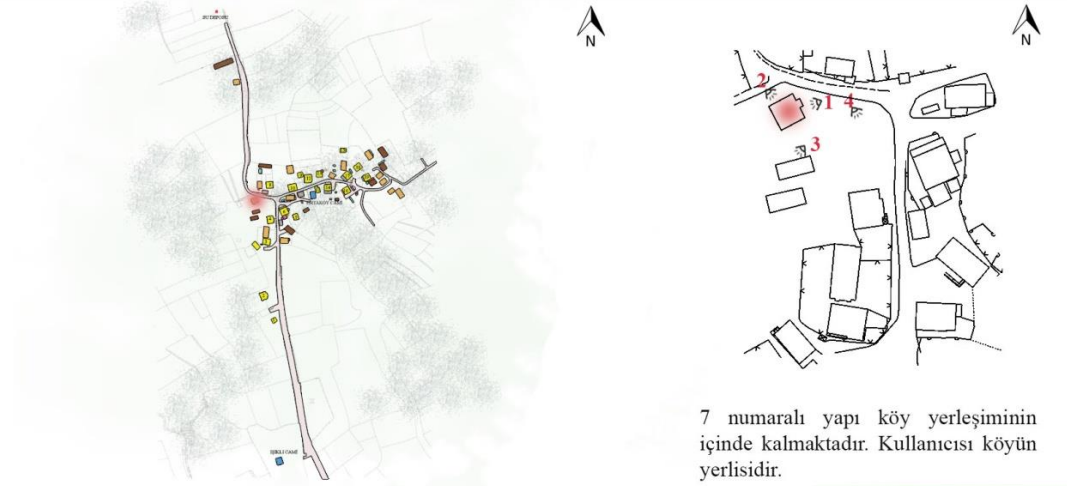

Malzeme Bozulmaları: Ahşap karkas sistemle inşa edilen yapının su basmanında taş malzeme, zemin ve üst katında dolgu malzemesi olarak dolu tuğla kullanılmış olup yapılmış onarımlarda boşluklu tuğla kullanılmıştır.

Şekil 3.34. 6 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

7 NUMARALI KONUT

VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı girişi sokaktan yapılmaktadır. Tek katlı olan yapının yapım sistemi betonarmedir. Çatısı ahşap malzemeden yapılmış olup çatı kaplama malzemesi kiremittir. Pencere doğramaları ahşap malzemeden yapılmıştır. Yapıya ait ahır bulunmaktadır.

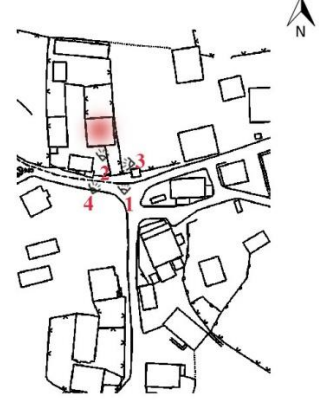
PLAN ŞEMASI

Zemin katta salon, oturma odası, mutfak, banyo, yatak odaları ve WC bulunmaktadır.

Şekil 3.35. 7 numaralı konuta ait çizim ve resimler

8 NUMARALI KONUT

8 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

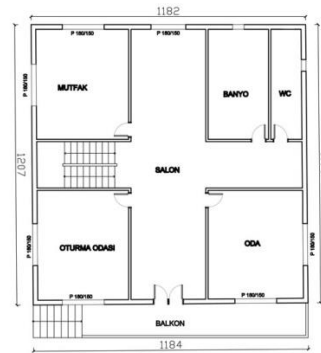
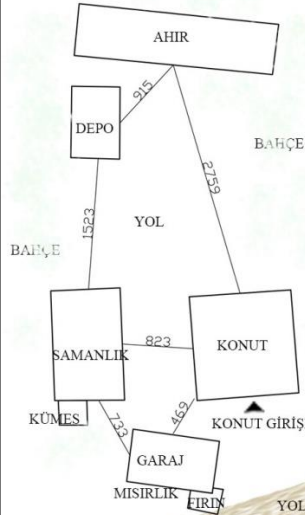
VAZİYET PLANI

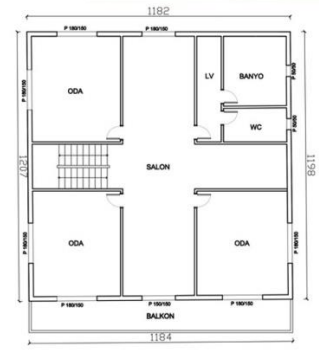
YAPININ TANIMI

Yapı girişi sokaktan yapılmaktadır. İki katlı olan yapının yapım sistemi betonarmedir. Çatısı ahşap malzemeden yapılmış olup çatı kaplama malzemesi kiremittir. Pencere doğramaları PVC'den yapılmıştır. Yapıya ait ahır, samanlık, mısırlık, fırın, kümes, depo, garaj bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin kat ve birinci kat yaşam katıdır. Zemin katta mutfak, salon, banyo, WC, oda, salon bulunmaktadır; birinci katta odalar, salon, banyo ve WC bulunmaktadır.

Şekil 3.36. 8 numaralı konuta ait çizim ve resimler

10 NUMARALI KONUT

Şekil 3.37. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

10 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı değişmekte olup yaklaşık 12 cm'dir. Duvar zemin katta dolu tuğladan yapılmıştır. Birinci katta üzeri boya olduğu için yapı malzemesi tespit edilememiş ancak yapı sahibinden dolu tuğla olduğu öğrenilmiştir.
Zemin kat depo	Birinci kat salon	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olan yapının alt katın tavan üst katın zeminini oluşturan döşemesi aralıksız olarak yerleştirilmiş ahşap malzemeden yapılmıştır. Zemin katın tavanında herhangi bir kaplama olmayıp taşıyıcı sistem gözlemlenirken birinci katın salon kısmının tavanında çatı karkas sistemi, diğer odaların tavanında ise ahşap kaplama gözlemlenmiştir.
Birinci kat salon	Birinci kat yatak odası	
		Yüzey kaplamaları: Birinci katta döşemeyi oluşturan ahşap üzerinde kaplama malzemesi bulunmayıp muşamba ve halı ile kapatılmıştır. Mutfak, banyo ve WC zeminine ise döşeme üzeri tesviye betonudur. Banyo ve WC hariç tüm odaların duvarları boya olup banyo ve WC'nin ki kireçtir.
Birinci kat banyo	Birinci kat salon	
		Pencere ve kapılar: İç pencereler ve kapılar ahşaptır. Pencere ve kapılar farklı çeşitlerde yapılmıştır.
Birinci kat yatak odası	Birinci kat mutfak	
		Merdivenler: Zemin kattan birinci kata içten merdivenle ulaşılmaktadır. Merdiven ahşaptan yapılmış olup 11 basamaklı tek kollu merdivendir. Korkuluğu ahşaptan yapılmıştır. Merdiven doğrudan salona ulaşmakta ve buradan odalara dağılım sağlanmaktadır.
Merdiven inişi	Merdiven korkuluk ve döşemesi	

Şekil 3.38. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

10 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

BİÇİMSEL BOZULMALAR**Yapı Planında Bozulma**

Zemin katta bulunan ahırın yapı dışına çıkarılmasıyla birlikte, bu kısmın depo olarak kullanılması plan sistematüğini değiştirmektedir.

Plan şemasının değişmesinde ihtiyaç doğrultusunda yeni mekan oluşturma, mekan bölme gibi etkenler bulunmaktadır. Yapıda mutfak kullanım alanının yetersiz gelmesi sebebiyle mutfak başka bir bölüme taşınmıştır.

Aileler bir arada yaşarken her odayı bir aile kullanmış olup aile bireyleri farklı yerlere taşınca boş kalan odalar depo olarak ya da yüklük olarak kullanılmaya başlanmıştır.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Ahşap karkas sisteme sahip olan yapının taşıyıcı sistemi bozulmamıştır.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmış olup, orjinal halini korumaktadır.

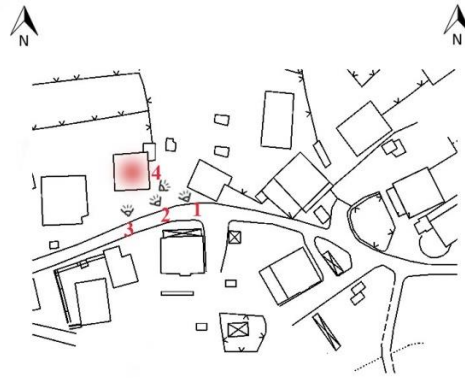

Malzeme Bozulmaları: Ahşap karkas sistemle inşa edilen yapının su basmanında taş malzeme, zemin ve üst katında dolgu malzemesi olarak kerpiç ve dolu tuğla kullanılmış olup yapılmış onarımlarda boşluklu tuğla kullanılmıştır.

Şekil 3.39. 10 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

13 NUMARALI KONUT

VAZİYET PLANI

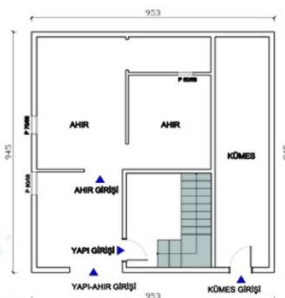
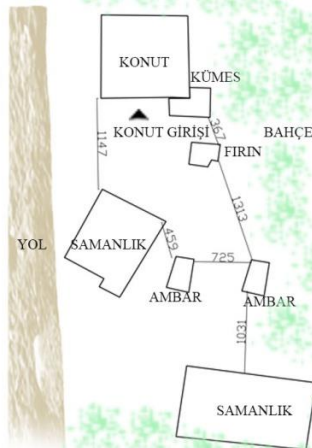
13 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

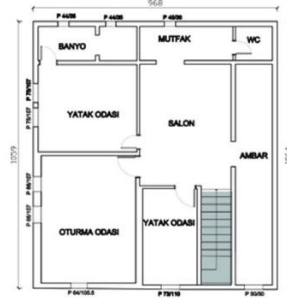
YAPININ TANIMI

Yapı doğrudan sokağa açılmaktadır ve 2 katlıdır. Yapım sistemi ahşap karkas olan yapının zemin ve birinci katında dolgu malzemesi olarak ahşap kullanılmıştır. Yapının sağ cephesine ek olarak yapılmış zemin katında kümes, birinci katında ambar ve WC bulunmaktadır. Yapıya ait odunluk, fırın, ambar, samanlık, kümes mevcuttur.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin katta ahırlar ve kümes yer almakta birinci katta salon, oturma odası, yatak odaları, banyo, WC, mutfak, ambar bulunmaktadır.

Şekil 3.40. 13 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

13 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı değişmekte olup yaklaşık 12 cm'dir. Duvar taşıyıcısı zemin katta ahşaptan yapılmıştır. Birinci katta üzeri boya olduğu için yapı malzemesi tespit edilememiş ancak yapı sahibinden ahşap olduğu öğrenilmiştir.
Birinci kat salon	Zemin kat ahır	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olan yapının alt katın tavan üst katın zeminini oluşturan döşemesi aralıksız olarak yerleştirilmiş ahşap malzemeden yapılmıştır. Zemin katta herhangi bir kaplama olmayıp taşıyıcı sistem gözlemlenirken birinci katta odalar ahşap lambri ile kaplanmıştır.
Zemin kat ahır	Birinci kat oturma odası	
		Yüzey kaplamaları: Birinci katta döşemeyi oluşturan ahşap üzerinde kaplama malzemesi yoktur ve müşamba ile kapatılmıştır. Mutfak, banyo ve WC zemini ise döşeme üzeri tesviye betonudur. Banyo ve WC hariç tüm odaların duvarları boya olup banyo ve WC'nin ki ahşaptır.
Birinci kat wc	Birinci kat oturma odası	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ve pencere doğramaları ahşaptır.
Birinci kat yatak odası	Birinci kat yatakodası	
		Merdivenler: Zemin kattan birinci kata içten merdivenle ulaşılmaktadır. Merdiven ahşaptan yapılmış olup 12 basamaklı tek kollu merdivendir. Merdiven doğrudan salona ulaşmakta ve buradan odalara dağılım sağlanmaktadır.
Merdiven inişi	Merdiven çıkışı	

Şekil 3.41. 13 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

13 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

BIÇİMSEL BOZULMALAR**Yapı Planında Bozulma**

Yapı çevresine ihtiyaç gereği yapılarak sayısı artırılmış olan kümes, samanlık gibi yapılar yapı parsel ilişkilerini bozmaya başlamıştır. Bir adet kullanılmayan fırın vardır.

Yapı sağ cephesinin zemin katına kümes, birinci katına ambar ve WC yapılmıştır. Ambar olarak kullanılan oda bir süre mutfak olarak kullanılmış daha sonra mutfakın arka cepheye taşınmasıyla birlikte ambara dönüştürülmüştür.

Mutfak, WC ve banyo yapıya sonradan eklenmiştir. WC'ye geçiş banyodan yapılmaktadır. Oturma odası mekanı çağdaş malzemeler kullanılarak tefriş edilmiştir.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Ahşap karkas ahşap dolgu taşıyıcı sisteme sahip konutun dış cephesi kireçle sıvanmıştır. Ancak sıvanın dökülmeye başladığı kısımlarından taşıyıcı sistem anlaşılmaktadır. Yapı sol cephesinin ait olduğu zemin kattaki oda ahır olduğundan sıcaklığın korunabilmesi için çimento esaslı sıvayla sıvanmıştır.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmıştır. İç kapılar orjinal halini korurken, pencerelerin bir kısmı deforme olmuş ancak kullanılabilir durumdadır.

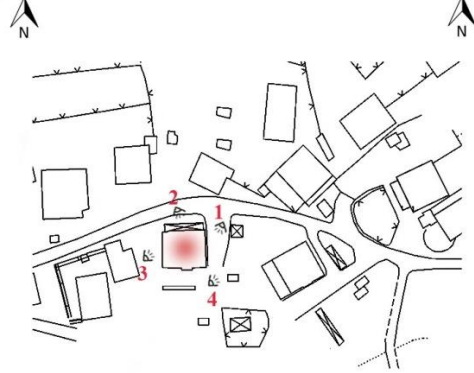
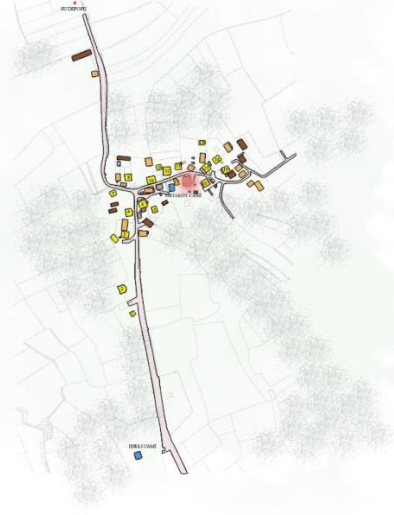

Malzeme Bozulmaları: Birinci katta bulunan oturma odası tavanının daha önce açık olduğu sonradan ahşapla kapatıldığı ve boyandığı yapı sahibinden öğrenilmiştir. Banyo duvarında bulunan kireçler dökülmeye başlamıştır.

Şekil 3.42. 13 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

14 NUMARALI KONUT

14 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

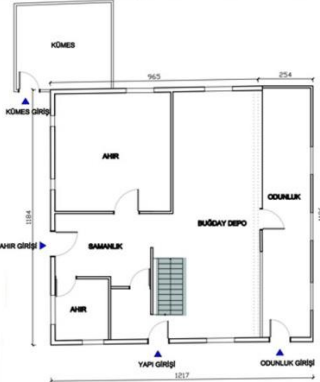
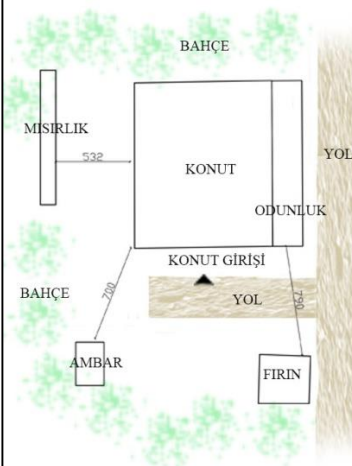
VAZİYET PLANI

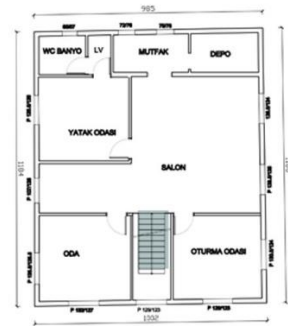
YAPININ TANIMI

Yapı doğrudan sokağa açılmaktadır ve 2 katlıdır. Yapım sistemi ahşap karkas olan yapının zemin ve birinci katında dolgu malzemesi olarak dolu tuğla kullanılmıştır. Yapı sahibinden öğrenilen bilgiye göre konutun yapım sistemi ahşap karkas ahşap dolgu şeklinde olup ahşap dolgu kısımların deforme olması sebebiyle yıkılarak tuğla dolgu yapılmıştır. Yapının sağ cephesinde ek olarak yapılmış odunluk, arka cephesinde ek olarak yapılmış kümes bulunmaktadır. Yapıya ait odunluk, garaj, fırın, ambar, mısırlık bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin katta ahır, odunluk, depo yer almakta birinci katta salon, oturma odası, yatak odası, banyo, WC, oda, depo bulunmaktadır.

Şekil 3.43. 14 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

14 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı değişmekte olup yaklaşık 12 cm'dir. Duvar malzemesi zemin katta yeni bölmelendirilmiş olan kısımlarda boşluklu tuğla, daha önceden yapılmış olan kısımlarda yığma taştır. Birinci kattaki duvarların üzeri boya olduğu için yapı malzemesi tespit edilememiştir.
Birinci kat salon	Zemin kat buğday depo	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olan yapının alt katın tavan üst katın zeminini oluşturan döşemesi aralıksız olarak yerleştirilmiş ahşap malzemeden yapılmıştır. Zemin katta herhangi bir kaplama olmayıp taşıyıcı sistem gözlemlenirken birinci katta odalar ahşap lambri ile kaplanmıştır.
Zemin kat buğday depo	Birinci kat salon	
		Yüzey kaplamaları: Mutfak, banyo ve WC zeminini seramik kaplamadır. Zemin, ve birinci katta döşemeyi oluşturan ahşap üzerinde kaplama malzemesi yoktur ve muşamba ile kapatılmıştır. Tüm odaların duvarları boyadır.
Birinci kat salon	Birinci kat mutfak	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ve pencere doğramaları ahşaptır.
Birinci kat yatak odası	Birinci kat yatak odası	
		Merdivenler: Zemin kattan birinci kata içten merdivenle ulaşılmaktadır. Merdiven ahşaptan yapılmış olup 11 basamaklı tek kollu merdivendir. Merdiven doğrudan salona ulaşmakta ve buradan odalara dağılım sağlanmaktadır.
Merdiven Çıkışı	Merdiven inişi	

Şekil 3.44. 14 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

14 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

BİÇİMSSEL BOZULMALAR**Yapı Planında Bozulma**

Yapı çevresine ihtiyaç gereği yapılarak sayısı artırılmış olan kümes, samanlık gibi yapılar yapı parsel ilişkilerini bozmaya başlamıştır. Bir adet kullanılmayan fırın ve ambar vardır.

Yapı sol arka cephesine kümes, sağ cephesine odunluk ek olarak yapılmıştır. Yapı sahibinden öğrenilen bilgiye göre odunluğun üstü depo olarak yapılmış, zamanla yıkılmış ve odunluk üzeri tek yöne eğimli çatı ile kapatılmıştır. Mutfak, WC ve banyo yapıya sonradan eklenmiştir. Mutfak çağdaş malzemeler kullanılarak dizayn edilmiştir.

Zemin katta bulunan ahır ve samanlığın yapı dışına çıkarılmasıyla birlikte bu mekanlar depoya dönüştürülmüştür.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Yapı sahibinden öğrenilen bilgiye göre yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas ahşap dolguysen, ahşap olarak yapılmış olan dış duvarlar yıkılmış dolgu tuğla ile örülmüştür.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmıştır. İç kapılar orjinal halini korurken, pencerelerin bir kısmı deforme olmuş ancak kullanılabilir durumdadır.

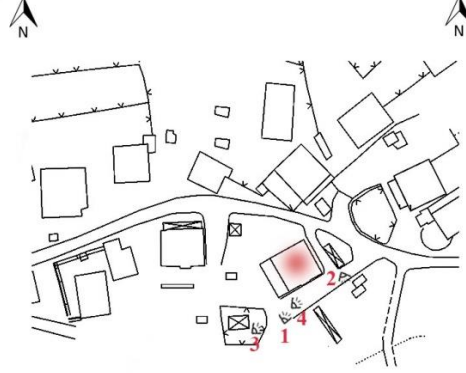
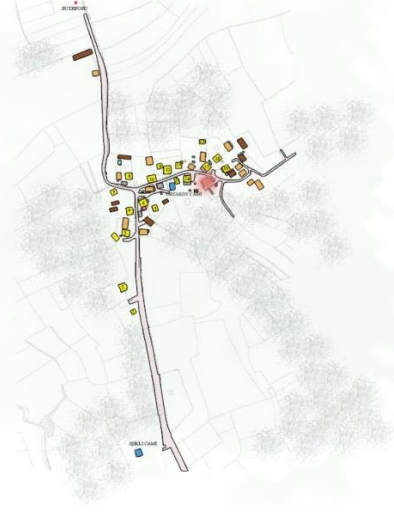

Malzeme Bozulmaları: Birinci katta bulunan oda tavanlarının daha önce açık olduğu sonradan ahşapla kapatıldığı yapı sahibinden öğrenilmiştir. Banyo tavanı açık olan çatıda kullanılmış olan ahşap malzemelerin deforme olmaya başladığı gözlemlenmiştir. Zemin katta yıkılmış olan duvarlar ya da yeni oluşturulan bölme duvarlarda boşluklu tuğla kullanılmıştır.

Şekil 3.45. 14 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

16 NUMARALI KONUT

16 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı doğrudan sokağa açılmaktadır. Yapıda arazinin eğiminden faydalanılmış olup yapı ön cepheden üç katlı sağ cepheden iki katlı olacak şekilde yapılmıştır. Yapım sistemi ahşap karkas olan yapının zemin, birinci ve ikinci katında dolgu malzemesi olarak dolu tuğla kullanılmıştır. Özgünlüğünü korumaya devam eden yapının sol cephesinde ek olarak yapılmış ahır bulunmaktadır. Yapıya ait samanlık, ahır, kümes, garaj, fırın, ambar, mısırlık bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

Zemin katta ahır, odunluk, ambar yer almakta birinci katta salon, oturma odası, ardiye ikinci katta ise salon, yatak odası, ardiye, oturma odası, banyo, WC, kiler bulunmaktadır.

Şekil 3.46. 16 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

16 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı değişmekte olup yaklaşık 12 cm'dir. Duvar malzemesi zemin katta ahşap arası dolu tuğladır. Birinci katta üzeri boya olduğu için yapı malzemesi tespit edilememiştir.
Zemin kat ahır	Birinci kat oturma odası	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olan yapının alt katın tavan üst katın zeminini oluşturan döşemesi aralıksız olarak yerleştirilmiş ahşap malzemeden yapılmıştır. Zemin katın ve birinci katın tavanında herhangi bir kaplama malzemesi olmayıp taşıyıcı sistem gözlemlenirken ikinci katta odaların tavanları ahşap lambri ile kaplanmıştır.
Birinci kat salon	İkinci kat salon	
		Yüzey kaplamaları: Banyo ve WC zemini seramik kaplamadır. Zemin, birinci ve ikinci katta döşemeyi oluşturan ahşap üzerinde kaplama malzemesi yoktur. Banyo ve WC'lerin duvarları seramikken birinci ve ikinci kat oda duvarları boyadır.
Birinci kat wc	İkinci kat salon	
		Pencere ve kapılar: İç kapılar ve pencere doğramaları ahşaptır. Birbirinden farklı olarak yapılmış olan kapı ve pencereler olduğundan tek bir tipolojiden söz edilememektedir.
İkinci kat yatak odası	İkinci kat oturma odası	
		Merdivenler: Zemin kattan birinci kata içeriden merdivenle ulaşılmaktadır. Merdiven ahşaptan yapılmış olup 10 basamaklı tek kollu merdivendir. Merdiven doğrudan salona ulaşmakta ve buradan odalara dağılım sağlanmaktadır. Birinci kattan ikinci kata ulaşan merdiven 11 basamaklı olup dönel merdivendir. Merdiven salona ulaşmakta ve buradan odalara dağılım sağlanmaktadır.
1. Kata Merdiven Çıkışı	2. Kata Merdiven Çıkışı	

Şekil 3.47. 16 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

16 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

Biçimsel Bozulmalar**Yapı Planında Bozulma**

Yapı çevresine ihtiyaç gereği yapılarak sayısı artırılmış olan kümes, ambar gibi yapılar yapı parsel ilişkilerini bozmaya başlamıştır. Bir adet kullanılmayan fırın kapatılarak kümese dönüştürülmüştür.

Mutfak ve WC günümüz malzemeleri kullanarak yeniden dizayn edilmiştir.

Birinci kattaki oturma odasında bulunan ocak kullanılmayarak yerine soba kurulmuştur. Daha önce yüklük olarak kullanılan dolap işlev dışıdır. Zemin katta ambara açılan kapak kapatılmıştır.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Yapı taşıyıcı sistemi ahşap karkas dolgu tuğladır. Salon ve ahır kısmında taşıyıcıları görülmektedir.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmıştır. İç kapılar orjinal halini korurken, pencerelerin bir kısmı deforme olduğundan değiştirilmiştir.

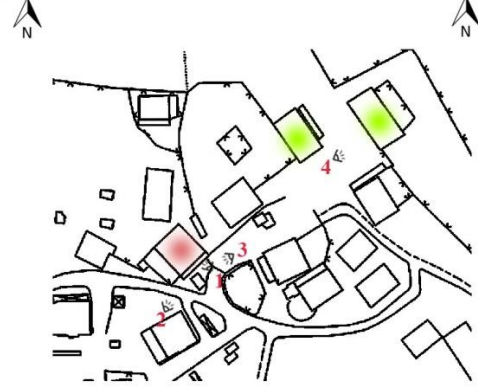

Malzeme Bozulmaları: Zemin katta ambar olarak kullanılan kısmın duvarlarındaki sıvalar ve birinci katta ardiye olarak kullanılan odanın duvarındaki kireçler dökülmeye başlamıştır.

Şekil 3.48. 16 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

17 NUMARALI KONUT

17 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

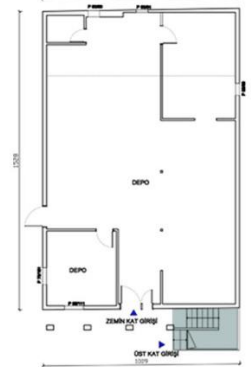
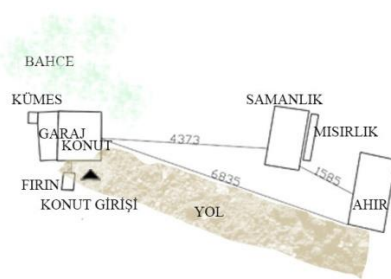
VAZİYET PLANI

YAPININ TANIMI

Yapı doğrudan sokağa açılmaktadır ve 2 katlıdır. Yapım sistemi ahşap karkas olan yapının zemin ve birinci katında dolgu malzemesi olarak dolu tuğla kullanılmıştır. Yapıya sonradan eklenen birinci kata ulaşımı sağlayan merdiven dışarıdan olduğu için ön cephede açık çıkma oluşturmuştur. Yapıya ait ahır, garaj, fırın, samanlık, mısırlık bulunmaktadır. Garaj yapıya ek olarak yapılmış olup önceden ahır olarak kullanılan zemin katın şu an kullanılmaması sebebiyle ahır ve samanlık konut ve parsel dışında başka bir bölgeye yapılmıştır.

PLAN ŞEMASI

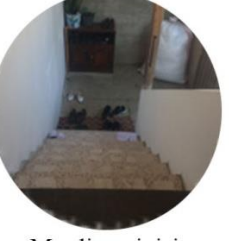
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin katta depolar bulunmakta birinci katta oturma odaları, salon, yatak odaları, mutfak, banyo ve WC'ler bulunmaktadır. Odalara salondan dağılım sağlanmaktadır. Yatak odalarına ait banyolar mevcuttur.

Şekil 3.49. 17 numaralı konuta ait çizim ve resimler-1

17 NUMARALI KONUTUN YAPIM SİSTEMİ		
		Bölme duvar: Duvar kalınlığı değişmekte olup yaklaşık 12 cm'dir. Duvar malzemesi zemin katta dolu tuğladan yapılmıştır. Birinci katta üzeri boya olduğu için yapı malzemesi tespit edilememiş ancak yapı sahibinden dolu tuğla olduğu öğrenilmiştir.
Zemin kat depo	Birinci kat oturma odası	
		Döşeme ve tavan: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olan yapının alt katın tavan üst katın zeminini oluşturan döşemesi aralıksız olarak yerleştirilmiş ahşap malzemeden yapılmıştır. Zemin katta herhangi bir kaplama olmayıp taşıyıcı sistem gözlemlenirken birinci katta odalar ahşap lambri ile kaplanmıştır.
Zemin kat depo	Birinci kat yatak odası	
		Yüzey kaplamaları: Birinci katta döşemeyi oluşturan ahşap üzerinde laminant kaplama yapılmıştır. Banyo ve WC zemini ise seramiktir. Banyo ve WC hariç tüm odaların duvarları boya olup banyo ve WC duvarları seramiktir.
Birinci kat banyo	Zemin kat depo	
		Pencere ve kapılar: Zemin katta iç kapı ve pencereler ahşap olup birinci katta pencereler ahşap görünümlü PVC, kapılar ahşaptır.
Zemin kat depo	Birinci kat yatak odası	
		Merdivenler: Zemin kattan birinci kata ulaşan merdiven daha önce içeriden olup bu merdiven kullanımı zemin katın işlev değişikliği sebebiyle iptal edilmiş ve dışarıdan yeniden yapılmıştır. Merdiven betonarme olup 8 basamaklı çift kollu merdivendir. Merdiven açık çıkmaya ulaşmakta buradan yapıya giriş sağlanmaktadır.
Merdiven inişi	Merdiven çıkışı	

Şekil 3.50. 17 numaralı konuta ait çizim ve resimler-2

17 NUMARALI KONUTUN KORUNMUŞLUK DURUMU

BİÇİMSEL BOZULMALAR**Yapı Planında Bozulma**

Yapı zemin katında bulunan ahırın yapı dışına çıkarılması ve ahırların köyün yerleşim dışına yapılması kararının alınması üzerine ahır ve samanlık yapıdan uzağa inşa edilmiş olup yapı parsel ilişkisini bozmuştur.

Mutfak ve WC çağdaş malzemeler kullanılarak yeniden dizayn edilmiştir.

Zemin katta bulunan ahır ve ambar depoya dönüştürülmüştür. Zemin kattan birinci kata içten merdivenle ulaşılmaktayken döşeme kapatılmış birinci kata dışarıdan merdivenle ulaşım sağlanmaya başlanmıştır.

YAPISAL BOZULMALAR

Taşıyıcı sistem bozulmaları: Yapı taşıyıcı sistemi ahşap karkas dolgu tuğladır. Dış cephe kireçle sıvanmış, sol cephenin garaj olan kısmı sıvanmadığı için taşıyıcı sistemi görülmektedir. Zemin kattaki taşıyıcı sistemler, bölme duvarların kat yüksekliğinin yarısına kadar örülmesi sebebiyle net olarak gözlemlenmiştir.

Yapı elemanları: Pencere ve kapı doğramaları ahşaptan yapılmıştır. İç kapılar orjinal halini korurken, pencereler birinci katta ahşap görünümlü PVC olarak değiştirilmiştir. Merdiven yapı ön cephesinde olup betonarme olarak inşa edilmiştir.

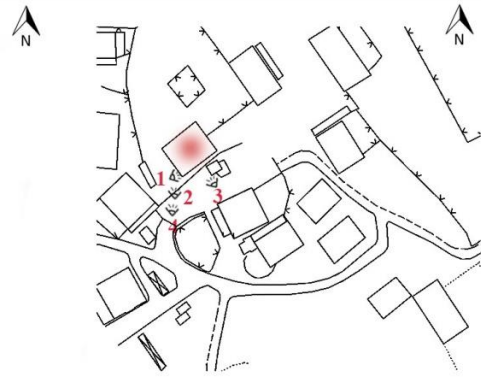

Malzeme Bozulmaları: Zemin katta depo olarak kullanılan odanın duvarları yıkılmaya başlamıştır. Günümüz teknolojisinin gerekliliği olan elektrik ve su altyapısı için yapılan kazılar sebebiyle duvar üzerinde meydana gelen deformasyonların onarımları çimento esaslı malzeme ile yapılmıştır.

Şekil 3.51. 17 numaralı konuta ait çizim ve resimler-3

18 NUMARALI KONUT

18 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

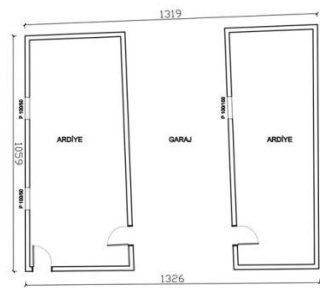
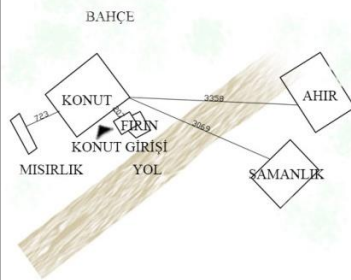
VAZİYET PLANI

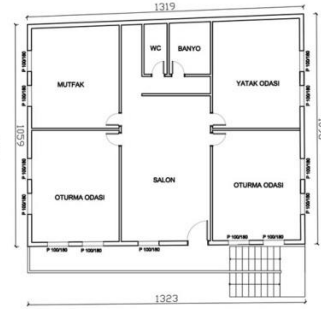
YAPININ TANIMI

Yapı girişi sokaktan yapılmaktadır. İki katlı olan yapının yapım sistemi betonarmedir. Çatısı ahşap malzemeden yapılmış olup çatı kaplama malzemesi kiremittir. Pencere doğramaları demir malzemeden yapılmıştır. Yapıya ait ahır, samanlık, mısırlık, fırın, kümes bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

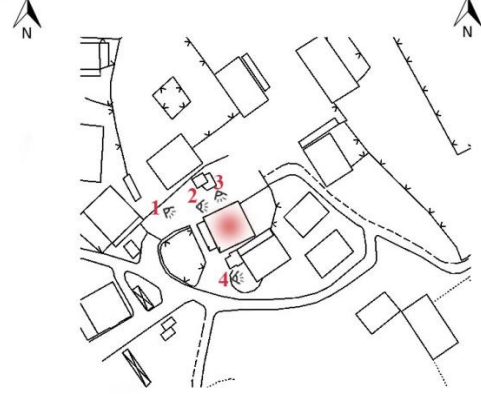
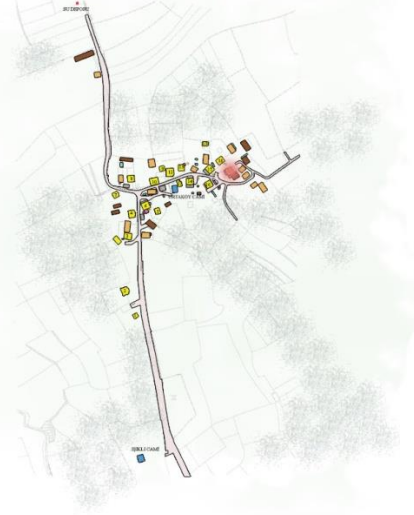

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin katta ardiye ve garaj, birinci katta mutfak, WC, banyo, yatak odası, salon ve oturma odaları bulunmaktadır. Birinci kata dışarıdan merdivenle ulaşmaktadır.

Şekil 3.52. 18 numaralı konuta ait çizim ve resimler

19 NUMARALI KONUT

19 numaralı yapı köy yerleşiminin içinde kalmaktadır. Kullanıcısı köyün yerlisidir.

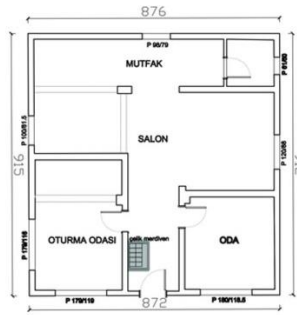
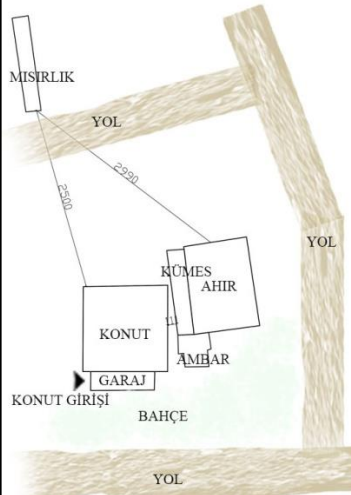
VAZİYET PLANI

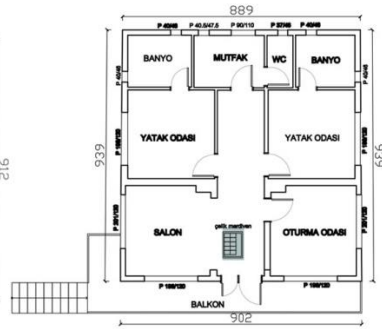
YAPININ TANIMI

Yapı doğrudan sokağa açılmaktadır. İki katlı olan yapının yapım sistemi betonarmedir. Çatısı ahşap malzemeden yapılmış olup çatının kaplama malzemesi kiremittir. Pencere doğramaları PVC'dir. Yapının arka cephesinde yapıya ek olarak yapılmış garaj ve samanlık bulunmaktadır. Yapıya ait mısırlık, ahır, kümes, garaj ve ambar bulunmaktadır.

PLAN ŞEMASI

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

Zemin katta oturma odası, salon, mutfak ve oda bulunmaktadır. Birinci kata hem içeriden hem de dışarıdan merdivenle ulaşılmaktadır. Birinci katta salon, oturma odası, yatak odaları, banyo, mutfak ve WC bulunmaktadır.

Şekil 3.53. 19 numaralı konuta ait çizim ve resimler

Ortaköy’de yapılan rölöve çalışmalarında yeni konutlardaki yapı bozulma durumu değerlendirmeye alınmadığından betonarme ve prefabrik yapıların plan şemaları incelenmiş, geleneksel konutların plan şemalarının yanında yapıda kullanılan malzemeler de tespit edilmiştir.

Plan şemaları, yapım sistemleri ve korunmuşluk durumları tespit edilen geleneksel konutların basit onarımlarla kullanılmaya devam ettiği gözlemlenmiştir. Taşıyıcı sistemi korunan konutların duvarlarında meydana gelen yıkılmalar tuğla malzemeyle onarılmıştır.

Çağın ve teknolojinin gerekliliği olan bazı değişimler konutların iç mekân organizasyonunda bazı değişiklikleri beraberinde getirirken göçün konutlar üzerindeki etkisiyle Çizelge 3.4.’te görüldüğü üzere mekânlar atılaşmış veya mekan bazında fonksiyon değişikliğine gidilmiştir. Ailedeki birey sayılarının azalmaya başlamasıyla konutlardaki odalar boş kalmıştır. Köyde tamamen boşalan bir konut bulunmakla birlikte herhangi bir fonksiyon değişikliğine gidilmemiştir.

Çizelge 3.4. Ortaköy geleneksel konutların işlev değişiklikleri

KAT	ÖNCEKİ İŞLEV	SONRAKİ İŞLEV
Zemin Kat	Ahır	Kullanılmamakta
Zemin Kat	Samanlık	Depo
Zemin Kat	Ambar	Depo
Birinci Kat	Yatak Odası	Kullanılmamakta
Birinci Kat	Salon/Hayat	Banyo-Mutfak-Koridor
Birinci Kat	Gusülhane	Kullanılmamakta
Birinci Kat	Yatak Odası	Depo-Ambar

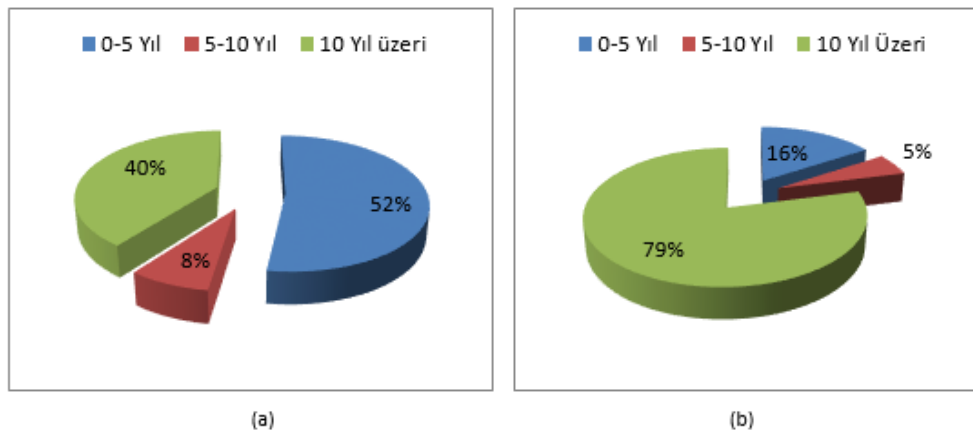
3.3. Göç Alan Adapazarı Işıklar Köyü ve Göç Veren İzmit Ortaköy’ün Kırsal Mimari Niteliklerinin ve Göç Etkilerinin Karşılaştırılması

Tez kapsamında göç olgusu iki alan üzerinden incelenmiş olup göç alan ve göç veren iki köy çalışma alanı olarak seçilmiştir. Göç veren Ortaköy’deki bireyler kentteki imkânların fazla oluşundan kaynaklı kente gittiklerini ifade etmiştir. Konutlarda yaşayan bireylerin sayısı giderek azalmaya başlamıştır. Göç alan Işıklar’daki bireyler

kentin yoğun temposundan uzaklaşmak istediğinden köye gelmiş ve köye gelen kullanıcılarla birlikte konut sayısında artışlar meydana gelmiştir.

Adapazarı Işıklar köyü ve İzmit Ortaköy'ün göç etkileriyle kırsal mimari niteliklerinde meydana gelen değişimler çalışma kapsamında anlatılmış, göç alan Işıklar köyü ve göç veren Ortaköy'ün fiziki nitelikleri karşılaştırılmış ve göçün köylerde meydana getirdiği değişimler saptanmaya çalışılmıştır. Fiziki niteliklere bakıldığında köyler konum ve ulaşım olarak birbirine yakındır. Marmara Bölgesi'nin Kocaeli-Çatalca Platosu'nda yer aldıkları için iklim özellikleri ve topoğrafya yapıları benzerdir. Bundan dolayı geleneksel yapılarda kullanılan malzemeler de benzer olup yapım sistemleri ahşap karkas dolgu duvardan, subasmanları taştan yapılmıştır.

Geleneksel konut plan şemaları birbirine benzer olup yeni yapılan konut plan şemaları birbirinden farklıdır. İki köyün dokusunda meydana gelen değişimlerin göç olgusu üzerinden tespit edilebilmesi için yapılarda ikamet etme süreleri, köydeki konutların yapım sistemleri tespit edilerek göçle birlikte yeni yapılmış olan konutların toplam konutlar içerisindeki oranı, geleneksel konut kullanım durumları ve göçle birlikte köye gelmiş olan kullanıcı yaş grubunu ya da göç verildiğinde köyde kalmış olan kullanıcı yaş grubunu belirlemek için grafikler hazırlanmış olup Grafik 3.3. ile iki köyün konutlardaki ikamet süresi karşılaştırılmıştır.

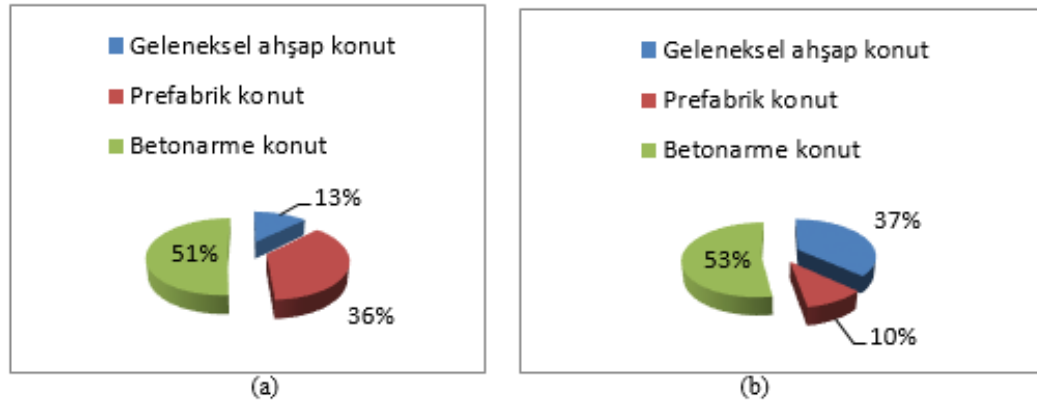

Grafik 3.3. Konutlarda ikamet etme süresi a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü

Işıklar köyünde yapılmış olan konutlarda ikamet etme süreleri incelendiğinde % 52'sini son beş yıl içerisinde yapılmış olan konutlar oluşturmuştur. Bunların içerisinde

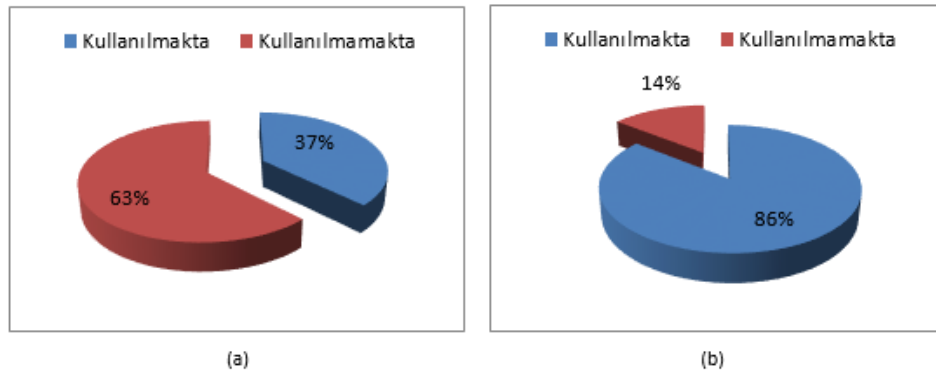
yerel halka ait olan betonarme yapılar ve göçle gelmiş olan kullanıcıların betonarme ve prefabrik yapıları bulunmaktadır. Ortaköy’de % 16’sı son beş yıl içinde yapılan konutlar yerel halk tarafından kullanılmayacak hale gelen geleneksel konutların yerine yapılmıştır. Işıklar ve Ortaköy’de yeni yapılan konutların yapım sistemi betonarme ve prefabriktir.

Grafik 3.4. ile gösterildiği üzere Işıklar köyünde mevcut konutların % 87’si, Ortaköy’de mevcut konutların % 63’ü betonarme ve prefabrik yapıdaki konutlardan oluşmaktadır.

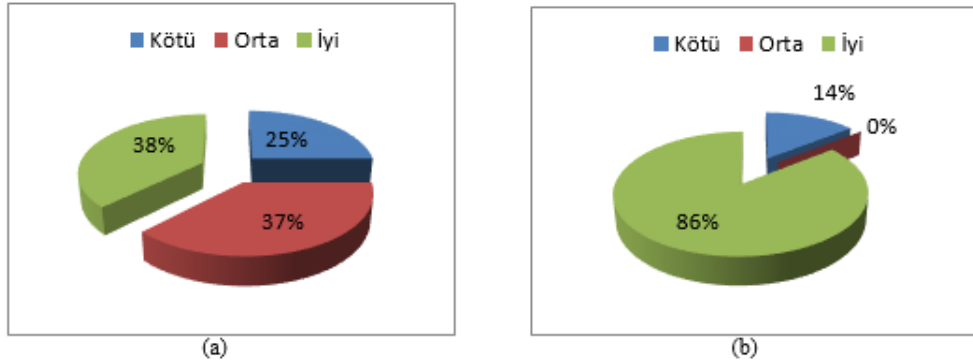
Grafik 3.4. Yapım sistemi a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü

Grafik 3.5.’te görüldüğü üzere geleneksel konutlar Işıklar köyünde mevcut konutların % 13’lük kısmını oluşturmakta ve bunların % 37’si kullanılmaktayken; Ortaköy’deki konutların % 37’lik kısmını oluşturan geleneksel konutların % 86’sı kullanılmaktadır. Geleneksel olmayan betonarme ve prefabrik yapıların tamamı kullanılmaktadır.

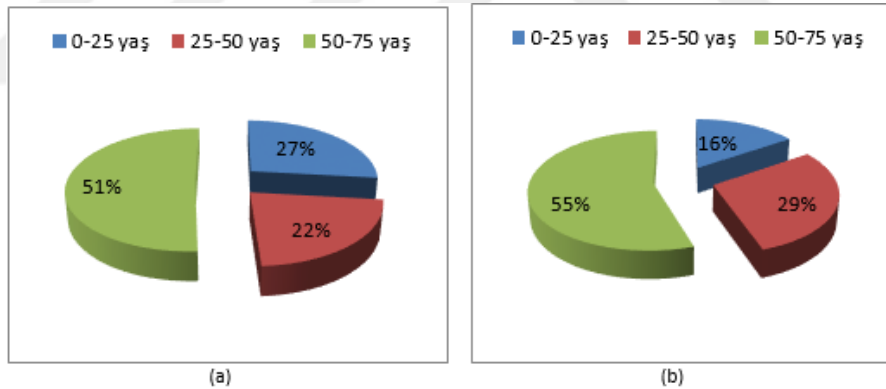
Grafik 3.5. Geleneksel konut kullanım durumu a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü

Grafik 3.6.'da görüldüğü üzere geleneksel konut yapılarının Işıklar köyünde % 75'inin, Ortaköy'de % 86'sının iyi ve orta durumda olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 3.6. Geleneksel konut yapı durumu a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü

Köylerde meydana gelen göçün hangi yaş aralığını etkilediğini bulmak için köyde yaşayan kullanıcıların yaş grubu araştırılmış ve araştırma sonuçlarından Grafik 3.7.'de görüldüğü üzere iki köyün de yoğunlaştığı yaş grubu aralığının 50-75 yaş olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 3.7. Yaş dağılımı a) Işıklar köyü, b) Ortaköy köyü

Işıklar köyüne göçle birlikte gelen kullanıcıların büyük bir kısmının emekli olup köye geldiği ve 50-75 yaş arası kullanıcı grubunu oluşturduğu için bu grubun oranını % 51'lik orana çıkardığı, Ortaköy'de ise genç neslin göç etmesiyle köyde kalan nüfusun yaş grubu aralığının 50-75 yaş arasında olmasından dolayı bu oranın % 55'e ulaştığı tespit edilmiştir.

Çalışma alanı olan iki köyde işlev durumu, kat adedi, yapım sistemi, plan şemaları ve korunmuşluk durumları karşılaştırılmış olup Çizelge 3.5. ile gösterilmiştir.

Çizelge 3.5. Işıklar ve Ortaköy kırsal mimari niteliklerinin karşılaştırılması

KIRSAL MİMARİ NİTELİĞİ	İZMİT ORTAKÖY	ADAPAZARI IŞIKLAR
İşlev Durumu	Ortak kullanım alanında iki adet cami bulunmakta, özel kullanım alanında biri boş on dokuz adet konut bulunmaktadır. Konutla aynı veya farklı parselde aynı konuta ait samanlık, ambar, kümes, garaj gibi yapılar bulunmaktadır. Ortak kullanım alanına yalnızca camiler girmektedir.	Ortak kullanım alanında üç adet su deposu, bir adet cami, iki adet kahvehane, bir adet Kur'an Kursu, bir türbe, bir adet çocuk oyun parkı, bir adet futbol sahası ve kullanılmayan bir adet okul bulunmaktadır. Özel kullanım alanında altmış üç adet konut bulunmakta aynı veya farklı parselde aynı konuta ait samanlık, ambar, kümes, garaj gibi yapılar bulunmaktadır.
Kat Adedi	On üç tane iki katlı, beş tane tek katlı, bir tane üç katlı konut bulunmaktadır.	Beş tane üç katlı, yirmi dokuz tane iki katlı, yirmi dokuz tane tek katlı konut bulunmaktadır.
Yapım Sistemi	On dokuz adet konut bulunmakta yedi tanesi ahşap karkas tuğla duvar, iki tanesi prefabrik, on tanesi betonarmedir. Toplam konutların %37'si geleneksel konut, %53'ü betonarme konut, %10'u prefabrik konuttur.	Altmış üç adet konut bulunmakta sekiz tanesi ahşap karkas tuğla duvar, yirmi üç tanesi prefabrik, otuz iki tanesi betonarmedir. Toplam konutların %13'ü geleneksel konut, %51'i betonarme konut, %36'sı prefabrik konuttur.
Plan Şeması	Plan şemaları geleneksel konutlarda, betonarme konutlarda ve prefabrik konutlarda farklılık göstermektedir. Geleneksel konutlarda zemin katlar genellikle ahır, depo, ardiye olarak kullanılmakta birinci katlar yaşam katı olarak kullanılmaktadır. Tüm odalara açılan hayat bulunmakta ve diğer odalara dağılım buralardan sağlanmaktadır. Köyün yerlisi tarafından yıkılan geleneksel konutlar yerine yapılan betonarme konutların geleneksel konut plan şemalarına benzerliği dikkat çekmektedir. Köyün yerel kullanıcıları dışında köyde ikamet eden yoktur.	Plan şemaları ve cephe karakterleri çok değişkendir. Geleneksel konutlarda zemin katlar genellikle depo, ardiye olarak, birinci katlar yaşam katı olarak kullanılmaktadır. Tüm odalara açılan hayat bulunmakta ve diğer odalara dağılım buralardan sağlanmaktadır. Köyde geleneksel konut plan tipleri, yerel halk tarafından yeni yapılan betonarme yapım sistemine sahip konut plan tipleri, göçle gelmiş olan bireylerin inşa ettiği betonarme yapım sistemine sahip plan tipleri ve prefabrikasyon konutların plan tipleri olmak üzere birbirinden farklılıklar gösteren plan tipleri mevcuttur.
Korunmuşluk Durumu	Yedi adet geleneksel konut bulunmakta bir adedi kullanılmamakta, altı âdeti kullanılmaktadır. Kullanılmayan konutun arka cephesi ve zemin kat döşemesi çökmüş durumdadır. Kullanılmaya devam eden geleneksel konutlarda strüktürler korunmaya devam ederken dolgu duvarlar ve bölme duvarlarda bazı değişiklikler yapılmıştır. Mekânsal müdahaleler WC, mutfak ve banyo mekânlarını oluşturmak için yapılmıştır. Odalar içerisindeki düzenlemeler günümüz dekorasyon malzemeleri kullanılarak yapılmıştır.	Sekiz adet geleneksel konut bulunmakta beş adedi kullanılmamaktadır. Kullanılmayan konutların yapı sahipleri yerine betonarme yapım sistemi olan konutlar inşa etmiştir. Kullanılmaya devam eden konutlarda strüktürlerde herhangi bir müdahale yapılmamış olup bazı konutlarda dolgu duvarlar ve bölme duvarlarda değişiklikler yapılmıştır. Mekânsal müdahaleler WC, mutfak ve banyo mekânlarını oluşturmak için yapılmıştır. Odalar içerisindeki düzenlemeler günümüz dekorasyon malzemeleri kullanılarak yapılmıştır.

Çizelge 3.5.'te yapılan karşılaştırmalar sonucunda göç alan ve göç veren bölgeler arasında yerel dokunun değişiminde farklı dinamikler olduğu tespit edilmiştir. Kentlerin hızlı bir şekilde dönüşme-dönüştürme özelliği sebebiyle, kırsal yerleşim alanlarında oluşan hafızanın strüktürünü meydana getiren mekânların yok olmaya başlamasıyla kolektif hafıza da yok olmaya başlamıştır. Göç alan Işıklar köyünde yeni konut tipleri kaçınılmazdır. Kentten gelen kullanıcılarla birlikte köyde meydana gelen sosyolojik değişimler morfolojik değişimleri beraberinde getirmektedir. Sosyo-kültürel değerler kendini mekânların kullanım biçimleriyle beraber ifade ettiğinden bu değişim ve dönüşümler, Işıklar köyünde geleneksel konutların haricinde villa tipli farklı formdaki yapıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Aynı zamanda bu faktörler köy dokusunun sistematüğini değiştirmiş ve geleneksel yapı, yeni yapı sayıları arasındaki oranların hızlı bir şekilde artmasına sebep olmuştur. Göç vermeye başlayan Ortaköy örneğinde ise geleneksel konutların kullanılmamasından ötürü yapısal bozulmalar meydana gelmektedir. Zamanla meydana gelecek olan malzeme bozulmalarıyla yapıların strüktürel dayanımının azalacağı ve bu bozulmaların yapının özgün formunun içerisinde barındırmış olduğu tarihi ve kültürel değerleri aktarmasına engel olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda çağdaş gereksinimler ve teknolojiyle birlikte geleneksel konutların işlevlerinin yetersiz kalması sebebiyle konutlara yapılan müdahaleler artmıştır. Göç veren yerleşimlerde yapısal bozulmalara bağlı olarak oluşan fiziksel değişimler daha yavaş bir sürede meydana gelirken; göç alan bölgelerde farklı formlarla yapılan konut tipleriyle mevcut dokuda oluşan fiziksel değişimler, sosyo-kültürel değişimlerle birlikte meydana geldiğinden daha hızlı bir dönüşüm süreci yaşamaktadır. Çalışma kapsamında göç alan ve göç veren iki köyün kırsal dokusunda da değişimler meydana geldiği ancak iki köyün kırsal dokusunun değişimine etki eden dinamiklerin farklı olduğu tespit edilmiştir.

Bu bağlamda Ortaköy ve Işıklar köyü için koruma önlemlerinin alınması gerekmektedir. Koruma önlemleri alınırken kırsal mimarinin çevresiyle bir bütün olduğu unutulmamalı, kırsal mirasın her bir parçası önemli olduğu için detaylı analiz edilmesi gerekmektedir. “Geleneksel kırsal mimari miras bulunduğu coğrafya ve yaşayan halkın tarihi, kültürü ve gelenekleri ile birlikte korunabildiğinde özgün değerini korur. Geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş bir evin sadece çağdaş yöntemler

ve teknolojiler kullanılarak restore edilmesi, tekil olarak yenilenmesi kırsal mirasın korunması için yeterli değildir” (Muşkara, 2017). Çalışmanın sonuç kısmında çalışma kapsamında incelenmiş olan iki köye farklı koruma önerileri getirilmiştir. Koruma önerileri mevcut oran ve ölçek dikkate alınarak bütüncül bir çerçevede yapılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 4. SONUÇ

Kırsal yerleşim alanlarında doğal çevre, kültür, sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik etkenler yerel kimliği belirlemede etkilidir. Yapılar kullanıcıların doğal çevreyle kurmuş olduğu ilişkilerle de biçimlenmektedir. Bu yapı çeşitlerinden olan konutlar yerel halkın ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanmakta ve kırsal yerleşim alanlarında üretim pratiklerinin yapıların biçimlenmesinde oldukça etkili olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda çağın ve teknolojinin beraberinde getirdiği sosyo-ekonomik değişimler ve göç hareketleri farklı kırsal alanlarda farklı dönemler içerisinde oluşmuş kültür mirası kapsamındaki kırsal yerleşimlerin değişmesine neden olmaktadır. Kullanıcıların geleneksel konutlarda bakım ve onarım yapmak yerine kentli yaşama olan ilgi ve çağın ihtiyaçları nedeniyle, kalabalık ve güvenlik problemlerinin olduğu kent merkezinden uzaklaşmak isteyen gelir düzeyi yüksek olan kullanıcıların tasarım pratiği olan villa tipli yeni konut yapma istekleri yerel dokunun mevcut ölçek ve oranlarına uyumsuz yapıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Farklı mekânsal kurguları içeren villa yapıları mevcut yapılardan fiziki ve sosyo-kültürel yönleriyle de ayrılmaktadır. Geleneksel konutların kamusal alan olan sokağa açılmalarıyla birlikte meydana gelen yapısal ilişkilerinin önüne, yeni konutların etrafının yüksek bahçe duvarlarıyla çevrilmesi sonucu set çekilmiş durumdadır.

Ülkemizde kırsal mimarinin yok olmaya başlamasıyla bu mimarinin korunması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Çalışmanın literatür araştırmaları yapılırken koruma pratiğinin mutlak devingenlik içerisinde olduğu yargısına ulaşılmıştır. Koruma olgusunu temellendirmiş içeriğin kendini geliştirmeye devam ediyor olması, koruma kavramının tek bir bakış açısıyla ele alınmaması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Ülkemizde korumayla ilgili çeşitli yasa ve yönetmelikler hazırlanmıştır ancak bunlar uygulama alanında yetersiz kalmıştır. Alınan kararlarda koruma altına alınan yerleşimler sit alanları olarak belirlenmiştir. Bu sebeple teknoloji ve çağın

gerekliliğinin getirmiş olduğu yeniliklere uyum sağlayabilmek için kırsal yerleşim alanlarına yönelik koruma stratejileri geliştirmek, yerel ekonominin ve yerele ait işletim sistemlerinin gelişmesini teşvik edecek yatırım programları düzenlemek yerel yönetimlerin ve merkezi yönetimlerin gündeminde yer almamıştır.

Yapılan yanlış ve eksik uygulamalar nedeniyle kırsal alanlardan kente başlayan göçler 1950’li yıllarda hız kazanmış olup günümüzde de devam etmektedir. Göç veren kırsal alanlar yok olma sürecine girmişken göç alan kentlerde 1980’li yıllardan sonra nüfus yoğunluğu artmış, hizmetler yetersiz kalmış, yerel ve geleneksel yaşam karakteristiği korunamamıştır. 2000’li yıllarda meydana gelen sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlar kentlerden kırlara göç sürecini yeniden başlatmıştır. Göç olgusu tek taraflı değerlendirilmemelidir. Göç alan ve göç veren bölgelerin her ikisinde de niteliksel ve niceliksel değişimler meydana gelmektedir. Bu bağlamda tez kapsamında göç alan Işıklar köyü ve göç veren Ortaköy’ün fiziki nitelikleri incelenmiş, kırsal mimariye etki eden faktörler tespit edilmiş, mekânsal tanımlamalar yapılmış ve korunmuşluk durumları tespit edilmiştir.

Teknolojik ve ekonomik değişimler göz önüne alındığında Ortaköy’de kırsal mimarinin sürdürülmeye devam ettiği ancak yeni yapım teknikleriyle inşa edilen yapıların oluşmaya başlaması, ekonomik faaliyetlerin sürekliliğinin sağlanamaması, miras sebebiyle toprakların paylaşılmasıyla birlikte az ürün elde edileceği için tarımsal faaliyetlerin yapılmak istenmemesi, genç nüfusun kente göç etmesi ve teknik donatılarla kırsal mimari mirasın bütünleşememesi gibi sorunlar yaşandığı da tespit edilmiştir.

Işıklar köyü incelendiğinde kırsal mimari dokunun hızla değiştiği gözlemlenmiştir. Köy dokusunun değişmesinde ülke bütünündeki genel ekonomik ve sosyal yatırımların ve stratejik kararların yerelin korunmasını destekleyecek yönde olmadığı ve kentli sosyal yaşam pratiklerine yönlenecek politikalar geliştirildiği için yeni yapım teknikleriyle inşa edilen yapıların oluşmaya başlaması, teknik donatılarla kırsal mimari mirasın bütünleşmesinde meydana gelen sorunlar etkili olurken, dokunun değişmesinde en büyük faktörlerin başında göçle birlikte gelen kullanıcıların yapmış

olduğu konutlar gelmektedir. Köy, başta İstanbul olmak üzere farklı illerden göç almaktadır. Göçle hızlı bir şekilde betonarme ve prefabrik yapım sistemine sahip konutlar çoğalmış ve köydeki konut sayısı son beş yıl içinde yaklaşık iki katına ulaşmıştır. Herhangi bir yerel üretim pratiğinin yeni yapılan konutlara yansımaması bu konutların plan şemasının geleneksel konutların plan şemasından farklılaşmasına neden olmuştur. Genellikle iki katlı olan geleneksel konutların zemin katı ahır, ambar, depo olarak; birinci katı yaşam katı olarak kullanılmaktadır. Konutların çevresinde yer alan müstemilatlar kullanım pratiklerinin ürünüdür. Yeni yapılmaya başlayan konutlarda ise sadece kente ait kullanım pratiklerinin yapılara yansıdığı göze çarpmaktadır. Betonarme yapım tekniğiyle inşa edilen konutlar iki ya da üç katlıdır. Tüm katlar yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Oturma odası ve mutfak zemin katlarda, yatak odaları ve banyo üst katlarda yer almaktadır. Bahçe içerisinde bulunan konutların parsel sınırları bahçe duvarı ya da çitlerle çevrilmekte, bahçe içerisinde havuz, sera, otopark, depo gibi birimler bulunmaktadır. Prefabrik konutlar ise tek katlı olup yaşama birimlerinden oluşan odalardan meydana gelmektedir. Genel anlamda bakıldığında geleneksel konutların biçimlenmesinde etkili olan çevresel, ekonomik, kültürel ve sosyal faktörlerin yeni yapılan konutların biçimlenmesinde etkisinin farklılaşarak kent pratiklerinin konut yapılarının biçimlenmesinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Köy dokusunda meydana gelen bu farklı yapılaşmalar kırsal mimarinin morfolojik yapısının bozulmasına neden olmaktadır. Kırsal mimari öğeleri doğal çevrenin bir parçası olduğundan doku bütünlüğünün korunması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında incelenen köylerle ilgili koruma önerilerinde bulunulmuştur.

4.1. İzmit Ortaköy için koruma önerileri

Ortaköy için koruma önerileri, köyden göçün önlenmesine ve yapıların kullanılmaya devam edilmesine yöneliktir. Köyde eğitim, sağlık hizmetleri, ulaşım ve altyapı iyileştirilmelidir. Tarım ve hayvancılığa önem verilerek köylünün ürünlerini satabileceği platformlar hazırlanmalı ve köylüye kredi desteği sağlanmalıdır. Tarımın devam edebilmesi için mazot, gübre ve ilaç fiyatlarına gelen zamların ürün satışlarına da yansıtılması, ürünlerin satılması için aracılardan kaldırılması ve köylünün ürünlerini

daha yüksek fiyatlara satabilmesi gerekmektedir. Ekonomik kalkınmayla yaşam kalitesi artırılmalıdır. Bu kalkınmanın sağlanabilmesi için yerleşim alanı çevresinde işletmeler ve sanayi tesisleri kurularak iş imkânları sağlanmalıdır. Köyde festivaller düzenlenmeli, köydeki bireylerin sosyalleşmesi için köy tanıtımı yapılarak kültürel paylaşımlar arttırılmalıdır.

Koruma olgusunun çok boyutlu ve kompleks sosyal, ekonomik ve mekansal boyutu düşünülerek Ortaköy'e özgü koruma önerileri geliştirilmelidir. Konut kullanımlarının devam edebilmesi için yapılması gerekli onarımlarda yerel yönetimler tarafından hibe desteği sağlanmalıdır. Yapıda yapılması gereken onarımların yapı sahibi tarafından yapılamaması nedeniyle bunu yapacak usta ve çırakların yetiştirilmesi gerekmektedir. Ortaköy yerleşim alanını oluşturan kırsal mimarinin bir parçası olan peyzaj alanlarının korunması; çağdaş gereksinimler sonucu konutlarda meydana gelen çatıya, cepheye, ısıtmaya ve tesisata bağlı kullanım sorunlarının çözülerek konut kullanımlarına devam edilmesi için disiplinler arası meslek gruplarının bir araya gelerek müşterek çalışması düşünülmelidir. Ortaköy'de sosyal yaşam faaliyetlerinin canlanmasıyla fiziksel korumanın da sağlanacağı düşünüldüğü için öncelikle sosyal önerilerde bulunulmuştur. Kırsal kimliğin devam edebilmesi için korunması veya morfolojik yapısındaki izlerin boşalmalarla birlikte yok olmadan belgelenmesi gerekir.

4.2. Adapazarı Işıklar köyü için koruma önerileri

Işıklar köyü için koruma önerileri, göçle birlikte artan villa tipli konut yapılarının kırsala ait dokuyu hızlı bir şekilde değiştirmesini engellemeye yöneliktir. Özellikle geleneksel dokusunu korumaya devam eden yerleşim alanlarında yeni yapılaşmaların oluşum süreci temelinde tartışmalı bir konudur. Köyde yapılan yeni konut tasarımlarında yerel dokuya ait kültürel unsurların ortaya çıkarılması, gündelik yaşam pratiklerinin etkisiyle bir araya gelmiş mekân organizasyonun yorumlanması ve bu doğrultuda yeni konutların şekillenmesi düşünülebilir. Fiziki mekânda bu stratejiyle yapılacak planlama ve yapılaşma gerçekleştirilirken doğal çevre verileri dikkate alınmalı, yerel malzeme kullanmaya önem verilmeli, aile yapısı ve komşuluk ilişkileri önemsenmelidir. Yeni konutlar yapılmadan önce mevcut geleneksel konutların

yerleşim, parsel ve yapı ölçeği belirlenmelidir. Yeni konutların yapımında kullanılan parsel büyüklükleri ile mevcut köy yerleşiminde kullanılan parsel büyüklüğü, konutların konumu, bahçe düzeni ve yönlenmesi uyumlu olmalıdır. Köyün özgün pitoresk görünümünü bozan yüksek bahçe duvarları yapılmamalıdır. Analizleri yapılan mevcut geleneksel konutların kütle, çatı eğimi ve tipi, yükseklik, cephede boşluk gibi mimari öğelerine ilişkin referanslar alınarak yeni konutların biçimlenmesi düşünülebilir. Köye gelen göçlerle yeni konut yapılması kaçınılmazdır. Işıklar köyüne üst ölçekten bakıldığında geleneksel konut bölgesiyle yeni yapılan konut bölgesinin net bir biçimde ilişkisinin sağlanarak birlikte okunabilmesi fakat köy yerel dokusunun ön planda tutularak yeni konutların dokuya eklemlenmesi önerilmektedir. Bu eklemlenme geleneksel konutların soyutlama çalışmalarının yapılması sonucunda ölçek ve oran uyumuna dikkat ederek sistematik bir şekilde gerçekleştirilebilir. Yeni konut tasarımları yapılırken çağdaş gereksinimleri karşılaması ve teknolojiye uygun bir biçimde olması, yerin ve zamanın ruhunun bir tasarım girdisi olarak ele alınması önerilebilir. Bu şekilde birebir taklit edilerek kopyası oluşturulan konut yapılarının önüne geçilebilir. Çalışma kapsamında yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular yeni konut tasarımında kullanılmak üzere değil, yapının topoğrafyayla olan ilişkisini ve zaman içinde meydana gelen formsal değişimlerini anlayıp yorumlayarak çözümlemeler yapmak, bu bulgular ışığında konut yapılarının çağdaş gereksinimlerini karşılayan yeni kırsal-yerel çözümlemeler üretebilmek için kullanılmalıdır.

Bu bilgiler kapsamında köye gelen kullanıcıların yaşam biçimleri, sosyo-ekonomik ve kültürel karakteristikleri, yapılan konut kullanımlarının yılda ne kadar süre kullanıldığı kırsal dokuyu etkiler niteliktedir. Yapılan villa tipli yapılar, bahçe içerisinde yer alan konutlar ve bahçenin peyzaj düzenlemeleri, bahçe duvarları ve burada yer alan alarm sistemleri kullanıcıların kente özgü alışkanlıkları köye taşımaya başladıklarının göstergesidir. Özellikle gayrimenkul fiyatlarının yükselmesiyle birlikte toprağını satan köylüler kırsal yerleşim alanlarının köylü yerine kentliye bırakılmasına neden olmaktadır. Bu süreçte köy görünümlü kentler meydana gelmeye başlamış; kıra ait peyzaj, kent kullanıcıları için konut etrafına yapılan süsleme niteliği haline gelmiştir. Toprağını satan köylüler, fiyatlardan memnundur; ancak zaman içinde il dışından gelen özellikle İstanbullu kullanıcıların köylerini ellerinden alacağından endişe

etmektedir. Sakarya Mahmudiye köyünde buna benzer örnekler bulunmaktadır. Toprağını satmayan 10-12 hane dışında köylülerin kentten gelen bireylere topraklarını satarak elde ettiği parayı kısa sürede tüketmesi üzerine elinde toprak kalmayan köylünün sattığı arazi üzerine yapılan sitelerde bekçi olarak çalıştığı görülmüştür.

Köye gelerek köy hayatının devam etmesine katkı sağlayan kullanıcılar bir yandan kırsal mirasın kaybolmasına engel olurken bir yandan da kıra ait morfolojik yapıyı değiştirmeye başlamaları sebebiyle kırsal mimari dokunun bozulmasına neden olmaktadır. Geleneksel konutların, bu konutlara ek olarak veya konuttan bağımsız olarak yapılan müstemilatların ve bunların her bir ögesinin mimari öge olduğu ve kültür mirası olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle yere özgü kırsal yerleşim alanlarıyla ilgili yapılan çalışmalar arşivlenerek gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmalıdır. Koruma çalışmalarında ilk aşama belgeleme çalışması olup bölgeyle ilgili alınacak doğru kararlar dokunun korunması açısından önemlidir. Bu bağlamda çalışma kapsamında seçilen köylerin plan şemaları oluşturulmuş ve fotoğraflar aracılığıyla tespit çalışması yapılmıştır.

Koruma çalışmaları kırsal mimari mirasımızın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır. Kırsal mimarinin korunması kapsamında kent ve kırsal bütüncül bir yaklaşımla ele alınması, kırsal yerleşim alanlarında yerel özelliklere dikkat edilerek alınan kararlar, planlamalar ve uygulamalar sonucunda kırsal mirasın sürekliliğinin sağlanması düşünülmektedir. Kırsal mimari miras; kültür, yaşam ve üretim biçimini kapsayan geçmiş ve günümüzün belirli bir dönemini yansıtan belge niteliğindeki yerleşim alanlarıdır. Taşınmaz kültür varlığı olan bu alanların gelecek nesillere aktarılması tüm insanlığın sorumluluğu altındadır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. 2007. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yem Yayın, İstanbul, 179-180.
- Akın, G., Akın, N., Eres, Z. 2003. TÜBATÜKSEK Türkiye Kültür Envanteri Kılavuzu İçinde: Kırsal Mimarlık Envanteri Fiş Örnekleri ve Kullanım Kılavuzu, TÜBA Yayınları, İstanbul, 53-72.
- Akkayan, T. 1979. Göç ve Değişme, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- Alga, R. 2005. Yaşam Döngüsüne Bağlı Olarak Konut Tasarımını Etkileyen Faktörler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi. 1985. Granada.
- Avrupa Peyzaj Sözleşmesi. 2000. Strazburg.
- Bağlı, M. 2005. Türkiye’de Göç ve Kentleşme. Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, 215–225.
- Bahçeci, B. 2019. Harran ovasında sulama, drenaj ve toprak tuzluluğu etkileşimi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarımsal Yapılar ve Sulama Ana Bilim dalı, Adana.
- Bayram, Ö. F. 2014. Doğu Karadeniz Bölgesinde Geçmişten Günümüze Vernaküler Mimari. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- Bilgin, Ş. 1998. Sürgündeki Yabancı, Pencere Yayınları, İstanbul.
- Binan, C. 1999. Mimari Koruma Alanında Venedik Tüzüğü’nden Günümüze Düşünsel Gelişiminin Uluslararası Evrim Süreci, YTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Castles, S., Miller, M. J. 2008. Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- Çağdaş, G., Ergenoğlu, A. S. 2003. Morphology and User Satisfaction as Components of Housing Quality in Quality of Urban Life: Policy versus Practice, İ.T.Ü, İstanbul, 262-273.
- Çakır, S. 2000. Geleneksel Karadeniz Ahşap Yapım Yönteminin Çağdaş Teknoloji Açısından Değerlendirilmesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çekül. 2012. Anadolu’da Kırsal Mimarlık, Çekül Vakfı, İstanbul.
- Çelik, F. 2005. İç Göçler: Teorik Bir Analiz. Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (2): 167–184.
- Çetin, A. 2004. Kocaeli-Sakarya Tarihinden, Yayıncı Yayınları, Kocaeli.
- Davulcu, M. 2005. Bartın Halk Mimarisi, Folklor Araştırmacıları Vakfı, Bartın.
- Davulcu M. 2009. “Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme”. Kastamonu Eğitim Dergisi 17(2):687-706.
- Demirkaya, Y., Koç, M. 2017. 6360 Sayılı Kanun ile Birlikte Mahalleye Dönüşen Köylerde Değişimin Katılım Açısından Muhtarlığa Etkisi: Menteşe ve Seydikemer İlçeleri Üzerinden Bir Değerlendirme. Strategic Public Management Journal, 3(6): 124-149.
- DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Ankara, 2006.
- ECOVAST. Avrupa Köy ve Küçük Ölçekli Kentler Birliği. 2006.
- Erder, C. 1977. Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır. ODTÜ Mimarlık Dergisi, 3(2): 167-187.
- Eres, Z. 2008. Dünyada geleneksel kırsal mimarinin kültür varlığı olarak tanımlanma süreci. Türkiye’de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut, 457- 469.
- Eres, Z. 2013. Türkiye’de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut. Mimari ve Kentsel Koruma, Yem Yayınları, İstanbul, 457-469.
- Eres, Z. 2016. Türkiye’de Geleneksel Köy Mimarisini Koruma Olasılıkları. Ege Mimarlık, 2016 (Ocak): 8-13.
- Erip, C. 1998. Ülkemize 1950’li Yıllar Sonrası Yaşanan İç Göçlerin Kent Kimliğine Mekânsal Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Mimarlık Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Erturaç, M. 2018. Sakarya’nın Jeomorfolojik Özellikleri. C. İkisel İçinde: Sakarya’nın Fiziki, Beşerî ve İktisadi Özellikleri. Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya, 129-149.

- Geray, C. 1985. Türkiye’de Köysel Yerleşme Düzeni, Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. 2015. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2014-2020, 14-16.
- Granada Sempozyumu. 1977. Bölgesel Planlamada Kırsal Mimari, Sempozyum No: 5, Avrupa Konseyi.
- Güneş, M. E., Şengül, E. 2015. Konutlarda Taşıyıcı Sistem Malzemesi Seçim Kriterleri: Safranbolu Örneği. International Symposium On Critical And Analytical Thinking. 424-432.
- Güney Mimarlık. 2015. Kırsal Alanlarda Kurumların Mekânsal Yetkileri, 19:16.
- Güvenç, B. 2010. İnsan ve Kültür, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Hasol, D. 2008. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayınevi, İstanbul.
- Heidegger, M. 1996. Varlık ve Zaman. New York: SUNY Press.
- IYTE Çalışma Grubu. 2012. İzmir Kırsal Alan Yerleşim ve Konut Envanteri-İzmir İl Özel İdaresi Yetkisindeki Kırsal Alanda Yöresel Mimari Özelliklerin Belirlenmesi ve Örnek Yapı Projelerinin oluşturulması Hizmet Alımı Çalışması.
- İçduygu, A., Sirkeci, İ. 1999. Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri. European Business School London, Regent’s College, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 249-267.
- İkiel, C. 2018. Sakarya’nın Yükselti Basamakları ve Eğitim Grupları. C. İkiel İçinde: Sakarya’nın Fiziki, Beşerî ve İktisadi Coğrafya Özellikleri. Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya. 153-161.
- İspir, E. G., Açma, B. 2005. Kentleşme ve Çevre Sorunları, Anadolu Üniversitesi Yayını. I.Baskı, Eskişehir.
- Jokilehto, J. 1999. A History of Architectural Conservation, Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Kafesçioğlu, R. 1955. Kuzeybatı Anadolu’da Ahşap Ev Yapıları. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Doçentlik Çalışması.
- Kantar, Z. 1998. Kırsal yerleşmelerde dış mekân organizasyonu-Artvin İli Köyleri., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karpuz, H. 1993. Türk İslam Mimarisinde Erzurum Evleri, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- Kartal, G. 2013. Bölgesel Kalkınmada Kümelenme: Türkiye’de Turizm Kümelenmesi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 191-201.
- Kaya, Ş. 2009. Tanzimat’tan Günümüze İzmit Kenti 1839-1938, 1. Baskı, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 10-48.
- Koç, D. E. 2011. Elmacık Dağı (Batı Kesimi)’nin Vejetasyon Coğrafyası Özelliklerinin CBS Temelli İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Koç, D. 2018. Sakarya’nın Bitki Örtüsü Özellikleri. C. İkisel İçinde: Sakaryanın Fiziki, Beşerî ve İktisadi Coğrafyası. Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya, 289-315.
- Kongar, E. 1995. Toplumsal Değişme ve Türkiye Gerçeği, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Kongar, E. 1997. 21. Yüzyılda Türkiye, 27. Baskı, Remzi Kitapevi.
- Konukçu, E. 2009. Kocaeli’nin İlk Osmanlı Yöneticisi Süleyman Paşa, Kocaeli.
- Koyuncu, A. 2015. Yerel Halkın Açık Kapı Politikası ve Suriyelilere İlişkin Kanaatleri. Disiplinler arası Göç Sempozyumu, Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul. 455-478.
- Kuban, D. 2001. Türkiye’de kentsel koruma, kent tarihleri ve koruma yöntemleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Kurt, H. 2006. Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri, Yönetim Bilimleri Dergisi, 4:135–159.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. 1970.
- Madran, E., Özgönül, N. 1999. International Documents Regarding the Preservation of Cultural and Natural Heritage, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Marshall, G. 1999, Sosyoloji Sözlüğü, Bilim Sanat Yayınları, Ankara.
- Muşkara, Ü. 2017. Kırsal Ölçekte Geleneksel Konut Mimarisinin Korunması: Özgünlük, Kocaeli, SEFAD, 2017 (37): 437-448.
- Mutlu, A. 1975. Türk Evleri, Sanat Dünyamız 3, İstanbul.
- Oliver, P. 1998. Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World 1. Cambridge University Press.
- Olgun, G., Gülçubuk, B., Kızılaslan, N., Eroğlu, D., Kan, M., Soysaldı, E. 2015. Kırsal Kalkınma Paradigması ve Yeni Arayışlar, TMMOB Ziraat Mühendisliği Odası, Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Tek. Kong., Ankara, 1360-1382.

- Özkan, S., Turan, M., Üstünkök, O. 1979. Institutionalized Architecture, Vernacular Architecture and Vernacularism in Historical Perspective. METU Journal of the Faculty of Architecture, 5(2):127-156.
- Öztüre, A. 1981. Nicomedia Yöresindeki Yeni Bulgularla İzmit Tarihi, Çelçüt Matbaası, İstanbul.
- Rapoport, A. 1969. House form and culture, Prentice Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J., London.
- Resmî Gazete, 1924. 442 Sayılı Köy Kanunu, 5(68), 237-238.
- Resmî Gazete, 1985. 3194 Sayılı İmar Kanunu.
- Sanayi Genel Müdürlüğü. 2017. Türkiye 81 İl Sanayi Durum Raporu, Ankara.
- Sennett, R. 1999. Gözün Vicdanı: Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Sezgin, H. 1984. Vernaküler Mimari ve Günümüz Koşullarındaki Durumu. Mimarlık Dergisi, 84(3-4): 44-47.
- Songülen, N. 2009. Fransa'da Koruma Olgusu ve Koruma Mevzuatının Gelişimi, TMMOB Şehir Plancıları Odası, 14: 2.
- Sözen, M., Eruzun, C. 1996. Anadolu'da Ev ve İnsan, Emlak Bankası Yayını, İstanbul.
- Stark, O. 1991. The migration of Laber, Cambridge, Basil Black Well.
- Tanju, B. 1999. 1908-1946 Türkiye Mimarlığının Kavramsal Çerçevesi. İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tekeli, İ. 1998. Türkiye'de İçgöç Sorunsalı Yeniden Tanımlama Aşamasına Geldi. Türkiye'de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, 7-21.
- Therand, D. 1983. Council Of Europe Action And The Rural Heritage, A Future For Our Past, 20:12
- Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü. 2019. 2018 Yılı Fındık Sektör Raporu, Ankara.
- Tunçdilek, N. 1971. Kır Yerleşmeleri: Köy-Altı Şekilleri. Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar, İstanbul, 17-54.
- Turgut, H. 1990. Kültür-Davranış-Mekân Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

- TÜBİTAK Kamag-1007- 108g173. 2015. Kırsal Alan Politika ve Stratejilerinin Belirlenmesi, Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi.
- Türüt, F. 2019. Mübadele Sonrası Sakarya'ya Yapılan Göçler ve Bu Göçlerin Serdivan'a Etkisi. Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Tütengil, C. O. 1979. 100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 8.
- Ustaoglu, B. 2018. Sakarya'nın İklim Özellikleri. C. İklim İçinde: Sakarya'nın Fiziki, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Özellikleri. Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya. 165-217.
- Ünal, M. 2011. Toprak Oluşumu ve Ülkemizde Çeşitleri, Bilim ve Aklın Aydınlightında Eğitim, 134: 12-18.
- Üner, S. 1972. Nüfusbilim Sözlüğü, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Yalçın, V. 2019. Sakarya'da Doğa Sporları Turizmi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Yenigül, S. B. 2005. Göçün kent mekânı üzerine etkileri. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 18 (2):273-288.
- Yıldırım, F. N. 2019. Göç Olgusu Ve Göçmen Konutları. KTO Karatay Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Woodruff, C., Zenteno, R. 2007. Migration networks and microenterprises in Mexico. Journal of Development Economics, 82:509-528.
- URL-1 <http://www.marka.org.tr/sayfa/571/584/dogu-marmara-bolge-plani-2014-%E2%80%932023>., Erişim Tarihi: 05.11.2019.
- URL-2 <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>., Erişim Tarihi: 08.11.2019.
- URL-3 <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>., Erişim Tarihi: 08.11.2019.
- URL-4 <http://tdk.gov.tr/>., Erişim Tarihi:04.05.2019.
- URL-5 <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/koyler1>., Erişim Tarihi: 15.06.2019.
- URL-6 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206.pdf>., Erişim Tarihi:28.05.2019.
- URL-7 <https://emlakkulisi.com/guncel/muhtarin-sorumluluklari/247962>., Erişim Tarihi: 02.09.2019.
- URL-8 <https://www.google.com.tr/maps/dir/>., Erişim Tarihi: 16.10.2019.

URL-9 <http://www.adapazari.bel.tr/Default> ., Erişim Tarihi: 13.07.2019

URL-10 <https://www.sahibinden.com/> ., Erişim Tarihi: 26.09.2019

URL-11 <https://www.sakarya.bel.tr/> ., Erişim Tarihi: 06.10.2019.

URL-12 <https://imarbarisi.csb.gov.tr/yapi-kayit-belgesi-verilmesine-iliskin-usul-ve-esaslar-i-86171> ., Erişim Tarihi: 21.08.2019.

URL-13
<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/40.92181035900196/30.291838645935062> ., Erişim Tarihi: 15.08.2019.

URL-14 <https://www.google.com.tr/maps/dir/> ., Erişim Tarihi: 11.11.2019.

URL-15 <https://keos.izmit.bel.tr/keos/> ., Erişim Tarihi: 19.11.2019.

URL-16 <http://www.izmit.bel.tr/> ., Erişim Tarihi: 19.11.2019.

URL-17 <http://ferhan-bor.blogspot.com/2011/12/> ., Erişim Tarihi: 03.09.2019.

EKLER

Ek 1. Işıklar köyündeki yerel halkla yapılan yüz yüze görüşmeler

GÖRÜŞÜLEN KİŞİLER	GÖRÜŞME TARİHİ	GÖRÜŞME YERİ	GÖRÜŞME KONUSU
Orhan Malçok (Köy muhtarı)	04.04.2018 27.08.2019	Işıklar köy kahvesi	Köyün demografik yapısı
B.M.	05.05.2019	Işıklar köy kahvesi	Köy tarihi
O.M. M.Ş. R.M.	05.05.2019	Işıklar köy kahvesi	Geleneksel konutlar
B.Ç.	24.08.2019	Işıklar köy kahvesi	Göçün sebepleri
Enes Mut (Köy azası) K.H.	27.08.2019	Işıklar köy kahvesi	Konut yapısı

F. Ş. : Bu köyde kaç kişi yaşamaktadır?

O. M. : Köyde yaklaşık olarak 100-150 kişi yaşamakta. Seçim zamanlarında ise oy kullanmak için köye ikametgâhını aldırان kişilerden dolayı nüfus sayısı artmakta. Ancak İstanbul'dan gelenlerin ikametgâhı köyde olmadığından onların sayısını net olarak bilemiyorum.

F. Ş. : İstanbul'dan gelenler bu köy halkından mı yoksa yabancı mı?

O. M. : Birkaçı bizim köyden emekli olup gelen. Ama çoğunu tanımıyoruz bile. Önceden 25 haneydik şimdi 50-60 olmuştur.

F. Ş. : Köyün tarihinden söz eder misiniz?

B. M. : Bu köyde büyüklerimizin söylediğine göre çok önceden Ermeniler yaşamış ama sonra gitmişler. Bir kitap vardı kapağı kırmızı tarih kitabı onda yazıyordu ama şimdi o kitabı yanlışlıkla sobada yakmışlar.

F. Ş. : Köyde kaç tane geleneksel konut var?

O. M.: Geleneksel konut dediğin eski evlerse 7-8 tane. Ama 5'i kullanılmıyor. Hep yeni ev yapıyorlar. Hele dışarıdan gelenler villa yapıyor. Zaten onların çoğuyla hiç konuşmadığımızdan kim olduklarını bilmiyoruz.

F. Ş. : Geleneksel konutların nasıl yapıldığından söz eder misiniz?

O. M. : Önceden evin direkleri meşeden yapılmış. Aralarına da tuğla duvar örülmüş. Çatısı oluklu kiremitle kaplanmış. Çatının ahşabı da meşeden yapılmış. Yerden önce taşlarla yükseltip öyle ahşap örülmeye başlanmış duvarlar.

F. Ş. : Temel nasıl yapılmış?

M. Ş. : Sağlam zemin bulunana kadar kazılır sonra da etraftan toplanılan taşlar yerleştirilmiş ev yapılmaya başlanmadan önce temeline.

F. Ş. : Günümüzde geleneksel konutlar neden kullanmıyorlar?

M. Ş. : Çünkü eskidi artık. Dökülüyor sıvaları falan bakımsızlıktan. Çatısı göçtü bizimkinin. Su getireceğiz, elektrik internet ama kazarken duvarlar yıkılıyor.

F. Ş. : Neden bakımsız bu evler?

R. M. : Çünkü bakmak zor. Sürekli tamir istiyor. Bir tarafını yapsak diğer tarafı yıkılıyor. Ona harcayacağımız parayla yenisini yapıyoruz biz de.

F. Ş. : Bu sebeple köyden göç eden var mı peki?

B. Ç. : Yok. Bir okumaya gidenler var. Daha çok göç alıyor bu köy. Bir de merkeze giden otobüsler var. Köyden çalışmaya gidenler de gidip gelebiliyorlar.

F. Ş. : Köyde okul yok gördüğüm kadarıyla. Var mı?

R. M. : Var ama kullanılmıyor. Kahvenin yanında. İçinde sıralar falan vardır hala. Karadere köyüne servisle gidiyor çocuklar. Lise falan merkezde zaten oraya gidiyorlar.

F. Ş. : Göç eden kişiler neden bu köyü tercih ediyorlar?

B. Ç. : Manzarası var. Havası güzel. Bir de İstanbul'a yakın. Adapazarı'na yakın 15 dk'ya orda oluyoruz. Biri geldi öyle İstanbul'dan tüm akrabalarını da yavaş yavaş getirmeye başladı.

F. Ş. : Göçle birlikte konut sayısında artış meydana geldi mi?

O. M. : Tabi. Nerdeyse iki katına çıktı konut sayısı. Ormanın içine doğru yapılan prefabrikler var onlar hariç. Sahipleri Yavuz ve Sevda diye duyduk ama kimdir nedir tanımayız. Hiç görmedik. Bir de İstanbullulara satılan arsalarda var.

Ek 2. Ortaköy köyündeki yerel halkla yapılan yüz yüze görüşmeler

GÖRÜŞÜLEN KİŞİLER	GÖRÜŞME TARİHİ	GÖRÜŞME YERİ	GÖRÜŞME KONUSU
Muhammed Kargı	15.06.2019	Ortaköy	Konut yapısı
M.K M.T	15.06.2019	Ortaköy	Köyün ekonomik yapısı
Turgay Yılman (Köy muhtarı)	16.06.2019	Ortaköy	Köyün demografik yapısı
Y.H.	30.06.2019	Ortaköy	Göç sebepleri
M.K. S.K. Turgay Yılman	30.06.2019	Ortaköy	Geleneksel konutların yapım sistemi
Turgay Yılman T.E.	30.06.2019	Ortaköy	Yeni konutların yapım nedeni
Z.Ö.	13.07.2019	Ortaköy	Göç sebepleri
Turgay Yılman	15.08.2019	Ortaköy	Köy nüfusu
M.S.	15.08.2019	Ortaköy	Köyün ekonomik yapısı
Y.H.	15.08.2019	Ortaköy	Köyün yerel dokusu

F. Ş. : Bu köyde kaç kişi yaşamaktadır?

T. Y. : Onu tam bilmiyorum. Çünkü bu köy ve diğer iki köy birleşti bir mahalle oldular. Ama tahmini 58 kişi falan vardır.

F. Ş. : Köyde nüfus artışı var mı?

T. Y. : Yok olmaz çünkü gençlerin hepsi gitti nerdeyse. Bir tek seçim zamanı olur o da oy kullanmaya gelenlerle birlikte.

F. Ş. : Köyde boşalan ev var mı peki

M. K. : Yok. Çünkü anne babalar yaşamaya devam ediyor bu evlerde. Ama eskidi artık bu evler. Paraları olsa yeni ev yaparlar.

F. Ş. : Neden gidiyorlar köyden?

Y. H. : Kentte iş çok çünkü. Merdiven silmeye bile gidiyorlar şehre. Burda hayvan bakmak tarlada çalışmak zor geliyor.

Z. Ö. : Okullar daha iyi. Köyde sağlık ocağı yok. Ekmek alacağımız bakkal bile yok.

F. Ş. : Köydeki bireyler nasıl geçiniyor yani hangi işlerle meşguller?

M. K. : Biz çiftçiyiz. Toprakla uğraşırız. Ama para kazanamıyoruz. Mazot pahalı. sattığımız mahsuller para getirmiyor. Zamanında para çok getiriyor diye ayçiçeği ektik o da bizim bu toprakta yetişmedi. Nasıl yetiştirdiğini de önceden ekmediğimizden bilemedik herhalde.

F. Ş. : Geçim kaynaklarınızın arasında hayvancılıkta var mı?

M. S. : Tabi. İneklerimiz var. Ama bize yetecek kadar. Süt yoğurt peynir yapabiliyoruz. Ama önceden ipek böceği yetiştiriyorlarmış çatılarda iyi de para varmış.

F. Ş. : Şimdi ipek böceği yetiştirilmiyor mu? Bir de çatıda nasıl yetiştiriliyor?

M. S. : Yok. Bitti artık. Hem yapması, uğraşması zor. Çatıyı kapatmıyorlar. Burada öyle olan Mehmet abinin evi var. Çatısı hala açık. Yetiştirme bitti ama çatıyı kapatmadı. Bir de son zamanlarda hindi yetiştirmeye başladılar. Zaten görmüşünüzdür bir sürü kümes oldu köyde.

F. Ş. : Evet gördüm kümesleri ama hangi eve ait olduklarını anlayamadım.

Y. H. : Burada çoğu akraba. Zamanında herkes birbirinin arsasına yapmış ondan karışık gözüküyor. Çitle de çevirmeyiz biz hepimiz komşuyuz.

F. Ş. : Bu geleneksel konutlar yapılırken nasıl yapıldı anlatır mısınız? Yani kullanılan malzeme ve yapım aşamalarından söz eder misiniz?

M. K. : En çok meşe kullanılır bu evlerde. Çünkü en çok o var bir de en sağlam. Önce temel yapılır ama temeli yapmak için sağlam toprak bulunana kadar kazılır. Babam anlatırdı bize, civardan diğer köylerden büyük taş toplayıp temele koyarlarmış. Sonra harç çamurdan karılırmış. Temel taşlarıyla birlikte 50-70 cm falan topraktan yükselirmiş. Parası olanlar tuğladan örermiş duvarını. Parası olmayan da ahşaptan, kerpiçten.

S. K. : Pencereleri falan kavaktan yaparlarmış ama hafif diye. Bir de dedem önceden çatı örtüsünü kapılca bitkisinden yaptıklarını söylerdi.

F. Ş. : Anladım. Şimdi artık bu konutlar yapılmıyor. Peki yeni evleri olanlar daha önce hangi evlerde oturuyorlardı?

T. Y. : Onların da evleri böyleydi. Ama zamanla depremden bir de eskidiklerinden çökmeye başladı. Sonra da yıkıldı zaten. İkisi de yandı. Çökmeyenler onarılıp kullanılmaya devam ediliyor.

ÖZGEÇMİŞ

Fatma Şahin, 12.01.1993 tarihinde Afyonkarahisar’da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Afyonkarahisar’da tamamladı. 2010 yılında Kocatepe Anadolu Lisesi’nden mezun oldu. 2010 yılında Konya Selçuk Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nde başladı. 2014 yılında mezun olduktan sonra 2016 yılına kadar Afyonkarahisar Gelişgen Yapı-Mimarlık Ofisi’nde proje yürütücülüğü, AFKAR Yapı Denetim Limited Şirketi’nde kontrolör mimar olarak görev yaptı. 2016 yılında Sakarya Üniversitesi yüksek lisans eğitimine başladı. 2017-2018 bahar ve güz yarıyıllarında Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü’nde misafir öğretim üyeliği yaptı. 2016 yılında göreve başladığı Sakarya PTT Başmüdürlüğü Yapı ve Teknoloji Müdürlüğü’nde halen mimar olarak görev yapmaktadır.